

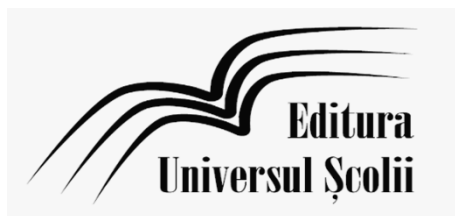
CASA CORPULUI DIDACTIC ALBA
Editura Universul Școlii

**LAUDĂ SEMINTELOR,
CELOR DE FAȚĂ
ȘI-N VECI TUTUROR!**

PUBLICAȚIE PERIODICĂ CU LUCRĂRILE
CONCURSULUI
„Laudă semintelor, celor de față și-n veci tuturor”
ISSN 2668-0076, ISSN-L 2668-0076

Alba Iulia
2018

EDITURA UNIVERSUL ȘCOLII
a CASEI CORPULUI DIDACTIC ALBA
Alba Iulia, Str. G. Bethlen nr. 7, Cod 510009
Tel. 0258/826147, Fax. 0258/833101
Web: www.ccdab.ro,
E-mail: ccdab@yahoo.com

Director CCD Alba:

Prof. Deák – Székely Szilárd Levente

Redactor: prof. Jude Laurențiu

Colaboratori: prof. Oros Ligia Elena, prof.
Nandrea Maria, ing. ec. Onișoru Viorica Gențiana

Tehnoredactare: aj. analist programator
Popa Ioan

Cordonator simpozion: Prof. Jude
Laurențiu

© Autorii, materialelor publicate, conform
legislației în vigoare, răspund în fața legii, în
ceea ce privește plagiatul sau orice altă formă de
atingere a dreptului de autor.

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE

	PROIECTUL EDUCATIV „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR”	7
	<i>Prof. Deák – Székely Szilárd Levente, Director CCD Alba</i>	
	LAUDĂ SEMINTELOR EONULUI BLAGIAN	9
	<i>Prof. Jude Laurențiu, Cordonatorul proiectului</i>	
	Secțiunea I. ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ – elevi și profesori	
1.	EROSUL, MONADĂ SIMBOLICĂ ÎN LIRICA BLAGIANĂ <i>Borza Alexandra, Colegiul Național „David Prodan” Cugir</i> <i>Prof coordonator: Marincea Marinela Adriana</i>	12
2.	LUCIAN BLAGA. TĂCERE, CONȘTIINȚĂ, EVOLUȚIE <i>Ionaș Andreea, Liceul Teoretic „O.C.Tăslăuanu” Toplița, Jud. Harghita.</i> <i>Prof. îndrumător Laczko- Rusu Mirela Aurica</i>	15
3.	AVATARURILE TĂCERII ÎN OPERA LUI LUCIAN BLAGA <i>Prof. Marincea Marinela Adriana, Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia</i>	18
4.	SATUL ÎN OPERA POETICĂ A LUI LUCIAN BLAGA <i>Prof. Ioan Gheorghisor, Școala Gimnazială „prof. Ion Vișoiu” Chitila, Ilfov</i>	21
5.	PRIN TĂCERE, CĂTRE POVESTE <i>Prof. Pavelescu Marilena, Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște, jud. Dâmbovița</i>	26
6.	CĂLĂTORIND CU BLAGA <i>Prof. Wonnerth Alina Rita, Colegiul Național „Mircea Eliade” Reșița, jud. Caraș Severin</i>	31
7.	ROSTIRI ȘI TĂCERI ÎN „HRONICUL ȘI CÂNTECUL VÂRSTELOR” <i>Dad Larisa, Colegiul „Național Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia</i> <i>Prof. coordonator: Marincea Marinela Adriana</i>	34
8.	ORFISMUL ÎN OPERA LUI LUCIAN BLAGA <i>Voina Andreea Maria, Colegiul Național "Lucian Blaga" Sebeș</i> <i>Prof. coordonator: But Georgeta-Maria</i>	37
9.	AVRAM IANCU. O personalitate proiectată la dimensiunea fabulosului folcloric <i>Prof. Cebotari Luminita, Școala Gimnazială nr.3 Cugir</i>	42
10.	IPOSTAZE ALE EULUI FICȚIONAL ÎN PROZA NARATIVĂ A LUI LUCIAN BLAGA <i>Prof. Simu Carmen-Mariana, Colegiul Național “I. M. Clain” Blaj</i>	49
11.	MÂNDRIA UNEI ȘCOLI, ELEVUL LUCIAN BLAGA <i>Biblioteca Paștiu Maria, Școala Gimnazială Nr.2 Sebeș</i>	52
12.	ESEURI DESPRE EONUL DOGMATIC <i>Prof. Jude Laurențiu, Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia</i>	
	1. LAUDĂ SEMINTELOR EONULUI BLAGIAN	55

	2. CONTEXTUL SOCIO-POLITIC AL FORMĂRIILOR CULTURALE ALE LUI LUCIAN BLAGA	64
	3. PAȘII PROFETULUI ZAMOLXE, ÎN OPERA LUI LUCIAN BLAGA	71
	4. DETERMINANTE STILISTICE ALE OPEREI BLAGIENE	81
	5. REFERENȚIALE FILOSOFIE ALE LUI LUCIAN BLAGA	115
	Secțiunea II. CREAȚIE LITERARĂ – elevi și profesori	
1.	PSEUDO-POEZII <i>Bîscă Ioana Maria, Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia</i> <i>Prof. îndrumător Liviu Lodoabă</i>	133
2.	COPIL CA MINE / COPILĂRIE/ E DREPTUL MEU!/ LUME, LUME.../ VOI! <i>Pop Daniel, Centrul „Raisa”, Reșița, Centrul Școlar de Educație Incluzivă „Aurora” Reșița</i> <i>Prof. îndrumător: Stîrcu Loredana Mirela</i>	137
3.	POEZII <i>Balea Silviu, Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina</i> <i>Prof. îndrumător Mischie Luminița</i>	140
4.	FIRUL ZILEI <i>Blidaru Andrei Eduard, Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște</i> <i>Prof. îndrumător: Pavelescu Marilena</i>	143
5.	DANSÂND SPRE RĂSĂRIT/ NOPTI STRANII/ REGRET <i>Constantinescu Raisa, Liceul Tehnologic Corbu, jud. Harghita</i> <i>Prof. îndrumător: Zbanca-Răucescu Raluca</i>	144
6.	LUMINĂ/ PARADIS ÎN DESTRĂMARE/ SOMN <i>Prof. Zimbran Iohana, Liceul Tehnologic „Nicolae Stoica de Hațeg” Mehadia</i>	146
7.	POEZII <i>Prof. Dr. Nemeș Cristina Gabriela, Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu” Bălan</i>	148
8.	HIERONYMOS <i>Prof. Ligia Dimitriu (Dan), Liceul Teoretic Teiuș</i>	151
9.	POEZII <i>Prof. Enea Gela, Liceul de Arte „Marin Sorescu” Craiova</i>	156
10.	POEZII <i>Bican Anamaria Larisa, Liceul „Horea Cloșca și Crișan” Abrud</i> <i>Prof. îndrumător Cîmpian Bianca</i>	159
11.	POEZII <i>Dache Adrian, Colegiul Național „David Prodan” Cugir</i> <i>Prof. îndrumător: Marincaș Marinela Adriana</i>	163
12.	POEZII <i>Prof. Mihălțan Maria, Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia</i>	168

**Secțiunea III. TRADUCERI DIN OPERA LUI LUCIAN BLAGA
– elevi și profesori**

1.	POEZII -TRADUCERI
<i>Bota Paula, Școala Gimnazială „Axente Sever” Aiud</i>
<i>Prof. îndrumător Ioan Casandra</i>	170
2.	DES POÉSIES ÉTERNELLES
<i>Rîbu Iuliana Georgiana, Colegiul Național „George Coșbuc” Motru</i>
<i>Prof. îndrumător Elinescu Emilia</i>	173
3.	CÂNTAREA VÂNTULUI
<i>Vodă Ilie Dumitru, Liceul „Octavian Codru Tăslăuanu” Toplița, jud. Harghita</i>
<i>Prof. îndrumător: Borș Andra</i>	175
4.	“LIFE IS BETTER WHEN YOU’ RE LAUGHING”
<i>Țepeș- Focșa Carina, Liceul Tehnologic Corbu, jud. Harghita</i>
<i>Prof. îndrumător: Zbanca-Răucescu Raluca</i>	176
5.	SOLIDARITATE
<i>Neagu Beatrice Ana-Maria, Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște, jud. Dâmbovița</i>
<i>Prof. îndrumător Gîtlan Daniela</i>	178
6.	LA CHRONIQUE ET LE CHANT DES AGES
<i>Șustrean Roberta Lorena, Școala Gimnazială nr. 9 Reșița</i>
<i>Prof. îndrumător Gosta Dana</i>	179
7.	SI L’ON N’EST PAS SENSIBLE, ON N’EST JAMAIS SUBLIME
<i>Elinescu Alexandra, Colegiul Național „George Coșbuc” Motru, Gorj</i>
<i>Prof. îndrumător: Elinescu Emilia-Maria</i>	183
8.	LUNTREA LUI CARON
<i>Prof. Vodă-Bartha Timea, Colegiul Național „Mihai Eminescu” Toplița, jud. Harghita</i>	185
9.	LUCIAN BLAGA - LA CHRONIQUE ET LA CHANSON DES ÂGES
<i>Prof. Pătroescu Maria Cristina, Colegiul Național „David Prodan” Cugir</i>	189
10.	RISIPEI SE DEDĂ FLORARUL. ÎNTÎLNIRI. LĂCAȘ
<i>Prof. Ungureanu Sonia-Florina, Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina</i>	191

Secțiunea IV. PREMII – elevi și profesori

1.	ANEXA 1. Premiile de la faza națională a Concursului „LAUDĂ SEMINȚELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”, EDIȚIA a XIII-a, 2018	195
2.	ANEXA 2. Premiile de la faza județeană – județul Alba - a Concursului „LAUDĂ SEMINȚELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”, EDIȚIA a XIII- a, 2018	197
3.	ANEXA 3. Premiile de la faza națională a Concursului „LAUDĂ SEMINȚELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”, EDIȚIA a XII- a, 2017	200
4.	ANEXA 4. Premiile de la faza națională a Concursului „LAUDĂ SEMINȚELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”, EDIȚIA a XI- a, 2016	202

5.	ANEXA 5. <i>Premiile de la faza națională a Concursului „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”, EDIȚIA a X- a, 2015</i>	204
6.	ANEXA 6. <i>Premiile de la faza națională a Concursului „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”, EDIȚIA a IX- a, 2014</i>	206
7.	ANEXA 7. <i>Premiile de la faza națională a Concursului „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”, EDIȚIA a VIII- a, 2013</i>	208
8.	ANEXA 8. <i>Premiile de la faza națională a Concursului „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”, EDIȚIA a VII- a, 2012</i>	210
9.	ANEXA 9. <i>Premiile de la faza națională a Concursului „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”, EDIȚIA a VI- a, 2011</i>	212

CUVÂNT ÎNAINTE

Proiectul educativ „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”

Prof. Deák – Székely Szilárd Levente
Director CCD Alba

Lucian Blaga (1895-1961) este o mare personalitate a culturii din perioada interbelică, ce s-a format în lumea satului, fiind bun cunoscător al sistemului filozofic rural. Prin opera sa poetică, teatrală și filozofică, va aduce în lumea intelectualilor, acest sistem filozofic rural, într-un format academic, uneori într-un limbaj abscons cu numeroase metafore, la fel cum de multe ori sunt vorbele sătenilor. Aceste concepții filozofice rurale vor constitui semințele ce vor da naștere operei filozofice blagiene grupate în patru trilogii: „Trilogia cunoașterii”, „Trilogia culturii”, „Trilogia valorilor” și „Trilogia cosmologică”, ce face cunoscut acest sistem de gândire, în lumea intelectualilor, și o conservă sub formă scrisă pentru urmași ca o „Mirabilă sămânță”. Chiar dacă în trilogiile respective găsim numeroase trimiteri la alte filozofii, acestea nu-i diminuează originalitatea autohtonă, asemănările nu presupun în mod obligatoriu și împrumuturi. De fapt Lucian Blaga, de nenumărate ori, lasă să se înțeleagă că opera sa este o ilustrare academică a vieții spirituale a satului, o cronică scrisă, uneori criptic, a filozofiei ancestrale a satului.

Este firesc ca și lirica poetului să aducă în fața cititorului imagini ale spațiului rural, ale mitologiei rurale, în care sacrul are o poziție centrală; la fel ca biserica în centrul satului.

Pentru contemporani, pentru generația tânără, „pentru semințe”, Concursul „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor!” este un prilej de a lua contact cu lumea satului, cum a fost acesta odată, și de a-i descifra filozofia din spatele metaforelor.

Proiectului educativ „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor!” prin titlul său se focalizează pe aspectul sacru al „mirabilelor semințe” ce vin din trecut și germinează azi lumea de mâine, ceea ce ne face să înțelegem că acest proiect educativ dorește să adune într-o acțiune pe toți cei ce au puteri nebănuite. „Am văzut nu odată sămânța mirabilă/ ce-nchide în sine supreme puteri. Neînsemnate la chip, deși după spiță alese, îmi par/ semințe ce mi le ceri.” Proiectul educativ caută aceste mirabile talente ce să fie lansate spre propria lor devenire. „Mi-ai ghicit încântarea ce mă cuprinde în fața/ puterilor, în ipostaza de boabe,/ în fața mărunților zei, care așteaptă să fie zvârliți/ prin brazdele tăiate în zile de martie.” (Lucian Blaga, Mirabila sămânță)

Pornind de aici, de la mesajul blagian, Casa Corpului Didactic Alba prin Proiectul educativ „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor!” propune următoarea tematică cadrelor didactice și elevilor:

1. Opera lui Lucian Blaga și activitatea ca diplomat în slujba României Mari;
2. Stimularea cercetării științifice în școli (documentare, selectare bibliografie, realizarea de lucrări cu temă prestabilită, etc.);
3. Stimularea creativității elevilor și a cadrelor didactice prin realizarea de eseuri, traduceri, creație literară (poezie) etc.
4. Realizarea schimburilor de idei între participanții ce provin din diferite zone ale țării.

Proiectul educativ cuprinde trei etape succesive într-o competiție de selecție a celor mai bune lucrări ale elevilor și cadrelor didactice pe un areal local, apoi județean și în final național (faza pe școală, faza pe județ și faza națională). Fiecare etapă din evoluția procesului de selecție a lucrărilor a cuprins secțiunile: eseuri, critică și istorie literară pe tema operei și vieții lui Lucian Blaga; traduceri (în limbile engleză și în franceză) din opera lui Lucian Blaga; creații literare – poezii; arte plastice - creații: desen grafică, pictură etc. ce au imortalizat aspecte din opera lui Lucian Blaga; informare-documentare (numai pentru elevi).

La faza locală poate participa orice elev sau cadru didactic, din țară. Un concurent a putut participa la oricâte secțiuni a dorit, dar cu o singură lucrare la o secțiune. Pentru elevi și cadre didactice au fost organizate secțiuni distincte.

Faza județeană, cuprinde lucrările trimise de școli; lucrări care au câștigat secțiunile de la faza pe școală (câte o lucrare pentru fiecare secțiune), separat pentru elevi și separat pentru cadre didactice (adică maximum 9 lucrări dintr-o școală).

Faza națională, cuprinde lucrările trimise de județe; lucrări care au câștigat secțiunile de la faza pe județ (câte o lucrare pentru fiecare secțiune), separat pentru elevi și separat pentru cadre didactice (maximum 9 lucrări dintr-un județ).

Evaluarea lucrărilor se face de către comisiile de specialitate numite de Inspectoratul Școlar Județean Alba.

Casa Corpului Didactic Alba asigură managementul concursului.

LAUDĂ SEMINTELOR EONULUI BLAGIAN

(Fragment din Eseuri despre eonul dogmatic, pag. 55)

Prof. Jude Laurențiu

Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia

Pentru contemporani Lucian Blaga ne reamintește că eonul dogmatic „trăiește și se manifestă puternic” și azi în România prin „toate cele ale noastre”.

A cunoaște „Eonul dogmatic blagian” înseamnă a ne cunoaște pe noi cu tot ceea ce presupune aceasta, dincolo de opiniile politice care de multe ori ne-au impus ce trebuie să cunoaștem despre istorie, literatură, filozofie etc. și mai ales ce nu trebuie să cunoaștem! Ca spațiu geografic acest eon este în centrul Europei „o zonă largă de interferențe, zonă care merge de la Marea Baltică până la Marea Adriatică și la Marea Neagră” (acad. Ioan-Aurel Pop), cu un important nucleu în spațiul pontico-carpato-dunărean. Ca timp, își are începuturile în culturile preistorice, dintre care „Cultura Cucuteni” este o etapă cu un mesaj sugestiv pentru contemporani, transmis prin descoperirile arheologice; o etapă în desăvârșirea creativă a acestui eon, ce peste alte multe milenii dăinuie prin matrice stilistică proprie, aici în centrul Europei. Iar ca și conexiuni sistematice între locuitorii acestui eon este conștiința de neam și de oameni ai locului, „d’aci ne tragem” cum spun țărani, sau „oamenii ai pământului acesta”.

Există o Românie profundă, adevărată, a rădăcinilor pontico-carpato-dunărenilor, care păstrează elementele identitare cuprinse în conștiința de neam, limbă, tradiții, creștinism ortodox, morală, familie, școală, istorie veche etc. a căror unitate este unică în Europa. Ca trăsătură dominantă evidentă este unitatea de neam, la care se adaugă: unitatea lingvistică, unitatea de tradiții și obiceiuri în esența lor, din cele mai vechi timpuri până-n prezent, nemaîntâlnite niciunde în Europa; toate puternic depozitate în inconștientul individual și îndeosebi în cel colectiv. Această unitate de neam, alături de celelalte elemente ale matricei stilistice au asigurat eonului dogmatic blagian continuitatea în timp și spațiu și-n vremurile vitrege ale mileniului al II-lea d.Hr. în care prăbușirea economică, socială și morală a pontico-carpato-dunărenilor a pus în pericol existența lor.

De fapt acesta este miracolul românesc: un neam căruia nu i-a mai rămas decât sufletul, fiind deposedat de resurse, istorie și elită politică a avut tăria să dăinuie un mileniu ca apoi într-un moment istoric favorabil să se înalțe și să-și ctădească una dintre cele mai mari țări din Europa. Un neam care are această determinare este ca un stejar, cu o construcție extrem de solidă și cu rădăcini adânci în istorie.

Cu toate că mileniu al II-lea d.Hr. a fost extrem de nefast pentru pontico-carpato-dunăreni, unitatea de neam multimilenară a fost atât de puternică încât a dăinuit, pentru ca în momentul istoric favorabil să se adune din nou într-o singură țară; la sfârșit de mileniu II d.Hr.

Acest miracol românesc a uimit Europa prin determinarea acestui neam de a realiza Mica Unire și Marea Unire. Fapt istoric de neînțeles pentru imperiile atotputernice și stăpânitoare până la Carpați ce cunoșteau eforturile mileniul al II-lea d.Hr. de a transforma neamul pontico-carpato-dunărean în altceva decât ceea ce fusese; pentru că așteptările lor erau cu totul și cu totul altele, considerând că problema valahă din punctul lor de vedere era ștearsă din istorie.

Manifestările unor oportuniste elite intelectuale cosmopolite și arogante au fost și sunt neesențiale și efemere; stilistic în funcție de voința imperiilor vecine de multe ori în opoziție agresivă cu ființa noastră națională, cu propria noastră identitate.

Miracolul românesc nu ar fi fost posibil dacă în ființa acestui neam pontico-carpato-dunărean nu ar fi fost determinarea necesară pentru acest măreț eveniment și forța necesară de a se smulge din robie și de a face saltul necesar pentru a-și lua devenirea în propriile lor mâini; de a trece de la identitatea de rob la cea de stăpân. Această determinare, zăgăzuită secole de ev mediu

de o elită politică netrebnică și vândută străinilor, a fost decisivă pentru constituirea României Mari. Această determinare nu ar fi fost dacă nu ar fi existat acel eon dogmatic despre care vorbește Lucian Blaga; eon dogmatic ce a asigurat o creștere enormă a conștiinței de neam, a unității culturale.

Acest „miracol românesc” este un rezultat firesc a unei construcții culturale multimilenare, a eonului dogmatic blagian, care a făcut ca acest neam de oameni pontico-carpato-dunăreni aflați la marginea prăpastiei istorice să-și revină și să facă pași mari în reșezarea ei ca națiune cu drepturi depline în Europa alături de celelalte națiuni.

În anul 2018 s-a sărbătorit Centenarul Marii Uniri. Făcând o comparație între cum au fost românii înainte de 1918 și cum sunt acum nu putem să nu vedem imensul progres al acestora, ceea ce dovedește excepționala zestre nativă a acestui popor, și să nu ne punem întrebarea când pe parcursul istoriei aceste calități s-au dobândit și format; pentru că în mileniul al II-lea în nici un caz nu au fost condiții favorabile; în mileniul al II-lea a fost un neam prigonit, adus în stadiul de a dispărea.

În prezent se știe că pentru a se asigura trăinicia acestor depozite în inconștientul colectiv trebuie un proces de „înregistrare ideatică continuă și unitară ca mesaj” a unor succesiuni de civilizații coerente, unitar sistemic din punct de vedere cultural, pe durata a cel puțin jumătate de mileniu; a cel puțin 20 de generații care să primească în mod continuu și coerent mesaje ideatice ca produse ale unei culturi într-o evoluție acceptată ca necesară pentru creștere enormă a conștiinței proprii existențe și indentități ca neam, conștiinței de posesie și apartenență la un anumit teritoriu, conștiinței de a participa la viața socială și a se organiza după valori proprii, de a respecta anumite norme, de a contribui la bunul mers al comunității, de a respecta anumite norme morale, religioase, de a utiliza anumite cuvinte, semne, semnale etc. ce să asigure comunicarea între membrii comunității. Este evident că o sută și ceva de ani de ocupație romană nu au fost suficienți pentru o realizare de asemenea proporții.

Parcurgând creațiile eseistice ale participanților la Concursul „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor”, nu poți să nu constăți o cunoaștere modestă a „Eonul dogmatic blagian”; și să nu remarci eforturile sistemului de învățământ, a școlii, de a forma în alte culturi străine ocupându-le copiilor timpul cu cunoașteri despre alți și nu despre ei și neamul lor.

De aceea putem spune, fără teama de a greși că, pentru contemporani, pentru generația tânără, „pentru semințe” Concursul „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor”, este un prilej de a lua contact cu poporul pontico-carpato-dunărean aflat în prezentul blagian al lumii satului, cum a fost el odată, și de a ne regăsi conștient propriile rădăcini identitare; pentru că în inconștientul colectiv rădăcinile sunt încă puternice și se manifestă prin „câmpul stilistic”. Avem o ocazie excepțională, ca prin intermediul operei blagiene, care printre altele este o radiografie a sufletului poporului român, să ne regăsim noi pe noi înșine!

Secțiunea I.

ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

– elevi și profesori

Motto:

„Femeie, ce mare porți în inimă și cine ești?”
(„Dorul”, Lucian Blaga)

EROSUL, MONADĂ SIMBOLICĂ ÎN LIRICA BLAGIANĂ

*Borza Alexandra,
Colegiul Național „David Prodan” Cugir
Prof coordonator: Marincea Marinela Adriana*

Pășind în universul liric al poetului ardelean, ne ispitește dorința de a purcede spre ecourile autentice pe care le răspândește tematica erosului în viziunea poetului mereu preocupat să solicite în noi, cititorii, imagini încă neparcursă de ochii criticilor, căci fiecare creație este o oglindă enigmatică, de multe ori amăgitoare, înșelătoare, multifacetată, menită să ofere cititorului multiple chei de interpretare. Iar cum creația blagiană este la rândul ei o bucată din propria existență a poetului, ni se pare fascinant să încercăm a descoperi metamorfozele pe care le comportă iubirea, temă fundamentală a liricii blagiene, născută din viziunea poetului asupra vieții percepută ca o lunecare spre absolut.

Când iubitorul de poezie se apropie de opera lui Lucian Blaga, acesta străbate de fapt un drum inițiat prin versurile poetului, pășește într-o lume complexă, vastă și uneori paradoxală, în care poetul ne întâmpină cu concepții despre viață, crize lăuntrice, reproșuri, revelații spirituale, viziuni transcendente și desigur, cu ...iubire, cel mai nobil sentiment uman. Din cele mai străvechi timpuri, dragostea a fost proslăvită sau condamnată de către poeți, scriitori sau cântăreți. Ea reprezintă sentimentul divin ce te poate ridica în al nouălea cer sau te poate condamna la suferințe în al nouălea iad... Definirea ipostazelor eului în lirica lui Lucian Blaga nu poate fi concepută în afara considerării întinsei și esențialei arii a poeziei erotice.

În mitologia subiectivă a poetului, în înfățișarea ei din ultima etapă a creației, am putea spune chiar că erosul are o funcție hotărâtoare, întrucât constituie un factor de transfigurare a eului, în procesul simbolic de restaurare a condiției adamice, paradisiace. Dominată de obsesia realizării unității dintre fragment și totalitatea cosmică, viziunea blagiană trebuia să angajeze și dimensiunea erotică a lirismului.

Erosul țese o pânză infinită de trăiri, brodate pe sensibilitate poetului născut din lacrimi: „Lumina ce-o simt/ năvălindu-mi în piept când te văd/ oare nu e un strop din lumina/ creată în ziua dintâi,/ din lumina aceea-nsetată adânc de viață?” (*Lumina*) Sugerând că ar fi vorba de „ultimul strop/ din lumina creată din ziua dintâi”, poetul deschide de fapt calea spre reveria dominantă în opera sa, care este aceea a restaurării relației cu originarul, și acordă implicit erosului semnificația firească în acest proces. Cu alte cuvinte, eul realizează relația de contopire cu celălalt în măsura în care ambele ființe se descoperă ca participante, printr-o substanță comună, la spațiul Genezei. Chiar în timpurile distanțate de vremea tuturor nașterilor, idee nuanțată de versurile „dar de unde-a pierit orbitoarea/ lumină de-atunci cine știe?”, erosul se situează în prelungirea luminii. Este interpretarea pe care poetul însuși o dă sentimentului erotic atunci când, într-un text din *Discobolul*, scrie: „Cu orice mare iubire se declară un proces de regresie, prin mii de ani, spre situații mitologice și sublime, cum este bunăoară aceea a fructului oprit sau a glasurilor divine și demonice prin frunzișuri de rai”.

Într-un anume sens, el constituie revelatorul condiției originar-pradisiace a omului, dezvăluind apartenența la Totul cosmic nediferențiat și, mai mult încă, la o ordine a lumii care, depășind starea haotică inițială, asigură, pe temeiul primăriei unități de substanță, supremul echilibru al entităților ce constituie lumea. Astfel stând lucrurile, erosul reînviat în ființa umană va

avea în permanență o funcție de regenerare, tocmai întrucât reactualizează timpul mitic. Poezia iubirii construiește un cadru aparte în economia sufletească a poetului, în care evenimentele sufletești nu fac decât să reprezinte, în mic, o realitate care le depășește nu în esență, ci în amploare. Un poem precum *Nu-mi presimți* pune semnul egalității între „nebunia” dionisiacă și „iubire” – stări ce ating, în paroxismul lor, profunzimile vitalității care dinamizează cosmosul întreg: „Nu-mi presimți tu nebunia când auzi/ cum murmură viața-n mine”- debutează poemul - pentru a se încheia cu o întrebare cheie, întoarsă de data aceasta către „celălalt”, în stare să-i dezvăluie, prin dragoste, însăși rațiunea supremă a existenței: „Nu-mi presărați iubirea când privesc/ cu patimă-n prăpastia din tine/ și-ți zic:/ O, niciodată n-am văzut pe Dumnezeu mai mare?” Setea de lumină, de-avânturi, de patimi, setea de lume și soare, sub semnul căreia sunt văzute vremurile Genezei, caracterizează deplin și natura erosului blagian din primele poezii.

La o privire stăruitoare asupra liricii blagiene, se evidențiază că fremeia este înainte de orice, simbolul vag determinat, al unor forțe vital-spirituale, manifestându-se exploziv. Femeia este, în viziunea tânărului Blaga, deopotrivă o prezență telurică, sfințeniei și a mândrei străluciri spiritualizate, atașându-i-se voluptatea ascunsă a păcatului, senzualitatea pătimășă ce răscolește furnicarul de porniri. Precum dragostea însăși, ființa care o provoacă, creează locul unde se realizează armonia iubirii, coincidența contrariilor și, cel puțin două poeme așază pe același plan natura profundă a ambilor membri ai cuplului. Poezia *Vei plânge mult ori vei zâmbi?* vorbește astfel despre „noroiul” adunat în sufletul luminos al bărbatului, sub semnul înfrățirii dintre Dumnezeu și Satan, în timp ce *Lumina raiului* pregătește o similară „împăcare” a elementelor opuse, caracterizând natura sufletului feminin. Chipul femeii iubite nu mai poate fi decât evocat, re trăit dureros în amintire, așa cum revine dintr-o memorie ancestrală imaginea paradisului pierdut: „Unde ești astăzi, nu știu./ Vulturi treceau prin Dumnezeu deasupra noastră./ Alunec în amintire, e-așa de mult de-atunci./ Pe culmile vechi unde soarele iese din pământ/ Privirile tale erau albastre și-nalte de tot./ Zvon legendar se ridica din brazi./ Ochi atotînțelegător era iezerul sfânt.” (*Amintire*)

După cum se poate lesne observa, cadrul peisagistic în care se reconstituie sentimentul iubirii pierdute este unul edenic, conținând o mare parte din elementele a ceea ce Blaga va numi „geografia mitologică”, un univers în care înalt și adânc comunică, în care celest și teluric se află în relație de osmoză, uman și cosmic se unifică prin reciproca oglindire, vulturii trec prin Dumnezeu, soarele crește din pământ, privirile iubitei, ca și iezerul sfânt, se deschid deopotrivă către albastrul cerului, în sfera de iradiere a „poveștii”, marcată aici de „zvonul legendar” urcând din pădurile primordiale. Totul aparține însă unei reverii a trecutului, este cupă a nostalgiei. Celor două priviri solitare – ale unei femei și ale iezerului – li se opune ochiul bărbatului înstrăinat, din care izvorăsc „apele moarte” ale *lacrimilor*. Motiv liric recurent în lirica blagiană, acesta semnifică fidel tocmai amintirea paradisului pierdut, mereu muștrătoare, mereu provocatoare de sfâșieri lăuntrice. Figura emblematică a eului însingurat, încins în tinerețe „cu coasa tăgăduirii pe umăr” pune un ultim accent asupra acestor semnificații ale poemului, decise de sentimentul rupturii și al excluderii din Edenul însuflețit de eros.

Poetul „corolei de minuni a lumii” include poezia sa cu tematică erotică în lirica de meditație filosofică. În volumele „*Poemele lumii*” el tratează aceeași temă din perspectiva poetului expresionist ce trăiește cu maximă intensitate iubirea. Blaga vede iubirea aidoma unui sentiment-patimă ce modifică natura din jur. Poetul nu plămăiește cupluri erotice și nici portrete de femei ideale, ci surprinde erosul spiritualizat, sentimentul iubirii ca mister al lumii, componentă a Corolei, a iubirii mister, ca sentiment fundamental al existenței umane. Iubita, ființă primordială în lirica sa, e o minune a lumii dintâi: „Lumina ce-o simt năvălindu-mi/ în piept când te văd – minunato,/ e poate ca ultimul strop/ din lumina creată în ziua dintâi.” (*Lumina*). Blaga visează subtil atât ancestralitatea iubirii, cât și diafana ei evoluție, sacralitatea ei, ca punct de geneză a lumii și a omului, gest de dumnezeiască iubire pentru tot ce a primit duh întru ființare. Idealizarea

iubitei, ajunsă la limita sacralului, primește conotații crisitice, de a fi chiar „întroparea” lui Dumnezeu, lumină din lumină. Dacă universul este o creație frumoasă, relația dintre eul liric și această creație nu poate fi decât ideală, ne sugerează Blaga în „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii”, pledând în favoarea cunoașterii prin iubire „căci eu iubesc/ și flori și ochi și buze și morminte”.

Pătrunzând în semnificația metaforelor, putem confirma că „lumea e o cântare”, în care eul fragmentar are sentimentul comuniunii cu întregul lumii, iar acest sentiment e hrănit de flacăra iubirii, căci „a iubi e primăvară”, în ciclica renaștere a sufletului, într-o beatitudine dezlănțuită, dincolo de granițele rațiunii și chiar ale inimii. (*Lumina raiului*). Așadar, iubirea restaurează deplinul echilibru, redând lucrurilor înțelesul original. „Martore pure izvoadelor din univers”, faptele au, în locul și timpul transfigurate de eros, revelația sensurilor ultime, pe care de altfel le și înfățișează.

Cât despre biografia omului Blaga, câteva fragmente din scrisorile pe care poetul Lucian Blaga le trimitea Corneliiei Brediceanu sunt grăitoare, vorbind în taină despre puterea dragostei care i-a unit: „Sfinxule dragă, lumea este un singur mare sfinx și Tu al doilea. Față de Tine am un sentiment pe care nici porțile iadului nu-l vor clătina. Iubita mea, s-apropie tot mai mult timpul, pentru ca să ni se înceapă iarăși timpul, timpul nostru de tinerețe, de lumină, de friguri, de fiori, de gesture cu semnul veșniciei pe ele.” este sentimentul pe care se brodează întreaga existență a omului, iubirea este în fond mirabila sămânță a veșniciei. Misterioasă ca o patrie biblică rămâne opera acestui scriitor atemporal, purtător al însemnelor geniului și, poate de aceea, ispitit să creeze mituri, să-și protejeze literatura cu un sistem de gândire ce va fi stârnit neîncrederea unora și uimirea altora dintre merituosii săi contemporani. Poeziile lui Blaga sunt, așa cum remarca Nicolae Iorga, bucăți de suflet, prinse sincer în fiecare clipă și redată cu o superioară muzicalitate, în versuri care, frante cum sunt, se mlădiază împreună cu mișcările sufletești. E și filosofie înăuntru, o melancolică, dar nu deprimantă filosofie, care leagă împreună toate aspectele exterioare ale naturii și, înăuntru, toate mișcările prin care și noi cititorii îi răspundem.

Preludii ale perfecțiunii într-o lume imperfectă, creațiile lui Lucian Blaga sunt arcuri peste timp, cercuri de taină în care nu putem pătrunde, dar ne putem apleca asupra lor, îndrăznind să descifrăm puțin din taina cuvintelor. Ca în final fiecare să ajungem la înțelepciunea că: „O țară care nu știe să-și apere poezii va fi învinsă sau va supraviețui lamentabil la coada altor națiuni, fiindcă poezia e sângele unui popor care curge subteran prin veacuri și îl face nepieritor...”, spunea Marin Preda. Iubirea e totuși sublimul și frumosul acestei lumi, iar versurile din poeziile lui Blaga sunt aidoma unor corăbii în bătaia lină a vântului care plutesc alene pe valurile vieții...

Bibliografie:

- 1.Pop, Ion, *Lucian Blaga, universul liric*, Editura Cartea Românească, București, 1981.
- 2.Todoran, Eugen, *Lucian Blaga. Mit. Poezie. Mit poetic*, Editura Grai și Suflet.
- 3.Manolescu, Nicolae. *Metamorfozele poeziei*. București, Editura pentru literatură, 1968.

Motto:

„Nu trebuie să-ți fie frică de nimic în viață.
Trebuie doar să înțelegi.”
(Marya Salomea Sklodowska Curie)

LUCIAN BLAGA. TĂCERE, CONȘTIINȚĂ, EVOLUȚIE

Ionaș Andreea

Liceul Teoretic „O.C. Tăslăuanu” Toplița, Jud. Harghita.

Prof. îndrumător Laczko- Rusu Mirela Aurica

Filozof, poet, dramaturg, profesor universitar, academician și diplomat român, Lucian Blaga bate la ușa literaturii, poezia lui fiind o primăvară care-și despletește miresmele către noi. Personaje singuraticе își trăiesc trauma poetică și filozofică într-un univers țesut din linii fine, pe borangicul rafinat al altor vremuri, care par să trăiască cu frenezie vieți sucite de-o zi.

Copilăria acestuia a fost o tăcere incontestabilă până la vârsta de patru ani, după care ecoul creației a fost parte integrantă a vieții lui, sintetizând în ea prinosul trăirilor sufletești.

În anul 1911 călătorește în Italia, unde își petrece timpul în librării, căutând cărți de filozofie. Noi, generația modernă, ne dăm seama că de fapt, în epoca sunetului, a zgomotului de orice fel, tăcerea a devenit o mare putere sufletească. În viziunea lui Lucian Blaga, valoarea tăcerii e semnificativă, putând fi mereu ridicată la rang de cult, un dar care pentru el a însemnat viață, răspunsuri, înțelepciune. După studiile de la Viena, a obținut titlul de doctor în filozofie, și a cunoscut femeia care-i va deveni soție, Cornelia Brediceanu.

Pentru el, între percepție și reacție a existat mereu un moment intens al prelucrării interioare. O lume de oameni-fluturi pusă în slujba frumosului, a melancoliei...

Lumea lui a fost încărcată de aripi colorate ce au ascuns un alfabet sensibil. Operele acestuia presupune peisaje poetice care țin în brațe personaje sintetice, fiecare surprins într-o fotografie gravă, o scurtă poveste simbolică.

Lucian Blaga se joacă în nisipul poemelor sale, construind măști umane, în timp ce, la marginea lumii sale, oceanul zâmbește. Fiind pasionat de astronomie, citește entuziasmat pe Eminescu și Alecsandri.

În 1919, apare volumul „Poemele Luminii”, apreciat de T. Vianu, N. Iorga și I. Agârbiceanu, cucerind astfel de la bun început lumea literară.

Un factor deosebit în drumul inițiat al poetului l-a reprezentat atenția lui pentru filozofia indiană, de unde a sustras teme, motive și idei, tema timpului infinit, tema trupului ca închisoare a sufletului, somnul și tăcerea.

Cuvintele lui au adus pace, dar au purtat și războaie, au hrănit orgolii, dar au smerit și suflete, au fost alese cu scopul de a da rodul unei sensibilități care să se reveleze în fiecare dintre noi, cititorii.

Opera sa este un tot organic, armonios, cosmic, o putere covârșitoare a timpului, un sentiment al unirii desăvârșite cu universul, în tot ce are el mai frumos și mai efemer.

În poezia „Dați-mi un trup voi, munților” poetul exprimă dorința fierbinte a sufletului, care-și caută un acoperământ pe măsura elanurilor sale dezlănțuite.

Sensibil față de frumos, transmite mereu emoții vii, trăind flăcări divine ce se doresc exprimate. Într-o continuă alegere, el a cântat armonii.

În alte poezii ca „Frumoase mâini” , „Gorunul” , Lucian Blaga exprimă presimțirea morții. În „Pământul” , „Eva” prezintă iubirea ca pe un mod de a comunica cu universul. În viziunea blagiană, arta, poezia, sunt imitații ale frumosului divin, iar divinitatea reprezintă Creatorul poeziei perfecte, o lume dincolo de a o putea percepe noi ca cititori.

Mereu inventiv, mereu nou, renaște cu fiecare apariție, dăruind și dăruindu-se.

Ceea ce marele poet afirmă dar nu mulți înțeleg, este faptul că „ Te poți împodobi cu penele altuia, dar nu poți zbura cu ele”. Eu, ca simplu cititor, stau și reflectez asupra cuvintelor sale și găsesc în spusele lui o perfecțiune a cărei sfârșit e scurt și brutal. Imitația fiind cea mai sinceră formă de flatare dar și cea mai josnică procedură reflectată a unui succesor, acesta își croiește oarecum al său trai profund, ca o iluzie între realitate și ficțiune. Blaga își ținea cursurile cat se poate de calm, de reținut , însa un curs extrem de dens, de adevărat, de substanțial., De fapt, își citea cursul, de la început până la sfârșit, la fel de concret și clar ca de fiecare dată. De foarte puține ori se oprea, își scotea ochelarii, și făcea o precizare, sau adăuga o completare. Nu facea nicio concesie de efect căutat. Ceea ce citea era îndelung gândit și perfect formulat până la ultimele nuanțe ale expresiei; încat, textul cursului putea merge direct la tipar.” Se spune că fiecare om este o taină pentru celălalt, iar cuvintele sunt taine ale sufletului și minții noastre. În privința aceasta, profesorul Ovidiu Drîmba, asistent la catedra marelui poet filozof își amintește că Blaga i-a spus odata: „Dintre toate artele, oratoria este arta cea mai găunoasă”.

Pe altarul cunoașterii, Lucian Blaga dăruiește perseverență și iubire care le împrăstie la nesfârșit fără a se micșora.

Fiecare clipă care a trecut, a însemnat-o : „ O, sufletul! / Să mi-l ascund mai bine-n piept / și mai adânc, / să nu-l ajungă nicio rază de lumină:/ s-ar prăbuși. ” Voia iubire. O cerea fără să inducă disperare. O iubire care însemna a lumina partea cea mai frumoasă din el. Caracterul lui...La el, fericirea nu a depins niciodată de context, ci de caracter.Uneori îmi lasă senzația că afirmând că umanitatea se îndreaptă către o direcție greșită, irevocabil, în acea vreme, el doar scria fără a contribui la încercarea de a evita acest eveniment. „ Din fiecare aforism, chiar izolat privit, reconstituești omul și lumea”. Așa gândea Lucian Blaga. Întregul univers îi croia drumul spre cunoaștere, interpretare și adevăr. Lumina... El a fost, este și va dăinui în continuare ca o amprentă adânc gravată în sufletul nostru, o lumină veșnic strălucitoare.

Marele poet avea tendința ca mereu să încerce să repare ceea ce credea că este stricat. „De la viață să nu aștepti nimic, tu trebuie să-i dai totul”. Am reținut însă faptul că de cele mai multe ori ceea ce ne dorim să obținem nici măcar nu este ceea ce avem nevoie. Încercăm din rășputeri să ne luăm la trântă cu realitatea pe care o trăim și în loc să găsim claritatea și liniștea, ne alegem cu zbuciumul și îndoiala. Frumosul nu ne mai ajunge, dorim să încapsulăm fiecare esență a armoniei deși nu știm dacă mai apucăm s-o consumăm.

„ Să nu te cerți cu oamenii mai mult decât cu tine însuși”. Să fie acesta un gând a cărui valoare strălucește în fața lui Dumnezeu? Paradoxal, claritatea despre care ne vorbește și dupa care alergăm disperați, o putem găsi atunci când facem liniște și pace cu noi, cu tot ceea ce se-ntâmplă. Acea parte din scriitor, care vrea și încearcă să păstreze controlul cu orice preț este mintea. Cu cât era mai mult prezent în minte și rațiune, cu atât pierdea mai mult în confuzie și îndoială.

În spatele cuvintelor lui Lucian Blaga, care vin odată cu intelectualitatea și profunzimea, mai există ceva ce poate fi perceput doar de inima cititorului sensibil, care citește dincolo de aparențe. Unii nu pot să-nțeleagă strategiile evoluției sufletului așa cum sunt transpuse în poeziile poetului:„Stea care subț carul cel mare abia licărești.../ Peste ce suflet, peste ce sfinte recolte/ veghezi mistuită subț vinete bolte?”

În „Hronicul și cântecul vârstelor”, Lucian Blaga povestea: „Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului. Urmele acelei tăceri inițiale le caut însă în zadar în amintire”.

În viziunea mea nu există blocaje. Poate... era doar teama față de propria lui putere, de creare și manifestare. Autorul însă a trebuit să facă un prim pas care să-i revendice pentru totdeauna numele în inimile noastre. Teamă de pierdere, de neîntemeiere și-a făcut simțită prezența până acesta a văzut lumina creației care l-a ajutat să se elibereze, să se transforme. Blaga era tipul de

om pe care îl interesa să comunice gândurile proprii celor interesați de filozofie, de cultură, despre faptul că între trăire și vorbire trebuie să fie o completă armonie atât sufletească cât și trupească.

A învățat să-și facă aripi din cuvinte, să zboare dincolo de dorințe. A văzut și a experimentat prin ochii iubirii și ai poeziei viața și lucrurile lumii în dualitate, clarificând în versuri sinele și sufletul perfect.

A trecut cu grație prin provocări și a făcut ca mai apoi conștiința lui să devină un înger al abundenței frumosului, astfel, marele poet metafizic, devenind acel artist al versului care durează poate o clipă, însă amintirea lui, dăinuie o viață...

În anul 1956, la ideea lui Mircea Eliade, Lucian Blaga a fost propus de Rosa del Conte și criticul Basil Munteanu să primească premiul Nobel pentru literatură. Fiind considerat un filozof idealist era într-o continuă stare de transformare... Autoritățile comuniste află zvonul și fac tot posibilul să împiedice decernarea premiului. Încă din 1948, toate poeziile, dramele și filozofia lui Blaga au fost interzise căci viziunea „idealistă” a scriitorului nu corespundea vremurilor în care el încerca să existe. Operele sale vor începe a fi recunoscute și a lua mare valoare abia după moartea sa din 1961, moment asemanator zilelor noastre. Energia lui nu era altceva decât iubire și creație, nefiind astfel atras de negativitate și clădindu-și clara conștiință a evoluției.

Astfel, Lucian Blaga revine în sufletele noastre, pentru a izvorî gânduri frumoase care să dea naștere sentimentelor nobile acolo „unde arde patima,/unde cântă lacrima” și unde conștiința e sub raza creației divinului.

Motto: „*Omule, ți-aș spune mai mult,
dar e-n zadar,
și-afară de aceea stele răsar
și-mi fac semn să tac
și-mi fac semn să tac.*”
(„*Taina inițiatului*”, Lucian Blaga)

AVATARURILE TĂCERII ÎN OPERA LUI LUCIAN BLAGA

Prof. Marincaș Marinela Adriana

Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia

Trăind într-un Babel de zgomote, pe un fond de vorbărie deșartă în care totul este înecat în cuvinte, se cuvine să ne amintim că lumea a fost creată într-o profundă și desăvârșită tăcere. Dacă la început a fost Cuvântul, înseamnă că înaintea lui a fost...Tăcerea. Căci tăcerea, spre deosebire de liniștea primordială, impune cu prioritate o prezență, un mister. În vreme ce cuvintele epuizează parțial orice rostire, tăcerea recuperează ne-spusul. Orice cuvânt anulează o infinitate de tăceri, pe când orice tăcere poate naște o lume de sensuri, chiar dincolo de logos, iar în sens creștin, cuvântul în sine este Marele Mister. Ca totalitate nerostită, tăcerea nu este gol, absență, ci este un *intermezzo* între nimic și cuvânt.

Se resimte astăzi, mai mult ca oricând, nevoia de a vorbi despre o literatură a tăcerii. Goana spre tăcere a literaturii izbucnește pe fundalul unui vacuum existențial în care cel mai tare răsună „țipătul” de neputință al omului modern din tabloul lui Munch, vocea apocalipsei și revolta aproape metafizică a omului, corelate cu setea omului de liniște sfântă.

Cu o vorbă platoniciană, am spune că de la oameni învățăm să vorbim, iar de la zei să tăcem. E poate și credința lui Lucian Blaga care face din corolarul conștiinței poetice, o artă a tăcerii, hrănită de convigerea că drumul poeziei a încetat să mai fie exclusiv drumul cuvântului. Teoretician al tăcerii ca formulă menită să se substituie cuvântului intrat în criza de comunicare, poet al tăcerii el însuși, al tăcerii cosmice și al tăcerii interioare, în personalitatea lui descoperim un spirit aparte, asaltat de cele mai pasionante probleme ale veacului său, preocupat să regândească relația dintre eu și alteritate, supusă unor întrebătoare tristeți.

Răsfoind paginile biografiei blagiene, găsim că există în viața, dar și în creația lui Lucian Blaga o întreagă simfonie a esențelor sunetului, căreia îi corespunde, dacă putem spune așa, o simfonie a tăcerii. În mod implicit, de aici se naște tonalitatea care îl caracterizează cel mai bine pe poetul-filozof, o adâncă melancolie, ale cărei nuanțe se exprimă în sonorități ce merg de la strigătul de desperare până la resemnarea mută. Tăcerea poate fi oportună pentru luminarea unui gând înainte de a fi rostit, dar există și o tăcere care călătorește în subteranul ființei și care necesită mai mult timp de reflecție, este tăcerea ca drum al creației, în care coexistă o fecundă concentrare a spiritului, o gestație a gândului care se construiește, se filtrează, se rotunjește, se luminează înainte de ivirea în lume prin cuvânt. Sfiala de a lua în vizorul existenței, cuvântul, „păcatul original al omenirii”, este aidoma cu ispita retragerii din lumea cuvintelor, cu dorința muțeniei: „Lăsați-mă să umblu mut printre voi!”, ar spune Marele Anonim, dorind poate să mântuie cuvintele de păcatele unei lumi filistinizate. Din această neșansă, din această muțenie inițială, poetul își înfrânge neputințele și, prin operă, se smulge treptat din tăcerea lui. Ce caută, însă el? Care să fie semnificația muțeniei lui? El are poate sentimentul că nu aparține lumii acesteia muritoare, că, ivindu-se, a pierdut paradisul. El e prieten al adâncului, al liniștii, sortit să contemple pururi absolutul din care s-a desfăcut.

Pe același filon, A. E. Baconsky, în „Panorama poeziei universale contemporane”, considera că ceea ce-i dă dreptul la universalitate poetului veșnic aplecat asupra întrebărilor lumii, e tocmai tăcerea sa. În acest sens, el afirmă: „Există o rostire și mai ales o tăcere care e numai a

lui; nu cunosc niciun alt poet european care să fi imprimat tăcerii asemenea ciudate valori expresive, cum o întâlnim în lirica lui. Nu e doar o problemă de ritm, de accent sau de muzică. Tăcerea lui e trena cuvintelor, lumina sau întunericul de care are nevoie. Dar uneori tăcerea lui devine cuvânt mai presus de legile graiului.”

Teama de a intra în lumea cuvântului, ca și teama de a ieși dintr-însa, care-l ispitește uneori pe poet, are în economia sufletului său, un sens metafizic. Lumea cuvintelor, pentru Blaga, este lumea suferinței, a timpului măsurat. Pentru el, ca și pentru Hölderlin, cuvântul este primejdios, căci închide în el suferința și stârnește spaima ființei.

Dupa luarea în stăpânire a cuvintelor, predispoziția spre tăcere îi va însoți, asemenea unei umbre, întreaga viață, dizolvându-se în introspecție, pecete esențială a caracterului taciturn, de care omul Blaga a fost pe deplin conștient. Tăcerea este, în ceea ce-l privește pe Lucian Blaga, preludiu al deschiderii spre revelație, căci acest refuz al rostirii semnifică întoarcerea către o realitate ontică, mai fascinantă decât orice tentație profană a contingentului. Prin simpla intervenție a memoriei, în cele mai neașteptate situații, gândurile toate se concentrau spre tumultul interior: „Se întâmplă uneori, ca după conversații, de ore, să cad în tăceri fără ieșire. N-aveam puterea să le preîntâmpin, și odată înființate, n-aveam mijloc să le curm. Trebuia să le las să-și facă de cap. Erau tăceri a căror prelungire mă stingherea pe mine însumi.” Transpare de aici comuniunea între biografia poetului și creația lui, între lumea sa lăuntrică și rândurile așternute pe hârtie.

Între rostirea cotidiană și cuvântul întemeietor, copilul Blaga a presimțit o prăpastie peste care nu se putea trece decât după experiența tăcerii în fața miracolelor vădite clipă de clipă. Tăcerea a fost climatul prielnic pentru decantarea cuvintelor mirate în panta curcubeului care după ploaie își bea frumusețea și neființa. De copilărie se leagă apoi sentimentul de beatitudine pe care îl încerca atunci când se scălda în baia de semințe strălucitoare, izvor al tinereții fără bătrânețe, metaforă concretă a creației.

Nu cuvântul se impune inițial, ci tăcerea, liniștea, pacea, străbătute doar de tulburările sevelor ori ale sângelui, ori ale luminii: „De pe un umăr pe altul/ tăcând, îmi trec steaua ca o povară.”, declară în poezia Biografie. Dezavuarea cuvântului și înlocuirea lui cu făptura „obiectivă” a lumii, cu chipul tăcut al lucrurilor, al trăirilor, precum și cu tot ce ține de refuzul rostirii în beneficiul unei interiorizări fecunde, pledează pentru o estetică a tăcerii, pe care Blaga o ilustrează la nivelul complex al unui inovator, alăturându-se unor mari creatori.

Poetul, un soi de demiurg, aflat în rivalitate cu Dumnezeu însuși, se interoghează și rămâne în plasa umbrelor care îi interzic să ajungă la sinea lucrurilor, căci, în relație cu absolutul, toată armătura cuvintelor se dovedește neputincioasă. „Chiar dacă cerul întreg ar fi de pergament - se spune într-un text poetic armean - dacă toți copacii ar fi pene, dacă toate mările ar fi de cerneală și chiar dacă toți locuitorii pământului ar fi scribi, și-ar scrie zi și noapte, ei tot n-ar putea să descrie vreodată măreția și splendoarea creatorului lumii”.

Preferința pentru tăcere este pe această pânză artistică, o opțiune sine qua non. Tensiunea dintre tăcere și limbaj, ivită mai întâi la simboțiștii francezi, ajunge la noi, în forma pe care o devoalează Lucian Blaga. Tăcerea înseamnă în fond, revolta celui care consideră cuvântul, o stare captivă o „închisoare” încâtușată a ființei. Tăcut, universul se înfățișează în „corola de minuni a lumii”, în afara rostirilor. Când totuși apare, cuvântul se revelează șoptit, aproape mut pe buzele gândirii poetice, atât timp cât trăirea nemijlocită îl poate substitui.

Din bătăile inimii, ca și din vaietul celor care suferă și se simt suferind, se întrupează mai tarziu cuvântul: „Cuvintele sunt lacrimile celor care ar fi voit așa de mult să plângă și n-au putut./ Amare foarte sunt toate cuvintele,/ de aceea lăsați-mă să umblu mut printre voi,/ să vă ies în cale cu ochii închiși”. (Către cititori) Poezia, din această perspectivă, ar putea fi definită și ca dialog între două tăceri rămase în urma cuvintelor: „Există poeți tăcuți, poeți care mai întâi reduc la tăcere un univers prea zgomotos și toate bubuiturile lui, și ei aud ceea ce scriu chiar în timpul când scriu, în lenta măsură a unei limbi scrise”, spunea Gaston Bachelard.

Muțeniei de la vârsta de aur a copilăriei, pe care copilul nu voia s-o părăsească, îi corespunde această muțenie la care râvnește poetul după ce a gustat din amărăciunea cuvintelor. De ce această teamă de cuvânt? De ce această dorință de a-l lepăda odată dobândit? Se pot da multe explicații psihologice, dar dincolo de ele există sensuri mai adânci ale acestei voințe de tăcere. Poetul are menirea de a întinde o punte magică dinspre universul tăcerii spre cel al rostirii. Statutul său în poetica nou răspândită a tăcerii, este unul superior. Bunăoară, în poemul „Biografie” vorbește despre cuvintele stinse-n gură, rămase nerostite, în locul cărora caută „vibrații fără cuvânt”. Poezia se ivește, în corolarul viziunii blagiene, din adâncul tăcut al sinelui poetic: „La început a fost tăcerea”. Tălmăcite în versurile poetului, aceste chipuri tăcute ale veșniciei depășesc rostirea și se statornicesc în altarul sacru al ființei.

Alături de tăcerea mută, Lucian Blaga acordă un loc privilegiat tăcerii muzicale sau tăcerii sonore. Descoperindu-se pe sine drept cel ce caută, Blaga cel mut nu se condamnă la limbajul necreatului, ci devine Orfeu în căutarea izvorului de frumuseți. Similar tăcerii, cuvântul repune în drepturi tăcerea primordială, dintre poetul purtător de cântec, și lumea cântare. Nu o dată, poetul își apleacă urechea spre „a asculta” tăcerea cosmică. Invitația adresată Penelopei de către Ulise, de a rămâne în sfera necuvântului, înlesnește apariția unei tăceri încercate de sonorități tainice: „Să stăm în necuvânt și fără de amintire/ și, ca de sub pământ,/ s-auzi în ce tăcere/ cu zumzete de roi,/ frumusețea și moartea lucrează pentru noi.”(Ulise) În această perspectivă orfică, poetul se ivește din spatele umbrei și se înființează în lumea cântare, revelându-se astfel pe sine. Totul se preschimbă în cântare, căci totul este cântec, menit să înduioșeze sufletele împietrite ale Hadesului existențial „Nici o suferință nu-i așa de mare/ să nu se preschimbe-n cântare.”

Pe urmele misterului blagian se vede o mișcare ascunsă a eului care se autocontemplă; el încearcă prin procesul de poetizare – conținând *in nuce* acel *nescio quid* - să pătrundă fenomenul originar pe căi semănând cu cele pe care Mefisto le prezenta ca punți spre mume. L-a urmărit toată viața, obsesiv, această persecuție adâncă a muțeniei, ca un însemn emblematic al pelerinului purtător de mister. În același timp, tăcerea e simbolul ostentativ al încercării, al instinctelor naturii de a se reîntoarce în starea primordială, refuzul acceptării de a lua chip distinct, omenesc. Lumea, ca organizare primitivă, stihială, a materiei, rămânerea în mister și incognoscibil, ca solidaritate cu elementele, se convertește în autentice valori lirice: „Dar mi-aduc aminte de vremea când încă nu eram,/ ca de-o copilărie depărtată,/ și-mi pare așa de rău că n-am rămas în țara fără de nume./ Și iarăși îmi zic: nici o larmă nu fac stelele-n cer./ Da, ar trebui să fiu mulțumit. ” (*Liniște între lucruri bătrâne*)

Dincolo de amiaza vieții, ciclul mitic al existenței se pregătea să se închidă. În anul 1945, evocând în „Hronicul și cântecul vârstelor”, tăcerea ce îi învăluise primii patru ani de viață, Lucian Blaga anticipa, fără să știe, tăcerea adâncă ce îl va întovărăși constant, de la sfârșitul anului 1948 până la intrarea în neființă. De la tăcere, urcă o treaptă spre cuvânt, încă una spre cântec, până ajunge pe cea mai înaltă treaptă - cea a confesiunii. El lasă adesea deschisă calea dinspre biografie spre operă, întreaga sa viață purtând pecetea unei tăceri parcă de dincolo de lume, căci cântecul vieții are un început și, mai apoi, un sfârșit botezat cu țărână. „Lebăda” se întoarce în ținuturile de ceață și lumină ale necunoscutului etern, lăsând în urma ei, un corn ce va suna dulce a pace, a liniște, a întrebare, atât timp cât cineva... undeva va mai citi un vers de Blaga.

Bibliografie cercetată:

1. Croce, Benedetto, *Ce e arta?*, în *Elemente de estetică*, în românește de St. Nenițescu, Biblioteca filozofică, îngrijită de Dumitru Gusti, București, Editura Cultura Națională, 1998.
2. Baconski, A. E. *Panorama poeziei universale*, București, Editura Albatros, 1972, p.34-35.
3. Gruia, Basil, *Blaga inedit – efigii documentare*, vol. II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981.
4. Bălu, Ion, *Viața lui Lucian Blaga. Monografie*, vol. IV, iulie 1947 – mai 1961, București Editura Libra, 1999.

Motto :
„Plin este satul de-aromele zeului...”

SATUL ÎN OPERA POETICĂ A LUI LUCIAN BLAGA

Prof. Ioan Gheorghisor

Școala Gimnazială „prof. Ion Vișoiu” Chitila, Ilfov

Crezând că „veșnicia s-a născut la sat”, Lucian Blaga considera că „omul satului” trăiește în jăriștea cosmică, „pe linia de apogeu genială, a copilăriei”. El mitizează „izolarea și arhăitatea satului românesc”. Aceste observații ale lui Ov.S. Crohmălniceanu pot fi completate cu altele asemănătoare¹, toate ducând la concluzia că satul este, pentru Blaga, centrul lumii, ce se prelungește în mit, în timp ce orașul e locul unde omul își pierde sentimentul cosmic. Patru ipostaze ale satului se pot descoperi, aprofundând poezia lui Blaga: *satul minunilor*, *satul copilăriei*, *satul nelocuit* și *satul-mormânt*.

1. SATUL MINUNILOR. Poetul propovăduia, la un moment dat, o cruciadă a copiilor, îndemnându-i să se risipească prin sate, părăsind marile orașe. El găsește suficiente motive pentru ca aceia care au plecat să se întoarcă la vetrele lor:

„Eu cred că veșnicia s-a născut la sat.

Aici orice gând e mai încet,

și inima-ți zvâcnește mai rar,

ca și cum nu ți-ar bate în piept,

ci adânc în pământ undeva.

Aici se vindecă setea de mântuire

și dacă ți-ai sângerat picioarele

te așezi pe un podmol de lut.

Uite, e seară.

Sufletul satului fâlfâie pe lângă noi,

ca un miros de iarbă tăiată,

ca o cădere de fum din streșini de paie,

ca un joc de iezi pe morminte înalte.”

(*Sufletul satului*)

„Cosmosul expresionist este refăcut de Blaga în spațiul satului românesc.”, scrie Marin Mincu². Este „ca într-un templu păgân prefăcut în bazilică. Totul este câmpenesc, idilic, material”, e de părere însă G. Călinescu.³

Satul e plin „de-aromele zeului/ ca un cuib de mirosul sălbăticiunii”, iar „minunea țâșnește ca macu-n secară (*Satul minunilor*). Poemul „conține imagini aproape antonime ca sens aceloră din volumele anterioare care se refereau la imaginea satului”⁴: fântânile, pe care altădată le găseai pe la răscruci, acum sunt „fântânile darului harului”, în preajma cărora bolile dispar, făcând loc vieții și cântecului („țipă lăstunii”). E prezentă aici divinitatea („zeul”), precum și

¹ Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol.II, București, Editura Minerva, 1974, p. 224 și urm.

² Lucian Blaga, *Poezii. Introducere, tabel cronologic, comentarii și note critice de Marin Mincu*, Constanța, Pontica, 1965, p.162.

³ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, [1941], 1982, p. 878.

⁴ *Ibidem*, p.244.

tainele („minunea”). Finalul poeziei amintește de un timp al miracolelor, festiv (duminica fiind zi de odihnă pentru Creator): „Cocoși dunăreni își vestesc de pe garduri/ duminica lungă și fără de seară”.

Poetul simte nevoia să sugereze și locul nașterii:

„Sat al meu, ce porți în nume
sunetele lacrimii,
la chemări adânci de mume
în cea noapte te-am ales
ca prag de lume
și potecă patimei.

Spre tine cine m-a-ndrumat
din străfund de veac,
în tine cine m-a chemat
fie binecuvântat,
sat de lacrimi fără leac.”

(9 mai 1895)

Blaga evocă satul ca pe un „reper metafizic”⁵, căruia i se atribuie valori definitorii în plan ontologic: „prag de lume” sau „potecă patimei”.

În alte poeme, cum ar fi *Izvorul*, apare și numele satului natal, Lancrăm:

„Împărății s-au prăbușit.
Războaie mari ne-au pustiit.
Numai în Lancrăm subț răzor
Rămas-a firav un izvor”.

Poetul se duce să vadă „șipotul” ori de câte ori se întoarce în sat; acolo îl întâmpină „pragul” și „sub crugul albastru, în Lancrăm, își stau alătura cele potrivnice, ziua și noaptea”:

„Cât de domol se-mpletește insul acolo cu legea,
Cât de firesc lângă vetre se leagă
prin vremi voinicia și soarta
și cum se revarsă durerea în tâlc mai înalt totdeauna.
Trăiesc încă mumele. Unde ele se tânguie-n jale păgână,
unde lacrima cade-n țărână,
rândunica mai ia și acum câte-o gură de tină
să-și facă sub streășină casa”

(*Orizont pierdut*)

2. SATUL COPILĂRIEI. Satul e locul copilăriei, al paradisului vieții. Pentru Eminescu, copilăria reprezintă vârsta de aur, pentru Arghezi, spațiul misterului, prin jocurile de limbaj (*Cartea cu jucării*). Pentru Blaga, copilăria este o lume a candorii și a credințelor naive, în care fabulosul străbate realul, este o mitologie a dorului de casă. Satul copilăriei e locul unde „păștea cu alții găștele-n ariniști”.

„Și-mi mai aduc aminte:
într-un lan de cânepă
o sperietoare pestriță de paseri
se sprijinea
în par ca vânturi s-o aline.
Ciorchine de turbări avea cercei,
O vrabie-și făcuse cuib în pălăria ei.

⁵ Ibidem, p. 252.

Râdeau copiii toți de ea,
Dar mie mi-era milă
Și-o iubeam.”

(*Din copilăria mea*)

„Copilăria e polul opus *marginii* blagiene, ca simbol al sfârșitului, al prăbușirii de suflet din alte poezii”.⁶ E vârsta la care omul înțelege limba păsărilor. Sperietoarea de păsări compătimită de copil e un simbol al altei lumi, de aceea e luată în derâdere de neamul păsăresc; ea poate fi vârsta cealaltă a omului: aceea a maturității.

Blaga descoperă, într-o primă etapă, universul rural natal ca pe o „realitate sufletească, materializată într-o anumită atmosferă (*sufletul satului*), binecunoscută încă din copilărie”; apoi, elogiază „universul autohton, axându-se pe convingeri filozofice”⁷.

Lumea copilăriei e legată și de „sămânța mirabilă/ ce-nchide în sine supreme puteri”, când poetul, „despuiat de veșminte”, intra în cada de grâu, „cufundat pân’ la gură în boabe de aur”, și simțea pe umeri „o povară de rău”:

„Și-acuma, în timpuri târzii, când mai văd
câteodată grămezi de semințe pe arii,
anevoie pun cumpăt fierbintei dorinți
de-a le atinge cu față.
De-alintarea aceasta mă ține departe doar teama
de-a nu trezi zeii, solarii,
visătorii de visuri tenace, cumiți.”

(*Mirabila sămânță*)

Amintirile năvălesc în lumea adultului din „satul cu coperișurile negre”: drumul pe unde mâna „dobitoacele sfinte cu biciul”, arinii sub care smulgea „aripi din sânge de paseri”, morile „fantastice”, casa unde și-a făcut „intrarea în cântecul zilei”, plinicarul, șura pe care-și arunca „dinții de lapte”, poarta „întunecată”, unde punea frunză de leuștean pentru a apăra de strigoi „laptele și ugerul vacilor”:

„Pe-aici mi-am trecut trupul gol al copilăriei
prin flacăra anilor.
Pe-aici s-a furișat și vremea
ce mi-a adus desăvârșirile în rău.
Totul a fost un joc despletit
în lumină mare pe uliți.”

Dar:

„Dobitoacele sfinte s-au dus subt pământ.
Sângele de paseri e mut.
Vreau să rămân aici
cântare pentru trecut
peste odihna pietrelor.”

(*Cântare pentru trecut*)

Când „soarele-n zenit ține cântarul zilei”, poetului îi e dor de copilăria sa, o caută și suferă că nu o regăsește:

„Numai sângele meu strigă prin păduri
după îndepărtata-i copilărie,
ca un cerb bătrân
după ciuta lui pierdută în moarte.

⁶ Ibidem, p. 129.

⁷ Ibidem, p. 162.

Poate a pierit sub stânci.
Poate s-a cufundat în pământ.
În zadar i-aștept veștile.
Numai peșteri răsună,
pâraie și cer în adânc.

Sânge fără răspuns,
o, de-ar fi liniște, cât de bine s-ar auzi
ciuta călcând prin moarte.”
(În marea trecere)

„E peste tot o beție de vegetal, de fructe, de animalitate rece”. „Sunt preferate făpturile cu sânge rece care se încălzesc la soare, acelea mimetice, nemișcate, care se confundă cu buruienile: șopârlele, lăcustele. Boii în lan deșteaptă imaginea melcilor.”, remarcă G. Călinescu.⁸: „mă miram că ei nu văd/ cu vârful coarnelor ca melcii,/ și boii- boii-și rumegau căldura de sub sălcii” (*Din copilăria mea*).

Dezamăgit de neputința sa, poetul se aseamănă cu un ucigaș și închide „cu pumnul toate izvoarele,/ pentru totdeauna să tacă,/ să tacă”.

3. SATUL NELOCUIT. Satul pe care Blaga îl cutreieră, după douăzeci de ani, îi aduce nedorita ipostază de străin. Nimeni nu-l recunoaște, cu excepția vântului, și a „plopului de aur”. Turnul „se va uita două ore” în urma sa, „nedumerit”.

„Totul cât de schimbat! Casele toate sunt mult mai mici
decât le-a crescut amintirea.
Lumina bate altfel în zid, apele altfel în țarm.
Porți se deschid să-și arate uimirea.”

(*Sat natal*)

Satul îi oferă poetului reîntors în lumea acestuia- altădată mirifică, ideală și sacră- „moara seacă” ce „macină lumină-n gol”, războiul de țesut pus „după ușă”, țesând singur, fântâni care „la uliți rele/ găleți coboară și ridică/ ’n cerul jefuit de stele”, cuiburi în copaci arzând „cu flăcări” și „ouăle pocnind”: „Duhul răului tot vine/ ’n sat nelocuit să pască/ iarba morților de bine”. (*Vrajă și blestem*). Simbolistica blagiană e, aici, limpede: „moara seacă” înseamnă zădărnici, „fântânile” sunt abisurile cunoașterii, după ușă se pun obiectele magice („războiul de țesut”), „ulițele rele” sunt cele bănuite de duhuri, au „răscruci”, sunt încurcate. Eul liric e și el la o răscruce a cunoașterii, în punctul inițial. Prezența lui sub forma unei umbre ce „cade pe zid” ne relevă imposibilitatea dezlegării misterului, mai ales că experiența are loc „pe creasta nopții”, în punctul zero al cunoașterii.

Uneori, apare „un apocalips blând și rustic, cu naivități de mozaic ravennat”⁹, cu câmpii aureolate, dar cu pluguri ca niște mari paseri negre/ ce-au coborât din cer pe pământ”. „Ca să nu le sperii-/ trebuie să te apropii de ele cântând” (*Plugurile*).

Poetul este foarte trist și plânge „în hohote” deasupra leagănului său, găsit într-un ungher, invadat de păianjeni și de cari, și își amintește de copilăria în care nu suferea, ca acum, „de prea mult suflet”, în care nu era „așa de obosit/ de primăveri, de trandafiri, de tinerețe și de răs.” (*Leagănul*) E o viziune expresionistă de apocalips modern a satului blagian nelocuit, opusă aceleia a „satului minunilor”, tot de sorginte expresionistă, dar mai îndulcită, căci fusese trecută prin substratul folcloric. În satul ideal, fântânile aveau puteri magice: în preajma lor, bolile se stingeau, viața luând locul acestora, iar misterul era relevat (tainele sunt „coapte”, iar „minunea țâșnește ca macu-n seacă”).

⁸ G. Călinescu, op. cit., p. 876.

⁹ .Ibidem, p. 878.

4. SATUL – MORMÂNT. Poetul e foarte explicit când e vorba să-și aleagă locul unde să fie îngropat. Dacă va muri „pe un tărâm netrebnic, rușinos”, patru prieteni, „cei din urmă prieteni”, vor îndeplini dorința testamentară:

„să mă luați de unde voi fi fost căzut,
pe-un drum de seară sau în miez de noapte
în satul meu pe umeri să mă duceți
întins pe Lună ca pe-un scut”.

(Cuvinte către patru prieteni)

Într-un poem intitulat *Cuvântul din urmă*, Blaga se simte alungat de drumuri, părăsit de semeni, amenințat de păsări, blestemat, și crede, asemenea unui războinic înfrânt, că se va afla, după moarte, în preajma Domnului:

„Cu cânele și cu săgețile ce mi-au rămas
mă-ngrop,
la rădăcinile tale mă-ngrop,
Dumnezeule, pom blestemat.”

„Satul blagian este, de fapt, o realitate a unui alt tărâm, descoperit târziu, după aprige confruntări în conștiință”¹⁰. Avem de-a face cu un sat- necropolă, misterul lui e misterul nopții.

*

Satul – miracol, satul copilăriei, satul nelocuit, părăsit, ori satul– mormânt. În oricare dintre aceste ipostaze ar fi, satul are, în alcătuirea sa, meri, arini, brazi sau plop pe sub care umblă „ursul cu crin”, tămăduitor, cerbul căutându-și ciuta dispărută, ce parcă vrea să bea „din apă, numai cerul”, mânzul negru „ca ogorul”, săltând în ocol, ori taurul „neînjugat”, printre coarnele căruia „soarele vine în sat”. Este satul peste care zboară ciocârlia, „Hristosul păsăresc” ce „descântă păcatele/ peste toate satele”, și puiul de cuc, „noul voevod,/ fiul pădurii”, și mierla neagră. Plugarul, „stihuitorul”, olarul sau zugravul trec dinspre primăvara în care „sună ramul, sună glia”, în care „pomii simt dureri de muguri” și în care „înc-odată iar și iară/ a iubi e primăvară”, în care „risipei se dedă florarul”, spre vara cu „moale căldură”, când „pământu -ntreg e numai lan de grâu/ și cântec de lăcuste” – căci acestea două se pare că erau anotimpurile preferate ale poetului.

Satul blagian, văzut de „la cumpăna apelor” sau din îndepărtatele „curți ale dorului”, fascinează cititorul prin detaliile memorabile.

BIBLIOGRAFIE

1. *** *Lucian Blaga interpretat de...* (1981). Studiu, antologie, tabel cronologic și bibliografie de Emil Vasilescu. București: Editura Eminescu, colecția „Biblioteca critică”.
2. Bălu, Ion. (1986). *Lucian Blaga*. București: Editura Albatros.
3. Blaga, Lucian. (1995). *Poezii (introducere, tabel cronologic, comentarii și note critice de Marin Mincu)*. Constanța: Editura Pontica.
4. Călinescu, G. [1941]. (1982). *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru. București: Editura Minerva.
5. Crohmălniceanu, Ov. S. (1974). *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol.II. București: Editura Minerva.
6. Gană, George. (1976). *Opera literară a lui Lucian Blaga*. Editura Minerva, București: Editura Minerva.
7. Gheorghiușor, Ioan. (2011). „Ipostaze ale satului în poezia lui Lucian Blaga”. *Vatra veche*, nr. 5: 9-10.
8. Simion, Eugen. (1978). *Scriitori români de azi*, vol.II. București: Editura Cartea Românească.

¹⁰ Ibidem, p. 163.

Motto:

„Dacă-mi acopăr ochii, văd cum germinează semințele;
dacă îmi astup urechile, aud pașii lui Dumnezeu prin lume;
dacă îmi acopăr buzele, voi înceta să mai mor.”

PRIN TĂCERE, CĂTRE POVESTE

Prof. Pavelescu Marilena

Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște, jud. Dâmbovița

„Deșartă născocire / e vorba ce se țese” (Ulise) .

Opera lui Blaga se clădește pe o serie de antinomii în jurul cărora își formulează reflexiv ideile-teme cu privire la existență, la viață, la moarte, la soarta însăși a lumii și a universului. Ca esență a vieții, antitezele (*lumină – întuneric, iad - rai, bine - rău, soare – lună, veghe – somn, acțiune – repaus, materie – spirit, viață – moarte, trup – suflet*) se regăsesc firesc în poezie, însă toate converg spre *coincidentia oppositorum*.

Dacă opoziția *cuvinte - tăcere* este consacrată (inclusiv de uz), configurarea unei polarități de tipul *cuvinte - poveste* contrariază în mai mare măsură deoarece termenii, în mod normal, sunt în relație de incluziune, nu de opoziție.

Surprinde neîncrederea poetului în forța creatoare a limbajului, cu atât mai mult cu cât vine de la autorul unui studiu care afirmă și justifică rolul cognitiv și revelator al metaforei, un mod de exprimare a cuvintelor. Întreaga poezie vorbește despre imperfecțiunea cuvintelor, în timp ce poveștile, uneori ca singurele moduri de interpretare armonică a lumii, apar drept căi de acces la înțelegerea și interpretare universului. Blaga pune cei doi termeni în contexte opozitive: pe de o parte cuvântul perisabil pe care-l refuză „Lăsați-mă să umblu mut printre voi”, iar pe de altă parte, povestea ca singur act întemeietor și singură modalitate de comunicare între planuri, între „sus” și „jos”. Conflictul care apare între cuvinte și poveste este expresie opoziției dintre logică și metafizică, dintre fragment și totalitate, dintre două moduri de cunoaștere . cea rațională și cea indirectă, poetică, intuitivă, moduri de cunoaștere pe care filozoful Lucian Blaga le numește: *cunoașterea paradisiacă și cunoașterea luciferică*.

Refuzând cuvintele, poetul refuză, programatic, cunoașterea directă, explicitarea rațională a tainelor universului, deoarece cuvântul este asimilat gândului, conceptului, ceea ce face din el un vehicul al cunoașterii paradisiace. Ca semne, ele se referă *la concepte*, nu la lucruri, față de care se dovedesc neputincioase în a le surprinde sensul adânc.

Cuvintele - concepte sunt rupte de realitate, lipsite de sens pragmatic, o dislocare care doare ca o rană a tăcerii, deoarece îl izolează pe individ de marele Cosmos. Cuvântul nu instituie existență, nu creează, ci doar numește, cunoașterea lui implicând exclusiv latura fanică „Deșartă născocire / e vorba ce se țese” – (Ulise) .

Cuvintele sunt umbre, iluzii, ele exprimă în mod deformat gândirea și simțirea noastră, depășind sau restrângând contururile eului real. Lumea nu este un concept, nici o sumă de concepte, ci o urzeală, un text nesfârșit în care latențele semantice sunt actualizate mereu și infinit de fiecare cititor - om. Nostalgia după țara fără de nume în care nu a putut rămâne, reflectă această neîncredere, dimensiunea distructivă a renunțării la potențialitate prin numirea lucrurilor. O țară fără nume este o țară cu infinite nume, fiecare om poate da propriul nume, fără ambiția de a crede că acela este cel adevărat. Regăsim în acest refuz al numirii, interdicția specifică mentalității magice, tabuizante, reflex al temerii de a nu rosti cuvinte malefice. Acest mod de ființare în

lume prin atenuarea misterelor, (înlocuindu-le unul prin altul) și nu prin distrugerea lor, generează singurul tip de cunoaștere acceptabilă: cea luciferică.

Orgolios, omul a crezut că dându-le nume, posedă o putere absolută și ajunge astfel la cunoștința întregă și pozitivă a realității, uitând că bogăția lumii nu poate fi decât intuită, nu epuizată. În rostire, cuvântul devine reductiv, ceea ce nu se întâmplă în poveste, unde cuvintele nu-și epuizează polisemantismul. De aici regretul de a părăsi „țara fără nume”: „Mi-aduc aminte de vremea când încă nu eram ca de o copilărie depărtată, și-mi pare așa de rău că n-am rămas în țara fără nume”. (*Liniște între lucruri bătrâne*)

„Frunzare se boltesc adânci/ peste o - ntreagă poveste.//
Nimic nu vrea să fie altfel decât este.,, (*În marea trecere*)

Cuvintele i se „sting” poetului în gură, deoarece știe că dialogul cu lumea, cu natura în stare genuină, nu se poate realiza decât prin cunoaștere senzorială, prin ascultare a poveștii pe care Cosmosul o spune celui ce știe să tacă. Doar ascultând limbajul astrelor, omul se va integra în elementar, devenind parte a marelui Cosmos/ a povești, va reuși „să fie unul printre cei mulți”, salvându-se de drama sciziunii, dramă pe care o trăiește în fața revelației că este în același timp invitat și refuzat să descopere o realitate primă deplină.

Cuvântul singular reprezintă latură fanică (arătată), iar poveștii îi revine și o latură criptică (ascunsă). Decăderea logosului este degradarea adusă de timpul istoric, semnele nemaiputând îndeplini funcția creatoare: „Prin vuietul timpului” nu se mai poate auzi decât „glasul nimicului.”

Tăcerea nu golește, ci îmbogățește lumea prin reesențializarea semnificațiilor. Omul alege să tacă, așa cum în societățile secrete candidatul la integrare își asumă conștient condiția inițiatului care trebuie să treacă prin proba tăcerii ca să devină demn de a fi posesorul revelației, al secretelor, tainelor păstrate cu grijă.

„Cu cât se spun mai multe cuvinte, cu atât este mai multă deșertăciune”, avertizează prin veacuri *Ecleziastul*. Poetul refuză să accepte discursul care riscă să devină autonom. Cuvintele s-au demonetizat, s-au banalizat, au ajuns acum să pună etichete asupra lucrurilor, creează realități de ordin secund, o lume suficientă sieși, paralelă cu cea reală. Deșertăciune este în faptul că „Despre orișice vorbești cât vrei / Despre soartă și despre șarpele binelui / Despre arhanghelii care ară cu plugul / Grădinile omului / Despre cerul spre care creștem / Despre ură și cădere, tristețe și răstigniri” (*Către cititori*).

Prin etichetare, cuvintele limitează, sunt purtătoare de sensuri inteligibile, clare, stabile aducătoare de lumini sugrumătoare, ceea ce poetul însetat de plenitudine, de energie divină nu poate accepta: „Amare foarte sunt toate cuvintele, / de aceea lăsați-mă / să umblu mut printre voi / să vă ies în cale cu ochii închiși” (*Către cititori*) Este, în aceste versuri, nu un dispreț față de cuvinte, cât o responsabilitate extraordinară față de cuvântul scris (Cuvântul unde-i care leagă/ de nimicire pas și gând?) expresie a îndoielilor creatoare: „ Ființă tu – găsi-voi cândva cuvântul/sunet d-argint, de foc și ritul/ unei rostiri egale/ în veci arderii tale?”

Prin cuvinte, omul se desparte de natură, intră în istorie și se situează într-o existență care este alunecare spre neant, o *mare trecere*. Folosite pentru a da nume, ele reprezintă semne ale decăderii omului: moarte, suferință amintind de cădere. „Domniță, cuvintele noastre-s morminte, nu crezi? Morminte-n care timpul și - a - nchis suferințele.” Ele nu mai pot reda esența „, Ah iarăși si iarăși/ cuvintele seacă”. Substanță absolută rămâne conservată în natură iar reabilitarea prin poezie este posibilă doar ca act de resemantizare prin mister, prin valorificarea doar ca minus cunoaștere. „ lăsați-mă să umblu mut printre voi ”. Este însă un tip special de tăcere: poezii „ ... tac ca roua. Ca sămânța. Ca un dor” .

Opoziția dintre cuvânt și poveste reprezintă opoziția dintre fragmentar și totalitate, dintre monosemantism și polisemantism. Cuvântul descoperă, rupe tăcerea, fragmentează lumea și o dezvăluie în aparența ei, creează iluzia cunoașterii și a înțelegerii, generând în final o adevărată dramă a cunoașterii umane. Cuvântul - concept instituie o cunoaștere rațională cu pretenția de a epuiza tainele, dar această epuizare este exclusă din planul creației: esențialul se trăiește, nu se gândește.

În bobocul de floare, admirăm taina devenirii tuturor florilor, imaginația dându-ne șansa de a ne propulsa într-o lume misterioasă în care, prin contemplare, ne salvăm de nostalgia cunoașteri absolute. Supusă cenzurii transcendente, această nevoie de cunoaștere absolută este generatoare de dramă și tensiune. Presupunând că Marele Anonim ar permite omului o astfel de cunoaștere, tensiunea ar fi înlocuită de încremenire. Rodirea (creația) este plină de mister și presupune o bună coabitare cu iraționalul: „Nici o făptură nu-ntreabă...Nu trebuie fiecare/ să știm cine aduce și-mpărăștie focul“ (*Bunăvestire*). Sacrul, miraculosul impun instantaneu tăcerea care poartă în ea virtuțile nelimitate ale limbajului, sub formă latentă însă: „Drumurile pe care nu le vom umbla niciodată,/ ne duc și ele undeva”/ cuvintele pe care nu le rostim,/ Cuvintele ce rămân în noi,/ Descoperă și ele, fără de margini, făptura.” (*Inscripție*).

Vorbirea este a unui microcosmos mărginit, în timp ce povestea este o subtilă conjugare între valoarea cuvintelor pur conceptuale și elevația transfiguratoare a poveștii ce ia ființă prin urzeala acestora, prin șansa ascultătorului de a valorifica nespusul, latențele, înmulțind misterele.

[...]dar orice alt drum duce în poveste,/ în marea, marea poveste. (*Semne*)

Cuvintele se rostesc clar apăsător, pentru a fi bine înțelese. Decupaje arbitrare ale lumii, ele capătă sens doar introduse într-o poveste care se cere a fi replică sau refren la Marea Poveste, într-o tentativă îndrăznească a creatorului uman de a le integra și de a se integra prin ele în marele Tot. Cuvântul mărginește, povestea „desmărginește”. Sunetele lumii se îmbină într-o cântare, iar cuvintele într-o poveste cu funcție creatoare, îmbrăcând haina armoniei muzicale, devenind poveste - cântare, replică a armoniei universale „Unde și când m-am ivit din lumină, nu știu, din umbră mă ispitesc singur să cred că lumea e o cântare” (*Biografie*). În poveștile - cântări, ferestre spre „zăriștea cosmică”, spre idealitate, spiritualizare și transcendență, se relevă ipostaza creatoare a omului, se împlinește destinul său creator.

Supusă unei permanente tensiuni, din cauza barierelor instituite de Marele Anonim departe de semnul echilibrului și al securității, creația umană nu se poate realiza decât în sensul ființării în mister metaforic

Cântecul/ poezia trebuie să se apropie mai mult de tăcere decât de cuvânt, pentru a - l conecta pe om la simfonia cosmică. „Cu cuvinte stinse în gură/am cântat și mai cânt marea trecere.” -- (*Biografie*). Nimic uimitor în acest mod de identificare a poeziei cu muzica, dacă ne amintim că în accepția antică toate artele au fost considerate într-o oarecare măsură „muzică”, numele tuturor protectoarelor artelor este de *muză*. Dintre sensurile vechi, în poezie se reactualizează deopotrivă ca muzică *musica mundana* (a universului, a sferelor cerești și *musica humana* (armonia sufletului și a trupului, în sens filozofic).

Cântecul face din poezi un „neîntrerupt popor”, dincolo de timp și de loc, dincolo de limbile propriu-zise, un popor prin care se perpetuează graiul inițial, creator de existență, cosmogonic., arhetipul cântărețului inspirat, Orfeu: „Prin sunet și cuvânt s-ar despărți, se-ntrec. /Își sunt asemenea prin ceea ce nu spun”. , Ei sunt cei care, sporind misterele reușesc să le facă vizibile, ilustrând ceea ce Blaga numește „cunoașterea luciferică”.

Între muzica sferelor, a universului și armonia sufletului, cuvântul se interpune mai degrabă ca „ zgomot”, în timp ce tăcerea acoperă protector tainele existenței, le înmulțește

sensurile. Dacă muzica este a universului, strigătul și bocetul sunt ale omului care încearcă astfel fie să dea glas plenitudinii ființei, dezlănțuindu-și energie dionisiacă, fie să clameze disperarea față de Marea Trecere. „Prin murmurul mărilor/plânsetul țărilor. Prin lumea aievelor/cântecul Evelor.

Omul nu poate intra în comunicare cu acest *mundus* decât în starea de liniște interioară obținută prin limbajul contemplației. Sub semnul tăcerii, Blaga atinge intimitatea cosmicului: „ în zvonuri dulci/îmi pare /că strop de liniște îmi curg prin vine, nu de sânge...”(*Gorunul*).

Povestea revine obsesiv, ca în mituri, pentru că se referă la „evenimente” care nu doar s-au întâmplat cândva, ci *se întâmplă mereu* în viața lăuntrică a fiecăruia, resemantizează, vorbirea, doar ea putând crea *ex nihilo*, un limbaj nou. Poveștile se construiesc singure sau mai bine zis se cântă singure, căci lume este o cântare: „ Dar sus, la o mie de metri - nălțime, spre răsărit /stelele își spun povești prin cetini de brazi”. (*Veac*)

Pentru a putea percepe semnele transmise de Transcendență, pentru a auzi foșnetele misterioase ale universului, pentru a le putea tălmăci, ascultarea încordată, poetul are nevoie de liniște: *o, de-ar fi liniște, cât de bine s-ar auzi/ ciuta călcând prin moarte*, căci tăcerea, necuvintele, mușenia nu înseamnă, la Lucian Blaga, imposibilitatea comunicării.

„Fiu al faptei nu sunt”

Cuvintele intervin în realitate și impun o reacție de răspuns, provocând fapte care, nearmonizate cu mișcarea lumii nu întemeiază, ci destramă. De aceea, este preferabilă ipostaza de receptacul pasiv al mișcărilor lumii/al cântării ei.

Cuvântul de început, cel creator, s-a degradat în scurgerea ritmică a timpului: acum este vinovat. Omul a devenit (sau poate că ontogenetic nu a fost niciodată capabil) incapabil să primească esența cuvintelor pe care au primit-o la obârșie, cu fiecare ciclu vegetal, de la Mume. „Mumele, sfintele – Luminile mii Mume sub glee / Îți dau în primire cuvintele.” (*Poezii*)

Modelul absolut al poetului este creatorul lumii, numit marele Orb, Marele Anonim, nume pentru Fondul Originar sau Generator, cel care creează din sine însuși, reproducându-se, care pentru om reprezintă cenzura transcendentală. Deși numele său rămâne ascuns, așa cum ascunse rămân tainele universului, Misterul care însoțește tăcerea este pentru filosoful și poetul român o formă paradoxală de cunoaștere.

Mitul fondator al creației prin Logos nu mai are sens într-o lume desacralizată. Marele Anonim, marele Orb refuză să comunice prin cuvinte, să ofere răspunsuri. Lipsindu-l un simț, această entitate are capacitatea de a percepe altfel lumea sau o altfel de lume. Barierele pe care le pune în fața cunoașterii omului, chiar dacă sunt generatoare de tensiune, dramatice, sunt de natură să-l protejeze pe acesta, salvându-l de la încremenire, oferindu-i șansa unei căutări permanente, creatoare prin ea însăși: „Sufletul meu e în căutare, în mută, seculară căutare, de totdeauna și până la cele din urmă hotare.

Orice încercare de verbalizare devine inutilă, căci cel care ar trebui să ne răspundă tace, părând că nu aude, așa cum aparent, nu vede. Este Marele Orb, o ipostază a Marelui Anonim, care paradoxal se teme de cuvinte căci pentru el cuvântul înseamnă faptă, răspunsuri nu pot veni de la o identitate mută, neclintită: **”Ești mută, neclintită identitate. (rotunjit în sine a este a)/ nu ceri nimic. Nici măcar rugăciunea mea”**. (*Psalm*)/ *Zic: Tată, mersul soriilor e bun./ El tace – pentru că-i e frică de cuvinte.// El tace – fiindcă orice vorbă la el se schimbă-n faptă. (De mână cu marele orb)*. Gândirea magică a înțeles această realitate și a pus sub interdicție anume obiecte (tabu), fie denumindu-le metaforic (indirect/ ascuns) fie refuzând să le dea nume, fiindcă numele însuși, cuvântul, designarea, fac parte, după concepția magică, din obiectul pe care ele îl exprimă și astfel de la ele ar putea să emane efecte nedorite.

Marele Orb refuză să vorbească nu pentru că ar nega forța lor creatoare, ci pentru că o consideră afectată, fiind degradat acum, cuvântul aduce boala în lume. El lasă întrebările fără răspuns pentru ca omul să genereze altele, să devină noi surse generatoare de probleme și inspirație, amplificând misterul printr-o minus - cunoaștere .

Tăcerea este spațiul intermediar dintre zgomotul vieții și liniștea morții a cărei întrezărire îl face pe Blaga să conștientizeze tragismul unei existențe vinovate de *prea mult gând*, de prea multe cuvinte. „Vieții nu i-am rămas dator niciun gând/ dar i-am rămas dator viața toată ” (*Fum căzut*). Această încercare nesăbuită de cunoaștere rațională a lumii produce un scandal în ordinea firii, cu efecte mutilante asupra omului, asupra ființei care așteaptă în zadar împlinirea minunii: „ *și-am așteptat: oh, nicio minune nu se-mplinește. / Nu se-mplinește, nu se-mplinește! / Și totuși cu cuvinte simple ca ale noastre / s-au făcut lumea, stihiiile, ziua și focul ”* (*Tristețe metafizică*).

Bibliografie:

Blaga, Lucian, *Zări și etape*, Studii , aforisme, însemnări, București, Editura Minerva, 1990
Blaga, Lucian, *Opere*, 1-2, *Poezii*, București, Editura Minerva, 1974.
Drîmba, Ovidiu, *Filosofia lui Blaga*, București, Editura Excelsor - Multi Press, 1995

Motto:

*“Unora le place numai ce înțeleg,
alții pot înțelege numai ce le place.”*

CĂLĂTORIND CU BLAGA

Prof. Wonnerth Alina Rita

Colegiul Național „Mircea Eliade” Reșița, jud. Caraș Severin

Un tren vechi și prăfuit, cu miros de lemn murdar și cu banchete tari, incomode, mă ducea de la R. la A. via Tm. Era o după-amiază de luni, soarele ne însoțea, dar puterea lui începea să scadă. Pe genunchi aveam o carte de Lucian Blaga, primită în dar de la o persoană dragă și pe care o descoperisem în geantă, pusă în grabă, în locul celei pe care dorisem să o iau și să o citesc. Eram singură în compartiment și parcă nu-mi venea să citesc, ci mai degrabă să mă gândesc la vremuri demult apuse ...

Deodată, ușa înțepenită a compartimentului se deschise și un domn parcă dintr-o altă epocă se înclină, salută și ceru permisiunea să se așeze...lucru de-a dreptul incredibil, dacă stăm să analizăm vremurile în care ne aflăm...

„De la viață să nu aștepți nimic, dimpotrivă, tu trebuie să-i dai totul. Numai așa vei fi scutit de deziluzii și te poți bucura de tine, de lupta, de independența și de puterea ta creatoare”, scria chiar pe prima pagină a cărții din brațele mele.

O frunte lată și o gură mare cu un zâmbet stingher, un costum la 4 ace - părea din alte timpuri...Se așază în fața mea și o vreme am mers în liniște.

La un moment dat, când trenul a trecut pe lângă un peisaj idilic, domnul murmură încet...

–„Unde și când m-am ivit în lumină nu știu,
din umbră mă ispitesc singur să cred
că lumea e o cântare.”

Atunci am tresărit și am întors privirea - semăna cu Blaga... Lucian Blaga.

Nu cred... visez?!? Nu, era cât se poate de real... el era, fragmentul era al lui, din *Biografie!* Am rămas pe gânduri... iar domnul a început să recite:

–„O lacrimă
Desprinsă dintre genele unei plăpânde amintiri
Ce sta ascunsă-n fundul unui suflet
Căzu
Pe albul unei fragede petale...”

M-am uitat pe geamul murdar afară... începea să picure. O vreme ploaia a spălat geamurile trenului, câmpurile, recoltele, copacii, florile.

“A fost cândva pământul nostru străveziu
ca apele de munte-n toate ale sale,
în sine îngânând izvodul clar și viu.
S-a-ntunecat apoi lăuntric, ca de-o jale,
de bezne tari ce-n nici un grai nu se descriu.
Aceast-a fost când o sălbatică risipă
de frumuseți prilej dădu întâia oară
păcatului să-și facă pe sub arbori cale?”

Mi-a venit în minte acest fragment dintr-o poezie ce îmi plăcea din liceu... și probabil că am zâmbit.

–„Știți de ce se înseninează cerul atât de frumos după o grea și fertilă ploaie? Ca să se arate că e o mai mare bucurie de a da decât de a primi.”

-Doamne, ce frumos, am spus eu!

Iar domnul a continuat:

-„Ești tânăr încă atâta timp cât admiri și în măsura în care admiri.”

-Da, așa este, am murmurat eu. Chiar nu puteam spune mai mult, deși în mintea mea se amestecau o mie de întrebări... „Stările sufletești care par a nu avea nici un motiv, au motivele cele mai adânci”, a spus chiar Blaga.

Văzând că nu scoate prea mult de la mine, a tăcut o vreme. Atunci mi-am ordonat gândurile și am spus mai mult mormăit decât cu sunet...

-Chiar dumneavoastră sunteți?

-Eu, cine... eu? „Sunt lucruri care nu pot fi înțelese decât vag. Și ar trebui să ne mulțumim cu atât, din nefericire însă noi încercăm să le înțelegem mai precis și, ca urmare, ne trezim că nu le mai înțelegem deloc...”

-Da, dar asemănarea e izbitoare, recitați din Blaga...Sigur sunteți proiecția lui în timp...

A zâmbit, trecând o mână prin păr, apoi a arătat spre cartea mea, zicând încet, ca pentru el...

-„Când vrei să vezi foarte clar un lucru, nu-l lumina prea tare, nu-i lua de pe față toate umbrele.”

Continuând...

- „Nimic nu vrea să fie altfel decât este în marea trecere”

-Da, așa este, am replicat eu –tot dumneavoastră ați spus pe undeva că „Inteligența omenească nu e o misterioasă fabrică de adevăruri absolute. Ea este un factor important în sânul realității, un centru de activități spontane, un creator de ficțiuni, de mituri.” Doar noi vrem să vedem lucruri, adevăruri, oameni, fapte și acolo unde nu sunt. Doar omul vrea ca și inexplicabilul să aibă o explicație, de multe ori necrezând că multe pot doar să fie... . Și atât..

A râs scurt :

-„Ha, ha, ha...”

-Bine zis - mi-a replicat. Și eu am spus asta, într-un alt mod, dar ideea era apropiată. „Logica suferă de un mare viciu logic: ea crede că însăși realitatea e de natură logică. Dacă întâlnește ceva ce nu se poate înțelege în chip logic, ea va susține că acest ceva nu există, ci e numai aparență...”

-Aici e deja vorba de minți limitate –am mormăit eu învârtind cartea de pe o parte pe alta. Nu cred că e în avantajul cuiva sau a ceva –cum e societatea umană, să nege tot ceea ce nu înțelege. Cunoașterea a existat de la facerea lumii –că mult timp a rămas apanajul unei anumite categorii de oameni –învățați, care au transmis cunoașterea lor mai departe, în secret, e altceva. Dar omul a căutat, a cercetat, a experimentat dintotdeauna.

-Asta așa e – a spus cel pe care eu îl credeam a fi avatarul lui Blaga. „Nu-ți îmbogățești sufletul cu adevăruri mărunte: cine și-ar face avere adunând praful de aur împrăștiat pe pământ?”

Iar eu am replicat:

-„Adevărurile mari sunt poate că așa de aproape și de imediate, încât numai de aceea nu le găsim, fiindcă le căutăm. Ar trebui numai să deschidem ochii și să privim: dar aceasta este foarte greu, ați zis cândva și : „Învățat e omul care nu termină niciodată de învățat.”

-Omul e obligatoriu supus învățaturii, cunoașterii, evoluției, am încercat să-l conving pe interlocutorul meu, ca și cum nu aș fi înțeles că el era deja convins de asta și că nu el era problema, ci frustrarea mea că ceilalți oameni nu înțeleg asta.

- „În mizeria cotidiană a condițiilor umane de astăzi, a răspunde realității cu o idee înseamnă curaj”, iar „masca pe care unii oameni și-o pun poate fi mai esențială și mai adecvată ființei decât fața pe care o au”, mi-au venit rapid în minte și le-am spus pe nerăsuflăte.

-„După ce descoperim că viața n-are nici un înțeles, nu ne rămâne altceva de făcut decât... să-i dăm un înțeles!” mi-a citat el din memorie și eu repede, ca și cum nu aș fi vrut să încheiem subiectul.

Am replicat:

- „Cei mai mulți oameni își sunt atât de străini, încât ar trebui să vorbească la persoana a treia despre ei înșiși, cam așa cum vorbesc copiii - am citit și reținut asta.

- „Greu e totul, timpul, pasul

Grea-i purcederea, popasul.

Grele-s pulberea și duhul

greu pe umeri chiar văzduhul.” a spus râzând și un timp am zâmbit amândoi în tăcere, reflectând fiecare la –cred- cu totul altceva.

Timpul a trecut mult mai repede decât mă așteptam.....Afară se întunecase aproape, cerul avea o paletă uluitoare de culori, cu nuanțe de albastru-gri pe alocuri, ici și colo câte un nor ciudat scria ceva ce păreau a fi mesaje din altă lume.

„Rune, pretutindeni rune,
cine vă-nseamnă, cine vă pune?
Făpturile toate, știute și neștiute,
poart-o semnătură - cine s-o-nfrunte?”

Voiam să spun, să arăt, să mai încheg o conversație, dar în lumina aceluia straniu amurg, totul părea desprins din altă lume...

„Un vânt de seară
aprins sărută cerul la apus
și-i scoate ruji de sânge pe obraji.”

De unde apăreau toate astea?

- „Umbrele. Umbrele seamănă ce-i drept cu întunericul, dar sunt fiicele luminii”, a zis așa, ca de final, parcă ghicindu-mi gândurile și zbuciumul...”

- Știu că și eu port în suflet....

„Minunile întunericului,

Dar nu le văd,

Am prea mult soare-n mine....”, am continuat repede, pe nerăsuflăte...

Ne completam în idei și gânduri, în fragmente de poezie și citate, eu și avatarul, eu și irealul...

Deja intrasem în orașul Tm. Am vrut să mă ridic, dar cartea a căzut cu zgomot și atunci am deschis ochii mari și m-am uitat în jur. Nimeni. Doar eu și cartea ce căzuse la o pagină pe care scria: „Destinul omului este creația.”

-Oh, nu...am murmurat eu, și o lacrimă și-a făcut apariția în colțul ochilor.

„Oprește trecerea! Știu că unde nu e moarte, nu e nici iubire - și totuși, Te rog: Oprește, Doamne, ceasornicul cu care ne măsurăm destrămarea”, am spus șoptit, ca pentru mine, luându-mi bagajul și strângând cartea la piept, în timp ce încet – încet mă îndreptam spre ieșire. Era doar ieșirea sau ieșirea la realitate? Iar „Realitatea e ruina unui basm.”

BIBLOGRAFIE:

LUCIAN BLAGA -Biografie-din volumul *Lauda somnului* (1929)

-Elanul insulei

-Pietre pentru templul meu (1920)

-Trilogia cosmologică, *Aspecte antropologice*

-Hronicul și cântecul vârstelor

-Poemele luminii

SITOGRAFIE:

[www.http://autori.citatepedia.ro/de.php?a=Lucian+Blaga](http://autori.citatepedia.ro/de.php?a=Lucian+Blaga)

[www.http://www.citatecelebre.net/search/Lucian%20Blaga](http://www.citatecelebre.net/search/Lucian%20Blaga)

[www.http://cuvintelecelebre.ro/citate/autori/lucian-bлага/page/2/](http://cuvintelecelebre.ro/citate/autori/lucian-bлага/page/2/)

Motto:

„Soarele-n zenit ține cântarul zilei.
Cerul se dăruiește apelor de jos.
Cu ochi cumiști, dobitoace în trecere
Își privesc fără de spaimă umbra în albi.
Frunzare se boltesc adânci
Peste o-ntreagă poveste.
Nimic nu vrea să fie altfel decât este.”
(„În marea trecere”, Lucian Blaga)

ROSTIRI ȘI TĂCERI ÎN „HRONICUL ȘI CÂNTECUL VÂRSTELOR”

Dad Larisa

Colegiul „Național Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia

Prof. coordonator: Marincăș Marinela Adriana

Cred că cititul dăruiește vieții o cutie de rezonanță în care întâmpările trăite de noi se confruntă cu cele trăite sau imaginate de alții și în care semnificațiile sporesc. Lucian Blaga se consacră scrisului cu dragoste pentru perfecțiunea stilistică, pentru conținut și idee, realizând o operă de rară sensibilitate, ale cărei atribute esențiale rămân: delicatețea sentimentelor, onestitatea, rafinamentul, precum și sinceritatea spovedaniei autorului care povestește fără ocolișuri, episoade de viață, în pagini de un captivant lirism.

„Hronicul și cântecul vârstelor” este cartea care mi-a îndreptat pașii pe urmele vieții poetului ardelean Lucian Blaga, constituindu-se într-o mărturie de o sensibilitate covârșitoare prin care trăim alături de memorialist, basmul copilăriei. Hronicul este un document semnificativ, autobiografic, un text cu virtuți poetice, amestec de istorie și poezie. Opera este deopotrivă, „hronic” și „cântec” ce își propune să reconstituie sensul unui destin, fiind expresia subiectivă a vieții interioare a poetului, modelată sub semnul lipsei Cuvântului. Apărută în 1965, scrierea devenea un poem care semăna cu un imn închinat ființelor care i-au marcat copilăria și l-au inițiat în misterele lumii. „Mirările” și „spaimile” trăite erau ale unui copil ce descoperea treptat universul satului natal, un paradis regăsit de memorialistul de mai târziu, împovărat de atâtea tăceri. Copilăria lui Blaga s-a desfășurat sub acest auspiciu al mirării și al întrebărilor fără răspuns, al explorării naturii și al încercării de a-i înțelege tainele.

Există mai întâi o tăcere a copilului, de care poetul ia cunoștință mai târziu, din spusele mamei și ale fraților. Îmi vine în minte și mi se pare demnă de luat în seamă, asemănarea cu Albert Einstein care nu a vorbit până la vârsta de trei ani, având în timpul școlarității și reale dificultăți de scris. O analogie firească se stabilește și în legătură cu fiul de împărat din „Tinerețe fără bătrânețe”, ai cărui părinți se văd nevoiți să îl ispitească la viață, înfățișându-i bucuriile lumesti. Tot astfel, autorul mărturisește că a avut nevoie de îndemnul mamei pentru a se înfățișa în lumea logosului „Dragul mamei, tu ești copil mare de-acu! Va trebui să vorbești...”

Acea tăcere de la începuturi asemenea muțeniei, la un copil care împlinise aproape patru ani, e desigur, ceva ce ține de fabulos, anunțând unicitatea unui caz. Orice încercare de a citi această carte trebuie să înceapă cu dezlegarea tainei pe care o ascunde prima sa propoziție: „Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului. Urmele acelei tăceri le caut însă, în zadar în amintire.” Sub acest semn își începea Lucian Blaga această scriere autobiografică, dorind să așeze de la început destinul său sub zodia fabulosului, ca în celebrul basm popular al copilului ce avea să se nască, renunțând la plâns. Poetul mărturisește cu emoție că avea să intre în lumea minunată a ființării, după un eveniment trist: moartea surioarei Lelia, în vârstă de doar doi anișori.

Eventuala „conștientizare” prematură a morții acesteia poate fi o explicație curioasă a tăcerii care i-a marcat primii patru ani de viață. Fără noimă, starea de muțenie ce-l stăpânea pe micul Lulu este o realitate biografică, însă în același timp, ea se constituie drept o premoniție în fața unui destin excepțional, care avea să se rotunjească în cele din urmă, sub zodia Cuvântului. Îndemnat de mamă, ca nu cumva să ajungă de râsul copiilor: „Azi-măine copiii din sat au să spună că ești mut...” și consultat atent de un medic care constată doctoral: „Copilul e întreg”, micul Lucian se hotărăște ca a doua zi, după o noapte de zbucium, să-și abandoneze viața fără grai și să-i vorbească mamei cu vorbe legate „De sub streășina degetelor și a palmei, cu care mă apăram încă de lumea cuvântului, graiul ieșea din gura mea întreg, lămurit, picurat ca argintul strecurat.”

Se poate crede că un complex al copilului nedorit îi popula ființa, încercând să justifice cumva venirea în lume la doar trei luni de la moartea Leliei care părea „întruchiparea unui înger”, „o jucărie însuflețită”. Lucian e convins că înființarea sa în lume ar putea fi o dezamăgire „cu masca mea bătrânicioasă nu puteam în nici un fel să suplinesc surâsul unei făpturi de vis.” Aceasta era povestea plină de penumbre a cuvântului său, strania detașare de logos, pe care memorialistul o așează, nu întâmplător, în loc de frunte, în cadrul biografiei sale, intrând în raza aducerii-aminte. Întruparea cuvântului devenea un eveniment care avea să marcheze mai târziu sensul existenței omului Blaga, îndreptându-i umbletul spre fabulosul mitului și al arhetipurilor.

Povestea înființării cuvântului este, în fapt, povestea celei de-a doua nașteri, a urcușului în lumea labirintică a semnelor lingvistice: ființa își asumă profunda ambiguitate a acestui univers: numire și denumire, ordonare a lumii, calea de acces în real, dar și normă care își conține limitele. Simpla și directă comunicare prin expresia tăcerilor și a ochilor este înlocuită cu dublul registru al rostirii: pronunțând, făptuind cuvântul, copilul de patru ani se naște din nou pentru că, iată, el simte o stranie detașare și un sentiment de rușinare: „N-am putut niciodată să-mi lămuresc suficient de convingător pentru mine însumi, strania mea detașare de logos în cei dintâi ani ai copilăriei. Cu atât mai puțin acel sentiment de rușinare, ce m-a copleșit când, constrâns de împrejurări și de stăruințele ce nu mă cruțau ale mamei, am ridicat mâna peste ochi ca să-mi iau în folosință cuvintele.”

Căutarea căii spre logos, asistată de mama, repetă actul unic al primei nașteri, al aceleia biologice, dar ea este dirijată acum și de împrejurări: sentimentul de rușinare, pe care îl elaborează memoria naratorului în instanța scriitorului, constituie în fond, complexul afectiv al celui care o descoperă. Încercat de sfii și prelungind dincolo de termenul firesc starea embrionară, copilul, în viziunea naratorului, intră în cuvânt prin luarea în posesie a „păcatului originar al neamului omenesc”. Detașarea, urcușul, sentimentul de rușine, sfiala, iubirea mamei, acțiunea circumstanțelor și păcatul, acestea toate sunt faptele care desemnează înființarea în logos. Când vorbește despre mamă, scrisul curge luminos, conturându-i o obârșie de basm. În acest sens, îi alcătuiește un portret aparte: „Existență încadrată de zarea magiei, ea se simțea cu toată făptura ei vibrând într-o lume străbătută de puteri misterioase, dar nu se abandona niciodată visării. Ființă impersonală, fără gând întors asupra ei însăși, stăpânită numai de sacrul egoism al familiei, mama era substanța activă în jurul căreia luau înfățișare palpabilă toate rânduilele vieții noastre.”

„Hronicul și cântecul vârstelor” este cartea esențialei răspântii a existenței, este opera în care întoarcerea către propriu îl împinge pe autor la o rătăcire în hățișul avatarurilor pe care diferitele identități le-a primit de-a lungul anilor. Aceste identități variate devin, în actul de înțelegere a sinelui, adevărate personaje, toate având același punct de plecare, o ființă complicată, a cărei dorință de autocunoaștere se confundă cu plăcerea pentru scris, cu pierderea într-o lume a poeticului, a scriiturii care constituie firul roșu ce unește toate aceste identități. Adâncirea în propria interioritate se face încă de la început, exteriorul nefiind niciodată altceva decât proiecția subiectivă a lumii văzute din interior, o lume existentă doar ca pretext pentru explorări cât mai variate în adevărata lume, cea creată de sentimentele și gândurile unei ființe care, indiferent de vârstă, nu încetează să descopere permanent lucruri noi și unghiuri inedite de a privi lumea și

sinele. În urma lecturii, cititorul îl reține ca pe un spirit ardent, pur, refugiat în turnul său de fildeș, dar trăind cu frenezie clipa, fascinat de o frumusețe proaspătă, goetheean, înțelept, curios către o cunoaștere aproape nelimitată, dar chinuit de ideea îmbătrânirii, sensibil la frumusețea efemeră a unei idei, a unui peisaj, captivat de amănuntul care se poate metamorfoza liric atât de aparte. Acest om tăcut, luminat pacifist, bucurându-se de izbânzile poporului său, poartă în toate înfățișările sale masca poetică. Zgârcit la vorbă, el scrie bogat în metafore atunci când scrie, și scrie încăpățânat, dar numai sub porunca poeticului. Omul a cărui biografie se prelungește în operă, adună în pânzele corăbiei sale, precum Ulișse, vânturi din multe răspântii, dar absolut toate îl împing spre pământul făgăduinței, spre pământul vatrei natale.

În cele din urmă, îmi vine în minte o definiție metaforică a unui scriitor care spusese cândva că „un roman e o scrisoare pe care autorul și-o scrie sieși pentru a-și povesti lucruri pe care, altminteri, nu le-ar putea afla.” Ei bine, această scriere întoarsă spre sinele autorului ei este un labirint al lui Dedal, o scrisoare a unui suflet blând și tăcut, viețuind într-o mare de oameni care caută răspunsuri la întrebări existențiale, care freamătă și se emoționează, care deschide frenetic porțile cunoașterii, care știe că vârstele omului sunt leagăne spre inițierea în labirintul existențial, în bucurie, nostalgie și, mai târziu,... aduceri-aminte.

Bibliografie:

- 1.Tănase, Alexandru, *Lucian Blaga - filosoful poet, poetul filosof*. București, Editura Cartea românească, 1977.
- 2.Streinu, Vladimir, *Pagini de critică literară. IV. Marginalia*. Ediție alcătuită de George Munteanu. București, Editura Minerva, 1976.
- 3.Teodorescu, Al., *Lucian Blaga și cultura populară românească*. Iași, Editura Junimea, 1987.
4. Micu, Dumitru, *Lirica lui Lucian Blaga*. București, Editura pentru literatură, 1963.

Motto:
„Muzica este veșnicie în mișcare”

ORFISMUL ÎN OPERA LUI LUCIAN BLAGA

Voina Andreea Maria
Colegiul Național "Lucian Blaga" Sebeș
Prof. coordonator: But Georgeta-Maria

Orfismul reprezintă un curent ezoteric și religios, provenit din Grecia antică, ce se referă la dualismul suflet-corp și la credința în metempsihoză, corpul fiind considerat o "temniță" a sufletului. Metempsihoza este un termen filosofic care se referă la transmigratia sufletului, în special la reîncarnarea acestuia după moarte, dar și o doctrină populară în numeroase religii orientale, precum hinduismul și budismul. Adevărata greutate și importanță a metempsihozei în tradiția vestică este datorată adopției acesteia de către Platon în opera "Banchetul". Termenul este folosit și în afara contextului filosofiei grecești, fiind întrebuințat și de filosofi moderni, precum Schopenhauer, și adoptat în literatura română de autori precum Liviu Rebreanu în opera "Adam și Eva" și Mircea Eliade în "Nuntă în cer".

În cazul lui Lucian Blaga, poet a cărui gândire este în esență viziune, operele orifice inițiază în nemurire, prin utilizarea prezentului etern poetic. Deoarece operele lui Lucian Blaga largesc orizonturile unei creații care impresionează prin originalitate și diversitate, există mulți critici literari care au încercat să inoveze studiile referitoare la viziunea autentică a acestuia și să pătrundă în nucleul imaginar al creației poetice.

Atributul de *orfism*, și implicit noțiunile de *poezie orfică*, respectiv *poet orfic* provin din mitul lui Orfeu, zeul muzicii, în vechea Eladă și implicațiile sale simbolice și metafizice, răsfrânte asupra poeziei. Potrivit celor mai multe surse tradiționale, Orfeu era de origine tracă. Adoptat de către greci, Orfeu implementează ideea de nemurire, inexistentă până atunci în patria lui Homer. Apollo, zeul artelor îi dăruiește lira, iar despre cântecele sale se spune că erau atât de vrăjtoare încât îmblânzeau sălbăticiunile și clineau până și stâncile. După ce soția sa, nimfa Euridice, moare mușcată de o viperă, Orfeu îl roagă pe Zeus să o readucă la viață, acesta înduplecându-se cu condiția ca Orfeu să nu o privească pe Euridice în timpul revenirii din infern. Însă Orfeu nu își respectă promisiunea, privind-o spre sfârșitul călătoriei, astfel nimfa moare a doua oară și pentru totdeauna. După pierderea Euridice, preotesele tracice ale cultului orgiastic îl sfășie pe Orfeu, azvârlindu-i apoi capul în râul Hebros, de unde trece în Marea Egee, capul acestuia continuând să cânte. Orfeu simbolizează urmărirea unui ideal transcendent, care nu poate fi atins de cel care nu renunță definitiv la propria vanitate și la multitudinea dorințelor sale.¹¹

Demersul critic al lui V. Fanache este susținut de două eseuri: primul, *Avatarurile tăcerii*, ultimul *Orfismul (Cântecul menit să consume materia)*. Profesorul universitar, Andrei Terian afirmă că "Criticul demarează lectura pornind de la cunoscutele considerații blagiene asupra misterului, dar refuză să vadă în «chipurile» veșniciei «simple simulări ale absolutului», «ficțiuni» sau surogate ale transcendenței: «Blaga își asumă o ciudată postură de creator, discursul său liric având ca obiect [...] chipurile tăcute ale veșniciei, relevându-le ca pe niște realități în sine, fără nici o intenție de a le explica»".¹² Studiul despre poezia lui Blaga, în care "devenirea este simultan un drum spre moarte și o afirmare a creației"¹³, creația și devenirea fiind izomorfe se încheie cu

¹¹ Jean Chevalier & Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, București, Editura Polirom, 2009, p.654.

¹² Andrei Terian, *România literară*, 2004, nr. 38

¹³ Ionel Popa, *O lectură presocratică a liricii lui Lucian Blaga*, martie-aprilie 2004

reflectări asupra *orfismului* versului blagian. Criticul V. Fanache reușește să împrăști viziunea critică: "Discursul liric blagian exprimă dualitatea originară a lumii: ea e cântec, adică petrecere și împlinire, și contra-cântec, adică trecere și destrămare."¹⁴ În formularea profesorului universitar V. Fanache, Blaga este un Orfeu modern, subliniind, astfel, autenticitatea și veridicitatea poetului: "Acest «alt Orfeu» este contemporan cu cele ce trec, dar și cu cele date pentru totdeauna".¹⁵ Limbajul poeziei este, cum o spune însuși Lucian Blaga, "o lume sonoră" și o "icoană miraculoasă a unor stări sau lucruri" (Trilogia culturii), un tot, în interiorul căruia scindarea cântec-cuvânt nu este posibilă decât ca tragică ironie, prin retragere în tăcere. Ori poezia este prin excelență afirmarea unui sens, un limbaj muzicalizat sau, expresia lui Roland Barthes, o "muzică a sensurilor". Cuvântul materie și cântecul, ca energie sonoră a eului, se transfigurează de fapt într-o indivizibilă "metaforă" semantico-muzicală, cum se întâmplă în versurile lui Holderlin, despre care Blaga face următoarea remarcă: "Prin ritmul și prin poziția cuvântului în frază, prin neobișnuita clădire sintactică, ca și prin sonoritate, aceste versuri sugerează irezistibil și cu o putere fără pereche melancolia spiritualizată, suferința și înțelepciunea sublimă a poetului."¹⁶

Incipitul operei literare "Hronicul și cântecul vârstelor" de Lucian Blaga este marcat de amintirea pregnantă a stării de muțenie, pentru care poetul găsește explicații plauzibile: "Poate că starea mea embrionară se prelungea dincolo de orice termen normal, pentru că avea în vedere un urcuș tocmai de toate zilele, sau poate o nefirească luciditate s-a vîrît, cu efecte de anulare, între mine și cuvînt."¹⁷ Subtextual, poetul se compară cu fiul împăratului din *Tinerete fără bătrânețe*, care era ispitit de către părinți, înfățișându-i bucuriile lumesti, memorialistul mărturisind că pentru primele sale cuvinte a avut nevoie de îndemnul mamei sale: "Sosiți acasă, Mama mai făcu o ultimă încercare să mă ademenească în sfera sunetului. Hotărîse să mă ia cu binișorul, ca pe un copil mare, și-mi vorbi. Se căznea să mă înduplece, să-mi stîrnească mîndria. «Dragul mamei, tu ești copil mare de acu! Va trebui să vorbești...»"¹⁸ Prin refuzul de a vorbi, copilul își redirecționează energia spre interior, realizând astfel o călătorie abisală, spre interiorul sinelui, o călătorie de tip introspectiv. Tăcerea este replica supremă dată contra-cântecului, efectul complexului copilului nedorit, dar și al identificării cu sora sa, Lelia, moartă cu două luni înainte ca el să vină pe lume: "Trebuia să să umplu un gol. Acesta era sentimentul familiei înainte de a mă naște: o nădejde fierbinte că voi putea să umplu un gol. Într-adevăr mă ivisem în lumea luminii după o tristă întâmplare, asupra căreia Mama și cu Letiția, sfiindu-și ființa, vărsau lacrimi, de câte ori inima lor se întorcea fără izbavire spre acele timpuri."¹⁹ Criticul literar Corin Braga afirmă că: "Eul adoptiv este un «ideal subconștient», un «alter ego mai profund», care perfuzează din inconștient comportamentul individului."²⁰ și interpretează tăcerea poetului nu doar ca simptomul unui traumatism infantil, ci și sub specia ulterioară a amplificării sale mitice până la dimensiunea metafizică a unui păcat cvasiadamic.

Pentru Lucian Blaga, cultura greacă reprezintă cea mai pură expresie a idealului de "măsură". Contrar așteptărilor, Blaga asimilează imaginea unei Grecii apolinice, cu toate că poetul este familiarizat cu orfismul, presocraticii, cultul lui Dionysos și misterele inițiatice. În opera poetului se regăsesc o serie de motive literare, care se află sub semnul lui Pan, nu al lui Apollo. În capitolul "Pan-între Dionysos și Apolllo", autorul Corin Braga remarcă: "*Hysteria dionysiaca* este folosită, pe de o parte, ca supapă de sublimare a angoasei neantului reactivată în tînărul poet, și,

¹⁴ V. Fanache, *Chipurile tăcute ale veșniciei în opera lui Blaga*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2007, p.171

¹⁵ Ibidem, p. 177.

¹⁶ Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, p.314.

¹⁷ Lucian Blaga, *Hronicul și cântecul vîrstelor*, București, Editura Tineretului, 1965.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Corin Braga, *Lucian Blaga. Geneza lumilor imaginare*, Iași, Institutul European, 1998, p.34.

pe de alta, ca instrument de descătușare a inspirației. O dată aceste scopuri atinse, focul demonic se stinge spontan, făcând loc unui calm, unei letargii nu mai puțin mistice.”²¹

”Omul este o ființă duală, alcătuită dintr-un *orb* și un *sfetnic*. Orbul, sufletul inconștient, participă la Anima mundi, în timp ce sfetnicul, spiritul conștient, participă la Intellectul divin.”²² Această afirmație face trimitere la mitul poveștii de dragoste dintre Eros și Psyche, dramă mitică în care Eros simbolizează iubirea și în special dorința, iar Psyche întrușchipează sufletul, ispitit să cunoască această iubire.²³ ”Cei mai aleși dintre oameni, se lasă conduși în viață de un ideal născut în ei înșiși: ei sînt orbii, care se lasă purtați de mîna de copiii lor”²⁴ Referitor la această afirmație, criticul Corin Braga crede că: ”Aforismul reținează un autoportret spiritual, indicînd că originea psihologică a imaginii orbului se află în sentimentul de posesie de către o tendință inconștientă, care îl «ipnotizează» pe om. Blaga recunoaște, în fond, în mod indirect, că idealurile sale creatoare sunt cristalizări ale fondului magic.”²⁵

În perioada antichității t rzii, scopul religiilor de mistere și al inițierilor mistice era degajarea spiritului. Herodot amintea tradiția potrivit căreia Zamolxe ar fi fost discipolul lui Pitagora, ipoteză care subliniază cel puțin înrudirea ideologică a celor doi întemeietori de religii. Blaga își construiește piesa pe scheletul acestei tipologii, cel de-al doilea Zamolxe, profetul panic, fiind propovăduitorul unei învățăturii orfico-pitagoreice. Retragerea sa în peșteră, ca urmare a alungării din comunitate, imită celebra recluziune a profetului dac aș  cum a fost relatată de Herodot: Zamolxis ”a pus să i se clădească o sală de primire unde-i găzduia și-i ospăta pe cetățenii de frunte; în timpul ospetelor,  i învăța că nici el, nici oaspeții lui și nici urmașii acestora în veac nu vor muri, ci se vor muta numai într-un loc unde, trăind de-a pururea, vor avea parte de toate bunătățile.  n tot timpul că își ospăta oaspeții și le cuv nta astfel, pusesese să i se facă o locuință sub p m nt. Când locuința  i fu gata, se făcu nevăzut din mijlocul tracilor cobor nd în ad ncul încăperilor subp m ntene, unde stătu ascuns vreme de trei ani. Tracii fură cuprinși de părere de r u după el și-l jelir  ca pe un mort, în al patrulea an se ivi însă iarăși în fața tracilor și aș   i făcu Zamolxis să creadă în toate spusele lui.”²⁶

Criticul literar, contemporan cu Lucian Blaga, Nicolae Balotă amintește: ”«Tao»: aș  îl numeam, împreună cu prietenii din Cercul Literar sibian, în acei ani, azi îndepărtați, pe magistrul nostru, Lucian Blaga. Numele acesta nu avea nici o legătură cu taoismul extrem-oriental(...). Rostirea lui îmi evoca mie, și continuă să-mi evoce, figura g nditorului scufundat în tăceri abisale, pe buzle căruia, r sfr nte înăuntru, vedeam înălțat degetul arătător. Semnul interdicției.”²⁷ Tao nu este doar o doctrină filozofică determinată; este în aceeași măsură suportul mai multor filozofii, ale căror sisteme sunt diferite. Pentru chinezi, Tao a existat cu mult timp înainte ca oamenii să-și asume acest principiu. Sensul exact al cuv ntului este acela de cale, de drum. Fiind de origine chineză, sensul nu poate fi explicat fără raportare la *yin* și *yang*. Tao nu reprezintă suma acestora pentru că Yin și Yang se substituie unul altuia, pe r nd, sau există simultan, dar într-o relație de opoziție. Tao poate fi considerat un principiu de ordine, ce guvernează atât activitatea mentală, c t și cosmosul. Privind din perspectiva fizicii moderne, tao ar simboliza, de asemenea, noua ordine născută din dezordine, emergența ”structurilor disipative”.

Conflictul dintre profet și zeu, dintre om și statuie, este un conflict între *psyche* și *nous*. Religia Magului-preot e o credință în nous, în Intellectul divin. Blaga dramatizează cea mai acută temă a filozofiei iraționaliste: opoziția dintre instinct și rațiune, dintre inconștient și conștiință. ”Dacă spiritul, rațiunea, fuseseră considerate secole de-a rândul ca un factor armonic în raport cu

²¹Ibidem, p.158.

²² Ibidem., p.207.

²³ Jean Chevalier & Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Editura Polirom, 2009, p.374.

²⁴ Lucian Blaga, *Pietre pentru templul meu*, Editura Cartea Românească, București, 1920.

²⁵ Corin Braga, *Lucian Blaga. Geneza lumilor imaginare*, Iași, Institutul European, 1998, p.207.

²⁶ Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. II, pp. 173-174.

²⁷ Corin Braga, *Lucian Blaga. Geneza lumilor imaginare*, Iași, Institutul European, 1998, p.5.

trupul și sufletul, odată cu romantismul ele intră în divorț”.²⁸ În opera ”Faust”, Johann Wolfgang von Goethe vorbește despre cele ”două suflete” opuse în om. Lucian Blaga descrie doctrina psihologică dualistă a lui Ludwig Klages astfel: ”Spiritul pătrunde viața ca o pană, avînd tendința să despartă corpul de suflet, adică să dezanimeze corpul și să dematerializeze sufletul, iar pe această cale să distrugă în cele din urmă însăși viața. Dar ce este spiritul și ce este sufletul în concepția lui Klages? Spiritul este în primul rînd inteligența, care utilizează concepte abstracte; spiritul este actul gîndirii și actul hotărîrii voliționale; spiritul este autorul faptelor deliberate. Sufletul este trăire în concret, viețuire emotivă în lumea simțită. [...] Spiritul este existență parazitară, cîtă vreme sufletul și-ajunge sieși, neavînd nevoie de spirit, ca să trăiască. Spiritul, cu alte cuvinte, este un intrus. Într-un asemenea cadru metafizic procesul istoric al omenirii apare ca o luptă progresivă și triumfătoare a «spiritului» împotriva vieții, și se va încheia prin distrugerea celei din urmă”.²⁹

La greci, inventarea muzicii este atribuită, în general, lui Apollo și lui Orfeu. În operele blagiene, care inițiază în misterul cântecului, simbolul privighetorii este cel mai utilizat de poet, pentru a sugera fecunditatea muzicală, infinită și imponderabilă a morții. Uniunea dintre cei vii și cei morți este sugerată de întoarcerea din moarte, sub formă de privighetoare, al cărei glas pur o face să fie considerată aproape dematerializată: ”Din Hades cîntînd / privighetorii vin, / s-așează pe masă-ntr-o pâine și vin” (Seară mediteraneană). Suferințele trecerii se diminuează, preschimbându-se în cântec: ”Privighetori înecă pădurile / în argint de glas - / așa de se mai schimbă-n cântec dezamăgirile noastre purtate / prin amurguri adânci” (Făgăduinți din flăcări). Motivul privighetorii a fost adoptat în literatura românească și de către Octavian Goga, în poezia ”Noi”: ”Privighetori din alte țări / Vin doina să ne-asculte”. Privighetoarea se bucură de un renume universal datorită perfecțiunii cântecului ei, aceasta fiind, după Platon, emblema lui Tamiris, bardul Traciei antice. În opera ”Romeo și Julieta”, privighetoarea este opusă ciocârliei, precum cântărețul iubirii din noaptea ce se sfîrșește vestitoarei zorilor și a clipei despărțirii; dacă cei doi îndrăgostiți ascultă îndemnul privighetorii, rămân împreună, dar se expun pericolului de moarte, iar dacă ascultă ciocârlia, își salvează viața, dar trebuie să se despartă. Astfel, privighetoarea, pasăre din care poezii au făcut cântărețul iubirii, întruchipează legătura intimă existentă între moarte și iubire.

Complexitatea mitică și simbolică a spiritului orfic se regăsește și în poezia ”Biografie” a lui Lucian Blaga, poem orfic despre cântărețul care însuflețește lucrurile prin intermediul lirei, vocii și a cuvîntului său. Poetul face referire la cunoașterea luciferică, marcată de ”umbră”, întuneric și tăcere, din care trece la cunoașterea lumii înconjurătoare, marcată de lumină și ”cântec”. Tăcerea e recuperată ca stare demiurgică, precedând Cuvîntul original, în timp ce „graiul pierdut de mult” permite comunicarea cu lumea increatului. Orfismul reprezintă una dintre temele care definesc eul problematic blagian, biografia poetului cântăreț fiind construită pe motivele specifice, aflate în antiteză: ziua și noaptea, tăcerea și cântecul, păcatul și inocența, respectiv condiția solitară a lui Orfeu, care stă atît sub semnul astral al luminii, cît și al întunericului.

Cuvîntul ”poezie” derivă de la grecescul *poiein*, care înseamnă a face, a crea, iar la anticii elini recitarea poeziilor era acompaniată de liră. Prin urmare, poezia trebuie să dezvolte calitățile muzicii și ale cântecului. Platon a afirmat că muzica este ”veșnicie în mișcare” și fiind melodioasă, o poezie induce sentimentul eternității, fapt care o face să fie o poezie orfică. Poetul luminii, Lucian Blaga a abordat în creațiile sale tema orfismului, înfăptuind, astfel, poezii orfice, care inițiază în nemurire și eternitate. Pindar, poetul antic afirmă: ”Numai cele frumoase se cuvine să le arătăm oamenilor”, pentru că ”cine înfăptuiește frumosul, arde slava lui cu văpaia imnurilor de glorie”, făcînd referire la condiția artistului. Un exemplu sugestiv de poezie orfică îl reprezintă finalul

²⁸Ibidem, p.216.

²⁹ Lucian Blaga, *Despre gîndirea magică*, p.251.

marcant din poezia lui Lucian Blaga, "Cîntăreții bolnavi": "Răni ducem – izvoare / - deschise sub haină. / Sporim nesfîrșirea / c-un cîntec, c-o taină".

BIBLIOGRAFIE

1. Blaga, Lucian, *Hronicul și cântecul vârstelor*, București, Editura Tineretului, 1965.
2. Blaga, Lucian, *Pietre pentru templul meu*, București, Editura Cartea Românească, 1920.
3. Blaga, Lucian, *Trilogia culturii*
4. Lucian Blaga, *Despre gîndirea magică*
5. Braga, Corin, *Lucian Blaga. Geneza lumilor imaginare*, Iași, Institutul European, 1998.
6. Chevalier, Jean & Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, București, Editura Polirom, 2009.
7. Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. II.
8. Fanache, V., *Chipurile tăcute ale veșniciei în lirica lui Blaga*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2007.
9. Popa, Ionel, *O lectură presocratică a liricii lui Lucian Blaga*, martie-aprilie 2004.
10. Terian, Andrei, *România literară*, 2004, nr. 38.

Motto:

„Blaga realizează într-o creație de mare
complexitate și profunzime, sinteza fertilă,
echilibrată, a tendințelor înnoitoare ale momentului
și permanențele fondului etnic românesc”
(Ion Pop)

AVRAM IANCU

O personalitate proiectată la dimensiunea fabulosului folcloric

Prof. Cebotari Luminita

Școala Gimnazială nr.3 Cugir

Dramaturgia blagiană realizată pe durata unui sfert de veac are ca punct de plecare atât folclorul românesc – transcriind în forme culte, mituri și legende autohtone – cât și motive creștine reactualizate, alături de cele istorice integrate unei perspective universale. În creația folclorică simbolul revelează întotdeauna o situație-limită a omului ce are conștiința locului său în univers.

Ceea ce individualizează un moment în istorie nu ține de materia lui, ci de faptul că acesta se întâmplă la un moment dat. Și acest moment dat concentrează acțiunea pe individ, el însuși oscilant, asigurând specificul dilematic al dramei și ritmul ei scenic. Prin *Avram Iancu*, Lucian Blaga încearcă să demonstreze că un fenomen istoric nu se produce doar prin urmărirea unor valori, ci chiar în ciuda valorilor urmărite. El alege acest subiect într-o perioadă în care este disprețuit de autorități și asemenea personajul său refuză compromisul în dauna principiilor și a marilor idealuri. Prin *Avram Iancu*, el realizează interdependența *epocă – destin istoric – personalitate*.

Eroul blagian transformă creația într-o stare de spirit, iar starea de spirit în faptă. Iancu intră în istorie ca personalitate umană proiectată la dimensiunea fabulosului folcloric, dramaturgul investind în figura sa istorică cu exemplaritatea destinului unic. Prin această alegere înțelegem că Blaga și-a propus un traseu de subiecte relevante pentru destinul istoric al poporului nostru. El s-a oprit mai întâi asupra lui Horia și nu a scăpat din vedere *limba moșilor*, pe care o utilizează cu o stilizare rafinată, ce-i asigură piesei un colorit local și o tentă de arhăitate capabilă a sugera însăși statornicia în timp a neamului românesc, într-o dimensiune lingvistică proprie.³⁰

Într-un interviu acordat lui Octav Șuluțiu, Blaga explică motivul renunțării la Horia, afirmând totodată că „există un idealism mitic și există un realism mitic care pot deveni formule creatoare în teatru. Prima din aceste formule cred că am realizat-o în tragedia mea *Meșterul Manole*, iar a doua în *Avram Iancu*”.³¹ Prin urmare *Horia* nu era decât o altă variantă a lui *Manole*, în timp ce *Iancu*, împlinitor de faptă istorică, nu este sacrificat odată cu izbânda sa.

Scrierea piesei este precedată de o lectură despre eroul moșilor, pe care Blaga o solicită prietenului său Ion Breazu. Pe parcurs, acesta împreună cu alți prieteni clujeni, Ion Chinezu și Sextil Pușcariu, se interesează de piesa scrisă de Blaga. La terminarea ei dramaturgul își exprimă dorința de a fi publicată și jucată la Teatrul Național din Cluj, unde va fi și acceptată la 27 noiembrie 1934. Cronicile sunt laudative, piesa fiind considerată un adevărat eveniment pentru teatrul românesc.

³⁰ Constantin Cubleşan, *Realismul mitic*, în vol. *Meridian Blaga*, tom 1 – Literatură, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2006, p. 54.

³¹ Octav Șuluțiu, *De vorbă cu Lucian Blaga*, în rev. „Vremea”, 15 septembrie 1933, p.12.

De-a lungul timpului, în jurul personalității lui Avram Iancu a apărut o literatură populară care nu și-a epuizat încă toate sensurile. Dramaturgul îl alege, deoarece el corespunde ideii sale de a restitui din punct de vedere dramatic câteva din figurile mitologiei și istoriei populare, înrădăcinate adânc în spiritualitatea națională. Piesa trebuie văzută însă, atât din perspectivă mitică, cât și istorică. Eliminarea unei dimensiuni atrage diminuarea semnificației piesei și situarea ei la periferia dramaturgiei blagiene. Ori Blaga tocmai aceasta a dorit: să insufle dramei sale simbolistica ce conferă coliziunea celor două perspective. De aceea trebuie avut în vedere tipul de mesaj urmărit. Fără îndoială, acesta este simbolic. În lipsa lui personajele ar deveni simple apariții funcționale în câmpul evenimential al istoricității sau întrupări melodramatice ale arhetipului. Simbolul este cel care leagă cei doi poli motivaționali ai personajului pe care Blaga îl proiectează la dimensiunea fabulosului folcloric. Și dacă simbolul irigă aria dramatică, ritualitatea dublată de meditație istorică îl anihilează ca artificiu scenic. Între ivirea lui Iancu și retragerea sa în mit, intervine logica istoriei.³²

Apoi eroul are înțelegerea faptelor sale și își asumă responsabilitatea urmăririi acestora, confirmând mitul prin aceeași logică a excepției. Avram Iancu are sentimentul nelegitimității forțelor potrivnice ca act al întregii personalități care este implicată în schimbarea istoriei. Pentru dramaturg, Iancu întrupează **ființa istorică** și există nu numai în orizontul lumii date, ci și în orizontul misterului, fiind echipat din punct de vedere structural cu categorii stilistice și proiectat la dimensiunea fabulosului folcloric.

Prin urmare, piesa este generată de legenda folclorică, tema predominantă fiind cea a eroului, respectiv a faptei. Sacralul intervine ca un cadru, prezența sa fiind resimțită în măsura în care eroul este consacrat ca inițiat prin apariția sa din legendă și dispariția către aceeași dimensiune. Pentru a-l reabilita istoric pe Iancu și pentru a-i acorda statutul simbolic de răzvrătit, dramaturgul face o selecție a evenimentelor ce se petrec în anul 1848. Subiectul apare dincolo de contingentele istorice într-un cadru de mit și legendă, iar drama sa devine o istorie înălțată la potență mitică, o istorie ridicată pe planul legendei.

Intenția lui Blaga a fost să scrie o baladă cultă despre Avram Iancu, care să nu fie un simplu poem, o metafizică sensibilizată, ci o concepție tragică a personalității umane proiectate la dimensiunea fabulosului folcloric – creația unui mare dramaturg ajuns la maturitate, stăpân pe viziunea ansamblului, precis în conturarea unor personaje circumstanțiale, capabil să-și afirme originalitatea în orice replică.

Noua sa dramă conține toate elementele unei posibile înscenări, așa cum stilizarea ei lăuntrică mărturisește o viziune pregnantă a destinului eroului nostru național. Lirică prin atmosfera de legendă, drama blagiană este totuși înfiptă adânc în solul realității, dezvoltându-se într-un ritm tragic încordat. Eroul axial se luptă cu marele mister, e însemnat cu mirul fatalității și termină asemenea lui Prometeu. El nu este numai un erou național, ci și un profet chinuit pe rugul unui vis, receptat ca supraom în spiritul popular. Iancu descinde din mit și se cufundă în el, asemenea unui erou eschilean, ale cărui resorturi dramatice sunt destinul tipului fabulos și durerea geniului.

Tragismul personajului nevoit să lupte atât împotriva ungarilor, ce doreau deznăționalizarea românilor, cât și împotriva nerecunoștinței împărăției habsburgice, se așează pe pânza generală a conflictului, împreună cu cele două forțe inegale care se confruntă: voința de eliberare națională și socială a românilor din Transilvania și stăruința stăpânirii austro-ungare de a-și menține controlul asupra regiunii. Iancu parcurge acum meandrele unei revelații antinomice. El se află în dezacord cu Dragoș și cu membrii Comitetului din Sibiu, dar și cu sine însuși. Șocul

³² Anca Coldușu, *Dubla motivare a personajului în teatrul istoric blagian*, în *Caietele Lucian Blaga*, vol. II. Comunicări și traduceri prezentate la Colocviul național studentesc „Lucian Blaga”, ediția a II-a din 19-21 octombrie, 2000. Coordonatori: Conf. univ. dr. Pamfil Matei, Prof. univ. dr. Ilie Guțan, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2001, p. 38.

psihologic trăit sub povara răspunderii morale față de neamul său provoacă alienarea eroului. Sub apăsarea continuă a celor două forțe psihice opuse, de îndată ce este palmuit de ofițerul austriac, tensiunea emoțională a lui Iancu explodează într-o destructurare a eului.³³

Prin urmare conflictul constă în lupta eroului împotriva obstacolelor umane, puse în calea neamului său, adică între el și un destin implacabil, care nu poate fi înlăturat și care se concretizează în unguri, în naivitatea domnilor adunați la Sibiu, în trădarea lui Dragoș, în prostia ofițerilor imperiali, în nerecunoașterea împăratului și în ticăloșia funcționarilor. Este de fapt o luptă cu stihiiile, în care, deși eroul e zdrobit, el se înalță măreț deasupra bătăliei terestre pierdute.

Atât *prologul* cât și *epilogul* piesei sunt concepute de Blaga ca deschidere și închidere a unui periplu factologic al mitului în realitatea concretă a istoriei. Pasărea fantastică cuibărită în tainița pădurii trebuie considerată o întruchipare din mitologia autohtonă. Însuși Blaga explică într-o conferință ținută la Sibiu în 1945 că această pasăre este „*marea pasăre mitologică din Munții Apuseni*”,³⁴ ce stă de pază lângă inima neamului. Prin ea eroii piesei simt apropierea unui miracol istoric ce se desfășoară într-o geografie montană de basm.

Întruchiparea omului în pasăre este unul din motivele folclorului românesc dezvoltat într-o credință panteistă, pe care dramaturgul o preia în piesă fixându-și în coordonatele ei procesul de prefacere a mitului în realitate istorică, și apoi de reîntoarcere în fabulosul legendei primordiale. Avram Iancu este un personaj-simbol, modelat de istorie, dar depășind istoria prin anvergura lucrării sale. Tratarea dramatică oglindește relația dintre erou și istorie, chiar dacă piesa nu este una istorică propriu-zis, ci una care folosește personaje reale într-o suită de proiecții mitografice privind eroul și soarta poporului a cărui menire este aceea de a fi subjugat de stăpânire străină.

Eroul este propulsat în spirit de o forță specific națională, de o forță de amplitudine mitică, așa încât structura piesei devine una fabulos-realist-istorică. În cazul său avem de-a face cu o moarte ritualică, cu o retragere. Piesa blagiană păstrează totuși coordonatele teatrului istoric în ansamblu, deoarece în ea regăsim caracterul excepțional al eroului, conflictul cu epoca și inerțiile oficiale, capitularea sub presiunea evenimentelor, precum și aura tragică a individului exponențial.

Iancu vine pe calea codrului și-și denunță de la început autoritatea îndemnându-i pe cei din preajma sa să se ducă din hotar în hotar pentru a-i vesti sosirea: „*Și unde mergeți vestiți mai departe [...] mergeți din hotar în hotar și spuneți: «L-am văzut!»*”. Prin urmare, apariția sa e una miraculoasă și are menirea de a fixa cadrul sacral în care Iancu apare ca un arhanghel având menirea de a pătimi pentru izbăvirea neamului său. Proiectat de dramaturg la dimensiunea fabulosului folcloric, Avram Iancu trebuie înțeles ca personaj-simbol. Cei care cred în misiunea sa, se adună asemenea apostolilor în jurul Mântuitorului. Discursul său îl face un erou mai presus de legendă și oferă un autentic ritual liturgic sacrificiului personal: „*Unde prind o legendă, o calc și o deschid ca un mormânt, să iasă din el căpitanul cel viu, cu moartea pre moarte călcând!*”. El merge din munte în munte și din sat în sat ca un duh al eliberării naționale a poporului său, urmat de oaste. Iancu e un conducător victorios, un sacrificat ce-și asumă condiția propriului martiriu.³⁵ Moartea nu-l face un înfrânt prin trădare, el intervine în istorie asemenea unui proroc netrimis de o putere divină sau de o autoritate pământească.

Luând act de fărădelegile ce se petrec în lume, Avram Iancu denunță în fața Comitetului Național Român imaginea apocaliptică ce reflectă umilința poporului. El face acest denunț cu sentimentul împlinirii unei misiuni sacre, cu hotărârea înfăptuirii unei schimbări fundamentale: „*Trăim în împărăția moșilor, domnilor, unde nu hotărâsc bunele cuviinți pe care v-ați adunat să le lăudați, ci poruncile sângelui care se apără! Eu vin de pe Arieș, și pretutindeni –*

³³ Ion Bălu, *Opera lui Lucian Blaga*, București, Editura Albatros, 1997, p. 179.

³⁴ Lucian Blaga, *Nicolae Titulescu*, în vol. *Izvoare*. Ediție îngrijită de Dorli Blaga și Petre Nicolau. Prefață de George Gană, București, Editura Minerva, 1972, p. 199.

³⁵ Constantin Cubleșan, *Realismul mitic*, p. 60.

în munți și în văi – am văzut hambare arzând, cocoși în flăcări pe crucea caselor, am auzit cucuruzul pocnind în poduri, în noapte am văzut stâni în vâlvătaie, sate întregi numai scrum, mume scurmând în cenușă și pretutindeni am auzit strigătul sugrumat; nu mai avem popi de dat spre tăiere ca taurii, nu mai avem copii de dat spre spintecare, nici fete de măritat cu batjocura!”.

Avram Iancu aduce o nouă lege morală invitându-i pe toți să-i urmeze, ceea ce echivalează într-o altă ordine inițiatică cu acel: *Eu sunt calea*. Din această cauză el devine întruchiparea idealului neamului românesc și este așezat alături de Ștefan cel Mare și Constantin Brâncoveanu în Panteonul eroilor naționali.

Iancu își închipuie împăratul recunoscător și drept și această credință neclintită în dreptatea oficială e vina lui tragică, pe care trebuie s-o ispășească cu decepție și umilire. În ciuda evidenței, el rămâne încredințat că suveranul este doar sfătuit greșit de cei din preajma sa. Credința lui Iancu în justiția imperială și în puterea de a fi a unui popor se lovește de limita istoriei și de lipsa condițiilor care să garanteze o schimbare radicală a raportului de forțe. În jurul său se adună cei care cred în adevărul pe care-l proclamă printr-o retorică mesianică, iar rezonanțele biblice ale acestei retorici le aflăm continuând parcă poemul pașoptist – *Cântarea României* scris de Alecu Russo.

Tragismul situației vine din faptul că Iancu înțelege că s-a înșelat și a luptat singur pentru această cauză. Omul-Iancu se regăsește în fața destinului într-un fel de apus aureolat de solidaritatea profundă a neamului.³⁶ Prins între energia sinelui și legitatea evenimentelor, adică între real și utopic, Avram Iancu rămâne fidel primei sale opțiuni. Pe tot parcursul piesei există o subtilă întrepătrundere între elementul real și cel legendar. Ideologia lui Blaga este armonios împletită cu personalitatea vie a lui Avram Iancu, care este investit cu toate atributele ce fac din el exponentul forțelor ce zac latente în popor. Atitudinea sa este consecventă de la început până la sfârșit: el pune interesele generale deasupra celor particulare, nu se supune poruncilor deplasate ale generalului Puchner, nu acceptă propunerile împăciuitoare ale Comitetului Național Român de la Sibiu și refuză medalia imperială. Iancu este profet și vizionar, știind să facă diferența între șiretlicurile diplomatice și situația reală a neamului. Spirit lucid, Iancu rămâne credincios idealului său de a obține libertate pentru toți ardelenii.

Criticii l-au analizat și din perspectiva gesturilor pe care le face. Iancu se închină în fața păsării așa cum Fecioara Maria ia o poziție de ascultare în fața arhanghelului Gavriil. Eugen Todoran îl identifică în anumite sintagme și-l pune în relație cu mitul. Toate acestea țin de dorința încadrării personajului blagian într-un tipar expresionist. Noi credem că exegeza sa este importantă, deoarece duce la demontarea unor idei preconcepute, potrivit cărora teatrul expresionist ar fi lipsit de scenicitate tocmai datorită modului în care este construit personajul.

Ca și ceilalți eroi blagieni, Iancu este posedat de creație ca inițiere și astfel devine un damnat al unei cauze sacre, mai mult sau mai puțin utopică. El este învins prin trădare, vânzătorul fiind chiar împăratul care se leapădă de el, pentru mai puțin de 30 de arginți, în cazul său pentru liniștea de salon.

Blaga își realizează eroul axial într-o perspectivă sacrală și îi imprimă prin prestația sa o încărcătură mesianică. Iancu coboară dintr-un timp anistoric și se reîntoarce înapoi, în atemporalitatea ființei sale, confundată cu eternitatea.³⁷ El devine un simbol al profetismului supus *veșnicei reîntoarceri*, el este spiritul zarathustrian, o personalitatea umană proiectată la dimensiunea fabulosului folcloric. *Sulul de foc* cu care e comparat Avram Iancu e o imagine biblică pe care Blaga o folosește referindu-se la asimilarea în folclor a unor elemente mitologice creștine.

³⁶ Constantin Cubleşan (coordonator), *Dicționarul personajelor din teatrul lui Lucian Blaga*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2005, p. 63.

³⁷ Constantin Cubleşan, *Realismul mitic*, p. 56.

Prin acesta „e figurat divinul conducându-i pe evrei la ieșirea din robia egipteană”, după cum comentează George Gană.³⁸

Motivul *Păsării fără somn* este motivul ordonator al piesei. Accentul principal cade pe lupta interioară care se dă în sufletul eroului axial, între convingere și datorie. Acest motiv este redat în chip genial și de sculptura lui Brâncuși *Păsărea Măiastră*. De fapt, una din funcțiile păsărilor mitice este aceea de a fi agenți de legătură între lumea de aici și cea de dincolo.³⁹ *Păsărea* este și un simbol arhetipal al năzuinței de ridicare spre valori absolute, precum și o metaforă constantă a sufletului.

Imaginea aviformă a sufletului a dăinuit la români până în zilele noastre. O întâlnim pe stâlpii funerari în Transilvania și în Moldova sau în colăceii rituali în formă de pasăre ce se dau de pomană pentru sufletele celor adormiți. Mitul sufletului-pasăre conține toată metafizica libertății spirituale a omului. Această întrupare a omului din pasăre este unul din cele mai frumoase motive ale folclorului românesc pe care dramaturgul îl preia în piesa sa. La el *pasărea* este mare, fără somn, nemișcată ca o troiță, cu umeri de cruce, cu pene de arhanghel negru și cu fire împietrită cu duh jucăuș. Iancu prin tragica sa existență marchează saltul istoric și coboară asemenea lui Zamolxe din peșteră. Se închide în istorie precum Manole în țarcul fără scăpare al zidirii și are posibilitatea evadării în mit. În timp ce opera lui Manole și Zamolxe este încheiată, a lui Iancu abia începe. Dacă Manole este un *produs* al misterului creației, Zamolxe, unul al fondului relevat al religiozității de tip organic-instinctual, Iancu rămâne un produs al fabulosului etnic.⁴⁰

Ca și Zamolxe, Iancu este spiritul pământului. Drama propriu-zisă se luminează de simbolul mitului lui Zarathustra, sublimând o legendă națională într-o valoare universală. Iancu este Zamolxe, spiritul pământului și panteismul, mitul crescut din ambianța spirituală și din tradiția folclorică. Iancu se înalță la o potență simbolică și toată acțiunea lui istorică se luminează de nimbul mitului lui Zarathustra. Destinul lui de iluminat nu putea să-l ducă decât la rătăcirea minții obsedată de o viziune lăuntrică nealterată în esența ei.⁴¹ Iancu trece în legendă și nu în moarte, el prinde viață dintr-un semn mitologic al destinului, se materializează dintr-o fantasmă ce sedimentează latent în chiar aspirația neamului la izbăvire.⁴²

Avram Iancu este o prezență ce descinde din veșnicie, așteptat de seminția sa ca un semn divin al eliberării. El este vestit chiar de Muma pădurii – un vizionar al locului și un semn al unei mitologii populare ancestrale. Și astăzi românii mai vorbesc de Muma pădurii, dar numai în povești, fără a o mai considera divinitate palpabilă magic-ocrotitoare.

Există o legătură între Iancu, ostașii acestuia și duhurile locului. În piesă avem trei ajutoare care-l însoțesc pe Iancu și-i dau prestanța unui conducător. Din punct de vedere scenic, acestea au rolul de a sugera mișcare și dinamism, precum și sprijin popular. Legătura dintre personaje și puterile locului îl fac pe Avram Iancu de neînvins.⁴³

Drama lui Iancu și a poporului său are ceva din măreția sublimă a tragediilor mitologice grecești. Iancu este profetul veșnicei reîntoarceri din tradiția folclorică. Dramaturgul vede în eroul său mai mult decât o figură istorică; el vede o personalitate umană de marcă

³⁸ George Gană, *Note la Lucian Blaga, Opere*, vol. IV. Ediție critică de George Gană, București, Editura Minerva, 1991, p. 563.

³⁹ Ivan Evseev, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998, p. 345.

⁴⁰ Ion Bălu, *Opera lui Lucian Blaga*, București, Editura Albatros, 1997, pp. 168-169.

⁴¹ Pompiliu Constantinescu, *Repere istoric-literare*, în vol. *Lucian Blaga. Teatru*, vol. II, Ediție îngrijită de Dorli Blaga, Antologie și repere istorico-literare realizate în redacție de Mihai Dascăl, București, Editura Minerva, 1984, p. 239.

⁴² Constantin Cubleşan, *Realismul mitic*, p. 54.

⁴³ Ioana Ciocan, *Personaje „circumstanțiale” în teatrul blagian*, în *Caietele Lucian Blaga*, vol. II. Comunicări și traduceri prezentate la Colocviul național studențesc „Lucian Blaga”, ediția a II-a din 19-21 octombrie, 2000. Coordonatori: Conf. univ. dr. Pamfil Matei, Prof. univ. dr. Ilie Guțan, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2001, pp. 53-54.

proiectată la dimensiunea fabulosului folcloric. Și tocmai folclorul îl reține pe Avram Iancu ca pe un *Crai al munților*, adică al pădurilor, al frunzelor, al vântului, al păsărilor ce zboară, al apelor.

Intrarea lui Iancu în codru înseamnă reîntoarcere în legendă, în mit. Aceasta echivalează cu acel cuvânt pe care Învățătorul i-l spune lui Pilat din Pont: „*Împărăția Mea nu este din lumea aceasta*” (Luca 18, 36). Iancu își risipește astfel urma ființială și devine întruchiparea conștiinței seminției sale, nu în trup, ci în duh, într-un spațiu al eternității și într-un timp deasupra timpului istoric.⁴⁴

Blaga ridică un subiect local la o potență cosmică, apropiindu-se în felul acesta de tragedia antică.⁴⁵ În figura lui Iancu se întâlnesc și fuzionează profetismul nietzschean și drama de conștiință. Ele sunt elementele structurale ale dramaturgului, iar piesa sa nu este decât expresia conflictuală simbolică a unor forțe lirice latente. Nietzscheanismul este împăcat în spiritul lui Zamolxe, în mitul lui Pann și integrat în tonalitatea etnică, astfel încât ideologia dramaturgului se împletește armonios cu personalitatea vie a lui Avram Iancu și cu adâncimea mitică a acestuia.

În sufletul lui Iancu avem un grafic cutremurător, ce trece de la optimism și hotărârea dârză de luptă până la deznădejdea finală a minții. Iancu trebuia să se smulgă vieții de tânăr fericit și seducător pentru a-și urma soarta sa de suferințe și luptă zadarnică alături de moșii ai căror căpitan era. Dar elanului ziditor de dreptate al lui Iancu i se va opune ritualitatea conservatoare a bătrânilor și maleficul unei epoci încă nepregătite pentru schimbare. Reîntrupându-se în pasăre, Iancu moare numai ca om, în spirit el rămâne etern prin „*legea nouă*” pe care chiar dacă n-a realizat-o, a dat-o totuși semenilor săi ca pe un ideal suprem.

Rătăcirea minții sale n-a fost zadarnică. Iancu a înnebunit din dragoste pentru neamul său aducând românilor din Transilvania o credință nouă. Nu a izbutit s-o materializeze, dar a așezat-o în fața contemporanilor săi. Cuvintele preotului Păcală au în acest context rezonanțe simbolice: „*Împărăția care ne-a înșelat se va dărâma ca Babilonul!*”.

Sacrificiul său are efect redemptoriu ca în orice piesă expresionistă. Moșul se închină în fața păsării, menită să ia suferințele neamului său și privind-o cu aripile întinse, parcă răstignită, îi spune: „*Mare și nemișcată ca o troiță ești, umeri de cruce ai!*”, iar la sfârșit, pe o potecă el urcă în pădure să se prefacă din nou în pasăre, nu înainte de a anunța venirea unui ceas mântuitor.

Până și limbajul dramatic contribuie la sublinierea semnificațiilor ideatice ale piesei printr-o reducere la minimum a discursului scenic. Dramaturgul preferă să sugereze decât să afirme explicit. Limbajul folosit de el este metaforic, parabolic, asemenea aceluia folosit de profeții vechi-testamentari. Piesa își păstrează până la sfârșit forța de expresivitate scenică pe motivul mitico-folcloric al transformării păsării în om. Partea eroic-dramatică a piesei lasă loc în final celei cu aspect tragic. Eroul revoluției ajunge un rătăcitor cu privirea tulbure, preocupat să scormonească trecutul ca să vadă unde a greșit. El acceptă să-și înfrângă resentimentele față de împărat și să mai facă o încercare.⁴⁶ Intenția de a-l vedea pe împărat este zădărnicită de aghiotantul acestuia care aduce ca argument refuzul decorației. Anticiparea deznodământului provoacă o stare de tensiune care ține spectatorul în suspans, cucerit de intensitatea pasiunii eroului. Astfel Iancu se întrupează ca om al istoriei și se întoarce apoi în același neant al legendelor, acolo unde Blaga îl proiectează la dimensiunea fabulosului folcloric.

Atât dramaturgul, cât și Avram Iancu au avut la un moment dat un destin potrivit, care le-a diminuat imaginea de protagoniști ai istoriei, împingându-i ușor spre periferie. Iancu a cutreierat munții cu fluierul său legendar și cu suplica îngălbenită de vreme, prin care-i cerea împăratului să-i onoreze făgăduințele. A refuzat onorurile și decorațiile împărătești, cerând să-i fie decorată mai întâi nația. N-a avut parte de bucuriile firești ale tinereții și nici de aprecierea

⁴⁴ Constantin Cubleşan, *Realismul mitic*, p. 60.

⁴⁵ Pompiliu Constantinescu, *art. cit.*, p. 234-238.

⁴⁶ Constantin Cubleşan (coordonator), *Dicționarul personajelor din teatrul lui Lucian Blaga*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2005, p. 61.

contemporanilor. A rătăcit pierdut cu mintea tulburată, părăsit de toți, disprețuit de mulți. În timpul acesta, foștii săi camarazi și-au continuat viața în normalitate: Bărnăușiu și-a făcut studiile în Italia, apoi a devenit profesor la Universitatea din Iași; August Treboniu Laurian, Timotei Cipariu și-au reluat studiile filologice, ajungând în funcții înalte. Dar Iancu și-a asumat conștient acest destin și a rămas un mister. El este pentru România Mare ceea ce a fost cu secole în urmă Mira lui Manole pentru Mănăstirea Argeșului.

Dimensiunea mitică marchează sistemul teatral pe care îl propune Blaga și în care-și rânduiește piesele. Fiecare dintre acestea ilustrează o anumită fațetă de afirmare: destinul neamului, în *Zamolxe*, *Tulburarea apelor*, *Meșterul Manole*, *Avram Iancu*; cel al continentului în *Cruciada copiilor*, al omenirii în *Arca lui Noe*; al omului ca membru al unei familii, în *Daria*.⁴⁷ În *Avram Iancu* avem concepută nașterea unui mit modern. Pentru Lucian Blaga, Iancu rămâne o idee, o credință, după cum el însuși afirmă: „Subiectul e local, dar l-am ridicat în mit”.⁴⁸

⁴⁷ Doina Modola, *Lucian Blaga și teatrul. Riscurile avangardei*, București, Edit. Anima, 2003, p. 45.

⁴⁸ Lucian Blaga, *Corespondență*. Ediție îngrijită, note și comentarii de Mircea Cenușă, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1989, p. 259.

Motto:

„Totul e simplu, atât de simplu, încât /
devine de neînțeles.” (Nichita Stănescu)

IPOSTAZE ALE EULUI FICȚIONAL ÎN PROZA NARATIVĂ A LUI LUCIAN BLAGA

Prof. Simu Carmen-Mariana
Colegiul Național “I. M. Clain” Blaj

Dacă în volumul memorialistic *Hronicul și cântecul vârstelor*, apărut postum, în 1965, Lucian Blaga ni se dezvăluie în plenitudinea eul-lui său real, empiric, în singurul roman de ficțiune scris, *Luntrea lui Caron*, publicat la 20 de ani de la moartea autorului, lectorul avizat are posibilitatea descoperirii unui eu ficțional blaginan fascinant, plin de culoare și nuanțe, eventuala confuzie între planul ficțiunii și planul realității obiective, fiind exclusă de la bun început.

Amplu poem în proză, eseu filozofic și imn închinat iubirii, roman-cronică și jurnal intim, totodată, frescă a societății românești din perioada tulbură a anilor 1944-1954, *Luntrea lui Caron* se conturează ca o sinteză a întregii opere blagiene, reunind într-un cadru epic, perfect echilibrat, metaforă, mit, alegorie, simbol, confesiune și reflecție filozofică.

Cred că după cinzeci de ani voi scrie un roman... tot în formula teatrului meu, a celui realism mitic care îmi este, cred, organic mărturisea într-o convorbire publicată în revista „Vremea” din 15 septembrie 1935, Lucian Blaga⁴⁹ și, într-adevăr, poetul-filozof va consacra o bună parte din preocupările sale din perioada 1951-1958 și genului epic, cu deplin succes, desigur, pentru că, adoptând tehnica narativă homodiegetică și reiterând, într-o formulă inedită, **motivului geamănului**, scriitorul reușe să dea naștere unui univers romanesc fascinant, în care filonul biografic se împletește ingenios cu ficțiunea, iar metafora revelatorie, atât de grăitoare pentru universul creației blagiene, îmbracă, de această dată, în chip surprinzător, haina tiparului epic.

Din punct de vedere tematic, spre deosebire de creația lirică și dramatică, în care permanenta relație cu elementul cosmic, origini și mit reprezintă tema omniprezentă, romanul *Luntea lui Caron* dezvoltă o idee cu totul nouă în creația scriitorului, *cea a individului încolțit de istorie*, permanentul și inevitabilul raport individ – istorie, aceasta devenind, am putea afirma, o veritabilă supratemă a romanului.

Sub aspect diacronic, în context literar românesc, permanenta determinare istorică a ființei umane nu este o temă cu totul nouă într-un text literar. De-a lungul timpului, tema a fost intens valorificată de prozatori precum Mircea Eliade care, prin aspirațiile mai multora dintre personajele sale și într-un mod cu totul aparte, prin mentalitatea și comportamentul eroului său din *Noaptea de Sânziene*, Ștefan Viziru, evidențiază drama individului în luptă cu *tăvălugul istoriei* pe care încearcă să-l evite, din calea căruia are impresia că se poate refugia, sfârșind, însă, prin a fi înghițit, distrus, anihilat.

Aceeași idee a raportului individ – istorie este conștientizată, într-o cu totul altă perspectivă și de Ilie Moromete, personajul lui Marin Preda, personaj care asistă neputincios la vălmășagul tot mai amețitor al evenimentelor care îi vor schimba ineluctabil destinul, al său și al întregii familii, al comunității și al lumii în care trăiește.

⁴⁹ Cf. Mircea Zăciu – „O amplă proiecție narativă” în Lucian Blaga, *Luntrea lui Caron*, Notă asupra ediției, București, Editura Humanitas, 2006, p.5

În literatura opzecistă, precum și în dramaturgia contemporană, permanenta „încolțire” a individului de către istorie reprezintă de multe ori chiar semnul sub care își duc existența cele mai multe dintre personajele prezente în imaginarul poetic, dramatic sau romanesc al scriitorilor, opera lui Matei Vișniec fiind elcoventă în acest sens.

În *Luntrea lui Caron*, Lucian Blaga imprimă acestei teme o viziune cu totul originală. Suprimarea oricărei încercări de exprimare liberă a propriei opinii, destrămarea și anihilarea diverselor categorii ale intelectualității transilvanene *sub bătaile ciocanului din noua stemă a țării*⁵⁰ din perioada de după 23 august 1944, sunt percepute, pe rând, din perspectiva poetului - eroul narator, Axente Creangă, și a “geamănului” său, filozoful Leonte Pătrașcu, o imagine alegorică în roman, un *alter ego* al scriitorului însuși.

Presentimentul unei primejdii universale ce tronează asupra întregii existențe: *Ne găseam în ajunul unor mari prefaceri [...]. Bufnițele prevesteau uhuind o schimbare „mai curând decât se crede” a regalității. Tânărul rege va fi trimis peste hotare să-și caute o soție. Și odată ajuns în Occident, el desigur nu se va mai întoarce [...]*⁵¹ *Pe la mijlocul lui august s-a organizat un nou curs de îndoctrinare pentru întreg corpul didactic de grad secundar și superior. Timp de unsprezece zile am fost ținuuți, toți profesorii, conferențiarii și asistenții, câte douăsprezece ore pe zi să audiem conferințe despre materialismul dialectic și istoric, despre constituție, despre reformele economice și sociale, despre istoria partidului bolșevic.[...] Mă simțeam ca într-o convalescență. Îmi dădeam seama că profesorii trebuie să-și suspende activitatea cerebrală proprie și că trebuie să încerce imposibilul: să gândească cu creierul „clasicilor marxiști”*⁵² este trăit de ambele personaje, centrale ale romanului, fiecare, însă, raportându-se în alt mod la „tăvăugul istoriei” care devine de-a dreptul de neoprit.

Filozoful, în cele din urmă, învins, resemnat, dar demn, se retrage din timp, refuzând să mai participe la istorie, iar poetul găsește un subterfugiu salvator: își substituie prezentul unui timp mitic, unui *illo tempore* la care are acces prin pasiunea cunoașterii paradisiace și prin marea taină a iubirii. Refugiul poetului în spațiul mirific al sitului arheologic de la Grădiștea de Munte îi oferă toate coordonatele necesare unei astfel de „evadări”: are șansa împlinirii afective, alături de misterioasa Ana Rareș, zeița cu trup omenesc, care îl va ajuta să regăsească drumul spre Marea Poezie.

Înzestrat cu atribute imateriale, mister și revelație, în același timp, personajul feminin cel mai complex al romanului, Ana Rareș, îndeplinește funcția de redempțiune pentru existența creatoare a poetului Axente Creangă: *De ani de zile Ana era focul amintirilor după care tânjeam. Imaginea ei îmi revenea în suflet ca obsesia unui cântec. Imprejurări pământești și atâtea omenești neajunsuri s-au așezat mereu între noi, tinându-ne departe unul de altul. Ana se prefăcu încetul cu încetul într-un simbol al inaccesibilului. Imaginea ei s-ar fi destramat în uitare dacă n-ar fi fost împrăștiată mereu de propria-i vrajă [...]. Gândul la ea era o dimensiune a ființei mele.*⁵³

*Apropierea de ființa spre care drumurile vieții mele au înaintat cu atâtea ciudate ocoluri,*⁵⁴ mărturisește personajul-narator, adoptând, inclusiv, tehnica jurnalului intim și a romanului epistolar, are drept consecință nașterea unui incendiu devastator: cel al iubirii și cel al actului creator: *Boarea ce vine cu vuet de pe înălțimi în văi dăinuie toată noaptea. [...] Apoi liniștea și nemișcarea se lasă peste lucruri. Și totuși, un incendiu s-a iscat în Căpâlna odată, un incendiu pe care niemeni nu avea să-l mai stingă. Aceasta a fost într-o noapte de vară când doi călători, el și ea, venind de undeva, din epocă, din rumoarea orașelor, din spaima veacului, s-au*

⁵⁰ Lucian Blaga, *Luntrea lui Caron*, ed. cit .p.5

⁵¹ Ibidem, p.187

⁵² Ibidem, p.214

⁵³ Ibidem, p.234

⁵⁴ Ibidem, p.491

întâlnit aici, aducând cu ei nu se știe ce suferinți și nu se știe ce dor de uitare. El și ea își căutau ceasul ce li s-a fost cândva sibilinic promis.

Prin ani, cunoscuseră amândoi multe din tainele Focului, dar acum ei căutau pe cea mai mare. Și-n ocolul lor și sub veghea tuturor cătunul s-a aprins. Aproape din nimic. Dintr-o rază de lună.⁵⁵

Fiecare frântură de dialog dintre cele două personaje devine metaforă și, mai apoi, poezie.

Poetul învinge Timpul.

Alături de ființa *sibilinic promisă*, Alexe Creangă pornește spre *obârșie și izvor* – în planul actanțial al roamanului - călătoria la situl arheologic de la Grădiște, finalul operei

sublimându-se, astfel, totalmente, în poezie: *Sunt ostenit ca drumul și uscat ca praful./ Mai sunt izvoare pe pământul nostru?/ Întreb și caut. Frunze-nlătur cu piciorul./ Foi ruginite cad, se-ngroașă vrafu./ De-o apă-mi este sete,/ De apa izvorâtă din argint, din munte,/ ce leagăn fost-a seminției noastre./ Se profilează-n zări piscuri cărunte. [...]// Pe-o lespede șezând acolo lângă tine,/ Voi prinde iarăși grai: iată supremele izvoare!!/ Și umbra inimii îmi voi vedea în palma ta căzând./ Prielnic peste frunte ne va bate vânt.// Iar noaptea, în același loc, ne-or lumina,/ Lucind din prunduri și din unde, comorile-ngropate-n matca râului ceresc./ Murmurul nostru, visul, se va-mpărtăși/ Din nemurire printre greierii ce cântă/ Și printre zei, cari, fără temple, mai trăiesc.*⁵⁶//

Prin urmare, constatăm că discursul narativ al textului este direct subordonat viziunii mitice a scriitorului, viziune ale cărei componente principale se constituie în jurul unor nuclee simbolice, omniprezente în creația lui Lucian Blaga: mitul creației, mitul cuplului adamic, călătoria inițiată, labirintul, focul, amurgul, cenușa. Astfel, eul ficțional se regăsește în cele mai variate ipostaze, *stihuitorul, îndrăgostitul, filozoful, călătorul, revoltatul* etc., impresionând cititorul la fiecare lectură și relectură, invitându-l să descopere cele mai neobișnuite conexiuni cu întreaga creație a scriitorului.

REPERE BIBLIOGRAFICE

1. Blaga Lucian, *Luntrea lui Caron* - București, Editura Humanitas, 2006
2. Eliade, Mircea, *Noaptea de Sânziene, Prefață de Dumitru Micu*, Editura pentru toți, București, 1991
3. Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1994
4. Preda, Marin, *Moromeții, Prefață de Acad. Eugen Simion*, Editura 100+1 Gramar, București, 1997
5. Vișniec, Matei, *Cafeneaua Pas-Parole*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1992

⁵⁵ Ibidem

⁵⁶ Ibidem, p. 582

Motto:

"Învățat e omul care nu termină niciodată de învățat."

(Lucian Blaga)

MÂNDRIA UNEI ȘCOLI, ELEVUL LUCIAN BLAGA

Bibliotecar Paștiu Maria

Școala Gimnazială Nr.2 Sebeș

Lucian Blaga, poet și filosof, prozator și dramaturg, publicist, traducător și diplomat, s-a născut la 9 mai 1895, în satul Lăncrăm din județul Alba, „sat de lacrimi fără leac”, așa cum avea să-l numească poetul:

”Sat al meu ce porți în nume

Sunetele lacrimii,

La chemări adânci de mume

În cea noapte te-am ales

Ca prag de lume și poteca patimei.

Spre tine cine m-a ndrumat

Din străfund de veac,

În tine cine m-a chemat

Fie binecuvântat

Sat de lacrimi fără leac.”

Iată Lăncrăm-acest colțișor al veșniciei neamului român, acest sat binecuvântat de bunul Dumnezeu este pragul existenței unuia dintre titanii gândirii secolului al XX-lea, a poetului de excepție, a creatorului original care a fost LUCIAN BLAGA.

Străzile sunt aceleași, unele modernizate, ca și majoritatea caselor.Însă casa părintească a suferit modificări, dar zidurile sunt aceleași cu gârliciul pivniței și bucătăria de vară, curtea cu fântăna și șura copilăriei lui LUCIAN.

Este fiul preotului Isidor Blaga care era de *”o exuberanță și de o volubilitate deosebit de simpatică”*, al nouălea copil al familiei, iar mama lui este Ana Blaga, pe care autorul o va pomeni în scrierile sale ca pe „o ființă primară” („eine Urmutter”).

Copilăria sa a stat, după cum el însuși mărturisește, „sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului”, autodefinindu-se „mut ca o lebădă”, deoarece viitorul poet nu a vorbit până la vârsta de patru ani.

Din Lăncrăm, la vârsta de 7 ani, LUCIAN BLAGA pleacă la SEBEȘ-orașul tutelar al Lăncrămului, pentru a-și deschide alte orizonturi ale cunoașterii la **ȘCOALA PRIMARĂ GERMANĂ**, unde își face studiile primare între anii **1904-1906**.

În **”Hornicul și cântecul vârstelor”**, scriitorul scrie: *”La 1 septembrie 1902 eram la Sebeș, în- scris din nou în clasa I-a primară la școala germană ” (frecventase prima clasă și la școala din Lăncrăm, potrivit tradiției din familie pentru ”un mai bun temei al învățăturii”. In acest timp a locuit la văduvă Pulok, în casa din colțul străzii Mihai Viteazu astăzi Lucian Blaga(fostă Sicularumgasse) cu strada Traian .*

Camerele casei erau supraetajate cu geamurile în cerdacul dinspre curte, orientate către parcul orașului. De obicei scriitorul nu locuia singur ci împreună cu 2-3 frați cu numele Bena veri primari.

Din acel moment orașul Sebeș si-a consolidat atributul de cuib drag al existenței lui LUCIAN BLAGA **”Buzunarul de provincie”**, în care se retrăgea pe timpul vacanțelor ca să-i

cutreiere străzile printre case și ziduri cu iz medieval, să-și satisfacă setea de frumos, pace și armonie din mijlocul naturii în dumbrava din Arini sau Pădurea Mare.

Obişnuia să meargă adesea și în zonele din împrejurimile oraşului. Râpa Roşie, Pripoc, dar mai ales pe râul Sebeş în josul apei spre mirificele cărări ale Munţilor Sebeşului, către Valea Frumoasei la Oaşa pînă la Şurianu.

Mai târziu cand devenise elev la Braşov la liceul "**Andrei Şaguna**" unde şi-a luat diploma de bacalaureat în anul 1914, se plimba cu o mare dragoste şi pe plaiurile minunate ale unor localităţi superbe, învecinate oraşului cum erau: Pianul şi Purcăreţul, dar cu deosebire Măgura Pianului, bogate în păduri de brazi seculari oferindu-i un "**Spaţiu Mioritic**" pastoral românesc ancestral, care i-a inspirat numeroase creaţii poetice.

Istoria **ŞCOLII PRIMARE GERMANE** care mai tarziu se va numi **GIMNAZIU GERMAN EVANGHELIC**, marchează începutul învăţămîntului din oraşul SEBEŞ.

Prima menţiune în documentele cunoscute în Transilvania despre activitatea şcolară din Sebeş datează din 13 iunie 1352 când a luat fiinţă "şcoala latinească"- azi **Şcoala Gimnazială Nr. 2, Sebeş**, în care îmi desfăşor activitatea,), din iniţiativa lui Johannes "Scholasticus. Şi este numit „**Magister Johannes scholasticus de Sebus**”⁵⁷.

Şcoala era în limba latină şi funcţiona pe lângă mănăstirea dominicană existentă în oraş. Johannes este „primul învăţător cu carte”, el şi-a desfăşurat activitatea în prima şcoală menţionată în Sebeş.... absolvent de universitate cu gradul cel mai înalt, respectiv magister al artelor⁵⁸.

În secolele XVI-XVII, spaţiul estic european intră sub semnul marilor curente ale Umanismului şi Reformei religioase, când se propun concepte şi idei noi, se schimbă mentalităţile oamenilor, se reformează instituţiile existente şi se dezvoltă instituţii noi. În această mişcare europeană s-a înscris şi şcoala şi elita oraşului.

Reforma religioasă pătrunde în lumea saşilor, ei adoptă noua religie luterană (evangelică).

Odată cu noua biserică se caută şi un nou model de educaţie şi un nou model de şcoală.

Astfel, Sinodul de la Mediaş din 1545 propune două obiective: reformarea bisericii, şi a sistemului educaţional. Noua misiune, „noua politică educaţională”, va fi îndeplinită în Sebeş de preoţii luterani Christian Kostius şi Jacobus Mellemberger precum şi juristul Benedic Just³

Mai târziu în 1582 documentele oraşului aminteşte activitatea în şcoală a învăţătorului Zăcan Efrem, unul dintre autorii traducerii **Paliei de la Orăştie**.

În spiritul timpului, în locul învăţămîntului în limba greacă şi latină, începe să se predea în **limba maternă - germana**. Se accentuează laicizarea învăţămîntului, care se apropie tot mai mult de nevoile comunităţii. Mai târziu în 1572, la Sinodul Bisericii Lutherane din Transilvania se face precizarea că: „*şcolile bine organizate sunt în acelaşi timp ateliere publice ale ştiinţei, înţelepciunii şi educaţiei*”⁵⁹.

Se introduc în şcoală lecţii de morală, bunele maniere şi comportament. Absolvenţii şcolii sunt oameni de bună calitate civică, integrându-se foarte bine în viaţa oraşului, unii ajungând chiar la curtea marilor regi ai Germaniei, Spaniei.

Astfel, în 1727, prin iniţiativa şi grija prim-preotului Michel Lang şi a judeului regal Michel Gobel, în urma strângerii de fonduri din donaţii benevole s-a creat un fond pentru organizarea „unei cantine şcolare” pentru ajutorarea elevilor, şi au stabilit statutele Seminarului

⁵⁷ Nicolae Marcel Simina, Consideraţii asupra învăţămîntului din Sebeş în perioada medievală, ms., în Biblioteca Muzeului Municipal „I.Raica” Sebeş, p. 11

⁵⁸ Ibidem, p. 12

⁵⁹ Ibidem, p. 19

din Sebeș care prevedeau că „seminarul avea caracterul unei școli inferioare latine sau al unui gimnaziu”⁶⁰.

În 1724, sub patronajul bisericii evanghelice, școala se transformă în „Schule-Seminarium”, apoi în jurul anului 1750 se numește Școală Primară și Gmnaziu Evanghelic Lutheran. La sfârșitul secolului al XVIII-lea, mai precis în 1784, prin străduința prim-preotului Martin Arz, se construiește o nouă clădire a școlii. Tot acum un om de vază al școlii, rectorul Gerg

Friedrich Marienburg, a introdus examenele la sfârșitul anilor școlari. Elevii erau examinați la religie, limba latină, limba greacă, geometrie, istorie, etc., iar la sfârșitul ultimei clase, elevul absolvent dădea un examen de „actus oratorius”⁶¹.

Conceptiile umanist-iluministe ale împăratului Iosif al II-lea în domeniile învățământului și culturii popoarelor ce compuneau Imperiul Austro-Ungar emite un act prin care îngăduie românilor de a frecventa școlile germane, care până atunci le erau închise. Așa se explică că din anul următor 1787, din cei 118 elevi înscriși la gimnaziul evanghelic, 19 erau români, 7 sași și 4 unguri cuprinși în 5 clase, fiecare având câte un profesor.

Învățământul săsesc din oraș ca și din întreaga Transilvanie cunoaște un puternic avânt mai ales după revoluția din 1848, încercând a se adapta la nevoile unei societăți moderne. Un moment important îl constituie anul 1849, când, ca o consecință a revoluției intră în vigoare ”Proiectul de organizare a gimnaziilor și a școliiilor reale din Austria” redactat de Franz Exner și Herman Bonitz. Pe baza lui școala a fost declarată gimnaziu și a funcționat așa până în anul 1948 sub tutela Parohiei Evanghelice când acesta a fost naționalizată”⁶².

În acest gimnaziu, recunoscut ca liceu, sub conducerea unor dascăli deosebiți ca F. W **Schuster, Johann Wolf, F.Bauman** s-a făcut întotdeauna un învățământ de cea mai bună calitate. Spiritul german a fost la el acasă tot timpul. Seriozitatea, uneori prea severă, sobrie-tatea, disciplina, etc. au făcut din gimnaziu sebeșan o unitate de prestigiu a Transilvaniei și un punct de atracție atât pentru românii din Sebeș cât și din satele din împrejurimi.

Statisticile școlare vorbesc despre un număr destul de mare al elevilor români printre elevii sași și foarte puțini maghiari. După ce terminau cursurile primare la școlile confesionale românești, elevii mai înstăriți își încercau norocul la **Gimnaziu Evanghelic Sebeș**.

Într-o lucrare autobiografică învățătorul Mihaela din satul Laz afirmă: „*Erau atât de mulți copii români la școală încât când îi slobozeau în recreație se albea curtea școlii*”⁶³.

Vechea clădire a școlii construită în 1866 cu sală de festivități, sală de gimnastică și bibliotecă s-a mărit incluzând casa parohială, purtând deasupra ușii de intrare inscripția: **BILDUNG IST FREIHEIT (CULTURA ESTE LIBERTATE)**, care se poate vedea și azi, reprezentând o comoară arhitecturală a orașului.

Din 1954-1955 și până în anul școlar 1963-1964 a fost integrată Școlii Medii Mixte, cursurile desfășurându-se în trei locații. În anul școlar 1964-1965 este înființată și clasa a VIII-a

În 1971, o dată cu schimbarea locației liceului, actualul Colegiu Național „Lucian Blaga”, clădirea îi revine **Școlii Gimnaziale Nr. 2**, cursurile desfășurându-se, conform tradiției, în limba română și în limba germană.

Personalitate enciclopedică reprezentativă a spiritualității românești și universale din secolul al XX-lea, **LUCIAN BLAGA** a fost absolventul școlii noastre, de care suntem mândri noi, generația de azi.

Lucian Blaga rămâne expresia unei veșnice trăiri, o icoană cosmică, o stea strălucitoare în constelația culturii românești.

⁶⁰ Theobald Streifeld, Op. Cit., p. 21

⁶¹ Ibidem, p. 23

⁶² N. Marcel Simina, Op. Cit., p. 37

⁶³ Ibidem, p. 40

Motto:

*"Matricea stilistică colaborează la definirea unui popor tot așa de mult ca sângele și graiul.
Ea poate să crească sau să scadă, dar când se stinge, se stinge și poporul".*
(Lucian Blaga).

ESEURI DESPRE EONUL⁶⁴ DOGMATIC⁶⁵

Prof. Jude Laurențiu

Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia

Blaga definește omul prin cultură, cultura prin stil, stilul prin matricea stilistică, ce ține de un spirit inconștient, individual și colectiv.

Matricea stilistică este dispozitivul secret prin care inconștientul administrează conștiința.

1. LAUDĂ SEMINTELOR EONULUI BLAGIAN

1.1. Miracolul românesc

A cunoaște „Eonul dogmatic blagian” înseamnă a ne cunoaște pe noi cu tot ceea ce presupune aceasta, dincolo de opiniile politice care de multe ori ne-au impus ce trebuie să cunoaștem despre istorie, literatură, filozofie etc. și mai ales ce nu trebuie să cunoaștem! Ca spațiu geografic acest eon este în centrul Europei „o zonă largă de interferențe, zonă care merge de la Marea Baltică până la Marea Adriatică și la Marea Neagră” (acad. Ioan-Aurel Pop), cu un

⁶⁴ Lucian Blaga definește „eonul”: „Cei vechi înțelegeau prin cuvântul «eoni» perioade istorice lungi, timpuri universale. «Eon» înseamnă pentru noi o nouă lume spirituală de lungă durată. Perioadele eonice se caracterizează printr-o creștere enormă a conștiinței, ele sunt mai degajate de mediul cronospatial.” (Lucian Blaga).

Trecerea de la un eon la altul „nu se face fără de grave crize sufletești și intelectuale” dublate de puternice conflicte sociale. Apariția unor noi doctrine, a unor fenomene care încalcă legile gândirii corecte existente la putere determină „o deplasare de la intelectul enstatic spre intelectul ecstatic”; iar necunoscutul devine un vast teren de cunoaștere luciferică generator de conflicte sociale generalizate, între susținătorii noilor și vechilor doctrine.

Eonul dogmatic transcende eonul păgân și eonul creștin.

La pontico-capato-dunăreni trecerea de la păgânism la creștinism a fost fără convulsii sociale, care de altfel au fost profunde în vestul Europei; ca urmare a faptului că oamenii posesori a unui „intelect cu capacități ecstatice” au generat dogme valabile pe durate foarte lungi, de peste 4 000 de ani, interval de timp numit de Blaga ca „eon dogmatic”. Fapt vizibil și-n prezent la români care sunt deosebit de creativi, adaptabili, dispuși permanent pentru o „cunoaștere luciferică”. Datorită acestui specific autohton „caracter românesc” dogmele au constituit pârguri reglatoare în evoluția societății în concordanță cu acumulările luciferice, societatea evoluând pas cu pas: ce a fost bun a rămas pentru noi etape, ce a fost perimat a fost înlocuit cu „noul” care era necesar și bun, ducând la varianta optimă de echilibru și armonie.

⁶⁵ Prin dogmă, în contextul blagian, trebuie să înțelegem acele valori care și-au dovedit valabilitatea pe durate lungi de timp. Dogmă= ceea ce este bun.

Eonul dogmatic a selectat, a ales prin experiențe mereu repetată ceea ce este bun!, printr-o cernere a validității lor pe durata a multor milenii. Aici termenul „dogma” este folosit cu sensul de „ceea ce este bun” pentru comunitate, în asigurarea armoniei și funcționalității societății umane; adică „opinie”, „hotărâre”, „învățătură” verificată pe durată lungă de timp și confirmată că este bună într-un anumit spațiu geografic și ca urmare se imprimă în inconștient; iar ca manifestare devine o nevoie intrinsecă pentru membrii eonului.

important nucleu în spațiul pontico-carpato-dunărean⁶⁶. Ca timp, își are începuturile în culturile preistorice, dintre care „Cultura Cucuteni” este o etapă cu un mesaj sugestiv pentru contemporani⁶⁷, transmis prin descoperirile arheologice; o etapă în desăvârșirea creativă a acestui eon, ce peste alte multe milenii dăinuie prin matrice stilistică proprie⁶⁸, aici în centrul Europei. Iar ca și conexiuni sistemice între locuitorii acestui eon este conștiința de neam și de oameni ai locului, „d’aci ne tragem” cum spun țărani, sau „oamenii ai pământului acesta”.

Pentru contemporani Lucian Blaga ne reamintește că eonul dogmatic „trăiește și se manifestă puternic” și azi în România prin „toate cele ale noastre”. Manifestările unor oportuniste elite intelectuale cosmopolite și arogante sunt nesemnificative și efemere; stilistic în funcție de voința imperiilor vecine de multe ori în opoziție agresivă cu ființa noastră națională, cu propria noastră identitate.

⁶⁶ „Am spus că civilizația română satească a fost plămădită odată cu neamul. Prin aceasta am afirmat caracterul său străvechi și autohton.

S-a remarcat [...] o mare asemănare între civilizațiile deosebitelor popoare din sud-est. Această constatare nu este lipsită de teme: unele forme de organizare socială, produsele artistice populare, între care mai ales cântecul, ne ridică în adevăr problema unei unități etnice mai mari, care ar fi Sud-Estul; și chiar mai mult decât atât, hotarele acestei unități, mergând până în Ucraina, Polonia și Ungaria. De aci s-a tras concluzia unor mari influențe străine, mai ales slave (rusești, sârbe și bulgare), asupra vieții poporului român și deci asupra civilizației noastre satești.

[...] Ceea ce pare să facă cu puțință o apropiere între civilizațiile etnice din Sud-Estul Europei este în primul rând fondul autohton comun pe întreg pământul acesta.

[...] Tot ce influențele din afară, mai vechi sau mai noi, au adus mai târziu peste această viață, s-a topit cu urme sau fără urme în această lume locală, de o străveche origine.

Asemănările între civilizația română satească și civilizațiile satești ale celorlalte popoare din sud-est nu trebuie deci căutate atât de mult în influențele pe care aceste popoare le-ar fi putut avea asupra noastră în decursul vremii de conviețuire, ci mai mult în fondul originar comun al spațiului traco-roman.

Plecând de la această constatare, ne putem da seama că civilizația română satească este deplina păstrătoare a unor vechi tradiții locale și că, prin însușirile sale de căpetenie, prin realizarea sa deplină, reprezintă *un centru de iradiere* în centrul și sud-estul Europei, de la Nistru până în Adriatică și din Carpații nordici până în câmpia Tesaliei.” (Ernest Bernea, „Civilizația română satească”, Sursa: <https://atelier.liternet.ro/articol/4495/Ernest-Berne/Civilizatia-romana-sateasca.html>)

⁶⁷ Civilizația română satească are un *gen propriu*, pornit dintr-un fond străvechi, pierdut în negura veacurilor, și pe care încă îl poate arăta strălucit mitologia precreștină aflătoare azi în satele noastre de pe o parte și alta a Carpaților, și are o *perfecțiune*, o experiență vie, de continuă îmbogățire către forme pure, așa cum ne-o arată mai ales arta noastră populară. În acest fel, civilizația română satească, prezentă azi sub ochii noștri, ne poartă în adâncimi de milenii și, prin observație directă, ne dezleagă probleme de istorie acolo unde documentul scris lipsește cu desăvârșire.

Satul românesc are un conținut de viață străveche. Un trecut îndepărtat ne este pe această cale prezentat nu în resturi moarte, ci printr-un document viu; viața multora din așezările noastre de munte ne prezintă nealterat nucleu dintr-o lume demult trecută.

Satul românesc este cel mai expresiv și mai bogat document al istoriei neamului. Aceasta pentru că deseori - așa cum este și în cazul poporului nostru de țărani - adevărata istorie începe acolo unde sfârșesc documentele scrise. Pe această cale mersul în trecut este mai real, mai adânc și rodnic. (Ernest Bernea, „Civilizația română satească”, Sursa: <https://atelier.liternet.ro/articol/4495/Ernest-Berne/Civilizatia-romana-sateasca.html>)

⁶⁸ Lucian Blaga conștientizează identitatea filozofică a acestui eon, care filozofic este altceva față de apus sau răsărit etc. „Propunând studiul metafizicii și al eresurilor răsăritene bizantine, ca și al filosofiei apusene în toată amploarea ei, nu facem decât să schițăm în aer cele două mari blocuri, în care însetatul român poate lovi cu toiagul ca să scoată apa din izvor. Ar mai fi desigur și alte blocuri, de ex. acel bloc indic, de care cu adevărată nostalgie s-au apropiat Eminescu și alte personalități din cultura noastră. Subliniez că toate aceste blocuri le înțeleg deopotrivă ca niște stânci dătătoare de «izvoare», și nimic mai mult [...] pentru gândirea filozofică românească, însăși cultura populară, folclorică, reprezintă un rezervor de o bogăție încă necuprinsă, de motive ce ar putea să fie exploatate. Îndeosebi creațiile anonime din duh creștin, ca și din duhul eresului, le vedem ca un permanent patrimoniu de izvoare” (Lucian Blaga, Despre viitorul filosofiei românești)

Există o Românie profundă⁶⁹, adevărată, a rădăcinilor pontico-carpato-dunărenilor, care păstrează elementele identitare cuprinse în conștiința de neam, limbă, tradiții, creștinism ortodox, morală, familie, școală, istorie veche etc. a căror unitatea este unică în Europa. Ca trăsătură dominantă evidentă este unitatea de neam, la care se adaugă: unitatea lingvistică, unitatea de tradiții și obiceiuri în esența lor, din cele mai vechi timpuri până-n prezent, nemaîntâlnite niciunde în Europa; toate puternic depozitate în inconștientul individual și îndeosebi în cel colectiv. Această unitate de neam, alături de celelalte elemente ale matricei stilistice au asigurat eonului dogmatic blagian continuitatea în timp și spațiu și-n vremurile vitrege ale mileniului al II-lea d.Hr. în care prăbușirea economică, socială și morală a pontico-carpato-dunărenilor a pus în pericol existența lor:

- la începutul de mileniu al II-lea d.Hr. teritoriul pontico-carpato-dunărenilor a fost fragmentat, intrând aproape 1000 de ani sub dominația imperiilor străine, ce-și stabilesc granițele pe Carpați;

- pontico-carpato-dunărenii au fost considerați de imperiile vecine ca un popor rebel, greu de stăpânit politic cât și religios. De exemplu dintre cele două limbi liturgice permise latina sau greaca ei au ales-o pe a treia slavona!?, intrând în conflict și religios cu stăpânii lumii. Deveniseră schismatici înainte de schismă. În opinia imperialilor trebuiau scoși din istorie ca neam, dar în același timp utilizați ca resurse umane în numeroasele războaie. Totodată, teritoriul pontico-carpato-dunărenilor servea drept o importantă bază de atac și totodată un furnizor de trupe consistente în slujba unui imperiu împotriva altui imperiu; astfel că pontico-carpato-dunărenii înregimentați în tabere diferite se măcelăreau între ei pentru interese străine;

⁶⁹ „Revoluția liberală din România a năzuit să întemeieze la noi o civilizație burgheză după modelul și sub influența civilizației apusene. S-a creat un stat nou și s-au dezvoltat noi așezări, cu instituții financiare, industriale, artistice și școlare care trebuiau să îndrume întreaga viață a neamului spre o stare de înflorire, de civilizație și progres.

Ca și în alte dăți ale istoriei noastre, atunci când influențele veneau din Levant, alături de această lume cu tendințe de înaltă civilizație apuseană găsim în viața de azi a neamului românesc o lume, o civilizație românească simplă, crescută direct și organic din pământul frământat al țării, cu cerul, cu oamenii și întâmplările pe care le-a putut câștiga, birui și rodi în decursul vremurilor. E vorba de civilizația română satească.

Satul a fost condus și administrat de stat. Statul, formă juridică a vieții de cetate, expresie a civilizației occidentale, nu a putut să răspundă nevoilor vieții locale satești. Chiar dacă în limita extremă a îndrumat rodnic viața orașelor, forma juridică a României moderne a ignorat satul. L-a ignorat nu în sensul că nu a voit să știe de prezența sa în unitatea de viață a neamului, ci în sensul că l-a înțeles după nevoile orașelor și l-a tratat ca atare, adică în folosul lor.

Privit din acest punct de vedere, satul cu lumea sa a fost aspru judecat și supus celor mai "inteligente" prefaceri. Pentru omul civilizației burgheze satul este primitiv, este barbar, este sub orice nivel al unei bune condiții umane. Judecat în această perspectivă, satul reprezintă treapta de jos a vieții obștești, satul este necivilizat. Dacă însă părăsim acest punct de vedere și judecăm lucrurile din punctul de vedere convenit, rezultatele observațiilor noastre se schimbă în întregime. Pentru a-l înțelege, satul românesc trebuie judecat din centrul lumii sale, din punctul de vedere propriu valorilor sale, nu prin mentalitatea burgheză materialistă. **Cine îndreptățește calificarea unică de civilizat dată omului din oraș? O valoare proprie, un ideal politic sau material? Dar dacă satul are puncte de sprijin mai bogate pentru a fi socotit civilizat? Și le are, desigur.**

Satul reprezintă civilizația românească. Și nu numai atât. Privite comparativ aceste două civilizații, putem afirma, fără a cădea în greșală, caracterul european, ca să nu spunem internațional, al celei dintâi și autenticitatea românească a celei de-a doua. Aceasta, pentru că civilizația orașelor noastre este de dată recentă și, în raport cu datele aceleia după care a fost copiată, neîmplinită, în curs de realizare, iar civilizația satelor noastre este străveche, este originară, plămădită odată cu neamul acesta și deplin realizată.”(Sursa: <https://atelier.liternet.ro/articol/4495/Ernest-Bernea/Civilizatia-romana-sateasca.html>)

- o parte din elita politică s-a remodelat la cultura noilor imperii, care i-a asimilat⁷⁰ și le-a acordat numeroase privilegii. Elită înstrăinată și aservită total intereselor străine, disprețuind și luptând împotriva propriului neam;

- partea din elita politică care nu a fost asimilată, a fost sărăcită pierzându-și influența politică;

- se părea că deja autohtonii prin secolul al XVIII ajunseseră să nu mai aibă elită politică (în Transilvania se spunea că nu mai aveau „natio”, deci din punct de vedere politic nu existau);

- ultimilor membrii ai dinastiilor Basarabe și Mușatine, cu descendență imperială, li s-a impus de imperiile vecine să nu mai poarte coroana imperială și canața imperială, pentru ca poporul să uite cum a fost odată (e vorba de cei ce au urmat după Mircea cel Bătrân și Petru Rareș);

- imperiul pontico-carpato-dunărenilor nu mai exista, decât în basme; iar neamul valah schismatic a fost adus într-o mie de ani ai mileniului II d. Hr. pe treapta cea mai de jos, într-o stare de plâns (după cum îl descriu călătorii prin Țările Valahe), decăzând enorm în evul mediu. Părți importante dintre ei au fost asimilate de alte neamuri. Imperiile vecine foloseau teritoriul pontico-carpato-dunărenilor pentru confruntările lor militare și pentru exploatarea resurselor. Voința pontico-carpato-dunărenilor nu mai conta, de fapt în opinia imperialilor nu mai existau decât ca teritorii ce trebuiau luate de la celălalt imperiu (sugestive sunt secolele XVII- XVIII d.Hr.). Elită politică era de regulă străină, venită cu armile imperiale, cea autohtonă era asimilată și pornită pe căpătuire sau redusă la tăcere prin pauperizare;

- pentru a accentua și mai mult starea de decădere, influențat mai mult sau mai puțin din afară li s-a furat pontico-carpato-dunărenilor un mileniu de istorie (e vorba de mileniul I d.Hr.) pentru a dovedi că valahi nu sunt vrednici decât ca robi la puteri străine, că nu au nimic al lor, că totul este de împrumut, că nu au capacități creatoare, că tot ceea ce au este luat de la stăpâni aducându-i pe valahi într-o stare de robie morală fără precedent în istorie. Aceste mesaje denigratoare transmise cu obstinație atât în interior cât și-n exterior trebuiau să convingă că cel mai rău lucru în lume este să fii valah.

Toate acestea și multe altele (cum ar fi dislocări de populații, constrângerile pentru a emigra, preluarea resurselor minerale și terenurilor de către străini etc.), care au dus la prăbușirea economică, socială și morală a pontico-carpato-dunărenilor, aveau menirea de a dezmembra unitatea de neam și de a-i împrăștia prin imperiile vecine.

De fapt acesta este miracolul românesc: un neam căruia nu i-a mai rămas decât sufletul, fiind deposedat de resurse, istorie și elită politică a avut tăria să dăinuie un mileniu ca apoi într-un moment istoric favorabil să se înalțe și să-și ctitorească una dintre cele mai mari țări din Europa. Un neam care are această determinare este ca un stejar, cu o construcție extrem de solidă și cu rădăcini adânci în istorie.

Cu toate că mileniu al II-lea d.Hr. a fost extrem de nefast pentru pontico-carpato-dunăreni, unitatea de neam multimilenară a fost atât de puternică încât a dăinuit, pentru ca în momentul istoric favorabil să se adune din nou într-o singură țară; la sfârșit de mileniu II d.Hr.

Acest miracol românesc a uimit Europa prin determinarea acestui neam de a realiza Mica Unire și Marea Unire. Fapt istoric de neînțeles pentru imperiile atotputernice și stăpânitoare până la Carpați ce cunoșteau eforturile mileniul al II-lea d.Hr. de a transforma neamul pontico-carpato-dunărean în altceva decât ceea ce fusese; pentru că așteptările lor erau cu totul și cu totul altele, considerând că problema valahă din punctul lor de vedere era ștersă din istorie.

⁷⁰ În 1366 regelui Ludovic cel Mare, condiționează apartenența la nobilime de trecerea la catolicism. Ca urmare, o parte a nobilimii române de pe tot cuprinsul Transilvaniei a trecut la catolicism, în dorința de a-și păstra pământurile și de a accede pe scara socială; catolicismul a fost adoptat și de o parte a populației române de rând. Și exemplele pot continua: alții au fost turciți, alții rusificați, alți au devenit polonezi etc. Nobilimea catolicizată a devenit „natio” în sens medieval.

Miracolul românesc nu ar fi fost posibil dacă în ființa acestui neam pontico-carpato-dunărean nu ar fi fost determinarea necesară pentru acest măreț eveniment și forța necesară de a se smulge din robie și de a face saltul necesar pentru a-și lua devenirea în propriile lor mâini; de a trece de la identitatea de rob la cea de stăpân. Această determinare, zăgăzuită secole de ev mediu de o elită politică netrebnică și vândută străinilor, a fost decisivă pentru constituirea României Mari. Această determinare nu ar fi fost dacă nu ar fi existat acel eon dogmatic despre care vorbește Lucian Blaga; eon dogmatic ce a asigurat o creștere enorma a conștiinței de neam, a unității culturale.

Acest „miracol românesc” este un rezultat firesc al unei construcții culturale multimilenare, a eonului dogmatic blagian, care a făcut ca acest neam de oameni pontico-carpato-dunăreni aflați la marginea prăpastiei istorice să-și revină și să facă pași mari în reșezarea lui ca națiune cu drepturi depline în Europa alături de celelalte națiuni.

În anul 2018 s-a sărbătorit Centenarul Marii Uniri. Făcând o comparație între cum au fost românii înainte de 1918 și cum sunt acum nu putem să nu vedem imensul progres al acestora, ceea ce dovedește excepționala zestre nativă a acestui popor și să nu ne punem întrebarea când pe parcursul istoriei aceste calități s-au dobândit și format; pentru că în mileniul al II-lea în nici un caz nu au fost condiții favorabile; în mileniul al II-lea a fost un neam prigonit, adus în stadiul de a dispărea.

În prezent se știe că pentru a se asigura trăinicia acestor depozite în inconștientul colectiv trebuie un proces de „înregistrare ideatică continuă și unitară ca mesaj” a unor succesiuni de civilizații coerente, unitar sistemic din punct de vedere cultural, pe durata a cel puțin jumătate de mileniu; a cel puțin 20 de generații care să primească în mod continuu și coerent mesaje ideatice ca produse a unei culturi într-o evoluție acceptată ca necesară pentru creștere enorma a conștiinței propriiei existențe și indentități ca neam, conștiinței de posesie și apartenență la un anumit teritoriu, conștiinței de a participa la viața socială și a se organiza după valori proprii, de a respecta anumite norme, de a contribui la bunul mers al comunității, de a respecta anumite norme morale, religioase, de a utiliza anumite cuvinte, semne, semnale etc. ce să asigure comunicarea între membrii comunității etc. Este evident că o sută și ceva de ani de ocupație romană nu au fost suficienți pentru o realizare de asemenea proporții.

Parcurgând creațiile eseistice ale participanților la Concursul „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor”, nu poți să nu constăți o cunoaștere modestă a „Eonul dogmatic blagian”; și să nu remarci eforturile sistemului de învățământ, a școlii, de a forma în alte culturi străine ocupându-le timpul elevilor cu cunoașteri despre alți și nu despre ei și neamul lor.

De aceea putem spune, fără teama de a greși că, pentru contemporani, pentru generația tânără, „pentru semințe” Concursul „Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor”, este un prilej de a lua contact cu poporul pontico-carpato-dunărean aflat în prezentul blagian a lumii satului, cum a fost el odată, și de a ne regăsi conștient propriile rădăcini identitare; pentru că în inconștientul colectiv rădăcinile sunt încă puternice și se manifestă prin „câmpul stilistic”. Avem o ocazie excepțională, ca prin intermediul operei blagiene, care printre altele este o radiografie a sufletului poporului român, să ne regăsi noi pe noi înșine!

1.2. Rădăcini identitare

Scriitor, filosof, universitar, diplomat și membru al Academiei Române, Lucian Blaga își definește încă din primele creații ale sale crezul politico-filozofic zamolxian, realizând pe parcursul vieții o operă ce se înscrie în curentul actual de recuperare a componentei autohtone.

Este remarcabil că atunci, într-un moment când căutările identitare cuprinseseră Europa, Lucian Blaga a ales să scrie, nu despre latinitate ci despre Zamolxe al dacilor, să aducă în discuție

„*Revolta fondului nostru nelatin*” și să susțină „*Elogiul satului românesc*”, să redescopere tainele ascunse de generații trecute în veacuri de întuneric, și să ni le prezinte în creațiile sale filozofice.

Să pună întrebări incomode: „*De ce să ne mărginim numai la un ideal cultural latin, care nu e croit în asemănare desăvârșită cu firea noastră mult mai bogată. Să ne siluim propria natură – un aluat în care se dospesc atâtea virtualități? Să ne ucidem corsetându-ne într-o formulă de claritate latină, când cuprindem în plus atâtea alte posibilități de dezvoltare?*” (Lucian Blaga, în *Revolta fondului nostru nelatin*, 1921).

Ca un profet, prin articolul programatic „*Revolta fondului nostru nelatin*” și poemul „*Zamolxe –mister păgân*”, ne propune să explorăm împreună substratul tracic pentru a ne redescoperii străbunii. În prima poezie, din volumul „*Poemele luminii*”, spune „*Eu nu strivesc corola de minuni a lumii/ și nu ucid/ cu mintea tainele, ce le-ntâlnesc/ în calea mea*”, și suntem tentați să credem că autorul nu este preocupat de tainele universului și că refuză o cunoaștere „rațională”; dar ne înșelăm, următoarele versuri ne dau cifrul secret cu ajutorul căruia să îl înțelegem pe autor: „*Lumina altora/ sugrumă vraja nepătrunsului ascuns/ în adâncimi de întuneric*”. Lumina strâmbă a altora nu ne lasă să ne vedem trecutul, nu ne lasă să ne aflăm identitatea ce-și are rădăcinile în cele mai vechi timpuri, dinainte de Zamolxe; trecut care, de altfel, se găsește în inconștientul individual și colectiv, și se manifestă prin matricea stilistică.

Cu toate că discursul identitar promovat de corifeii Școlii Ardelene de la Blaj era puternic și-n concordanță cu linia politică; Lucian Blaga fără a-i contesta virulent, nu este convins că ar fi adevărat. Mesajul Școlii Ardelene de la Blaj negăsindu-și locul în opera lui, astfel că nu intră în capcana identitară oferită cu insistență de adepții latinismului blăjean.

Convingerile sale le prezintă indubitabil în articolul „*Revolta fondului nostru nelatin*” apărut în anul 1921 în revista „*Gândirea*”, care nu surprind, pentru că și-a definit crezul, cu câțiva ani în urmă când era student la Viena, când lucrase la poemul „*Zamolxe - mister păgân*”, publicat în anul 1920; mai târziu vor fi reafirmate în testamentul filozofic: „*Elogiul satului românesc*” prezentat ca discurs de recepție la 5 iunie 1937, în Aula Academiei Române.

În trilogiile: „*Trilogia cunoașterii*”, „*Trilogia culturii*”, „*Trilogia valorilor*”, și „*Trilogia cosmologică*”, Lucian Blaga a clădit un sistem filosofic de gândirea românească specific eonului dogmatic central european.

Creațiile sale literare sunt o prezentare ce respectă determinantele stilistice a eonului dogmatic pontico-carpato-dunărean. Ca urmare pentru a înțelege mesajul din opera lui Lucian Blaga este necesar să cunoaștem istoricul *eonului dogmatic central european* iar în mod special *eonul dogmatic pontico-carpato-dunărean*!

1.3. Spațiul pontico-carpato-dunărean

Între istoria unui popor și pământul pe care îl locuiește există o strânsă legătură, poziția geografică, relieful și resursele naturale determină în bună parte viața poporului respectiv.

Din argumentarea diferitelor teorii ce privesc poporul român de multe ori lipsește un element esențial: rolul reliefului și climei ca mediu favorabil în modelarea unui popor comparativ cu influențele străine aduse prin „import”. Ca argumentație practică avem „ușurința” cu care este modelat poporul afgan de către armatele ce luptă împotriva terorismului, și cât de important este mediul în confruntarea dintre culturi diferite.

Relația relief-comunitate este esențială în formarea și dăinuirea datinilor⁷¹ noastre: culturii noastre și păstrarea specificului acesteia pe lungi intervale de timp, pe durata unui eon.

⁷¹ Datina este o activitate necesară, rezultată în urma adaptării oamenilor la mediu, și verificat pe durate lungi că este bună, devenind deprindere păstrată din timpuri vechi, consacrată prin tradiție și caracteristică pentru un popor sau pentru o colectivitate.

Numeroasele vetre culturale strămoșești aparent izolate geografic dar unitare prin datini sunt o dovadă a vechimii acestora – ce au existat înainte ca imperiile vecine să le împartă- și a influenței minore a factorilor externi de-a lungul epocilor istorie. Și mai mult decât atât: sunt o dovadă evidentă a funcționării acestora, atunci demult, ca un întreg într-un spațiu geografic vast; o vatră culturală strămoșească, care s-a fragmentat politic, mult mai târziu după ce și-a consolidat specificul, limba⁷², neamul.

Spațiul carpato-dunăreano-pontic a oferit pentru vremuri de restriște numeroase fortărețe pentru comunitățile umane în care să-și poată păstra identitatea. Numeroase platouri pe dealuri izolate prin văi adânci și sălbătice, sau depresiuni apărate de abrupturi și văi înguste cu defileuri inaccesibile și pasuri de culme au constituit adevărate fortărețe inexpugnabile, încât soldații unor armate invadatoare: persane, macedonene, romane etc. nu au putut să-i remodeleze pe oameni conform cerințelor culturale a noilor efemeri stăpâni politici; astfel că vechea unitatea culturală păstrându-se la noi și noi generații. Vârfurile de relief izolate ce dominau până la mari distanțe ținuturile au permis ca prin eforturi minime să se realizeze numeroase construcții cu rol de apărare, vizibile în prezent prin numeroasele ruine ale: cetăților dacice, cetăților feudale ce au la baza lor fortificații mult mai vechi cât și prin numeroasele toponime de tipul: Dealul Cetății, Cetățuia etc.; însoțite de informații ale memoriei colective locale ce ne spun că demult acolo au fost așezări umane importante, cu cetăți, care încă nu sunt atestate documentar. Tradițiile vorbesc deasemenea despre realizări ale anticilor, neconsemnate în documente... Toponimile vorbesc despre funcții politice importante: crai, crăiese...

Condițiile climatice favorabile unui anumit mod de viață, bogăția în resurse necesare existenței au permis dezvoltarea de bogate activități meșteșugărești și agro-pastorale specifice climatului temperat. Acestea puteau susține comunități numeroase, care își puteau păstra specificul chiar dacă unele zone mai accesibile erau sub control armat dușman.

Pe lângă faptul că ofereau resursele necesare existenței comunităților locale erau și ușor de apărat, în schimb agresorului aceste locuri îi inspirau frică. Nici zonele de câmpie nu ofereau mai mare siguranță armatelor străine, și în loc să-și vadă soldații îngropați în mlaștinile și smârcurile greu accesibile, murind de foame, arși sau otrăviți mai bine preferau „controlul” nu prin cuceriri și transformări majore ci prin „negocieri” (cunoscute în istoria evului mediu ca plata unui tribut).

Acordarea atenției cuvenite dependenței relief –comunitate – cultură, plastic exprimată prin << codrul frate cu românul>> nu ne poate duce decât la o singură concluzie: pontico-carpato–dunărenii în mod obiectiv nu avea cum să fie remodelați cultural de aceea nici nu erau agreați de imperiile vecine. De fapt nici pontico-carpato–dunărenii nu aveau nevoie de resursele imperiilor vecine: relieful bogat în resurse ape bogate în pește, păduri cu vânat, terenuri fertile ușor de cultivat, dealuri și munți cu pășuni; cu un subsol darnic în resurse minerale dintre care sarea vitală omului și turmelor la suprafață ușor de obținut; climatul temperat; toate constituiau pe drept cuvânt o „Grădina a Maicii Domnului”.

Având în vedere bogăția de informații lingvistice a valahilor din depresiunile intramontane din centrul Europei - adevărate „cronici” nescrise- până nu-i prea târziu trebuie să se abordeze cu mai mare atenție enclavele lingvistice care mai există în vederea identificării bazei autohtone a limbii române. De exemplu este absurd ca să susținem în continuare că anumite toponime din aceste locuri izolate sunt împrumuturi de la diverse popoare, când se știe că acestea,

⁷² Trăsătura dominantă a limbii române este unitatea lingvistică din cele mai vechi timpuri, nemaî întâlnită nicăieri în Europa. Această unitate dovedește că la un moment istoric dat pe o durată lungă de timp (peste jumătate de mileniu – pentru a se realiza engramele necesare) a existat o unitate politică și teritorială, care sub o conducere unică a realizat unitatea lingvistică. În absența unei organizări statale puternic centralizată cultural, viabilă pe durată lungă, nu se putea realiza unitatea de limbă, unitatea de neam ce să dăinuie chiar fragmentați o mie de ani când au fost sub stăpâniri străine. Dăinuirea și determinarea de a renaște este miracolul românesc.

neam de neamul lor, nu s-au apropiat de locurile respective! La fel cum absurd este să susținem că limba numerosului popor traco –daco- getic, cel mai numeros după indieni, a dispărut, și să nu căutăm să aflăm cum a evoluat sau să căutăm enclavele unde s-a mai păstrat⁷³.

În prezent bogăția informațiilor dovedesc că ecosistemul pontico-carpato-dunărean este o vatră străbună a formării culturii autohtone⁷⁴, pe o durată multimilenară la fel ca alte culturi primordiale.

<< O să avem în curând o criză identitară și continentală. Uitați: numele de Europa ne vine din Asia. Creștinismul ne vine din Palestina. O să vină vremea când o să fim întrebați: “Binebine, dar care e leagănul vostru de civilizație?”. N-o să se mai pună problema că suntem români, nemți sau alte nații. Europeni și atât. Si-o să fim întrebați de africani, de irakieni, de evrei, de indieni: prin ce ești tu european? Care e leagănul tău de civilizație? Și-o să răspundem: păi, antichitatea greco-romană. Și or să râdă de noi. Evident, Grecia și Roma au ajuns la o strălucire de necontestat, dar ele, la rândul lor, sunt târzii și reprezintă o sinteză a civilizațiilor care au fost înaintea lor.>> (Sursa: Ion Ghinoiu, <http://adevaruldespredaci.ro/2015/01/perit-au-dacii-si-dacada-de-ce/>).

1.4. Suntem continuatorii culturii unui eon dogmatic cu începuturi în preistorie. „Omul e ca pomul: fără rădăcini, moare.”

Am moștenit ca popor o întreagă cultură a sărbătorii despre care Vasile Băncilă spunea, în perioada interbelică, că instaurează sentimentul comuniunii depline cu societatea, cu cosmosul, cu realitatea înconjurătoare, aducând sentimentul absolutei coincidențe a ta cu tine însuși, „fără contradicții și artificialități, fără limite și mizerii”.

Multe sărbători ale anului au rămas consemnate etnografic în numeroasele volumele ale etnografilor existente în biblioteci sau le mai întâlnim încă în lumea satului. Dacă dorim activități cu substrat frumos și de valoare pentru elevii și copiii noștri, avem de unde să alegem. Sunt sigur că elevii ar fi bucuroși să descopere tradițiile frumoase ale străbunicelor și străbunicilor noștri.

Am ajuns să recunoaștem frumusețea ieii românești de câțiva ani și o serbăm doar de Sânziene. Hora, simbolul satului românesc, nu se mai face aproape nicăieri în România și nu ar fi anacronică recuperarea acestuia fenomen, în Ungaria sau Grecia nu există licean care să nu cunoască două-trei dansuri tradiționale.

Da, este mai greu de recuperat o asemenea cultură evoluată dar pe termen lung înseamnă valoare și identitate. Pe când un surogat în plus adus în viața noastră, va înseamna un plus de falsitate și o îndepărtare de rădăcinile noastre, mentalități deformate și consecințe social-economice vizibile. Argumentul că trăim în plin proces de globalizare ce trebuie să ne indice pașii de urmat în viitor, este un argument pentru naivi; Franța, Anglia, Germania, SUA etc. au propriile căi specifice de evoluție, pe care nu le părăsesc pentru a se sacrifica altruist.

⁷³ Se întâlnesc urmașii ai anticilor valahi în diverse zone geografice: Munții Tatra, Munții Alpi, Munții Pindului, Crimeea, Caucaz etc.

⁷⁴ „există un triunghi al celor trei delte, care concentrează marile civilizații preistorice de pe Terra, evident, înainte de antichitatea greco- romană... Nilul cu delta lui și civilizația egipteană, Dunărea Inferioară cu delta ei, cu civilizația pontico-carpato-dunăreană și Tigru –Eufrat și delta cu mesopotamienii. [...] Chestia asta că totul vine de la Roma și Grecia Antică este un fals, pentru că genetic suntem civilizații deosebite. [...] Cultura noastră populară nu are legătură cu Roma. Noi avem o civilizație genetic legată de continent, de uscat, de spațiul continental și de apele curgătoare, spre deosebire de egipteni și greco-romani, care au civilizații maritime. Lucrurile sunt foarte clare; toată cultura populară românească este legată genetic de uscat, nu are nimic a face cu cea greco-romană. [...] numele de Europa ne vine din Asia. Creștinismul ne vine din Palestina. Evident, Grecia și Roma au ajuns la strălucirea de necontestat, dar ele, la rândul lor sunt târzii și reprezintă o sinteză a civilizațiilor care au fost înaintea lor” (Ion Ghinoiu)

Este evidentă preocuparea țărilor europene de a crea economii cu o valoare strategică pentru ele, economii bazate pe „intelectul propriilor cetățeni” (George Friedman) și intelectul oamenilor din import veniți din est.

Este evident că nici noi nu putem forma la infinit ca mentalitate elevii în culturi diferite pentru a fi asimilați cu ușurință în diferite părți ale lumii; școala nu poate fi la nesfârșit un producător de materie cenușie pentru export, pentru locuri de muncă în străinătate, inoculându-le handicapuri că nu sunt capabili să se realizeze în spațiul autohton. Ce dezvoltare economică a țării va fi la noi bazată pe „intelectul propriilor cetățeni”, dacă generația tânără este educată să plece să muncească în străinătate.

Pentru aceasta este nevoie de cadre didactice capabile să promoveze cultura autohtonă, care să dețină cunoștințe privind cine sunt și pe cine reprezintă în fața elevilor, care să conștientizeze că misiunea lor este în primul rând educativă și să nu desfășoare activități instructiv educative prin activități didactice de alterare a conștiinței, a „fibrei adânci” a poporului român. Va veni vremea când foști elevi se vor întreba ce mentalități le-au implementat cadrele didactice, și vor afla în ce măsură școala i-a format pentru a avea succes în țara lor.

Cadrul didactic este în primul rând mentor orientând pe elevi să meargă în viață pe cărarea despre care le vorbește. Rolul de călăuză este decisiv pentru elevi, călăuză spre anumite finalități ca producători de valori în societatea noastră sau a altora. Mentori sunt cadrele didactice și în formarea liderilor politici în toate planurile societății; cum sunt cadrele didactice așa vor fi și liderii!

Cadrele didactice, intelectualitatea, au un rol decisiv în evoluția unui popor. De aceea trebuie să-și asume responsabilitatea privind toate bunele și relele pe care poporul le trăiește.

Tendința numai de a critica, de a oferi soluții de împrumut, fără a se implica denotă lipsă de competență și responsabilitate.

Regele Ferdinand I, în anul 1923, spunea un mare adevăr: „Nu zidurile fac o școală, ci spiritul ce domnește într-însa.”. Iar Daniela Sburlea completează: <<Misiunea educației nu este generarea de „angajați”, ci de indivizi care susțin o societate>>

Cadrele didactice sunt purtătoare a mesajului normalității, a continuității a ceea ce este bun; modernismul nu înseamnă numai împrumuturi haotice și distructive generatoare de mari dificultăți economice pentru societate. Modernismul nu înseamnă renunțarea la stratul „românesc” din noi; renunțare ceea ce ar reprezenta o zdruncinare profundă a întregii noastre existențe ca individ și societate – constatată într-o anumită măsură în prezent.

E important să știm și să trăim cu conștiința că avem rădăcini în pământul inimilor străbunilor noștri, în credința și idealurile lor și suntem continuatorii lor aici în spațiul pontico-carpato-dunărean. Trebuie să înțelegem că ceea ce ne definește este faptul că suntem urmași și elemente constitutive ale neamului pontico-carpato-dunărean și că trebuie să ne asumăm responsabilitatea realizărilor sau nerealizărilor noastre în această etapă istorică.

2. CONTEXTUL SOCIO-POLITIC AL FORMĂRILOR CULTURALE ALE LUI LUCIAN BLAGA

„Viața și opera lui Lucian Blaga este vizibil marcată de conjunctura istorică în care s-a format și a trăit.”

2.1. Reforme religioase. Școlile Ardelene

Limbile liturgice recunoscute oficial, de puterile europene, în prima parte a evului mediu, erau: latina pentru vest-europeni și greaca pentru est-europeni, dar valahii au ales slavona.

Originea apropiată indo-europeană a valahilor și a slavilor a dus la numeroase asemănări lingvistice între ei, și la o grafie ce permitea scrierea sunetelor specifice; ceea ce nici grafia latină și nici cea greacă nu permiteau. Imperiile vlaho-bulgare conduse de dinastiile: Krum (secolele VIII – X d. Hr.) și a Asăneștilor (secolele XII – XIV d.Hr.) au generat și cadrul politic necesar ca la români și la slavi să fie în uz ca limbă liturgică limba slavonă.

Mai târziu, începând din secolul al XVII-lea, are loc emanciparea lingvistică ce a înlăturat din uz limba latină și limba greacă, apoi și limba slavonă. Grafia slavonă, „scrierea în potcoave”, în schimb s-a mai păstrat încă un timp.

Mitropolitul Antim Ivireanul scria următoarele în prefața unei cărți pe la 1700: *„românii noștri în biserică stau ca boii, neînțelegând ce se citește și ce se cântă și ies din biserică fără nici un folos, am hotărât a preface cărțile din limba slavonească și grecească în limba noastră proastă românească, dar a noastră și a le da la lumină!”*. (Nicolae Pintilie: Antim Ivireanul sau străinul care ne-a învățat limba română). Mitropolitul Antim Ivireanul a introdus limba română în cultul Sfintei Biserici în felul de a fi al poporului român nici catolic, nici luteran, nici calvin; contribuind la crearea limbii literare românești. Normele lingvistice folosite în tipăriturile sale au determinat prima uniformizare a limbii române. Mai mult, el este primul care a tipărit un Abecedar românesc și o Gramatică românească.

Secolele XVI-XVII pentru românii din Transilvania sunt secole de convertire religioasă la luteranism apoi la calvinism și de reformare a Bisericii românești; și se fac pași importanți pentru a înlocui limba slavonă din biserici cu limba română, la fel cum Reforma religioasă a înlocuit limba latină din bisericile reformate. Fără a avea limpezimea limbii române promovată de Mitropolitul Antim Ivireanul, se vor tipări în limba română cărți religioase și de către luterani și calvini: **Micul Catehism** în 1544, în 1564 **Tâlcul Evangheliilor** și **Molitvenicul** în 1640, **Catehism Calvinesc** în 1648, **Noului Testament** etc.

Principele Ioan Sigismund (1540-1551 și 1556-1571), porunea celebrarea slujbei numai în românește: să asculte cuvântul Domnului în limba proprie, iar preoții neascultători care slujesc *„sârbește”* să fie aspru pedepsiți.

Diploma Leopoldină din anul 1691, fără a rezolva problemele din frământata Transilvaniei, aduce un curent nou în rândul populației românești. Împăratul Leopold promite preoților ortodocși care se unesc cu Roma aceleași privilegii ca și cele ale clerului latin; iar din 1701 tuturor credincioșilor, că nu vor mai fi tratați ca simpli *„tolerați”*, ci se vor bucura de toate drepturile civice.

Rezistența în mare parte a românilor de a adera la aceste oferte tentante, îi menține la statutul de tolerați și-n permanentă luptă pentru emancipare; veche de secole, ce va cunoaște și în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea diverse forme:

1. Revoltă religioasă: apărarea credinței, concretizată prin profețiile lui Visarion Sarai în anii 1744, Mișcarea lui Sofronie (1757–1761) reprimată de generalul Buccow. General care, pentru a stârpi ortodoxismul, a ars din temelii aproape toate mănăstirile ortodoxe din Transilvania; după unele surse au fost distruse cu tunurile peste 150 de biserici și mănăstiri ortodoxe și mulți preoți, călugări și credincioși au fost prizonieri, alții au suferit moartea de martiri. În felul acesta s-a reușit, pe moment, încetarea practic a vieții monahale ortodoxe din Transilvania;

2. Revoltă armată concretizată prin acțiuni de afirmarea rădăcinilor identitare: Răscoala de la Bobâlna, Războiul condus de Gheorghe Doja, Răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan, Revoluția de la anii 1848 -1849 etc.;

3. Rugăminți la împărat. O altă formă de luptă este a intelectualilor prin plângeri la „drăguțul împărat”. Sub influența cărțurilor Școlii Ardelene de la Blaj, revendicările elitei române se rezumă la rugăminți, plângeri, petiții la împărat și guvern, întocmirea de memorii etc. Sunt numeroase și cu valoare istorică pentru urmași: Supplex Libellus Valachorum (în anul 1791), Pronunciamentul de la Blaj (în anul 1868), Memorandumul (în anul 1892).

Procesul memorandiștilor (de la Cluj în 1894) încheiat cu condamnarea a 14 fruntași memorandiști la o pedeapsă cumulată de 31 de ani și 18 luni de închisoare. Grațierea condamnăților de către împăratul Franz Joseph în anul 1895, ca urmare a presiunii opiniei publice și intervenției diplomatice a regelui Carol I al României generează atmosfera efervescentă a frământărilor identitare ale transilvănenilor ce se vor derula, la nivelul luptelor de idei, până la sfârșitul Primului Război Mondial. În această atmosferă efervescentă se naște la 9 mai 1895 Lucian Blaga și se formează ca adult.

2.2. Reforme: învățământ „de masă” românesc în Ardeal

Reforma. Învățământul „de masă” românesc din Ardeal este bazat pe principiile impuse de Reforma religioasă și pe sprijinul principilor transilvani. Până atunci învățământul și scrierea aparțineau sacralului și elitei.

Reforma învățământului începută în anul 1624, de principele Gabriel Bethlen, a stabilit prin lege dreptul fiilor de iobagi de a frecventa școlile, fără a fi opriți de nobilime.

Ioan Tolnai Dali, a reformat învățământul, a înlăturat manualele din trecut, împarte elevii în clase, cerând răspândirea scrisului și a cititului în limba maternă și printre țărani.

Pentru extinderea învățământului în limba română s-a tipărit „*Bucoavna*” în 1699, la Alba Iulia. Sunt cunoscute azi școli românești sub patronajul Bisericii ortodoxe la: Bălgrad (Alba Iulia), Măgina (lângă Aiud), Sâmbăta de Jos, Șchei Brașovului (care funcționa cu doi, trei și chiar mai mulți dascăli), Săliștea Sibiului, Țara Făgărașului etc. Mitropolitul român ortodox din Alba Iulia e obligat de superintendentul calvin, căruia îi era subordonat, să înființeze școli românești de orientare calvină.

Contrareforma. În anul 1754, pentru contracarea școlile românești ce promovau ortodoxismul și calvinismul, Viena prin Episcopul unit cu Roma, a deschis la Blaj trei școli: cea de obște (primară, cu limba de predare română), latinească (medie) și de preoție (superioară). În școala latinească și în cea de preoție până în 1848 obiectele de învățământ erau predate în limba latină; din 1834, Simion Bărnuțiu are inițiativa și curajul de a preda filosofia în limba română.

Școala Ardeleană de la Blaj era subordonată „drăguțului de împărat”, de a cărei voință depindea. Misiunea cadrelor didactice era: să convingă pe ardeleni că sunt urmașii legionarilor romani veniți de la Roma cu Traian; deci sunt latini ca adevăr absolut, de necontestat!, ca urmare este firesc ca ardelenii să fie credincioși și supuși „drăguțului de împărat”, care de drept este Împărat Roman.

Alte reforme: Ideea unei noi reforme a apărut ca urmare a iluminismului, după care în secolul al XIX-lea s-au constituit mai multe state-națiuni în Europa, și în același timp echipate cu

instituții academice ce promovau ca elitistă o anumită limbă de cabinet, cu scopul omogenizării culturale și lingvistice; cu o atentă diferențiere lingvistică și culturală față de statul vecin. Această idee a avut consecințe în fragmentarea spațiului european relativ unitar, în spații lingvistice diferite. Și Transilvania nu a făcut excepție, autoritățile timpului practicând aici politici de schimb de identitate, de asimilare la o anumită limbă, limbă de altfel creată artificial la nivel academic la comanda dinastiilor aflate la putere. Dar valahii erau o problemă politică, erau mulți și aveau o limbă, tradiții și religie comună cu cei de peste Carpați; toți aparțineau unui neam care se consolidaseră cu mii de ani în urmă.

Cuvântul întemeietor, cuvântul ce unește. Valahii erau o mare problemă politică pentru habsburgi, valahii aveau deja << Cuvântul Întemeietor, Cuvântul ce Unește, Conștiința teritoriului comun, îl aveau pe Dumnezeu cu ei, ”Uitați-vă pe câmp, românilor! Suntem mulți ca cucuruzul brazilor, suntem mulți și tari și Dumnezeu e cu noi!” (Avram Iancu) >>. Valahii aveau conștiința teritoriului vorbit de o limbă în care puteau comunica, chiar dacă teritoriul era împărțit între habsburgi, turci și țariști. Pentru valahi nu existau granițe. Aveau tradiții comune, cuvinte comune, religie comună, toate generau conștiința de același neam vechi de cându-i lumea chiar dacă între ei se numeau: făgărășeni, munteni, olteni, bihoreni, bănățeni, bucovineni, basarabeni, mărgineni etc. Valahii știau foarte bine cine sunt! Această problemă politică a căpătat forme acute pentru habsburgi obligându-i la cedări temporare, în anii 1848-1849, când poporul valah, indiferent de unde era, dorea să se unească într-o țară, își dorea o patrie a lui; chiar dacă existau unele elite politice ce vroiau altceva – unirea ar fi dus la pierderea de privilegii personale ce proveneau de la Viena.

Pentru contracararea acestei nevoi de a avea o țară a valahilor, tot mai stringente, habsburgii vor promova politica schimbarea identității valahilor prin germanizare și catolicizarea, fără însă a avea succesele așteptate.

Contextul politic european aflat într-o continuă transformare aduce pe scena politică pe valahi, ca factori politici importanți: Mica Unire din 1859 a valahilor într-un stat Principatele Unite recunoscut de puterile europene; care din 1866, potrivit Constituției promulgate la 1 iulie, se numește oficial România.

Politic, valahii transilvăneni doreau unirea cu țara; Transilvania părea ca și pierdută pentru habsburgi. Era necesară o intervenție în forță pentru a contracara posibila pierdere a teritoriilor locuite de valahi; dar nu se putea interveni în forță pentru a dezmembra România, Puterile Garante nu permiteau și ar fi dus la un război european cu consecințe imprevizibile.

Habsburgii nu au văzut ca soluție urgentă de moment altceva decât crearea unui „vârf de lance” cu care să lupte împotriva valahilor. Alianța cu un grup nobiliar ce milita pentru o nouă Ungarie, era un „vârf de lance” ce putea să-i ajute la schimbarea identității valahilor dar acum prin maghiarizare rapidă și în forță. Habsburgii se vor mișca politic repede și vor instaura dualismului austro-ungar, astfel că prin *Ausgleich-ul* (română *egalizarea*) din 1867 se va trece la maghiarizarea valahilor transilvăneni⁷⁵, pentru a-i rupe lingvistic din marea masă a valahilor, apoi de a le șterge

⁷⁵ Între 1867 și 1908 s-a promulgat un pachet de legi ale presei și ale învățământului (Legile Apony) prin care se avea în vedere maghiarizarea forțată.

Legea presei

“Viconte de Guichen publica în ziarul LA LIBERTE nr. 17.308 din 1913, reproduc în ROMANUL nr. 167, din 1/14 august 1913 un rechizitoriu împotriva stăpanirii ungurești a Transilvaniei, din care citez: ...Procese de presă se înmulțesc mereu pentru niste delictes fara nici o importanta, pentru proteste adeseori demne si moderate, pentru libertatea cu care unii publicisti au proclamat sus si tare dreptul la viata al compatriotilor lor. De la 1886 pana la 1908, nu mai putini de 367 de ziaristi romani au fost tarati inaintea justitiei unguresti si condamnati.”

Legea învățământului

“Arthur Nicholson, consul general al Marii Britanii la Budapesta, într-un raport către ministrul de externe al Marii Britanii în anul 1891, luna iunie:

‘...Plangerile romanilor transilvaneni sunt determinate în primul rând de maghiarizarea scolilor intretinute de ei din

conștiința teritoriului comun, a-i spăla pe creier, sperând probabil că odată mișcați din rădăcinile lor îi vor remodela după dorințele Curții de la Viena; pe la Budapesta era doar o trecere... liderii maghiari erau pionii într-un joc de șah politic al Habsburgilor cu Bucureștii.

Noua inițiativă habsburgică s-a dovedit extrem de eficientă. Guvernul de la Budapesta al Împăratului Franz Iosif în scurt timp a avut inițiative ce a dat rezultate bogate:

- crearea de instituții pentru schimbarea numelui, a denumirii localităților, locurilor;
- ghiduri pentru ajutarea schimbării numelor. <<În 1881 "*Societatea pentru Maghiarizarea Numelor*" (Központi Névmagyarosító Társaság) a fost fondată la Budapesta. Scopul acesteia era de a furniza consiliere și a defini reguli pentru maghiarizarea unor nume. [...] În 1898 Telkes a publicat volumul „Cum să maghiarizăm numele de familie” (*Hogyan magyarosítsuk el a család nevet*). Lucrarea, un veritabil manual, începea cu fraza: „Așa cum prin botez, creștinul devine membrul comunității creștine, tot așa prin maghiarizarea numelui de familie, prin botez național, cel cu nume străin este primit în societatea maghiară, în rândul adevăraților fii ai Națiunii [...], iar maghiarizarea numelui de familie îl face maghiar”.

Susținea Simon Telkes prin, *Hogy magyarosítsuk a vezeték nevet?* (Cum să maghiarizăm numele de familie?). Budapesta, 1898>> (Sursa: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Maghiarizare>, https://ro.wikipedia.org/wiki/Simon_Telkes);

- acte normative ce să stipuleze avantaje materiale, bănești, pentru cei ce-și schimbă numele și evident familiile acestora;

- reducerea numărului de școli în limba română;
- o lege electorală ce să reducă șansa de a ajunge în parlament a celor ce nu se atașau noului curent politic << printre români era o medie de un deputat la fiecare 60.000 de locuitori, în timp ce printre maghiari era o medie de un deputat la fiecare 5.000 de locuitori.>> (Sursa: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Maghiarizare>);

- strămutări de populații;

- emigrări peste Carpați în Valahia și Moldova, unde fi numiți ungureni;

- emigrări în America.

Maghiarizarea din punct de vedere social pe termen scurt a fost o acțiune cu un succes real; utilizându-se cu abilitate balanța privilegiilor vizavi de constrângeri și latura coruptibilă a psihicului uman, un număr imens de valahi au fost determinați să-și schimbe numele, limba și religia, dar pe termen lung a avut un efect catastrofic; a fost unul din factorii care a contribuit la declanșarea Primului Război Mondial și decisiv la destrămarea unui imperiu ce-și revendica descendența romană.

2.3. Lucian Blaga, elev, student și doctorand

Lucian Blaga, va fi elev: la Sebeș, la școala primară germană (între anii 1902-1906) și la Brașov, la Liceul „Andrei Șaguna” (între anii 1906–1914); student la Sibiu și Oradea, la Facultatea de Teologie (între anii 1914–1916, cu examen de licență în 1917); student și doctorand la Universitatea din Viena (între anii 1916 - 1920), unde a studiat filosofia și biologia, obținând titlul de doctor în filosofie.

fondul bisericesc. Este aproape imposibil să scoti un număr suficient de învățători români cunoscători ai limbii maghiare, de aceea exista temerea că școlile naționale bisericești vor fi înlocuite din ce în ce mai mult cu școli maghiare de stat. Cererile românilor pentru deschiderea de școli medii au rămas nerezolvate și din 1868 n-a mai putut fi întemeiat nici un nou gimnaziu românesc. O a cincea școală medie care le aparținuse mai înainte a fost chiar închisă.’

La cele 3.500.000 români din Transilvania existau 4 licee și un gimnaziu susținute de Biserica ortodoxă.” (Sursa: Prof.univ.dr. Radu Baltasiu: Federalizarea. O idee, sau un vector?, citate date din blogul de istorie al lui Vladimir Roșulescu.)

Locuind la Sebeș a aflat despre prezența în istoriografia săsească, a unor opinii privind vechimea și continuitatea sașilor în Transilvania ca și urmași ai dacilor.

În anii de liceu și facultate a fost format în spiritul ideilor Școlii Ardelene de la Blaj și a cronicarilor din Țările Române, care erau susținătorii originii latine pure a românilor și a dispariției poporului dac. Idei care câștigaseră autoritate în rândul ardelenilor ca urmare a acțiunilor cărturarilor români păstoriți de Curtea de la Viena.

În anii de studii de la Viena, află din bibliotecile vieneze că în spațiul european circulă o întreagă literatură despre geți, dacii și Zamolxe și constată că aceștia sunt mai bine cunoscuți în vestul și nordul Europei decât în Transilvania și că sunt la baza identității unor state europene, care se mândresc cu origini pontico-carpato-dunărene!

Ca o revoltă asupra acestei stări de necunoaștere de către români a adevărului istoric, adevăr cu care ne-am fi putut mândri, începe să lucreze la poemul „ZAMOLXE, mister păgân” la care se va adăuga articolul programatic „Revolta fondului nostru nelatin” în care își definește îndubitabil convingerile... „Avem însă și un bogat fond slavo-trac, exuberant și vital, care, oricât ne-am împotrivi, se desprinde uneori din corola necunoscutului răsărind puternic în conștiințe” (L. Blaga).

Cât despre contribuția oficială la modelarea personalității personale, prin dascălii de la catedră, a peste 18 ani de învățământ, Lucian Blaga spune: „Ceea ce școala românească sau străină au adăugat cred că n-a putut să altereze prea mult o substanță sufletească modelată după niște tipare cu atât mai efective, cu cât se impuneau mai inconștient și mai neîntrerupt. Școala felurită, a noastră și uneori mai puțin a noastră, mi-a înlesnit doar distanțarea contemplativă, care mi-a îngăduit să vorbesc cu oarecare luciditate despre realitatea sufletească a satului și despre tiparele ei.” (Lucian Blaga, Elogiul satului românesc).

Privitor la școală, la rolul ei în formarea sa ca viitor poet, dramaturg și filozof, afirmația lui este dezarmantă, mai ales că este făcută în fața academicienilor din aula academiei. Și atunci altundeva este „vraja nepătrunsului ascuns” care se află „in adâncimi de întuneric” istoric; această „vrajă” ce se mai păstrează încă în lumea satului românesc⁷⁶. Dacă ne aplecăm cu mai multă considerație în fața „determinantelor stilistice” ce ordonează viața colectivă din lumea satului, spune cifrat Blaga, vom avea acces la cunoaștere adevărată, altfel va fi o continuă luptă de a dobândi o pseudo-cunoaștere obținută „doar ca distanțare contemplativă”, mândrindu-ne cu teoriile filozofice învățate la școală; și vom spune ceea ce au spus și alții. Parafrazându-l pe Mihai Eminescu, în Scrisoarea I, eruditul cu rol de mag se va ridica deasupra tuturor, vorbindu-ne despre filozofii de prin lume adunate; nu pentru a decifra mesajul blagian, ci pentru a se lustrui pe el, conformându-se mesajului politic la modă. De fapt eruditul anulează mesajul blagian, prin argumente filozofice străine, pe care atașându-i-le mesajului blagian îi desființează învățătura:

„Răcnetele lor de bucurie-ar vrea/ să mă ridice-n cer,/ dar fără-învățătura mea.” (Zamolxe)

⁷⁶ „Civilizația română sătească este o altă natură, o altă lume. De aceea, nu poate fi judecată ca treaptă inferioară a civilizației noastre orășenești. Satul are o existență proprie și este o așezare umană definită. Așa cum încă îl avem noi sub ochi, el reprezintă o comunitate de viață și un sistem de valori românești autentice, o comunitate de viață naturală organică și etnică, determinantă pentru viața noastră națională.

Satul tradițional are o structură de echilibru și armonie, are o structură organică, fel asemănător tuturor realităților și împlinirilor legate de condițiile naturii. Cu o aparență mai statică, viața acestei așezări românești a pulsat mereu, a mustit și a rodit deplin. Fără rupturi, fără răsturnări, expresiile înseși ale acestei vieți, formele civilizației sătești s-au schimbat, s-au schimbat însă ca un fruct pornind din sămbure și împlinindu-se. Așa se explică toate acele produse ultime de subtilitate și permanență ale artei, literaturii și filosofiei noastre populare.” (Ernest Bernea, „Civilizația română sătească”, Sursa: <https://atelier.liternet.ro/articol/4495/Ernest-Bernea/Civilizatia-romana-sateasca.html>)

2.4. Atmosfera politică mondială în care Lucian Blaga se formează

Lucian Blaga este format într-un context istoric european frământat politic, dominat de dorința edificării statelor naționale și de reconstrucției identitare.

Europa în ultima parte a secolului al XIX-lea, este în etapa istorică a formării statelor naționale: Grecia, Italia, Germania, România, Serbia, Bulgaria; state ce-și caută rădăcini identitare. În spațiul românesc sunt momente politice în consonanță cu cele europene.

Nici populația Transilvaniei nu este ocolită de aceste frământări politice de aflarea rădăcinilor identitare, începute chiar mult mai devreme, cu toate că Viena făcea eforturi mari pentru atenuarea lor căutându-și aliați în rândul tuturor elitelor din conglomeratul imperiu, sau intervenind cu acțiuni represive.

În ultima parte a secolului al XIX-lea și început de secol XX se declanșează în Balcani trei războaie, urmate de Primul Război Mondial ce generează în lumea românească transilvană, și nu numai, ample dezbateri politice, împărțind populația imperiului în diverse tabere.

Intrarea României în război este un mesaj pentru transilvăneni că visul milenar al Regatului Daciei Mari este pe cale de a se împlini. Războiul cu sortii schimbătoare aduce România până la un pas de prăpastia dispariției ca stat. Salvată în ultimul moment prin eroismul soldaților români ce au oprit înaintarea inamicului, prin victoriile de la Mărășești, Mărăști, Oituz etc., victorii ce au dus la negocieri și Pacea de la București. Tratatul de pace a fost ratificat de Parlamentul României în iunie - iulie 1918, dar nu a fost niciodată promulgat de Regele României, Ferdinand I, anulându-l ca efect politic; România reluând în octombrie 1918 ostilitățile militare. Ca urmare a învingerii Puterilor Centrale, în scurt timp se reface Dacia Mare sub numele de România Mare, entitate politică ce reunește în jurul Ardealului (Daciei lui Decebal), aproape toate teritoriile cu populație majoritar românească.

Apogeul acestor frământări politice sunt în anii de studenție ai lui Lucian Blaga la Sibiu, Oradea apoi între anii 1916-1920 la Viena; ani în care Europa se reorganizează politic, se emancipează, își caută propriile origini ancestrale, pentru a crea, după război, o lume mai bună și mai dreaptă.

Fiu de preot, Lucian Blaga, este bun cunoscător și al trecutului istoric, al conjuncturilor istorice nefavorabile românilor, care pe durata de aproape un mileniu își tot căutau propria identitate, într-un context istoric ondulat „...deal-vale-deal...” la care românii iau parte din plin; și care se încheie favorabil reparării nedreptăților istorice suferite de români, ca urmare a unui *înger protector*. Este o istorie și o filozofie a vieții care-i va marca opera.

Acest tumult de evenimente politice, care au avut loc în anii studenției lui Lucian Blaga, ani de luptă, ani de dezamăgiri, anii de visuri și speranțe, ani de reușită, ani de răsturnări politice incredibile, la care se adaugă trăirile eferescente studențești specifice anilor tinereții și de căutării identitare au fost surse de numeroase întrebări existențiale: Cine suntem noi? De unde venim? Încotro mergem?.

Care ne este locul și rolul ca națiune în rândul națiunilor lumii?!

Răspunsurile la aceste întrebări se găsesc în creațiile sale poetice, dramaturgice și filozofice.

2.5. Lucian Blaga. Rădăcini identitare

Eșecul acțiunilor cărturarilor Școlii Ardelene de la Blaj, ca reprezentanții ai românilor ce cerșeau drepturi la Curtea de la Viena, fără a fi băgați de fapt în seamă, a slăbit încrederea intelectualității în promisiunile imperiale privind privilegiile și drepturile ce le vor obține vreodată, în schimbul romanizării românilor în conformitate cu tiparelor primite de la Viena.

Apare o trezire națională, privind locul rezervat românilor în viziunea imperialilor; în consecință în rândul românilor apar intelectuali care încep să privească cu mai multă luciditate și neîncredere „romanitatea oferită” și să caute dovezi „pro” sau „contra”. Asemănările de limbă nemaifiind considerate ca o dovadă de origine, ci numai una de asemănări de cuvinte generate de o vechime indo-europeană⁷⁷ din trecutul omenirii. Asemănări existând și cu alte limbi, fără a proveni de la Roma; asemănări dar nu dovezi de origine și nici de împrumut. Astfel că se caută rădăcini identitare mai vechi, înainte de secolul I d.Hr., rădăcini tracice, indo-europene, iar rezultatele nu întârzie să apară.

Latinistul ardelean, academicianul Nicolae Densușianu, după un sfert de secol de cercetări, identifică rădăcinile identitare ale românilor în Dacia preistorică!. În 1913 se și publică postum lucrarea monumentală „*Dacia preistorică*”.

Peste Carpați academicianul Vasile Pârvan, pe baza rezultatelor parțiale ale săpăturilor a scris „*Getica*” (publicată în anul 1926); ce este o vastă sinteză istorico-arheologică a culturii pontico-carpato-dunărenilor. O altă lucrare despre anticii strămoși este „*Dacia. Civilizațiile antice din regiunile carpato-danubiene*” (publicată în anul 1928).

La Roma Iosif Constantin Drăgan, începând cu cartea: „*Noi, tracii și istoria noastră multimilenară*”, (Nagard, Milano, 1976), vorbește despre rădăcinile identitare tracice a acestui neam, care sub diferite nume au făcut istorie în Europa.

Sunt numai câteva exemple prezentate din rândul numărului imens de oameni de cultură care susțin continuitatea pontico-carpato-dunăreană în limbă, mituri, tradiții etc. din cele mai vechi timpuri și până în prezent, care sunt dovezi că Lucian Blaga a promovat un mesaj istoric corect.

⁷⁷ Cuvinte asemănătoare și multe se întâlnesc și la indieni, iranieni etc.

3. PAȘII PROFETULUI ZAMOLXE, ÎN OPERA LUI LUCIAN BLAGA

3.1. Mister păgân, experiența de viață transformată în învățătură scrisă. De la preotesele de la Tărtăria la profetul Zamolxe

„Din dorința de a lăsa ceva generațiilor viitoare s-a născut scrierea, ce era o experiență de viață transformată în învățătură. Cei ce dețineau mai multe învățături aveau mai multe șanse să supraviețuiască iar poporul lor să-și continue existența în timp. Transmiterea acestor adevăruri a impus scrierea, și nu orice fel de scriere, ci scrierea sacră, runele!” (Prof. Dr. Vasile Oltean).

Scrierea sacră de pe Tăblițele de la Tărtăria (cca 5500 î.Hr.), prin ideograme și simboluri, ne vorbesc despre o populație ce practica o străveche religie, cu ritualuri și simboluri pe care în parte le găsim și astăzi în tradițiile românilor. Descoperirea arheologică, pe lângă dovezile de scriere veche, vorbește despre existența unei preotese o „Moașă”, care folosea tăblițele ca amulete cu scop instructiv-educativ-formativ. Moașa parcurgea ideogramelor de pe tăblițe - la fel ca într-o prezentare Power-Point actuală- transmițând auditoriului sfaturi, îndrumări, pentru ceea ce trebuiau să facă membrii comunității.

Existența cultului sacrului condiționată de existența unui sacerdot. Fiecare generație a avut ca sacerdot (preot, preoteasă, moș, moașă): un înțelept, un patriarh, care a transmis generațiilor prezente și următoare experiențele sale de viață și învățăturile primite de la înaintași; a avut discipoli pe care i-a inițiat, care la rândul lor au devenit sacerdoți ș.a.m.d.,

În lumea veche a obștilor înțeleptul, patriarhul era un moș, o moașă. „Moșul” era un supranume, era un înțelept, avea o experiență bogată un bagaj de cunoștințe valoros, util celor din jur, ca urmare era căutat pentru vorbele lui înțelepte, sfaturi. Până nu demult, între „moș” și „bătrân” nu era o relație de sinonimie, de „bătrân” se putea râde, putea fi ținta unor glume, ceea ce nu puteau fi adresate către „moș” sau „moașă”. Concluzia ar fi că „a fi bătrân nu însemna că ești și moș- adică înțelept”. Exista, interesantă de altfel, și formularea întâlnită mai demult în lumea satului de „moșul ăl bătrân”!!! Bătrân însemna că era cineva în vârstă care dacă era și „moș” însemna că era și înțelept. Sau, nu toți care sunt de demult, adică bătrâni, sunt și înțelepți! Moșul era un „cunoscător” o resursă de sfaturi înțelepte de conviețuire, pentru cei din jur, era un „legislator”. Avea un rol important în obște și se bucura de un respect deosebit din partea comunității. „Zis-a Moșul că ...”, „Moșul zis-a că...”, „Zău că Moșul a zis”, erau argumente forte în dialogurile și acțiunile membrilor familiilor și ale comunității.

Grecii ca vecini sudici au remarcat rolul „moșilor” de legislatori în viața comunităților umane pontico-carpato-dunărene, dintre care se desprindeau moși-preoți înțelepți cu influențe pe spații geografice vaste. Respectul, onoarea și ascultarea care li se acorda, inducea la cei din jur inclusiv la greci, un statut de personalități cu atribuții divine ce promovau legi sacre; legi autentificate cu pecetă-argument „Zău Moșul zis-a”, pentru cei din jur și urmași; pecete reformulat în limba și scrierea greacă ca Za-MOL-zis. Și despre „Moșul”, înțeleptul, profetul Zamolxe, Zalmoxis sau Samolxe, sau de ce nu Samoilă ce este nume des întâlnit la români, Strabon spune: *“La început, el a fost ales mare preot al celui mai venerat zeu de-al lor, iar după un timp, a fost socotit el însuși zeu, iar după aceea a primit și numele de zeu”*.

Din scrierile anticilor reiese că Zamolxe a fost unul dintre acești „moși”, care după ce a ajuns rege, aduce o schimbare majoră în lumea pontico-carpato-dunăreană ca un mare legiuitor și un Mare Învățător adunând în jurul lui pe cetățenii de frunte să-i învețe noile legi: „a pus să i se

clădească o sală de primire unde-i găzduia și-i ospăta pe cetățenii de frunte; în timpul ospetelor, îi învăța că nici el, nici oaspeții lui și nici urmașii acestora în veac nu vor muri, ci se vor muta numai într-un loc unde, trăind de-a pururi, vor avea parte de toate bunătățile" (Herodot, Istorii).

Conținutul și formulările concise a învățăturile transmise, ne sugerează că sunt rezultatul unui timp îndelungat de „decantare”, „maturizare”, a mesajului legislativ⁷⁸, prin contribuția multor generații de moși înțelepți, aparținând castei sacre cu capacități deosebite, care au dat regi. Aceștia de-a lungul timpului au alcătuit un cod de legii sacre ale pontico-carpato-dunărenilor, legile blajine „legile belagine” și care au avut ca sigiliu, supranumele, „Zău Moșul zis-a”, înțeles de greci ca Zamolxis. Astfel în conștiința europeană s-a impus un Zamolxe înzestrat cu puterea harului ca: înțelept, preot, mag, rege și legiuitor.

Domeniul de învățături zamolxiene este vast dovedind o cunoaștere științifică și spirituală avansată, ce a fost transmisă de la o generație la alta de ucenicii, instruiți de zamolxieni, pontico-carpato-dunărenilor. Remarcabilă este viziunea holistică a medicului trac:

„Tot așa stau lucrurile, Carmide, și cu acest descântec. Eu [Socrate] l-am învățat acolo în oaste, de la un medic trac, unul din ucenicii lui Zalmoxis, despre care se zice că îi fac pe oameni nemuritori. Spunea trarul acesta că [medicii] greci aveau dreptate să cuvânteze așa cum v-au arătat adineauri. Dar Zalmoxis, adăuga el, regele nostru, care este un zeu, ne spune că după cum nu trebuie să încercăm a îngriji ochii fără să ținem seama de cap, nici capul nu poate fi îngrijit neținându-se seamă de corp, tot astfel trebuie să-i dăm îngrijire trupului dimpreună cu sufletul și iată pentru ce medicii greci nu se pricep la cele mai multe boli: [anume] pentru că ei nu cunosc întregul pe care-l au de îngrijit. Dacă acest întreg este bolnav, partea nu poate fi sănătoasă. Căci, zicea el, toate lucrurile bune și rele – pentru corp și pentru om în întregul său – vin de la suflet și de acolo curg [ca dintr-un izvor] ca de la cap la ochi. Trebuie deci – mai ales și în primul rând – să tămăduim izvorul răului, ca să se poată bucura de sănătate capul și tot restul trupului. Prietene, zicea el, sufletul se vindecă cu descânțece. Aceste descânțece sunt vorbele frumoase, care fac să se nască în suflet înțelepciunea. Odată ivită aceasta și dacă stăruie, este ușor să se bucure de sănătate și capul și trupul. Când mă învăța leacul și descânțecul, spunea: Să nu te înduplece nimeni să-I tămăduiești capul cu acest leac, dacă nu-ți încredințează mai întâi sufletul, ca să i-l tămăduiești cu ajutorul descântecului. Iar acum – zicea el – aceasta e cea mai mare greșală a oamenilor: ca unii medici să caute în chip deosebit o vindecare sau cealaltă [a sufletului și trupului]. Și mă povățuia foarte stăruitor să nu mă las înduplecat de nimeni – oricât de bogat, dintr-un neam ales sau oricât de frumos ar fi – să fac altfel. Deci eu, pentru că i-am jurat și sunt nevoit să-I dau ascultare, îi voi da într-adevăr ascultare. Și dacă vrei – potrivit poveștelor străinului – să-mi încredințezi mai întâi sufletul tău, pentru a-l vrăji cu descânțecul trarului, îți voi da și leacul pentru cap. Dacă nu, nu-ți pot ajuta cu nimic, scumpe Carmide.” (Platon, Charmides,

<https://tiparituriromanesti.wordpress.com/2012/09/06/platon-despre-invaturile-unui-medic-trac/>)

În prezent îl vedeau pe Zamolxis ca pe un legislator reformatore care a lăsat moștenire poporului un sistem de legi și norme morale ce i-au asigurat identitatea.

“Fiindcă i-a educat în acest fel pe geți și le-a dat legi scrise, Zamolxis este socotit de către ei drept cel mai mare dintre zei” (Iamblichos). Pentru urmași legile lui Zamolxe în lumea satului au fost valabile sub forma „Moșul a zis” „Moașa a zis” spuse care se respectau întocmai; nici nu se putea concepe, de cei cărora le erau adresate, să le încalce. „Zău că Moșul a zis”! s-a menținut, până nu demult la copii de la țară; care luau ca martor pe „Zău” că spun adevărul și nu mint sub forma: <<„Zi Zău” că este așa cum spui!>>; <<„Zi Zău” că Moașa a zis!>>; <<„Zi Zău” că Moșul a zis!>>.

⁷⁸ Aceste legi au necesitat o lungă perioadă de timp pentru a fi testate și îmbunătățite care au fost transmise din generație în generație în societatea care în mod firesc evolua socio-economic.

Moșul din bătrâni, Zamolxe, a dăinuit și sub alte forme până în prezent: sunt prezenți și azi în tradițiile creștine și sunt pomeniți „de moși”, „la moși” de multe ori într-un an; „Moș Crăciun” în colinde etc.

Ca o paranteză: Oare supremația „Zău Moșul a zis” a fost înlăturată azi de „Zeul Televizor”, „Zeul Facebook”...?

3.2. Zamolxe în spațiul european azi. De la Zamolxe la zamolxianism ca și principii de viață

Cronicarii din Țările Române, Școala Ardeleană de la Blaj privitor la originea poporului român, au susținut fără argumente credibile, teza originii latine pure; dar în spațiul european este o întreagă literatură despre geo-dacii și Zamolxe:

- imaginii acestuia îl întâlnim în spațiul grec, cu toate că Zamolxe nu aparține universului cultural grecesc;

- mitul zamolxian răspândit în Europa Occidentală - Zamolxis fiind încorporat tradițiilor istorice și culturale ale spațiului germano- scandinav, dar și hispanic;

- în zorii epocii moderne, geții, dacii și Zamolxis, sunt prezenți în istoriografia suedeză, poloneză și săsească, unde sunt prezentați și integrați în miturile naționale originare, ca simboluri ale vechimii și continuității;

- probabil datorită capacităților paranormale Zamolxe pe lângă imaginea de filozof apare și cea de magician, în documente ce tratează de regulă probleme de alchimie și magie;

- hărțile medievale vorbesc despre Dacii în diverse părți ale Europei;

- au fost numeroase ordine religioase și personalități „de Dacia” etc.;

- legile lui Zamolxe au fost respectate până când au devenit o uzuanță și au format conduita populațiilor din Centrul Europei. Nemurirea legilor sale pe care urmașii lui le-au transformat în cutume este dovedită prin prezența lor și azi în viața de zi cu zi; unele de exemplu, întâlnite la suedezi, fac notă extrem de discordantă cu felul de a fi rapace al omului „civilizat” modern. Într-o formă populară, accesibilă și moralizatoare, le întâlnim în povești populare, snoave, basme, zicători, proverbe, cimilituri, strigături etc.

Iată cum un mit antic ce dăinuie de milenii, apare în prim plan în secolul XX, și este valorificat ca simbol al trecutului în definirea identității noastre europene.

Faptul că pontico-carpato-dunărenii sunt considerați în diverse documente de epocă fie ca o populație veche germanică, fie ca una slavă, nu sunt decât dovezi ale asemănărilor de limbă și mituri ca urmare a originii comune indo-europene.

Toate acestea, aflate într-un număr imens de documente vechi, vorbesc indubitabil despre autoritatea spirituală a lui Zamolxe, care a fost imensă poziționându-l în rândul marilor inițiați ai lumii!!!

3.3. Lucian Blaga. Poemul „Zamolxe- mister păgân”

Zamolxe este personalitatea și preistoria este momentul istoric, în „ adâncimi de întuneric”, ales de Lucian Blaga pentru identificarea rădăcinilor identitare ale sale și ale poporului său. În mod indirect Lucian Blaga se consideră un Urmaș și Ucenic al lui Zamolxe.

Crezul promovat de opera lui Lucian Blaga este în esență zamolxian, credința în nemurire este omniprezentă. Omul pe Pământ fiind într-o mare trecere, omul vine și pleacă spre alte lumi, este nemuritor!

<<Omul este permanent în fața unor întrebări existențiale: Cine sunt? De unde vin? Unde mă duc?; care de fapt exprimă, din punct de vedere matematic, o funcție continuă a existenței umane într-un anumit spațiu văzut și unul intuit (prezent, trecut și viitor). În acest sistem

de coordonate socio-matematice „zamolxianismul este un concept de interpretare dar și de aplicare a continuității funcției (existenței vieții omului) într-un spațiu văzut și unul intuit”. Omul este „în marea trecere”!

Această continuitate a funcției(existenței vieții omului) face din zamolxianism promotorul vieții eterne, a nemuririi, a continuării existenței creației lui Dumnezeu Unul. De aici zamolxianismul capătă atribute religioase, de credință religioasă absolută.>> (selecțiuni din expunerea Generalului Mircea Chelaru, Despre zamolxianism).

Prezentarea concepțiilor sale identitare o face destul de „abrupt” în „ZAMOLXE, mister păgân”, în care își creionează drumul pe care-l va urma, chiar dacă „magii” contemporani vor încerca să se opună. Soliditatea și veridicitatea convingerilor sale din tinerețea studenției sunt confirmate în timp prin opera sa și prin discursul magistral de intrare în Academia Română. Prin acest discurs își desecretizează, în fața auditoriului academic, baza filozofică ce stă la fundamentul, originea, operei sale. În acest discurs nu vedem nici o mențiune a unor filozofi la modă, ci un singur mare filozof „mentalitatea satului românesc”.

Chiar dacă „magii” contemporani sau de mai târziu, pentru a-l coborî îl vor urca pe pedestalul din templul zeilor filozofi, anulându-i originalitatea, căutându-i împrumuturi de la alții filozofii ai lumii; aceste false urcări nu trebuie să ne inducă în eroare, căci acești critici profitând de opera lui Blaga vor căut să-și pună în valoare propria persoană și să arate cât de exegeți sunt în cultura filozofică mondială.

Diverși erudiți „magi” răstălmăcesc mesajul zamolxian(blagian), corupându-l pentru a-l dezavua, devaloriza, așezându-l alături de statuile celorlalți zei în templu. Blaga nu-și dorea statuie ci o nouă înțelegere a poporului său *dac de neam trac*. Dar magii aliați cu bacantele abat poporul spre practici împotriva firii.

Să nu uităm că Blaga în mesajul de la academie își prezintă crezul „Elogiu satului românesc”, iar urmașii care-l zeifică pe Blaga distrug satul românesc!

3.4. Elogiul⁷⁹ satului românesc.

Satului și *determinantele stilistice* în care s-a format Lucian Blaga

Lucian Blaga, a fost crescut, educat și instruit în lumea satului⁸⁰ românesc după norme pritocite începând din preistorie de generații succesive creatoare de civilizații și cultură. A perceput din copilărie viziunea țaranului român asupra lumii înconjurătoare; viziune ce promovează esențializarea ideilor, esența lucrurilor, viața obștei cu bogăția trăirilor cu amplitudini în cele 3 momente importante ale vieții.

⁷⁹ „Omagierea satului românesc și a contribuției sale majore la devenirea istorică a poporului român este o necesitate și o demnitate” (Patriarhul Daniel, Sursa: <https://www.activenews.ro/stiri-social/Patriarhia-Romana-omagiaza-satul-romanesc-pe-Patriarhia-Iustin-Nicodim-si-pe-traducatorii-de-carti-bisericesci-in-2019-154040>).

⁸⁰ „Pentru a-l înțelege, satul românesc trebuie judecat din centrul lumii sale, din punctul de vedere propriu valorilor sale, nu prin mentalitatea burgheză materialistă. **Cine îndreptățește calificarea unică de civilizată dată omului din oraș? O valoare proprie, un ideal politic sau material? Dar dacă satul are puncte de sprijin mai bogate pentru a fi socotit civilizată? Și le are, desigur.**

Satul reprezintă civilizația românească. Și nu numai atât. Privite comparativ aceste două civilizații, putem afirma, fără a cădea în greșală, caracterul european, ca să nu spunem internațional, al celei dintâi și autenticitatea românească a celei de-a doua. Aceasta, pentru că civilizația orașelor noastre este de dată recentă și, în raport cu datele aceleia după care a fost copiată, neîmplinită, în curs de realizare, iar civilizația satelor noastre este străveche, este originară, plămădită odată cu neamul acesta și deplin realizată.”(Sursa: <https://atelier.liternet.ro/articol/4495/Ernest-Bernea/Civilizatia-romana-sateasca.html>)

În testamentul filozofic - *Elogiul satului românesc*, Lucian Blaga își destăinuie sursa formării sale instructiv educative:

„Satul trăiește în mine într-un fel mai palpitant, ca experiență vie. Sunt fiu de preot – toată copilăria, o fantastic de lungă copilărie, adolescența, întâia tinerețe până la vârsta de douăzeci și atâția ani le-am petrecut, cu întreruperi impuse de nomadismul sezonier al școlarului, la sat sau în nemijlocită apropiere, în orice caz în necurmat contact cu satul natal. Sufletul, în straturile cele mai ascunse ale sale, mi s-a format deci sub înrâurirea acelor puteri anonime, pe care cu un termen cam pedant m-am obișnuit să le numesc „determinante stilistice” ale vieții colective. Ceea ce școala românească sau străină au adăugat cred că n-a putut să altereze prea mult o substanță sufletească modelată după niște tipare cu atât mai efective, cu cât se impuneau mai inconștient și mai neîntrerupt. Școala felurită, a noastră și uneori mai puțin a noastră, mi-a înlesnit doar distanțarea contemplativă, care mi-a îngăduit să vorbesc cu oarecare luciditate despre realitatea sufletească a satului și despre tiparele ei.”(Lucian Blaga, *Elogiul satului românesc*).

Satul va oferi resursele de inspirație ale filozofiei blagiene, privit printr-un proces de contemplare academică și a căror formă de manifestare constituie „matricea stilistică” în care de fapt s-a format Lucian Blaga; resurse pe care mai târziu le-a utilizat în realizarea unei creații originale, cu rădăcini vizibile în tradițiile și credințele populare. Viețuirea nemijlocită în câmpul stilistic al culturii autohtone și modelarea gândirii de către filozofia rurală existențială a lumii satului ce stă la baza viețuirii obștilor (spațiu, timp, valori acceptate, atitudini și năzuințe), vor da originalitate creației blagiene.

„Avem un orizont sufletesc al nostru, acel spațiu indefinit ondulat, ca plaiurile țării, manifestat îndeosebi în Doina și cântecele noastre, și nu mai puțin într-un sentiment unanim al sufletului.” (Lucian Blaga în *Elogiul satului românesc*, 1937).

Mai mult decât atât și spațiul geografic, „râul, ramul ... Mi-e prieten” participă la modelarea sufletului românesc.

Atemporalitatea specifică satului i-au asigurat autenticitatea resurselor, a căror vechime și funcționalitate sunt căutate în timpurile lui Zamolxe.

Continuând mesajul din poemul Zamolxe și din Revolta fondului nelatin în *Elogiul satului românesc* constatăm o abordare exhaustivă a acestui concept - „al veșniciei noastre pe aceste plaiuri” – creatori de o anumită „matrice stilistică” și trăirea sufletească a poporului român, perpetuate și îmbogățite de-a lungul mileniilor în satul românesc. Satul românesc și sufletul românesc sunt părțile vizibile ale acestui „aisberg” care este zamolxianismul și care a fost receptat în diverse părți ale Europei, îndeosebi în mileniul I. Astfel că discursul de recepție în Academia Română al lui Lucian Blaga din 1937 este o revelație al esenței și unicității mesajului implementat de zamolxianism în viața poporului român: veșnicia satului românesc și a sufletului românesc.

*„Prezența nemuritoare la care mă refer nu e legată de niciun nume, nu râvnește la nicio laudă și e răspândită în spațiul din preajma noastră, cât ține întinderea împărătească a țării. Vreau să vorbesc despre singura prezență încă vie, deși nemuritoare, nemuritoare deși așa de terestră, despre unanimul nostru înaintaș fără de nume, despre **satul⁸¹ românesc.**”* (Lucian Blaga în *Elogiul satului românesc*, 1937).

⁸¹ Referitor la satul românesc, cal și căruță: „Mă gândesc la cal și căruță (cu care românii se mai deplasează încă, în timp ce în alte locuri sunt oameni care nu le-au văzut niciodată în mod real și se deplasează numai cu „minunile „ tehnicii actuale) **ca la o măsură a așezării românilor în istorie, adică a simplității lor (la rândul ei măsură a unei reale rafinări), a modestiei, a smereniei chiar, adică a relației lor cu Creatorul. Mă gândesc la ele ca la o expresie a așezării interioare a românilor, așezare care, deși am fost aici în calea tuturor vânturilor migratoare sau imperiale ale Europei, ne-a ținut pe aceste ținuturi – restrânse, e drept față de dimensiunile lor inițiale – ca un popor imposibil de confundat cu altele, un popor viu după multe mii de ani, nu o amintire din textele istoriei.**

Cercetările sociologului, etnografului și filozofului Ernest Bernea concretizate în lucrarea sa „Civilizația română sătească” întregesc cele afirmate de Lucian Blaga în Elogiul satului românesc. Pentru lucrarea de față rezultatele cercetării sunt dezvăluiri ale elementelor constitutive ale eului dogmatic.

„Satul reprezintă civilizația românească. ... Aceasta, pentru că civilizația orașelor noastre este de dată recentă și, în raport cu datele aceleia după care a fost copiată, neîmplinită, în curs de realizare, iar civilizația satelor noastre este străveche, este originară, **plămădită odată cu neamul acesta și deplin realizată.** [...]

Plecând de la această constatare, ne putem da seama că civilizația română sătească este deplina păstrătoare a unor vechi tradiții locale și că, prin însușirile sale de căpetenie, prin realizarea sa deplină, reprezintă un **centru de iradiere** în centrul și sud-estul Europei, de la Nistru până în Adriatica și din Carpații nordici până în câmpia Tesaliei.

Civilizația română sătească are **un gen propriu**, pornit dintr-un fond străvechi, pierdut în negura veacurilor, și pe care încă îl poate arăta strălucit mitologia precreștină aflătoare azi în satele noastre de pe o parte și alta a Carpaților, și are o **perfectiune**, o experiență vie, de continuă îmbogățire către forme pure, așa cum ne-o arată mai ales arta noastră populară. În acest fel, civilizația română sătească, prezentă azi sub ochii noștri, ne poartă în adâncimi de milenii și, prin observație directă, ne dezleagă probleme de istorie acolo unde documentul scris lipsește cu desăvârșire.

Satul românesc are un conținut de viață străveche. Un trecut îndepărtat ne este pe această cale prezentat nu în resturi moarte, ci printr-un document viu; viața multora din așezările noastre de munte ne prezintă nealterat nucleu dintr-o lume demult trecută.

Satul românesc este cel mai expresiv și mai bogat document al istoriei neamului. Aceasta pentru că deseori - așa cum este și în cazul poporului nostru de țărani - adevărata istorie începe acolo unde sfârșesc documentele scrise. Pe această cale mersul în trecut este mai real, mai adânc și rodnic. [...]

Civilizația română sătească este o realitate unică. Din orice punct de vedere am privi-o, ea prezintă o viață, un sens, un fel propriu de a fi. Civilizația sătească este unică în origina ei, în structura și în substanța ei. Ceea ce o face în primul rând să fie atât de interesantă este firescul ei, este origina sa locală. Pământul românesc, casă a poporului dintru început, a crescut această civilizație sătească. Unitatea geografică a pământului românesc, Dacia, a dat cealaltă unitate a formelor de viață și a tuturor valorilor.

Au dispărut imperii, au dispărut orașe de dimensiuni impresionante chiar și pentru aceste zile, au fost acoperite de praf drumurile acestora, iar noi, cu caii și căruțele noastre încă suntem. Și nu oricum, ci ca niște mărturii ale unor procese extrem de elaborate, **la capătul cărora putem regăsi satul românesc ca o expresie a concentrării admirabilului ca normal.** La fel cum a reușit Brâncuși (și nu întâmplător, mergând pe aceeași linie a concentrării și sintezei în forme pure) cu operele sale față de arta de până la el. Căci Brâncuși, înainte de a fi un artist, un călător prin lumea artei și cea geografică, a fost – după cum avea să o menționeze cu orice prilej – un produs al satului românesc. Despre cum a reușit satul românesc această performanță am să-l las pe Ernest Bernea să vă spună câteva cuvinte, scoase aici din lucrarea sa „Civilizația română sătească”.

[...]

Acest sat astăzi nu mai există decât, pe ici-colo, ca muzeu în care se mișcă oameni tot mai îndepărtați de esența înaintașilor lor. Pierduți în admirația față de magia tehnologică a orașului, satul și-a pierdut memoria, pulsul, fluidele vitale care îi defineau existența. Astăzi pare a fi venit și pentru noi momentul pulverizării în istorie, înțepenirii în „trecut”, cu un prezent lipsit de substanță și de corporalitate, cu un viitor anonim în care să nu mai putem fi deosebiți de ceilalți. Vom dispărea oare ca români, sau vom reuși să ne recuperăm memoria și bogăția spirituală pentru a trece mai departe, smeriți și simpli, dar inconfundabili, prin istorie.” (Sursa: Paul Ghițu, <https://www.activenews.ro/cultura-istorie/Istoric-vorbind-pana-astazi-calul-si-caruta-romanilor-au-invins-autostrada-imperiilor-154031>)

Civilizația română sătească este o civilizație primitivă, în adevăr, fără dimensiunile și strălucirea aceleia orășenești a popoarelor din Apus. Condițiile istorice care l-au plămădit și purtat, starea începuturilor acestui popor nu a putut rodi în aceste dimensiuni și în acest sens; ne-am format și ne-am păstrat în sate, în așezări crescute firesc, netulburate de furtunile de sus. De aceea satul românesc are o structură atât de singulară și atât de organică; satul s-a împlinit într-o lume a sa, o lume închisă, și nu a irupt vulcanic.

Această stare a fost și un loc al conservării civilizației și neamului românesc însuși.

Civilizația română sătească nu are nimic monumental și nimic titanic, dar are, în schimb, o țesătură măiestru alcătuită, are un firesc și o armonie deplină. Satul nu se poate măsura cu orașul în planul realizărilor temporale, dar îl întrece, desigur, în acela al valorilor spirituale. Neputința neamului românesc de a se realiza pe plan politic și material l-a închis în sine (față de celelalte popoare), dar l-a deschis față de Dumnezeu. Durerea și sărăcia, povara vremurilor grele pe care neamul a purtat-o îndelung, au adus la viață un tip uman de o mare înălțime spirituală, un om ales, un om simplu și adânc. Civilizația română sătească este întemeiată pe o anume viziune de viață, pe un anume stil etnic, care se desprinde din omenia românească. Țăranul român este creatorul acestei civilizații, în care se îmbină permanent utilul cu frumosul, gravul cu subtilul.

[...]

Satul românesc este o așezare omenească definitivă, un organism perfect. Viața pe care o cuprinde, chipurile în care se înfățișează închid în ele o substanță etnică locală, o substanță unică, aceea românească. Viața concretă, produs al istoriei, este aceea în care găsim substanța și calitatea românească.

Civilizația română sătească, departe de a fi o treaptă inferioară a unei civilizații nerealizate, reprezintă, dimpotrivă, un summum de experiență și obiectivare în forme proprii. Arta, filosofia populară, ordinea socială și economia stau mărturie acestei afirmații. Arta noastră țărănească nu este ceva grosolan, expresie lipsită de gust și îndemânare, ci o experiență mereu repetată, cu realizări dintre cele mai reușite. Viața originară și armonioasă a țăranului, câmpul deschis al orizontului său au dezvoltat un gust foarte fin, un simț deosebit al frumosului, o cunoaștere și o judecare precisă a valorilor estetice.

În fața valului de artă lipsită de frumusețe al orașelor noastre invadate de chipuri atât de străine felului românesc de a fi, arta țăranului român aduce o simțire de mare puritate și de precis meșteșug. În fața extremismului artistic de origină străină, curent care a dominat arta cetății, țăranul cu experiența lui de veacuri, deși anonim, dă viață unor opere de adevărată artă. Vădit lucru, țăranul român dovedește o mare superioritate în înțelegerea și tratarea frumosului.

Când țăranul face artă, el exprimă o lume adâncă de frumuseți și încercări. Dimensiunea metafizică a trăirii sale, tot conținutul de idei și sentimente de care dispune, se exprimă sincer în operele sale de artă, fără nici un fel de intenții periferice. Aceasta, pentru că temeiul creațiilor sale este profund uman, nu numai formal, este rodul unei spiritualități autentice. Adevărul singur și muzica pură străbat operele artei țărănești.

Materia pe calea căreia se exprimă este tratată ca ceva spiritualizat. O broderie, o poartă, o icoană sau oricare altă producție de artă populară închide în ea un suflet cu bucuriile și tristețile lui, cu încercările și năzuințele lui, un suflet aplecat asupra frumuseților și lucrurilor neschimbătoare. Legătura atât de puternică cu Dumnezeu face din opera țăranului român o realizare în sensul lucrărilor divine.

Viziunea de viață a țăranului român nu este mai prejos. În ea și prin ea se împlinesc toate sensurile și se realizează toate formele acestei civilizații sătești. Filosofia populară atât de armonioasă este expresia unei rodnice așezări.

[...]

Țăranul român trăiește într-o ordine cosmică desăvârșită, în care toate lucrurile sunt firesc și definitiv fixate, în care cugetul și fapta se nasc și se consumă după legi neschimbătoare,

revelate. Marea rânduială a lumii se răsfrânge întreagă, ca soarele în picătura de rouă, în cele mai mici lucruri și fapte ale omului satului românesc. Îmbinare de religie și magie, de muzică și farmec, viața spirituală a țaranului român stăpânește înțelesuri adânci, prețuri adevărate asupra naturii lucrurilor și omului, asupra sensului vieții și cuprinsului ei

Satul românesc, cu o străveche tradiție, este atât de interesant mai ales prin viața spirituală care îi este proprie. Când începi a-l cunoaște, de aci trebuie pornit. Restul se desprinde ușor.

Dacă coborâm pe plan economic și social, ordinea tradițională sătească este o ordine naturală și echilibrată. Instituția familiei, organizarea muncii, regulile sociale (relațiile) sunt făcute să funcționeze cu o mare precizie și rodnicie. Viața nu este sufocată, ci doar îndrumată în sensurile cerute de firea lucrurilor. Satul nu are setea de aer pe care prea adesea o trăiește orașul cu prea mulți cărturari și mai puțini înțelepți.

Realitatea socială sătească își are legile ei de conservare și ritmul ei de trai. Satul românesc reprezintă o adevărată comunitate de viață.

Dacă înaintăm în cunoașterea întregului organism social al satului nostru, suntem surprinși de țesătura măiastră și legile bine aplicate vieții pe care o îndrumă. Aceasta pentru că lucrurile aici s-au dezvoltat organic și firesc, ca orice cuprins de viață al naturii.

Civilizația română sătească închide în ea un ritm de valori și o ordine proprie, plină de bogate învățăminte. În sat s-a creat și păstrat până azi viața neamului românesc pe toate planurile unei obștești trăiri. Aci s-au obiectivat și orânduit toate produsele creației populare, anonime și autentice. Civilizația română sătească este expresia milenară a experienței populare rodnice și mereu reînnoite.” .>>(Sursa: Paul Ghițiu, <https://www.activenews.ro/cultura-istorie/Istoric-vorbind-pana-astazi-calul-si-caruta-romanilor-au-invins-autostrada-imperiilor-154031>;

<https://atelier.liternet.ro/articol/4495/Ernest-Bernea/Civilizatia-romana-sateasca.html>)

Acest sat astăzi nu mai există decât, pe ici-colo, ca o amintire a vremurilor de demult în care se mișcă oameni tot mai îndepărtați de esența înaintașilor lor. Pierduți în admirația față de magia tehnologică a orașului, satul și-a pierdut memoria, pulsul, fluidele vitale care îi defineau existența, înțepenirea în „trecut”. Astăzi pare a fi venit și pentru noi momentul pulverizării în istorie cu un prezent lipsit de substanță și de corporalitate, cu un viitor anonim în care să nu mai putem fi deosebiți de ceilalți. Vom dispărea oare ca români, sau vom reuși să ne recuperăm memoria și bogăția spirituală pentru a trece mai departe, smeriți și simpli, dar inconfundabili, prin istorie.>>(Sursa: Paul Ghițiu, <https://www.activenews.ro/cultura-istorie/Istoric-vorbind-pana-astazi-calul-si-caruta-romanilor-au-invins-autostrada-imperiilor-154031>

<https://atelier.liternet.ro/articol/4495/Ernest-Bernea/Civilizatia-romana-sateasca.html>)

3.5. Lucian Blaga, Revolta fondului nostru nelatin

„Doamnă, datina străbună e mai mult decât o lege”, zice Vlaicu-Vodă, răspunzând doamnei Clara, mama sa vitregă (Vlaicu Vodă de Alexandru Davila)

„Pentru Blaga cultura e modalitatea specific umană de a crea valori spirituale. Cultura și civilizația nu se confundă, dar există numai împreună. Blaga consideră că opoziția mutuală cultură/civilizație se transformă în conflict atunci când valorile civilizației sunt suprasolicitate și transformate în mod aberant în valori culturale tinzând să le înlocuiască pe cele autentice sau să le anuleze specificul. În ultimă instanță civilizația e un lux benefic și la acest statut trebuie să rămână, pe când cultura este o necesitate vitală. Prin cultură omul se afirmă în fața Destinului, prin civilizație numai față de partea lui de animalitate” (Ionel Popa, „Revolta fondului nostru nelatin” – la o nouă lectură)

*„De ce să ne mărginim numai la un ideal cultural latin, care nu e croit în asemănare desăvârșită cu firea noastră mult mai bogată. Să ne siluim propria natură – un aluat în care se dospesc atâtea virtualități? Să ne ucidem corsetându-ne într-o formulă de claritate latină, când cuprindem în plus atâtea alte posibilități de dezvoltare?” (Lucian Blaga, în *Revolta fondului nostru nelatin*, 1921)*

Probabil orice cititor neavizat va privi cu scepticism acest testament a lui Blaga de „*Revoltă a fondului nostru nelatin*”. Evenimentele istorice ale mileniului I d.Hr. însă îi dau dreptate.

*„E o revoltă a fondului nostru nelatin. Nu e lucru nou: suntem morminte vii ale strămoșilor. Între ei sunt de aceia pe care îi ocrotim și-i îmbrățișăm cu toată căldura, din motive istorice și politice; dar avem și strămoși pe cari îi tratăm ca pe niște copii vitregi ai noștri. Atitudine lipsită de înțelepciune, deoarece cu cât îi ținem mai multe în frîul întunericii, cu atât răscoala lor va fi mai aspră, mai tumultuoasă – putînd să devină fatală “privilegiaților” de astăzi. Istoria noastră se proiectează mai mult în viitor decît în trecut. E bine să ne dăm seama de puterile potențiale care ne zac în suflete – vulcani în fundul mărilor. De ce să ne mărginim numai la un ideal cultural latin, care nu e croit în asemănare desăvârșită cu firea noastră mult mai bogată. Să ne siluim propria natură – un aluat în care se dospesc atâtea virtualități? Să ne ucidem corsetându-ne într-o formulă de claritate latină, când cuprindem în plus atâtea alte posibilități de dezvoltare? – Întrebarea va neliniști multe inimi. Din partea noastră, ne bucură cînd auzim cîte un chiot ridicat din acel subconștient barbar, care nu place deloc unora. Așa cum o înțelegem noi – într-adevăr nu ne-ar strica puțină barbarie.” (Lucian Blaga, *Revolta fondului nostru nelatin*, în revista «Gîndirea», I, 1921, nr. 10, p. 181-182).*

În prezent ceea ce afirma Lucian Blaga sunt evidente. Evoluția unitară în spațiul pontico-carpato-dunărean a fondului principal de cuvinte, ce formează un sistem bine încheiat, este o dovadă a vechimii multi-multimilenare a construcției acestuia, și a solidității acestei construcții. Unitatea sistemică a acestuia rămânând esențialmente neafectată de cuceriri ce au acaparat fragmente teritoriale duse în sfere culturale străine de culturi diferite. Nici cucerirea romană și nici alte cuceriri ulterioare venite din vest, sud sau est care au divizat politic spațiul pontico-carpato-dunărean nu au reușit fragmentarea unității fondului principal de cuvinte, aflat într-o evoluție istorică firească unitară cu cel din afara teritoriului cucerit; fără a putea deveni asemănător cuceritorilor. De fapt cuceritorii nu erau interesați de remodelări lingvistice în teritoriul cucerit, ci de o exploatare cât mai rapidă și consistentă a resurselor. Chiar dacă o anumită parte din elita politică, dornică de privilegii, s-a constituit în elită politică cu rol de vîrf de lance în promovarea culturală – în special lingvistică- a noilor stăpîni au sfârșit în timp în izolarea socială intrînd treptat în extincție, sau au creat enclave lingvistice. Adaosurile culturale ce nu au mai fost necesare dispărînd odată cu dispariția elitei⁸².

Nici evoluțiile cultural-religioase cu un câmp de acțiune pe durata a mii de ani nu au afectat fondul principal de cuvinte încât să-l fragmenteze. Nici orientările grecești sau romane ale elitelor, nu au reușit să depășească anumite bariere a unității lingvistice și să distrugă unitatea de neam. Cuvintele care aparțineau organic fondului principal de cuvinte au depășit barierele impuse, au fost adoptate de creștinism, au rămas în uz general și la popor și la biserică. Celelalte cuvinte care sunt de proveniență greacă sau romană și nu aparțin fondului principal de cuvinte nu au o întrebuințare generală ci restrînsă practicii cultului religios.

Nici trimiterea de diriguitori străini de la diferite porți nu a reușit să afecteze fondului principal de cuvinte, cel mult a generat lipsa liderilor autentici în toate planurile societății. Noul

⁸² Este elocvent mileniul II d.Hr. când spațiul pontico-carpato-dunărean a fost împărțit între cel puțin trei puteri străine cu limbi diferite și orientări religioase diferite pe durate lungi de timp, aproape un mileniu; și totuși unitatea lingvistică s-a păstrat ca dovadă a vechimii și continuității acesteia cu fundament pontico-carpato-dunărean. Și nu s-au lăsat asimilați de nici un imperiu!

venit a creat elite cu noi orientări culturale orgolioase, inculte, agresive, batjocoritoare, incapabile de dialog, generând neîncredere între oameni; elite pornite pe căpătuială, care au pierdut puterea politică odată cu schimbarea dirigitorului (sugestiv este romanul: Ciocoi vechi și noi, autor Nicolae Filimon).

„Acest orgoliu al latinității noastre e moștenirea unor vremuri când a trebuit să suferim râsul batjocoritor al vecinilor, care cu orice preț ne voiau subjugăți. Azi e lipsit de bun simț.” (Lucian Blaga, Revolta fondului nostru nelatin, în revista «Gîndirea», I, 1921, nr. 10, p. 181-182).

[...] – Vorbim despre spiritul culturii noastre; vrem să fim numai atât: latini – limpezi, raționali, cumpătați, iubitori de formă, clasici, – dar vrînd-nevrînd suntem mail mult. Însemnatul procent de sînge slav și trac, ce clocotește în ființa noastră, constituie pretextul unei probleme, care ar trebui pusă cu mai multă îndrăzneală. Tinerețea ne îndeamnă să turburăm idealul lesnicios al celor mulți îngîmfați, aruncîndu-le în suflete o îndoială. Să ni se ierte tinerețea. Se va zice că spunem mituri. Ei bine; numiți-le basme. Avem însă convingerea că adevărul trebuie să fie expresiv – și că miturile sunt prin urmare mai adevărate decît realitatea.” (Lucian Blaga, Revolta fondului nostru nelatin, în revista «Gîndirea», I, 1921, nr. 10, p. 181-182).

4. DETERMINANTELE STILISTICE ALE OPEREI BLAGIENE

„Satul trăiește în mine într-un fel mai palpitant, ca experiență vie. Sunt fiu de preot – toată copilăria, o fantastic de lungă copilărie, adolescența, întâia tinerețe până la vârsta de douăzeci și atâția ani le-am petrecut, cu întreruperi impuse de nomadismul sezonier al școlarului, la sat sau în nemijlocită apropiere, în orice caz în necurmat contact cu satul natal. Sufletul, în straturile cele mai ascunse ale sale, mi s-a format deci sub înrâurirea acelor puteri anonime, pe care cu un termen cam pedant m-am obișnuit să le numesc „determinante stilistice” ale vieții colective. Ceea ce școala românească sau străină au adăugat cred că n-a putut să altereze prea mult o substanță sufletească modelată după niște tipare cu atât mai efective, cu cât se impuneau mai înconștient și mai neîntrerupt. Școala felurită, a noastră și uneori mai puțin a noastră, mi-a înlesnit doar distanțarea contemplativă, care mi-a îngăduit să vorbesc cu oarecare luciditate despre realitatea sufletească a satului și despre tiparele ei”.(Lucian Blaga, *Elogiul satului românesc*)

Poemul Zamolxe, teza Revolta fondului nelatin și discursul Elogiul satului românesc vorbesc despre o continuitate culturală multimilenară, ca de altfel întreaga operă blagiană. Hiatusul creat prin furtul unui mileniu de istorie din istoria poporului român este nedrept și greu de înțeles pentru cei ce vor să cunoască eonul dogmatic blagian, determinantele stilistice și matricea stilistică a acestui popor. Acestea nu pot fi rezultatul unor hiatusuri și nici rezultatul unor împrumuturi de la cineva care nici nu exista sau nu le avea. Chiar dacă mileniul I d.Hr. a fost șters din manuale, furat din istoria poporului român, practic el își confirmă existența prin consecințele culturale și prin continuitatea multimilenară a acestei culturi pontico-carpato-dunărene în spațiul central-european.

Istoria mileniului I d.Hr. nu o putem extirpa de mileniiile precedente, pentru a o ascunde, pentru că este de fapt rezultatul unui ansamblu de fenomene istorice ce s-au desfășurat în secolele și mileniiile precedente; și nu-l putem nici elimina din istorie⁸³ pentru că el a determinat evoluția ulterioară a omenirii; evenimentele din mileniul I d.Hr. au dus la nașterea politică a unei noi Europe, cu consecințe până în prezent. Nu putem nici accepta ideea unora care consideră că am stat un mileniu ascunși prin păduri (dezorganizați, primitivi, înapoiți, sălbăticiți), după care dintr-o dată, în câteva decenii, din motive inexplicabile, am ieșit din păduri în număr mare și am întemeiat state puternice, cu conducători cu ținute de împărat, cu structuri funcționale, cu armate care au obținut victorii în fața altor armate imperiale sau regale!, și mai mult decât atât capabili de a fi creatori de cultură de un umanism, de o profunzime și de o valoare de neatinse în alte părți a Europei.

Ceea ce s-a edificat aici în centrul Europei a fost rezultatul unui proces complex și continuu pe durate multimilenare, fără hiatusuri, constituit din punct de vedere istoric un „eon”. *„Cei vechi înțelegeau prin cuvântul «eoni» perioade istorice lungi, timpuri universale. «Eon» înseamnă pentru noi o noua lume spirituală de lungă durată. Perioadele eonice se caracterizează printr-o creștere enormă a conștiinței, ele sunt mai degajate de mediul cronospațial.”* (Lucian Blaga).

⁸³ Manualele de istorie mai uită și de numele unui alt imperiu ce a stat la baza formării civilizațiilor europene; așa că elevii nu află că a existat Romania, cu toate că nu există o hartă medievală a Europei din care această țară să lipsească. Firește ne punem întrebarea de ce elevii învață despre Romania foarte puțin și sub alt nume? De ce acest fals istoric este atât de agreat?

4.1. Eonul dogmatic pontico-carpato-dunărean și misterul tumultosului mileniu I d.Hr.

Poporul indo-european ce a trăit în jurul Mării Getice, și spre nord spre Marea Baltică iar în vest spre Marea Adriatică a fost un conglomerat de neamuri înrudite, ce au ctitorit entități politice sub diverse nume, iar grecii care i-au cunoscut și le-au constatat unitatea identitară i-au numit, încă din antichitate⁸⁴: „traci”, „geții”, „massageții”, „sciți” etc.

Romanii⁸⁵ au utilizat, pentru cei din nordul Dunării, numele de „daci” alteori „sciți” sau „goți”. Scriitorii latini datorită interdicției imperiale de a se pronunța numele de get, schimbând o literă „e” cu „o”, utilizează în loc de „get” cuvântul „got” ce rămâne așa în documentele romane și mai târziu intră în uzul intelectualilor români; care pierd pe geți din istorie cu toate că sunt cei mai numeroși din Europa. Și în secolul trecut întâlnim o mutație asemănătoare schimbând o literă „u” cu „o”, se utilizează în loc de „rumân” cuvântul „român” ce apare în prezent în documentele oficiale și în uzul intelectualilor rumâni; pierzându-i pe rumâni din istorie; cu toate că străinii încă vorbesc cu „u”. Englezii renumiți prin conservatorismul lor, folosesc pentru „got” termenul „geat” pronunțat [gi:t]. Iar poporul român menține termenul de get în „get-be-get”. Mai târziu sub influența grecilor în documentele medievale pe lângă numele de „geți”, „daci”, o să apară și numele de „valahi”, „volohi”, „vlahi”, „blahi”, „ausoni (oșeni?), peoni (panoni?) etc. termeni care de fapt vorbeau despre același neam din spațiul „scitic”, neam pontico-carpato-dunărean ce era organizat în numeroase crăii cu nume diferite.

Un scurt moment (de un mileniu furat din istoria poporului pontico-carpato-dunărean) din evoluția eonului dogmatic blagian a fost mileniul I d.Hr. când matricea stilistică a acestui eon s-a consolidat și extins la nivel european. Consolidarea matricii stilistice a dat rezistență în fața factorilor perturbatorii din mileniul al II-lea d.Hr. care au căutat să ștergă matricea stilistică pontico-carpato-dunăreană și să implementeze alte matrici stilistice aduse de imperiile vecine.

Mileniul I d.Hr. este un mileniu misterios care dă naștere la multe întrebări, dintre care două sunt mai aparte:

1. De ce Decebal a intrat în conflict cu romanii, când de fapt el stăpânea o mică parte din Dacia și multe crăii pontico-carpato-dunărene nu și-au arătat disponibilitatea de a-l ajuta în război?; altele erau aliate cu romanii!; ca după moartea lui Decebal să se constituie alianțe ce sute de ani au atacat imperiul Romei, până l-au cucerit!

2. De ce valahii când au trebuit să aleagă între limbile liturgice oficiale și obligatorii, greaca sau latina, au ales pe a treia slavona?!

Concordanța dintre multe mărturii, izvoare, descoperiri arheologice ne permit să descriem istoria mileniului I d.Hr. în acest spațiu ce unește estul cu vestul în care populațiile Europei s-au împărțit în două imperii: unul în nord și altul în sud:

- unul cu conducere autocrată, Imperiul Roman în sudul continentului;

⁸⁴ Herodot (n. 484 î.Hr. - d. cca. 425 î.Hr.) a spus că: tracii au foarte multe nume, după locul în care trăiesc; știa cam 100 de nume de locuri, ceea ce înseamnă că existau în fapt mult mai multe locuri, în afara a ceea ce știa el. Numele unităților teritoriale sunt cel puțin și numele crăiilor incipiente din timpul lui.

⁸⁵ Atâtea nume la un singur neam este des întâlnit și în contemporaneitate: la nemții, grecii etc. Iar nume vechi au fost reutilizate și mai târziu: Horia a fost numit de europeni ca „dac” „Rex Daciae. Valahii și unii domni valahi erau numiți daci.

- altul în nord, un imperiu de tip federat, Dacia.

Imperiului federat, a fost situat geografic în centrul Europei, de la Marea Getică (Marea Neagră) până la Marea Baltă (Marea Baltică) având ca și cale lesnicioasă de comunicare de la sud la nord fluviile Bugul de Sud și Bugul de Vest, de la est la vest Dunărea. Federația a cuprins în apogeul ei, entitățile politice „crăii” ce s-au ctitorit în „câmpurile” din bazinele hidrografice ale fluviilor: Istru, Nistru și Nipru. Ca în orice imperiu „crăiile”⁸⁶ conduse de „crai” erau mai mult sau mai puțin vasale unei conduceri centrale, în funcție de capacitatea conducătorului „împăratului” de a-i struni. Numeroasele documente istorice medievale din partea nordică a Europei Centrale, numeroasele hărți ale timpului, vorbesc despre o Dacie nordică și mare, ceea ce ar fi un argument să utilizăm pentru Imperiul federat al crăiilor pontico-carpato-dunărene numele de Dacia Mare⁸⁷, cu centrul politic, bine poziționat strategic în Marmăția, spațiul sarmat, al Sighetul Marmăției de azi.

Mileniul I d.Hr. a fost un mileniu al numeroaselor bătălii între cele două imperii de nord și de sud. Ca o privire generală am putea spune că este un război de lungă durată între două culturi, duse sub semnul lupoaicei și sub stindardul dragonului cu cap de lup: între cultura celor ce nu poartă barbă (romanii și aliații lor) ce se războiește cu cultura celor ce poartă barbă (pontico-carpato-dunărenii și aliații lor); sau între cultura religioasă politeistă romană și cultura religioasă zamolxiană aflate într-un amplu proces de modelare creștină.

Conflictele dintre pontico-carpato-dunăreni și romani au început odată cu cuceririle romanilor în spațiul balcanic, conflicte ce au crescut în intensitate odată cu apropierea romanilor de Dunăre culminând cu războaiele duse în nordul Dunării ce i-au unit pe daci, geți și alți „bărboși” sub conducerea dinastiei Amalilor. Acest război au fost în prima parte război de eliberare a unei părți din Dacia de sub stăpânirea romană, urmate de o altă etapă de cucerire a unor părți din Imperiul Roman, inclusiv a Romei. Armatele imperiului din nord vor pătrunde în sudul Dunării apoi mai departe în vestul Europei creând noi state ce vor configura o nouă hartă politică a Europei, la sfârșit de mileniu I d.Hr. Este momentul istoric ce marchează apogeul Daciei Mari, cât și începutul căderii ce va începe cu descentralizarea pornită din interior, în paralel cu divizarea religioasă.

În mileniul II d.Hr. începe o nouă etapă istorică pentru ce a mai rămas din Dacia Mare, aflată sub presiunile remodelatoare dintre Vest și Est.

Spre sfârșitul mileniului I d.Hr. Vestul catolic, reorganizat politic și religios, va începe o cruciadă de o amploare deosebită spre est, ce se oprește militar în urma ripostei estului sub conducerea lui Batu-Han (Batu-Khan) în anul 1241, stabilizând Europa religios pentru următoarea mie de ani. Încercările lui Ladislau Kán (Kean) de a o schimba s-a izbit de amenințarea vestului cu o cruciadă împotriva transilvănenilor și aducerea lui Carol de Anjou la tronul Ungariei.

⁸⁶ Trăsătura neschimbată a acestor crăii a fost individualitatea lor; nu erau capabile să înțeleagă forma centralizată de organizare statală, ca un mare neam în centrul Europei. Ar fi fost o mare putere politică, dacă nu ar fi avut prostul obicei de a trăi separați și de a se războii mereu, chiar atunci când dușmanul roman era la Dunăre, nu încetau cu harța; mai mult decât atât îi mai și chemau pe romani în ajutor în războaiele dintre ei. Totuși o jumătate de mileniu au format un imperiu sub conducerea Dinastiei Amalilor; cea mai longevivă dinastie din istorie.

⁸⁷ Istoria Daciei Mari, este a unei federații a numeroase crăii (istoricii antici vorbeau de peste 100 de neamuri pontico-carpato-dunărene), grupate în jurul unor centre religioase „dave” care aveau totuși în acele timpuri câteva elemente organizatorice importante:

- o limbă indo-europeană, relativ comună;
- o conștiință de neam;

- zamolxianismul: un ansamblu de cutume, mai presus de orice altă religie și culte locale, legile blajinilor. Zamolxianismul era o cartă necrisă (la fel cum este „Carta drepturilor omului”), un act de procedură, ce le propunea pontico-carpato-dunărenilor să respecte anumite reguli de conviețuire, îndatoriri de bază, fără de care obștile nu ar fi fost funcționale.

4.2. Contextul socio-politic la început de mileniu I d.Hr. la Dunărea de Jos

Descoperirile arheologice ne pun la dispoziție o abundență de artefacte ce ne permit o cunoaștere a acestui eon dogmatic cu rădăcini în preistorie ce constituie un vechi leagăn al civilizației umane. Aceste artefacte ne vorbesc despre:

- densitatea mare de locuire umană în spațiul central european, cu comunități umane stabile și numeroase;
- urmele așezărilor se întind pe mii de hectare. Exemplu cetatea preistorică din Timiș;⁸⁸
- comunitățile umane sunt producătoare de bunuri, de civilizații și cultură;
- se constată pe lângă o mare densitate populațională și o viață economică intensă, ce relevă abundența de resurse a acestui spațiu geografic.

Mileniile de viațuire umană în acest eon dogmatic au fost generatoare de civilizații, progres economic și maturizări corespunzătoare în cultură, în diferite stadii istorice. Factorii economici, acumulările materiale, regrese în urma războaielor și epidemiilor, descoperiri și cunoștințe noi, tehnologii noi au generat evoluții „deal-vale”: curente de gândire, mentalități și moravuri, mituri, obiceiuri și tradiții etc. ... ceea ce într-un cuvânt numim progres, conform unor matrici stilistice ce se maturiza cu fiecare generație. Există unii specialiști care au pretenția ca urmele dacilor din secolul X d.Hr. să fie identice cu cele din secolul I. Uită că timpul impune progrese și schimbări îndeosebi în crearea bunurilor materiale, în conștiințe în interiorul unui eon dogmatic. Există deosebiri între două generații, de la părinții la copii, și atunci pe durata unui mileniu vor exista evoluții majore în pas cu evoluția cunoașterii umane, dar în același câmp stilistic! Ceea ce se păstrează este matricea stilistică, care este în primul rând o creație a mediului.

Acest eon dogmatic are câteva caracteristici ce asigurau unitatea sistemică ca întreg:

- un intens schimb de produse, chiar pe distanțe de mii de kilometri;
- vechime locuirii umane, cu multe mii de ani înainte de mileniul I d.Hr.;
- densitatea locuirii umane este imensă pentru acele timpuri;
- constituiau un ansamblu relativ înrudit de neamuri pontico-carpato-dunărene cu diverse nume (peste 100 de neamuri spune Herodot) uneori aflate în dușmănie, alteori în război unele cu altele; deci permanent pregătite de război;
- aveau arme, calitativ mai bune decât romanii – în acest sens văzute trofee de la baza Columnei; și nu de mai sus unde dacii sunt prezentați de învingătorii romani voit slab înarmați;
- comportamental erau sub cutumele zamolxianismului. Toate aceste neamuri aveau ca trăsătură comună libertatea și caracterul războinic pentru a-și apăra libertatea;
- oamenii erau liberi, relieful deal-vale, clima, bogăția hidrografică și resursele minerale la suprafață, permiteau populației o mare libertate; pentru că resursele necesare existenței le obțineau de la natură fără mari eforturi;
- populațional bazinele hidrografice ale Istrului, Nistrului și Niprului cu resurse și mediu favorabil vieții au fost leagăne de civilizații umane –civilizații armonizate cu mediul în

⁸⁸ Fortificația de la Cornești, mileniul I î.Hr., pe o suprafață de 1.800 hectare cuprinde patru inele concentrice de „ziduri” piloni din lemn întăriți cu valuri de pământ. Cetatea a fost un centru politic cu o elită capabilă să coordoneze atât activitatea de construcție, cât și pe cea de întreținere; activități care implicau munca a sute sau mii de oameni concomitent. Populația se ocupau cu agricultura, creșterea animalelor și schimburi comerciale cu alte localități.

care lemnul era o materie primă de bază - ce au asigurat o creștere demografică uimitoare, ce a putut alimenta cu oșteni numeroasele armate pornite din nord peste Dunăre;

- resursele minerale de fier au asigurat armamentul performant, ce a evoluat de-a lungul timpului până la îmbrăcarea în fier a cavalerilor la sfârșit de mileniu;

- numeroasele câmpuri (depresiuni) intramontane și podileuri⁸⁹ greu accesibile și ușor de apărat, favorizau existența de obști și uniuni de obști închegate în bazine geografice și în jurul unor fortificații (cetățui) a căror urme s-au menținut până azi în toponime. Crăiile, formate din uniunile de obști; organizate administrativ, politic și militar au transmis până azi funcțiile avute de strămoși sub formă de toponime ce conțin cuvântul: „crai”, „crăiasă”, „ban”, „bănie”, „vodă” etc.; sau în numele unor oameni;

- ca limbă vorbită în antichitate popoarele europene erau mult mai apropiate ca în prezent; cu trecerea timpului, lingviștii au creat limbile naționale care să deosebească cât mai mult linvistic supușii din entitățile politice create de alte entități politice, chiar dacă erau de același neam.

Ca o concluzie: Spațiul nord –dunărean era prosper și îndestulător pentru populație, era leagănul unor neamuri ce de multe ori ignorau ce se petrece dincolo de hotarele lor și nu avea interesul să știe, reducând războaiele cu cei din afară până la apropierea romanilor la Dunăre, mai mult la hărțuiri între Marile Familii sau conflicte de graniță la Dunăre.

Pentru a avea o imagine a forței, resurselor și a eficienței sistemului de organizare politică și militară a Daciei Mari trebuie să facem comparație cu adversarul politic și militar: Imperiul Roman. Faptul că în final imperiul Roman a fost învins și dezmembrat după un șir de bătălii pe durata a câtorva sute de ani, confirmă superioritatea Daciei Mari. În expansiunea sa, Imperiul Roman, cu toate resursele sale, va întâlni un adversar la fel de puternic (nu niște triburi oarecare) ce are resursele necesare să-i oprească înaintarea. Această întâlnire de forțe care la un moment dat s-au echilibrat vorbesc de la sine că și adversarul Romei era puternic și avea o administrație și guvernare solidă, cu capacități cel puțin la fel de valoroase. Forța acestora este evidentă privind harta Imperiului Roman, cu o graniță anormal de lungă în spațiul pontico-carpato-dunărean, inexplicabilă știind cât de pricepuți erau romanii în construcția de caste și de granițe fortificate (*limes romanus*) și cât de pricepuți erau în *acapararea bunurilor altora*.

Ceva oprea pe romani, ce în alte părți erau victorioși și treceau cu ușurință peste fluvii și mări? De ce aici nu puteau înainta pentru a scurta granița? Ceea ce este o dovadă că la Dunărea de Jos Imperiul Roman nu avea în față triburi răzlețe, ci armate și organizări politice capabile să-i respingă pe romani, „să-i țină la respect”! Romanii s-au extins în toate direcțiile cu excepția Dunării de Jos. Legiunile romane ajung în îndepărtatele: peninsula Iberică, insulă Britanică, trec fluviile Nil, Tigris și Eufrat, mășăluiesc prin munții Armeniei dar bat pasul pe loc la Dunăre, cu toate că aici constatăm o apropiere a graniței de Roma. Cu toată că: bogăția de grâne, animale, resurse minerale(aur, argint, fier, sare etc.) și mână de lucru transformabilă-n sclavi de care avea nevoie Roma era la „doi pași (1500km)” de Roma, romanii acaparează resurse din teritorii aflate la distanțe de peste 4000 de km mult mai sărace. Ceea ce înseamnă că aici a fost „un nucleu dur”, o organizare politică cu o forță ce a inspirat teamă romanilor și care s-a opus cu succes mutării graniței spre nord.

Dacia Mare, la început de mileniu I d.Hr. a reprezentat un obstacol de netrecut în transformarea Mării Negre dintr-o Mare Getică într-o „Mare Nostrum” de către Imperiul Roman; la fel ca Marea Mediterană.

Împăratul Traian a încercat și a făcut o mobilizare de forțe și resurse, ce nu a mai fost întâlnită în istorie până la Napoleon, pentru a ocupa un cap de pod peste Dunăre în vederea unei avansări ulterioare și a scurtării lungimii graniței nordice de la Aquincum la Olbia pe direcția Cașei – Ilișua, țintă care nu a putut-o atinge nici el nici urmașii lui. Și pentru acest cap de pod,

⁸⁹ Podileu – mic platouri pe pantele, dealurilor înalte, ocupate de grupuri de case numite cringuri (la moți).

Traian a dus la Dunăre tot ce a putut oferi imperiul din punct de vedere militar; cât și o activitate diplomatică intensă pentru a-l izola pe Decebal politic și militar; a plătit subsidii daco-geților, a cumpărat de partea Romei crai daco-geți, a obținut neutralitatea altora, a cumpărat nobilime. A profitat din plin de luptele interne dintre pontico-carpato-dunăreni, care i-au favorizat pătrunderea în nord.

După cum era de așteptat, după două războaie lungi, părțile în conflict erau obosite de război, era nevoie de un răgaz pentru reșezarea adversarilor pe noi poziții de luptă. Acesta este motivul pentru care Traian într-un ritm furibund fortifică capul de pod cucerit; era convins că moartea lui Decebal era numai un scurt răgaz până la alegerea noilor conducători pontico-carpato-dunăreni și că războiul va continua. Erau de așteptat noi și noi războaie, pentru că cea mai mare parte din Dacia rămâne în afara controlului administrației romane. Iar părții aliații dacilor nu erau încă învinși.

La începutul secolului I d.Hr. invazia romană în nordul Dunării reușește să obțină un cap de pod pentru cuceriri ulterioare, care nu au mai avut loc, și cam atât. Dar asta nu a însemnat că Dacia a fost cucerită.

4.3. Teritoriul geografic pontico-carpato-dunărean după Decebal

De regulă se face o prezentare imprecisă a Regatului lui Decebal; acest regat cuprindea o mică parte din Dacia; confuzia apare în momentul în care romanii își denumesc teritoriile cucerite în scop propagandistic⁹⁰ cu numele de Dacii: Dacia Augusti Provincia, Dacia Inferioară, Dacia Superioară, Dacia Apulensis, Dacia Malvensis, Dacia Porolissensis; iar în sudul Dunării: Dacia Aureliană, Dacia Mediterranea, Dacia Ripensis ceea ce pentru unii istorici a însemnat că atât a fost Dacia; ceea ce este greșit: romanii au cucerit foarte puțin din teritoriul indo-europenilor de neam pontico-carpato-dunărean. De aceea este firesc când abordăm istoria antică a României să avem în vedere cele două părți: cea invadată de armata romană de mică întindere și cea care este de o întindere mult mai mare și o populație mult mai numeroasă care a asigurat continuitatea poporului român din cele mai vechi timpuri până azi.

4.3.1. Teritoriu sub invazie romană⁹¹ ce cuprindea Oltenia de azi, o parte din Transilvania și Banat, teritoriu legat de imperiu prin mai multe drumuri strategice, „adevărate autostrăzi antice”.

„După instalarea armatei și administrației romane în Dacia, o parte a populației autohtone a fost mutată din anumite teritorii de importanță strategică sau din ținuturi cu pământuri fertile, care au fost distribuite coloniștilor. Așa se explică dispariția multor așezări dacice la cucerirea romană și apariția altora noi în regiuni roditoare, situate pe teritoriul care aparținea trupelor auxiliare, legiunilor sau orașelor. [...]

⁹⁰ Traian avea nevoie ca în fața Senatului și a cetățenilor Romei să apară ca și cuceritor al Daciei, ca învingător al celor ce amenințau imperiul. Cum spuneau unii contemporani: împăratului îi cam plăcea să se laude!

⁹¹ În teritoriul invadat de romani, nu se poate vorbi de existența elementelor de bază a unei vieți liniștite a romanilor la „villa rustica”, și o viață socio-economică intensă în afara castrului. Descoperirile arheologice scot în evidență urme a unor „villa rustica” modeste, asemănătoare unor stâne, adăposturi, cu inventar arheologic sărac, a unor oameni din pătura săracă a societății timpului, probabil pontico-carpato-dunăreni în comunități mai mari de păstori sau agricultori într-o anumită dependență de castrul roman din apropiere. Inventarul de factură romană putând fi achiziționat sau produs prin imitare pe plan local. Chiar cele mai bogate și mai mari cum ar fi „villa rustica” de la : Rapoltu Mare, Ostrovu Mic, Chinteni etc. sunt extrem de modeste comparativ cu alte „villa rustica”, din alte părți ale imperiului, de exemplu de la: [Vila Armira](#) din [Ivaylovgrad](#) –Bulgaria, Villa Borg- Germania, Gökale- Turcia, Borough – Anglia, Brading - Anglia, Woodchester –Anglia, Lullingstone – Anglia etc. Comparațiile cu numeroasele „villa rustica”, din spațiul geografic englez, bogate în elemente artistice decorative nu fac decât să întărească convingerea că acestea, din Dacia, nu erau locuite de cetățeni romani.

Îndată după cucerire, tot pământul Daciei a devenit ager publicus și a fost distribuit coloniștilor sau trupelor. O parte a pământurilor cultivabile, de obicei cele din ținuturile mai retrase sau mai puțin productive, au fost lăsate localnicilor care erau supuși la diferite obligații fiscale și corvezi. Mulți dintre autohtoni și-au pierdut pământurile avute anterior și au ajuns să lucreze pentru cuceritori ca țărani dependenți sau sclavi agricoli. Vechile obști sătești dace, unde pășunile, pădurile și pământul arabil erau folosite în comun au fost în general desființate, încât autohtonii au fost reduși la o situație social-economică de netă inferioritate, în raport cu noii veniți. O soartă similară a avut și nobilimea dacilor, care a fost deposedată de vechile ei drepturi și averi, fiind eliminată de la conducerea vieții publice și adusă în situația populației rurale.” (Felicia Adăscăliței, Liviu Lazăr).

Ca și politică economică, administrația imperială a prăbușit producția autohtonă dezvoltând relații economice cu imperiul și preluând resurselor autohtone prin intermediul noilor veniți, cu sprijinul legiunilor. Producția meșteșugărească locală a fost sufocată prin invadarea pieței locale cu produse venite din imperiu, aduse de armată, administrație și coloniști.

Societatea daco-getă aflată sub ocupație străină a suferit un complex proces de remodelare social-politică ca urmare a trecerea resurselor proprii în stăpânirea străinilor. Autohtonilor nerămânându-le prea multe șanse de existență în provincie decât de a muncii pentru noii veniți; de a se înrola în trupele auxiliare și de a fi duși la granițele imperiului⁹² pentru a-l apăra -aceștia topindu-se în imperiu pe acolo pe unde au ajuns; de a se ascunde în munți (munții sunt în afara sistemului defensiv roman cu puține excepții). Romanii au evitat pe cât posibil munții, cu excepția „Patrulerului aurifer”.

O altă parte a pontico-carpato-dunărenilor prizonieri, sau ca urmare a numeroaselor revolte sunt vânduți ca sclavi în diverse părți ale imperiului, pierzându-și identitatea. Pentru a reduce potențialul rebel al pontico-carpato-dunărenilor alte comunități mari autohtone au fost deportate cu forța în sudul Dunării.

Alți pontico-carpato-dunăreni își părăsesc satele de baștină și se refugiază pentru a-și salva viața și libertatea, în afara teritoriului accesibil romanilor. O altă parte din populația civilă, ce s-a refugiat din fața trupelor romane, trec munții și se amestecă cu neamurile pontico-carpato-dunărenice, care erau deja acolo peste munții.

Armatelor geto-dace învinse se retrag din capul de pod în afara teritoriului ocupat de romani, unde se reorganizează.

Nu se poate spune în ce proporție a fost acest fenomen de retragere din fața invadatorilor, dar numărul de refugiați a fost destul de însemnat pentru că în scurt timp au fost organizate armate puternice ce au atacat pe invadatorii romani, încât împăratul Hadrian vrea să retragă legiunile în sudul Dunării. Intervenția directă a împăratului și reorganizarea militară a provincia în anul 119 d.Hr. și în anul 123 d.Hr. menține pentru moment cucerirea traiană.

Consecințe social-politice și militare ale cuceririi capului de pod sunt pe termen lung:

1. Transformarea din oameni liberi în sclavi pe a lor pământ, a pontico-carpato-dunărenilor din provinciile romane, nu a adus pacea și nici resemnarea autohtonilor în fața romanilor;

2. Generarea unui puternic sentiment antiroman ce a funcționat asupra crăiilor pontico-carpato-dunărene ca un liant al unui patriotism nord-dunărean ce le-a unit împotriva Romei. Violența acestui sentiment a fost un obstacol în calea tuturor încercărilor de pace cu pontico-carpato-dunărenii, începute în timpul lui Hadrian și continuate de următorii împărați romani. A urmat un lung șir de războaie, majoritatea purtate în sudul Dunării ce au dus la căderea Imperiului Roman și redesenarea hărții politice a Europei;

⁹² Sunt duși în alte părți ale imperiului să moară pentru o cauză pe care nu o cunosc și pentru interese ce nu-i privesc!

3. Război pe termen lung. Determinarea de a-i alunga pe invadatori în sudul Dunării vizibilă pe durata multor secole, au confirmat temerea unor romani că: moartea lui Decebal este numai începutul unui război de durată a căror sorți de izbândă sunt greu de stabilit;

4. Aducerea la putere a Dinastiei Amalilor cu obiectiv principal cucerirea Romei. Ascensiunea la putere a dinastiei Amalilor care vor unifica pe pontico-carpato-dunăreni într-un imperiu, Dacia Mare; imperiu care pe durata a peste jumătate de mileniu va ataca în mod continuu Imperiul Roman până la dezmembrarea acestuia și cucerirea Romei;

5. Romanii în războiul lor cu restul lumii se împotmolesc în Dacia, nu mai pot înainta. După cucerirea capului de pod în nordul Dunării, romanii pierd inițiativa militară în fața pontico-carpato-dunărenilor, vizibilă și prin pierderea în scurt timp a sudului Moldovei, a Munteniei și a Câmpiei Tisei; la fel cum vor pierde inițiativa militară și-n Asia, unde încheie pacea cu parții⁹³ renunțând la ultimele cuceriri din Armenia, Asiria și Mesopotamia. Înțelegerile încheiate nu aduc însă liniștea dorită, Pax Romana este o iluzie, atacurile asupra imperiului sunt continue cu scurte perioade de acalmie;

6. O altă consecință ar fi că: războaiele care s-au desfășurat în cele câteva sute de ani, au oferit posibilitatea războinicilor de a-și îmbunătăți situația materială, de a se îmbogăți prin jaf, de a acumula obiecte de aur sau argint care să fie teaurizate și ascunse, pe care să le găsească arheologii sau căutătorii de comori, după altă mie de ani; descoperiri ce ne vorbesc despre imensele resurse economice vehiculate în acest mileniu I d.Hr. și despre cunoștințele, priceperile și deprinderile meșterilor pontico-carpato-dunăreni, creatori ai acestor obiecte din acele timpuri.

4.3.2. Pax Romana – Dacia Romană, provincie imperială subordonată împăratului, un Afganistan antic!

Pentru a putea menține capul de pod peste Dunăre, împăratului Traian și urmașii lui, pe lângă faptul că l-au fortificat cu castre și limes-uri, au menținut legiuni și trupe auxiliare în efortul de a pacifica provincia și de a muta granița spre nord, înaintare care s-a dovedit numai o încercare imposibilă.

Speranța de a scurta granița de nord a imperiului de la Aquincum la Olbia nu se îndeplinesc. Granița imperiului capătă și un aspect mai ciudat ca înainte, în loc să fie scurtată este alungită anormal de mult, ce va cere uriașe eforturi militare pentru a o păstra; eforturi compensate din plin de bogățiile obținute din provincia Dacia Felix (Dacia Roditoare). Șansa exploatarea resurselor provinciei a fost motivul care i-a determinat pe romani să se mențină cât mai mult posibil în nordul Dunării. Pe romanii nu i-au interesat romanizarea băștinașilor nicăieri în imperiu – cu atât mai mult în turbulenta provincie- ci jefuirea resurselor!

În capul de pod roman în teritoriul dacic, Pax Romana, a fost o iluzie. În cei aproximativ 165 de ani de existență a administrației romane, 100 de ani au fost cu războaie și răscoale în provincie, ani în care dacii se răsculau și nu se supuneau diriguitorilor romani, iar din exterior imperiul pontico-carpato-dunărean lansa atacuri. Dintre aceste conflicte 23 au fost războaie de o amploare deosebită (Cornel Bîrsan).

Pentru a asigura protecția celor ce jefuiau era nevoie de o permanentă forță militară numeroasă și puternică care să poată asigura controlul resurselor. Provincia era atât de nesigură și periculoasă încât a ajuns să fie păzită permanent cu legiunile: Legiunea V Macedonica (la Potaissa-Turda) și Legiunea a XIII Gemina (la Apulum-Alba Iulia), ai căror comandanți erau de fapt guvernatorii provinciei (sau provinciilor romane reorganizate). La acestea se adaugă numeroase trupe auxiliare.

Au fost ani în care cele două legiuni nu au fost suficiente pentru a menține administrația romană în provincie, fiind necesar să se aducă în nordul Dunării din imperiu și alte legiuni sau unități ale acestora. În Dacia Romană erau în stare de luptă o zecime din trupele Imperiului, circa

⁹³ Parții indo-europeni apropiați cultural de daci.

30-40 000 de soldați. Dacia Romană a ajuns de multe ori la un „dualism” politic și administrativ: romanii erau stăpâni în castre iar în afara castrelor erau stăpâni dacii răsculați. Granița teritoriului era în mod practic șanțul de apărare din jurul castrului.

Ca termen de comparație azi ar fi starea de pace din Afganistan unde unitățile militare române și a altor țări caută să mențină pacea. Privitor la românizarea afganilor: oare câte familii mixte române-afgane sau format și dacă afganii au învățat românește ca urmare a prezenței românilor în Afganistan? Și să nu uităm, pentru a nu greși și a trage concluzii eronate, acum informația circulă ușor nu ca acum două mii de ani!

Această stare de nesiguranță, de cucerire efemeră, vizibilă arheologic prin ruinele construcțiilor edilitare, unde predomină piatra de râu și rar piatra cioplită. Nu era timp pentru construcții somptuoase, era război și nesiguranță, granița reală a provinciei era a castrului. Nici palatele guvernatorilor din interiorul castrului nu erau somptuoase. În afara zidurilor castrului și-n lipsa legiunilor nimic nu era sigur!

„Romanii nu și-au propus niciodată să romanizeze nici un popor, ci doar să-l exploateze în interesul Romei și a cetățenilor romani.... Istoricii acelor timpuri scriau batjocoritor că Daos și Getae erau nume acordate sclavilor ” (Cornel Bîrsan).

4.4. Imperiul din nordul Dunării

Expansiunea romană a generat ca o reacție firească a principiului echilibrului geo-politic, prin contrapondere, un imperiu ce s-a opus cu succes imperiului Romei; expansiunea romană a generat în nord o Dacie Mare.

Dacia Mare este un imperiu imens al mileniul I d.Hr. situat în centrul Europei, în nordul Imperiului Roman; acest imperiu are ca nucleu de bază pe pontico-carpato-dunăreni.

Până la Imperiul Francez al lui Napoleon, Europa nu mai cunoaște un alt stat ce să poarte atâtea campanii militare de o astfel de amploare și care să aibă o așa consecință politică în reorganizarea Europei.

Cu Imperiul Napoleonean sunt vizibile multe asemănări, ca de exemplu:

- adversar a fost tot Imperiul Roman;
- în momentul în care se încearcă o coabitare cu Imperiul Roman și Imperiul Dacic se fărâmițează, la fel și cel francez;
- existența lor a generat campanii militare de o deosebită amploare;
- ambele au cucerit Roma;
- ambele au pus în mișcare mase mari de oameni; în campanii fiind atrași un amalgam de neamuri. Imperiul dacic având ca nucleu pe pontico-carpato-dunăreni; Imperiul francez respectiv pe francezi;
- au păstrat o anumită organizare internă a teritoriilor înglobate în imperiu. La daci: crăii, bănii, voivodate etc.;
- au promovat o anumită ideologie la nivel european, o anumită cultură; imperiul fiind un factor important de progres în răspândirea culturii și civilizației pontico-carpato-dunărene;
- atât francezii cât și pontico-carpato-dunărenii au rupt chingile sufocante ale Imperiului Roman;
- după cum francezii au influențat cultural Europa prin campaniile lor, la fel și pontico-carpato-dunărenii au influențat Europa cu peste o mie de ani în urmă.

Factorii politici ce au condus la imperiu în nord

Invazia romană în nordul Dunării și distrugerea centrului spiritual din Munții Orăștiei au fost episoade politice ce au preschimbat într-un război de durată ceea ce era până atunci un fel de hărțuială la Dunăre între romani și daci; două neamuri indoeuropene care de fapt aveau multe

asemănări⁹⁴. Ura stârnită de romani devine un liant pentru crăii și un obstacol în încercările romanilor de a încheia pace cu cei din nordul Dunării.

Distrugerea centrului sfânt a făcut ca ura⁹⁵ împotriva romanilor să fie definitivă și de neiertat. Dintr-o simplă hărțuială de graniță și hărțuiri între crăile dacilor s-a ajuns la unificarea crăiilor pentru un ideal comun; crăii care unite pentru un țel comun în circa jumătate de mileniu au distrus imperiul Romei și l-au cucerit. Împăratul Traian fiind de fapt cel ce i-a unificat pe pontico-carpato-dunăreni prin ura pe care a alimentat-o; Traian a fost cel ce a generat determinarea necesară pontico-carpato-dunărenilor de a se unii împotriva dușmanului comun și a trece cu vederea micile disensiuni dintre crăii.

Din partea pontico-carpato-dunărenilor, meritul principal în această acțiune unificatoare la avut Dinastia Amalilor, purtătoare de „os domnesc”. La un moment dat aceste „crăii” ce au constituit o unitate politică, sub dinastie conducătoare a Amalilor, s-a întins până la Marea Baltică cu nucleu politic în Marmara. Cultural au dezvoltat modelul pontico-carpato-dunărean, cutumele zamolxiene, pe trepte superioare de civilizație.

Determinarea istorică a făcut ca Dacia Mare să fie un centru de cultură și spiritualitate în care tradițiile, miturile și uzanțele străbune cu rădăcini în preistorie să cunoască evoluții remarcabile pentru acele timpuri; ce au consolidat matricea stilistică despre care vorbește Lucian Blaga în lucrările sale filozofice.

Ca orice imperiu și Dacia Mare era constituită din numeroase entități politice „crăii” conduse de „crai” mai mult sau mai puțin vasali unei conduceri centrale, evident în funcție de calitățile de conducător ale împăratului. În teritoriul crăiei, acești crai erau de regulă „atotstăpânitori”⁹⁶ dar integrați într-un aparat administrativ și fiscal bine articulat ce asigura funcționalitatea imperiului. Crăiile reuneau obștile dintr-un anumit teritoriu. Obștile erau interconectate prin sistemele funcționale de exploatare a resurselor, a proceselor de producție și de negoț; care asigurau nevoile interne și cele ce asigurau tributul către conducerea centrală.

Dacia Mare a fost condusă de numeroase dinastii autohtone și străine purtătoare de „os”⁹⁷ domnesc”. Aceste dinastii au căutat să atenueze conflictele interne dintre diferite crăii și să favorizeze fuziunea lor, respectiv unitatea lor în acțiuni politice de mare anvergură.

Dinastii aflate la conducerea pontico-carpato-dunărenilor după domnia lui Decebal, în mileniul I d.Hr.:

⁹⁴ Ceva asemănător cu războiul de 100 de ani între francezi și englezi.

⁹⁵ Nici procesul de creștinare nu atenuează ura față de tot ceea ce ține de romani: față de Roma și față de Constantinopol, ură care de fapt era reciprocă, pontico-carpato-dunărenii în opinia romanilor, romeilor, fiind niște valahi, vlahi etc. (periculoși, răi, etc.) care nu pot fi aduși la ascultare. Valahii, la rândul lor, decât limbile liturgice oficiale latina (romana) sau greaca o preferă pe cea slavonă; atât de înverșunați erau! Evident un refuz de unire atât cu Biserica Romei cât și cu cea a Constantinopolului chiar dacă formal aparțineau religioasă de Constantinopol.

⁹⁶ Acest principiu politic „atotstăpânitor” a funcționat în continuare și în prima parte a evului mediu în raport cu regele de la Buda, sultanul de la Istanbul și craiul de la Cracovia.

⁹⁷ Principiul „os domnesc” pentru a avea drept la tron, era un principiu sfânt al legitimității în preluarea tronului, ce era puternic ancorat în conștiința pontico-carpato-dunărenilor și nu putea fi încălcat, orice abatere de la regulă putând sfârși doar prin uciderea domnului autoproclamat. Avem exemple în mileniul al II-lea d.Hr. Acest principiu era urmat de altul „cel mai bun dintre posesori ai osului domnesc” ceea ce a generat sângeroase lupte pentru tron între frați, nepoți, veri cât și deschiderea ușilor pentru alți pretendenți la tron veniți de la mari distanțe, rezultați în urma căsătoriilor prințeselor cu alți prinți „de peste mări și țări”. Aceștia la un moment dat au venit cu armate pentru a-și revendica „moștenirea”, chiar dacă au fost considerați uneori migratori au întemeiat dinastii și au avut conducători remarcabili. De exemplu: Attila era un strănepot al lui Arman, rezultat în urma căsătoriei lui Balamir (hun) cu o prințesă, nepoată a lui Arman.

- dinastii autohtone: Dinastia Amalilor, Dinastia Balților, Dinastia Hunică, Dinastia Ardaric, Dinastia Asaneștilor;

- dinastii străine: Dinastia Avară și Dinastia Krum. Aceste dinastii au ajuns la putere, beneficiind de contextul favorabil al luptelor interne între pretendenții la domnie, de o susținere militară proprie și de atragerea de partea lor a unor grupări autohtone aflate în luptă. Primiți ca aliați de o anumită grupare politică vor ajunge în scurt timp, factori de stabilitate, și conducătorii supremi. Aceste evenimente istorice nu sunt cazuri singulare; mileniul II d.Hr. are numeroase exemple: Negru Vodă, Bogdan Vodă, Dragoș Vodă, Iancu de Hunedoara, Matei Corvin, domnitorii fanarioți etc. și să nu uităm că majoritatea domniilor se dobândeau ca urmare a unui drept la domnie purtător de „os domnesc” și cu ajutor armat extern: de la poloni, turci, maghiari.

Chiar și Dinastia de Hohenzollern-Sigmaringen ajunge la putere datorită faptului că este „purtătoare de os domnesc” și a luptei interne între diferite grupări politice care îl înlătură pe Alexandru Ioan Cuza.

4.4.1. Dinastia Amalilor – 500 de ani de activitate politică continuă⁹⁸. Cea mai longevivă dinastie din istoria acestui popor.

Capul de pod creat de romani în nordul Dunării în scurt timp ajunge să fie strâns ca într-un clește de armatele dinastiei Amalilor. Amalii sau remarcat ca dușmani constanți împotriva romanilor până ce romanii au fost izgoniți în sudul Dunării, după care au început și între descendenți luptele pentru putere. Cultural, un rol deosebit l-au avut în promovarea culturii zamolxiene în Europa.

Armatele amale utilizând rețelele de șosele construite de romani, „adevărate autostrăzi antice”, care duceau în sudul Dunării, au putut desfășura un război „modern” în mișcarea permanentă a coloanelor de atac, mutând practic războiul în sudul Dunării. Caracteristica principală a acestor războaie este o tactică și strategie avansată bazată pe campanii armate ce se mișcă pe distanțe mari, prin învăluri, atacuri surpriză din spate, făcând ineficace lanțurile de fortificații ale romanilor. Superioritatea atacatorilor față de armatele romane s-a manifestat pe lângă tehnica și pregătirea militară și prin comandanți de excepție: eficienți, tactici și buni strategii.

Având ca și componente principale unități de cavalerie extrem de mobile și șosele construite de romani foarte bune pentru acele timpuri, au pătruns rapid la distanțe mari în spatele sistemului defensiv roman, păstrând inițiativa atacului chiar când se retrăgeau la finalizarea unei campanii militare. Devastând strategic teritoriile din spatele liniilor de apărare romane până în Asia Mică, Grecia, Moesia etc. Utilizând tactici și strategii întâlnite mai târziu la Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul etc. (sugestiv este în acest sens campania dusă de Kniva, care seamănă cu campaniile duse de voievozii valahi).

De multe ori romanii asigurau paza „limex-ul” în timp ce coloanele conduse de Amali cucerea castre, prădau și decimau armate romane mult în interiorul imperiului, de regulă în sudul Dunării. Relieful muntos și pădurile fiind aliați de nădejde ai pontico-carpato-dunărenilor. Beneficiind de tehnică de luptă superioară romanilor și de bogate resurse umane și materiale, au dus război de uzură, pe durata a sute de ani, ce a ruinat Imperiul Roman, ducând la alungarea invadatorilor, la cucerirea Romei și a unor părți din imperiu.

⁹⁸ Dinastia Amalilor se întinde pe o durată de peste 21 de generații. 520 de ani reprezintă 21 de generații; iar în 20 de generații se formează o mentalitate, un obicei, uzuanțe pe care nimic nu le mai poate distruge. Ceea ce în prezent întâlnim la români ca mentalități, obiceiuri, uzuanțe, tradiții sunt implementate în înconștientul nostru în mileniul I d.Hr. în timpul dinastiei Amalilor. Celelalte schimbări cu durate mici de câteva generații sunt efemere! Stirpea regală a amalilor își are originea în grupul dinastic al lui Decebal.

Făcând o analiză statistică a primei părți a războaielor⁹⁹ conduse de Dinastia Amalilor constatăm:

- romanii au avut două inițiative de campanii militare de amploare pe durata a 2 ani;
- pontico-carpato-dunărenii și a aliații lor „bărboși” au 12 campanii militare importante: cu durată de 4 ani o campanie; cu durată de 3 ani o campanie; cu durată de 2 ani 6 (șase) campanii; cu durată de 1 an sau mai puțin 4 (patru) campanii; la care se adaugă un șir lung de conflicte de graniță și răscoale în interiorul provinciei;
- romanii au învins de 5 ori. Învingători împărați au fost: împăratul Antoninus Pius își ia titlul de Dacicus Maximus; împăratul Maximinus își ia supranumele de Dacicus Maximus; împăratul Decius Traianus învinge și-și ia supranumele de Carpicus Maximus și Restitutor Daciarum; Gallienus ce adoptă și el titlul de Dacicus Maximus;
- romanii au solicitat pacea oferind în schimb subsidii și tribut de 7 ori (chiar dacă nu au respectat întotdeauna promisiunile);
- cu rezultat nedecis 2 campanii;
- pontico-carpato-dunărenii nu au solicitat pacea niciodată, au învins în numeroase bătălii eliberând treptat teritorii de sub ocupație romană;
- romanii pierd în lupte doi împărați (Decius și Valens), un (co-împărat), un guvernator, un general etc.
- pontico-carpato-dunărenii pierd un rege (Canabaud), membrii familiei dinastiei Pieporo ajung în captivitate la Roma și o prințesa regală Unila este luată prizonieră;
- romani pierd treptat teritorii: sudul Moldovei și Muntenia în 117-118; Câmpia Română în 247, o parte din Dacia Romană 249 (recuperată de împăratul Decius Traianus Carpicus Maximus și Restitutor Daciarum); în 271 pierd în fapt toată colonia Dacia. Colonia reunificându-se cu Dacia condusă de dinastia Amalilor;
- aliații ai romanilor au fost în unele momente și alte populații din nordul Dunării: vandalii etc.;
- **campanii militare devastatoare în sudul Dunării.** Sudul Dunării a fost practic o arenă de luptă pentru un lung șir de războaie care au depopulat văile mănoase ale provinciilor romane: Panonia, Dalmația, Macedonia, Tracia, Moesiile din sudul Dunării. Pentru repopularea acestora, romanii când au putut deportează populații pontico-carpato-dunărene din nordul Dunării în sud. La aceste deportări se adaugă și migrația populației sărace din Podolia în sudul Dunării.

4.4.2. Primii pași spre descentralizarea Daciei Mari

Dacia Mare era o federație de crăii, care atât timp cât amenințare romană a fost puternică le-a ținut unite. Amenințarea venită din afară a fost un coagulant puternic.

Dacă până la înfrângerea lui Decebal, pontico-carpato-dunărenii au văzut Dunărea ca o barieră naturală de netrecut, după anul 106 d.Hr. capul de pod roman peste Dunăre a declanșat procesul de unificare pontico-carpato-dunăreană. În momentul în care pontico-carpato-dunărenii au ajuns să determine politica Romei și a Constantinopolului, și pericolul sud-dunărean dispare, între crăii apar ambiții politice divergente, încăierări și bătălii pentru cucerirea puterii politice- în familia pontico-carpato-dunăreană - încât în loc să-i adune victoriile, aceste contribuie și la divizarea lor. Apare un proces de fragmentare internă ce va duce la prăbușirea din interior a imperiului dacic.

Fiecare Mare Familie, ajunsă în poziții importante în imperiu, conducând propriile crăii, având armată proprie, dorește să ajungă să dobândească puterea politică; iar dacă nu atunci

⁹⁹ Cercetătorul Cornel Bîrsan a numărat 23 de războaie și răscoale ale pontico-carpato-dunărenilor cu Romanii în timpul celor 165 de ani ai prezenței Imperiului Roman în Nordul Dunării. În mod real a fost un continuu război cu foarte scurte perioade de acalmie.

să-și formeze propriul imperiu, regat sau crăie rupându-se din Dacia Mare. Model de existență politică ce în mileniul II d.Hr. a atins apogeul cu ajutorul imperiilor vecine.

Viața socio-politică în Dacia Mare era o competiție între ramurile dinastice și domnea o anumită ostilitate între craii diferitelor Mari Familii; numai mâna de fier a împăratului pontico-carpato-dunărean, asociată cu teama de puterea Romei, îi împiedeca să nu se războiască între ei.

După alungarea romanilor în sudul Dunării viața politică în nord se complică. Dispariția dușmanului comun și conducători slabi este mediul favorabil luptelor interne pentru putere între Marile Familii, lupte centrifuge între crai. Pentru aceasta diferite părți ¹⁰⁰se aliază cu fostul dușman, împărații Romaniei, de la care așteaptă ajutor etc. Mai mult decât atât, armate pontico-carpato-dunărene luptă de partea romanilor împotriva altor pontico-carpato-dunăreni constituind forțe importante pentru romani.

Și în Imperiul Roman spectrul clasei politice se complică. În conducerea Imperiului Roman sau pe părți din imperiu ajung numeroși demnitari traco-pontico-carpato-dunăreni. Mutarea capitalei Imperiului Roman în Balcani tracizează imperiul. Împărțirea imperiului între est și vest definitivează tracizarea Romaniei, remodelând spectrul politic european; mai târziu capitala Romaniei, Constantinopolul, se va greciza. Europa capătă aspectul unei arene plină de „gladiatori” ce se luptă între ei pentru dobândirea gloriei și a puterii politice. Dușmanii de ieri, sunt aliați de azi, ca să fie inamicii de mâine ș.a.m.d.

Spectrul politic la Dunărea de Jos devine extrem de complex și instabil. Împărțirea puterii între mai multe facțiuni din imperiul pontico-carpato-dunărean unele folosindu-se de alianțele cu Constantinopolul, care la rândul lui dorea să-și restabilească dominația militară la Dunărea de Jos pe lângă cea religioasă. Constantinopolul dorea să se folosească de conflictele dintre pontico-carpato-dunăreni întreținându-le pe cât posibil. Alteori Constantinopolul le căuta ajutorul militar; astfel că o parte din pontico-carpato-dunăreni devin în unele momente istorice executanții ai politicilor constantinopolitane și-i găsim luptând în armatele Romaniei în diferite teatre de luptă. La rândul ei noua capitală, Constantinopolul, era dependentă de resursele pontico-carpato-dunărene. Ca urmare pretențiile teritoriale ale împăraților de la Constantinopol în nordul Dunării erau permanente, resursele venite din nord erau vitale pentru populația capitalei.

Armân-Împărat, împăratul armân (*Aırmanareiks, Armanaricus, Ermanaricus în diverse manuscrise*)

Probabil mama o prințesă¹⁰¹ originară din sudul Dunării, armână (aromână) care prin căsătorie cu un membru al dinastiei amalilor ajunge ca prințesă în nordul Dunării. Această căsătorie nu este o excepție în acest spațiu geografic. Chiar Ștefan cel Mare este Mușatin. O străbunică de a lui este Mușata (frumoasa cuvânt întâlnit la armâni- aromâni). Mușatinii și Basarabii aveau descendență imperială purtau coroană și haine imperiale, în tablourile lor votive. Aceste dovezi sacre ne spun că aceștia știau că sunt coborâtori din case imperiale altele decât cele de la Roma și Constantinopol; chiar dacă nu mai aveau forța militară a vechilor amali. Nici imperiile vecine nu le mai recunoșteau poziția, numindu-i vasali; uzurpându-le titlurile preluându-le coroanele și

¹⁰⁰ „La data de 8 noiembrie 324, la aproape două luni de la înfrângerea definitivă a lui Liciniu, împăratul Constantin înalță la rangul de Caesar pe fiul său, Constantin al II-lea, și pune temelia noului oraș. Lucrările efective demarează în 325. Pentru a putea vedea măreția operei lui Constantin, este suficient să facem o comparație între vechiul Byzantium și noul Constantinopol. Capitala nou-construită se întindea pe o suprafață de 6-7 km pătrați, triplă față de mica cetate din timpul lui Septimiu Sever. Potrivit afirmației lui Filostorgiu, împăratul însuși ar fi marcat granițele cetății, cu vârful lancei. Opera de zidire a acestui oraș va dura mai puțin de șase ani, fiind necesară o forță de muncă uriașă, de câteva zeci de mii de oameni, printre care 40.000 de goți.” (<https://saccsiv.wordpress.com/2016/05/11/inaugurare-constantinopol-11-iunie-330/>)

¹⁰¹ În Balcani urmașii *Geților de Aur* se împart în mai multe ramuri după cum se autodenumesc ei: armâni, rămâni, rumâni, remeni sau chiar români. Pe toți grecii îi denumesc *Βλάχοι* („vlahoi”). Mesajul lor plin de încredere în viitor este: „*Armânlu nu cheari!*” (Aromânul nu piere!).

îmbrăcăminte¹⁰². Împărații de la Roma și Constantinopol purtau cununi de lauri și nu coroane ca și cei din nordul Dunării. Excepție o fac cei care au apelat la legiuni recrutate la Dunăre sau care au originea în spațiul Dunărean, pentru a le câștiga încrederea oștenilor.

Anul 376 reprezintă un an de cotitură în istoria Daciei Mari. Moartea celui mai puternic reprezentant din Dinastia Amalilor, Armân-Împărat (*Aírmanareiks, Armanaricus, Ermanaricus în diverse manuscrise*) ce conducea un imperiu imens ce se întindea de la Dunăre la Marea Baltică; este momentul în care tendințele centrifuge se manifestă pe plan politic și duc la fragmentarea din interior a marelui imperiu.

4.4.3. Descentralizări și centralizări în Dacia Mare

Prosperele comunități agricole risipite prin depresiuni și platouri greu accesibile au avut permanent o anumită tendință de autonomie dată în fapt real de forma reliefului și condițiile bioclimatice favorabile unei vieți relativ ușoare și prospere.

Domnia interminabilă a lui Armân-Împărat a fost după o etapă glorioasă cu un sfârșit dezastruos datorită vârstei înaintate (peste 110 de ani) și faptului că era bolnav. Imperiul construit și prin intermediul a numeroase alianțe matrimoniale a dus la o numeroasă familie imperială formată din frați, cumnați, veri etc. în care fiecare membru visa la tronul împărătesc sau la o bucată cât mai mare din imperiu. Lipsa unor reguli de tranziție de putere ferm stabilite, transmitere liniară, a deschis „cutia Pandorei” a luptei pentru putere. Oricine era „os domnesc” putea fi împărat; principiu ce s-a păstrat în Țările Române și-n mileniul al II-lea, cu mari consecințe negative ca urmare a luptelor pentru putere a fiilor, nepoților etc. de domn ce puteau ajunge pe scaunul domnesc. Pentru tron erau fratriciduri, măceluri pe durate de sute de ani între ramurile descendente etc. Acest principiu îl aduce pe Attila „os domnesc” pe scaunul imperial, fiind descendent pe linie maternă dintr-o nepoată a lui Armân-Împărat; Attila fiind un stră-strănepot a lui Armân-Împărat, deci un pontico-carpato-dunărean!?

Revenind la Armân-Împărat; el nu a mai fost în stare să-i stăpânească pe puternici crai (frați, fii, gineri, nepoți etc.) aflați în diverse părți ale imperiului și în ultimii ani ai vieții țara a fost plină de războaie. Practic războiul civil a început odată cu diminuarea puterii politice a dinastiei Amale. *„În vremea aceea s-au ridicat în țară mai multe familii crăiești (voievodale), a căror putere în provinciile lor era cum le era voia, nu era limitată decât de supunerea datorată împăratului.”*

Pentru a se depăși tendința descentralizatoare a dinastiei Balților, ce deja fragmentase imperiul în sud cu ajutor roman, s-a adus la putere o ramură dinastică hunică, care avea și un sprijin militar puternic din nordul Mării Negre. Sub conducerea lui Attila se reface unitatea imperiului, dar după moartea lui se împarte între alți moștenitorii ai dinastiei Amale.

După care alte dinastii venite din nordul Mării Negre, probabil revendicându-și descendența de „os domnesc” ajung la conducerea politică a părții din Imperiului Dacic.

Au urmat ani de frământări în care craii au fărâmițat tot ce se putea fărâmița, în lipsa unei conduceri centrale care să aibă forța de a-și impune autoritatea asupra întregii țări. Craii din diferite părți ale imperiului s-au proclamat suverani, independenți, organizându-și teritoriile ca noi entități politice, după cum le era voia intitulându-se „voievozi a tot stăpânitori”, a unor țărișoare tot mai mici și mai slabe.

Luptele interne între craii și-n interiorul crăiilor, în paralel cu inițiativa unor facțiuni de a chema ajutor străin de la romani, avari, bulgari etc., pentru a-și elimina adversarii politici au generat puternice descentralizări. De regulă ajutoarele primite au dus la împământenirea noilor veniți ca noi dinastii, unele au făcut istorie reunificând o parte din crăiile risipite. Aceste dinastii și-au câștigat legitimitatea prin căsătorii cu crăieșe locale

¹⁰² Descendența imperială a lui Ștefan cel Mare este recunoscută de țarul Rusiei care s-a și încuscrit cu Ștefan.

Prin invazia unora asupra altora, alteleori cu ajutor extern, Dacia a ajuns în mâinile unor conducători slabi care au favorizat procesul de descentralizare până la nivelul de mici țărișoare la nivel de depresiuni intramontane, uniuni de obști. Țărișoare care din punct de vedere politic nu mai reprezentau nimic în raport cu marile regate și imperii ce se nășteau în vecinătate, la început de mileniu II d.Hr.; decât niște țărișoare tocmai bune de „muls”.

4.4.4. Dinastia Balților. O disidență și războiul civil religios (376 - 382) în Balcani

Familia Balților, era dinastie regală încă de pe vremea lui Ostrogota (getul strălucitor) în marele imperiu dacic, și conducea prin părțile Moldaviei și Valahiei cu centrul politic în apropierea dealului Istrița. Ca o consecință politică: se constituie în imeriul dacic o entitate politică cu tendințe centrifuge având la conducere dinastia Balților. Probabil că trecând la creștinism înaintea celorlalți pontico-carpato-dunăreni și-au dat supranumele de geții înțelepți: (vizogoți – vigilenți geți; înțelepți geți). Lupta pentru puterea politică duce la o scindare religioasă și între „geți înțelepți”, apariția arianismului fiind un prilej politic de alianță cu Valens și un nou război ce va muta în sudul Dunării pe geții arieni. Războiul civil va favoriza implicarea hunilor ca mercenari în lupta pentru puterea politică, a căror conducători erau deja înrudiți cu Amalii.

Evenimentele se vor complica se vor încheia alianțe se vor desface, împăratul Valens este ucis în bătălia de la Adrianopol (în 378). Membrii Dinastiei Balților vor efectua cuceririi în sudul Dunării, Italia, sudul Franței și Spania ducând zamolxianismul în sudul Europei. În anul 410 d. Hr. cuceresc Roma (Paulin din Nola spune că spaima și haosul au fost atât de mari la aflarea veștii că geții amenință la porțile Romei încât mulți au fugit...). Membrii dinastiei conduc un regat în Galia și Peninsula Iberică cu capitala la Tolosa (actuala Toulouse) și se vor opune pontico-carpato-dunărenilor conduși de Attila în bătălia de pe Câmpiile Catalaunice (20 iunie 451) unde împăratul balt Theodoric I (Theodor-Împărat) este ucis, bătălia încheindu-se nedecis, părțile în conflict s-au retras.

Balți se mențin la putere în vestul Europei până în anul 711 când vor fi înlăturați de la putere de către arabi. **300 de ani pontico-carpato-dunăreni vor influența politic și cultural Galia și Peninsula Iberică**

4.4.5. Dinastia Hunică. Tătucul Attila (Rex Hunnorum, Medorum, Dacorum).

Dinastia hunică este o soluție salvatoare în lupta dintre pretendenții la tron, posesori de „os domnesc” și este la conducere aproximativ 34 de ani între anul 420 d. Hr. până în anul 454 d.Hr.

Domnia lui Arman-Împărat extrem de lungă (trăiește peste 110 ani, ultima parte a domniei fiind grav bolnav) a permis organizarea a diverse grupări politice care-și doreau puterea pentru ei sau părți din imperiu. Se formau alianțe, altele se desfăceau, între numeroșii membrii ai familiei, se căutau aliați și aveau nevoie de mercenari. În acest joc de intrigi și alianțe un conducător hun¹⁰³ prin căsătorie ia o nepoată a lui Armăn și intră în Dinastia Amalilor. Desprinderea în forță a Dinastiei Balților arieni, și izbucnirea războiului politico-religios între Balți, între Balți și Amali este momentul istoric favorabil de afirmare pe scena politică a hunilor ca aliați ai Amalilor. Atacul hunilor din spate în anul 376 îi aruncă pe arieni peste Dunăre. În acest climat politic cu puternice conflicte interne are loc tranziția de putere politică spre descendenții ce provin din familia regală hunică ce au „os domnesc” amal, ca ramură pe linie maternă a Dinastiei Amalilor. Aceasta în timpul lui Bleda și Attila atinge apogeul ca putere politică. Confederație

¹⁰³ Balemir, Balamir ce ne duce cu gândul la localitatea Balomir din județul Hunedoara. Balomirul de azi să fi fost cu 1500 de ani în urmă fiul obținut de Balemir prin căsătorie cu prințesa amală? De unde și numele de Hun-e-doară!? Să ne amintim că și Cantemir a venit la domnie pe aceiași drum. Cantemireștii, conform chiar opiniei lui Dimitrie Cantemir, erau „coborători din vechiul neam al Cantemireștilor... de la Crâm”. Teodor este primul reprezentant al familiei, care în timpul domniei lui Stefan cel Mare ar fi trecut în serviciul Țării Moldovei, fiind miluit de către domn cu o slujbă și moșii în sudul țării (https://ro.wikipedia.org/wiki/Constantin_Cantemir).

condusă de Bleda și Attila (Tătucul), cu centrul politic în zona Marghitei, are ca bază mai multe crăii pontico-carpato-dunărene, care au asigurat resursele acestui imperiu pontico-carpato-dunăreano-partic. Iar războaiele duse sub conducerea lui Attila au fost de fapt printre altele tot pontico-carpato-dunărene, începute prin sciziunea religioasă provocată de Dinastia Balților.

Două mari regate conduse de doi mari regi pontico-carpato-dunăreni Valevarans (amal) și Ardaric (împăratul gepizilor- copii geților) sunt sub conducerea lui Attila: „Ei au fost cei mai puternici și mai mari regi care au militat sub Attila.” (Nicolo Zeno). Germanii în Cîntecul Nibelungilor vorbesc despre vitegi și importanții principii valahi aliați cu Attila (Ramung, Sigheher nume care sunt preluări germanice nu nume reale). D. Gio. Battista Pitoni vorbește de un conducător războinic „Malduca, domn al valahilor”. În nord un alt conducător al agatârșilor (crăie dacică) era Curidachus. Nume deformat de cronicarii timpului conform specificului limbii lor.

Priscus vorbește despre modul de viață chibzuit al lui Attila asemănător cu al autohtonilor, cu obiceiuri care și azi sunt întâlnite la țărani și un comportament politic asemănător cu al lui Dromihete un alt crai get din timpuri mai vechi.

4.4.6. Dinastia Amalilor și a lui Ardaric: din nou la conducere aproximativ 111 de ani între anul 455 d. Hr. până în anul 566 d.Hr.

După moartea lui Attila puterea politică este dobândită de către alianța dintre Ardaric și nepoții lui Valevarans (frații Teodemir, Unalemir și Vuidemir). Teritoriul imperiului este reîmpărțit: Ardaric (Ardar-Împărat) domnește peste părțile Daciei de răsărit; frații Teodemir, Unalemir și Vuidemir (emiri, regi, crai) peste părțile Daciei de apus; care au extins regatul spre sud până în Dalmația și Croația de azi. Sub conducerea lui Teoderic (Teodor-Împărat) urmașul lui Teodemir cuceririle pontico-carpato-dunărenilor apuseni includ și Peninsula Italică, și apoi continuă spre vest.

În anul 555 d.Hr. armatele Romaniei încheie epopeea amalilor în Italia

4.4.7. Dinastia avară: la conducere 236 de ani între anul 567 d. Hr. până în anul 803 d.Hr.

Din anul 568 d.Hr. avarii preiau puterea politică în nordul Dunării, care include entitățile politice existente într-o federație. În timp ajung atât de puternice încât construiesc un imperiu pontico-carpato-dunărean care în anul 617 au fost cât pe ce să cucerească Constantinopolul. Acesta a fost cruțat doar după ce romanii au plătit o mare cantitate de bunuri și aur.

Franci conduși de Carol cel Mare în anul 790, în alianță cu alți pontico-carpato-dunăreni, cuceresc Panonia până în dreptul râului Tisa. În anul 803 khanul Krum al bulgarilor sud-dunăreni va cuceri Transilvania, detronând dinastia avară.

4.4.8. Dinastia bulgară: aproximativ 164 de ani la conducere; între anii 805 d.Hr și 969 d.Hr.

În anul 805, Krum își extinde autoritatea sa peste pontico-carpato-dunărenii din sudul și nordul Dunării. În nord: în Transilvania, Valahia și Moldova și de-a lungul Dunării în estul Pannoniei.

4.5. Neamurile podolice

În loc aparte în istoria pontico-carpato-dunărenilor îl au migrațiile dezorganizate pornită din Podolia, pe durata a sute de ani.

Oamenii podolici sunt adevărații migratori; sunt mulți și au serioase motivații economice nu politice. Hunii, avarii, bulgarii nu sunt migratori, ei sunt mercenari, condotieri, cuceritori, generatori de dinastii; sunt puțini și au motivații politice de cucerirea puterii prin forță.

4.5.1. Sudul Dunării

Teritoriul din sudul Dunării a fost cel mai afectat de războaiele dintre pontico-carpato-dunăreni și romani; teritoriu care a fost practic o arenă de luptă ce a împins o parte din populația civilă pontico-carpato-dunăreană din provinciile romane: Dalmația, Macedonia, Tracia, Moesiile din sudul Dunării spre zone mai ferite; care să nu se expună jafurilor armatelor care se războiau. O altă parte din populația autohtonă, ce se ocupa cu păstoritul, s-a retras pe culmile dealurilor, în munți, în locuri greu accesibile, unde împreună și ajutați de natură, puteau să-și apere turmele de foamea războiului, constituind așezările umane ale aramănilor (valahilor) din Munții Pindului, Munții Rodopi, Munții Balcani și Munții Dinarici; ce au rezistat până în contemporaneitate.

4.5.2. Podolia

Podolia pe la mijlocul mileniului I d.Hr. cunoaște o creștere demografică ce duce la epuizare a solului, declanșării unei crize alimentare și de pășuni pentru turmele de vite. Astfel că are loc o împărțire a resurselor la niște urmași tot mai numeroși; urmași întreținuți cu mare greutate de ecosistemele din Podolia. Înrautățirea condițiilor de viață a determinat sărăcimea să caute noi soluții de existență. Singura soluție viabilă, la momentul respectiv, era ca o parte dintre ei să plece să scape de sărăcie, ceea ce făcea ca și cei rămași acasă să beneficieze de o îmbunătățire a situației.

Începând din secolul V d.Hr., pe durata a sute de ani, din Podolia pleacă în căutarea de noi surse de hrană grupuri de oameni nevoiași, oameni care trăiau la marginea societății în mari lipsuri.

Descoperirile arheologice prezintă o imagine tragică a acestor oameni sărmani, dezorganizați, dezarmați, ce au migrat spre sud în căutare unui loc unde să poată trăi; un loc în care să prospere. Siturile arheologice vorbesc despre o populație cu inventar extrem de sărac, a unor sărmani necăjiți cu un bagaj modest; sunt total diferiți de cetele bine organizate, bine înarmate, ale altor Mari Familii, care au putere politică, ce au armate adevărate și un bogat inventar sub formă de obiecte din aur și argint, descoperite de arheologi sub formă de tezaure de aur și argint; și care aduse de luptele interne dintre craii au devenit dinastii conducătoare.

Marele Familii din Podolia rămân acasă și vor întemeia formațiuni politice puternice ce vor cîștiga Rusia Kieveană.

4.5.3. Sudul Dunării teritoriu cu deficit de mână de lucru

Teritoriul prielnic așezării podolienilor, l-au găsit în sudul Dunării unde era nevoie de mână de lucru. De fapt romanii tot mereu au repopulat Sudul Dunării prin mutarea de populații pontico-carpato-dunărene din nordul Dunării în sudul ei; astfel că venirea de bună voie a oamenilor din nord a fost considerată de imperialii grecizați ca o acțiune benefică.

Acestea populații ce aparțineau straturilor cele mai umile ale societății rurale podolice, fiind dezorganizate politic și fără veleități de organizare, fără instituții militare, evitau teritoriile populate. La fel cum Țiganii imigranți au ajuns robii boierilor și mănăstirilor, la fel populațiile podolice imigrate au fost asimilate statutului de robi: în termenii oficiali ai timpului „sclavini” indiferent de numele entității politice din care proveneau și au fost integrați pe moșiile latifundiilor Romaniei. Văile mănoase din provinciile: Panonia, Dalmația, Macedonia, Tracia, Moesii au beneficiat de un aflus de brațe de muncă venite din Podolia ce vor lucra domeniile agricole ale nobililor grecizați, la fel ca în prezent cum sunt românii ce lucrează în Spania, Italia etc.

Trebuie să mai fi fost un motiv de plecare a acestor oameni într-o aventură în cel mai bun caz nesigură, iar în cel mai rău de-a dreptul nebunească. Mirajul unui imperiu bogat, „bogăția Constantinopolului”, care-i i-ar îndestula pe toți; la fel ca Vestul pentru români ceea ce a făcut ca peste 4 milioane de români să fie azi „holoangări” în vestul Europei. La fel și atunci ca și acum așteptările au fost mari, dar nu au realizat altceva decât a fi „sclavini”. Ei nu erau ca Marile Familii, bine organizate, cu cete înarmate, care veneau să dobândească puterea politică, aduși de crai autohtoni nemulțumiți.

4.5.4. Originea imigranților

Ca origine, imigranții podolici, erau înrudiți cu tracii, dacii, geți, sciții, sarmații, balticii ș.a.m.d., împreună cu care făceau parte din grupa etno-lingvistică Satem, din acest motiv și trecerea lor prin Dacia a fost pașnică, au migrat în grupuri mici - la fel ca românii în prezent -, în căutare de noi ținuturi de locuit și locuri de muncă pentru a-și asigura existența. Ca nivel de organizare social-politică, descoperirile arheologice din Podolia atestă că în Podolia exista o clasă politică organizată. Cei plecați însă, erau din pătura socială cea mai nevoiașă, ca urmare erau pe o treaptă inferioară a conștiinței politice și nu aveau capacitățile de a se organiza statal.

Fiindcă cei ce au migrat, nu aveau mentalitatea de a se organiza politic și nici organizații politic, practic s-au „scurs” prin teritoriile pontico-carpato-dunărene, la fel ca apa printre pietre „apa trece, pietrele rămân” (ceva asemănător cu migrația ultimului popor migrator în evul mediu, țigani care au ajuns robii boierilor și mănăstirilor, sau în prezent cu migrația arabilor spre Europa, sau de ce nu a celor 4 milioane de români emigrați prin lume). Din acest motiv nici nu au putut fi opriți, probabil că nici nu a dorit cineva să-i oprească, mai ales că în scurgerea lor evitau zonele populate și organizate cu centre de putere politică din spațiul pontico-carpato-dunărean. Aveau comportament de oameni deznădăjduiți!

Unde erau zone populate nu se opreau, treceau ca apa printre pietre, în dorința de a merge mai departe și a găsi un loc unde să-și găsească un rost. Se adunau și se așezau pe teritoriile nelocuite!

Lipsa de organizare și conducere statală a celor care migrau, a fost și un avantaj în sensul că acolo unde ajungeau se supuneau puterilor locale. Din acest motiv au fost văzuți ca o nouă resursă de forță de muncă, adeseori ca și sclavi.

Important de reținut: Nu sunt menționate epidemii în această perioadă a migrării lor, ceea ce presupune o bogăție a resurselor prin spațiul geografic nord-dunărean prin care au trecut, ce le-a asigurat hrana necesară cât și o bună organizare socio-economică a nord-dunărenilor, încât noii veniți și-au dobândi hrana în mod pașnic. Nu sunt semnalate nici conflicte violente cu autohtonii! Prin mentalitatea lor, dată de cutumele zamolxiene, daco-geții erau darnici și ajutau pe sărmani, obicei care îl întâlnim și azi la români. Așa că săracii ce migrau spre sud au primit hrană și nici nu au fost prizonieri.

Lipsa de organizare și conducere statală a reprezentat și o disponibilitate politică de a se atașa la Marile Familii războinice și ca mai târziu sub conducerea acestora să participe la războaie de cucerire a noi teritorii; Marile Familii războinice aveau rol de dinastie conducătoare, care singură datorită numărului foarte mic al populației tribului din care făceau parte, nu ar fi reușit numai ei să cucerească alte teritorii; în schimb puteau oferi conducători. Ca urmare sclavinii, vor constitui sub conducere străine, principala forță armată în diverse bătălii, la fel ca de altfel și pontico-carpato-dunărenii în mileniul II. Au luat în timp și numele acestor triburi războinice: sclavini din sud au luat numele de **bulgari** după numele tribului turcic conducător etc.

4.5.5. Numele de „slavi” a apărut odată cu răspândirea numelui de „valah”, „vlah” în Europa

Numele de SLAVI este o invenție de-a lui Chirilă și Metodiu (început de sec. IX d. Hr.) care au primit misiunea să-i învețe pe săracii și păgânii analfabeți să SLĂVEASCĂ pe Dumnezeu. Misiunea lor misionară de A SLĂVI cuvântul lui Dumnezeu s-a desfășurat nu numai în sudul Dunării ci și în nord (Moravia, și mai departe prin misionariatul discipolilor săi) unde se găseau păgânii analfabeți. Acești păgâni care au fost creștinați și care acum aduceau SLAVĂ cuvântului lui Dumnezeu se vor numi SLAVI. Acolo unde deja erau comunitățile creștinate acțiunea de slavizare a lui Chirilă și Metodiu, respectiv a discipolilor săi, nu a fost necesară, iar populațiile respective păstrându-și vechile nume, și nu s-au numit slavi.

Ca urmare Chiril și Metodiu prin acțiunea lor de creștinare din neamuri pontico-carpato-dunărene, înrudite între ele, cu diverse nume; înrudite și cu: tracii, sciții, sarmații și balticii, au creat un popor slav.

Sclavinii din punct de vedere cultural, prin misiunea de creștinare a lui Chiril și Metodiu (sec. IX d. Hr.), au suferit un proces de puternică transformare și formare pentru a se integra în cultura și civilizația Romaniei. Un proces asemănător cu a emigranților români răspândiți prin diferite părți ale Europei; cu efecte vizibile asupra copiilor lor.

Sclavini colonizați pe domeniile feudale – a unui feudalism incipient- se vor specializa în munca agricolă, nu aveau turme de oi, herghelii de cai, cirezi de vite, aveau numai brațele pentru muncă. Pe când populația traco-pontico-carpato-dunăreană va fi recunoscută ca bogată, retrasă în munții pentru a-și apăra averile, în special turmele, având ca principal obiect al activității păstoritul și cărușia (chervănăria). Bogăția trezea invidie grecilor¹⁰⁴ și genera numeroase conflicte, a căror origine venea din trecutul îndepărtat.

Datorită sferelor de interese diferite, între greci și autohtoni nu erau chiar relații armonioase înainte de venirea sclavinilor. Proprietarii de moșii, care de regulă erau grecizați conform curentului politic la modă, îi considerau pe oieri, ciurdari, chervănari etc. ca „răi”, „periculoși”, „bădărani”, „munteni” adică în limba lor: Βλάχ, βλακικός, Βλάχων Βόλόχ, de unde și numele de vlăch, valah, voloh utilizat de greci cu mult înainte de venirea sclavinilor. Nici noi

¹⁰⁴ Cronicarul thessalioț Kekaumenos (sec. XI) în sfaturi pentru greci, afirmă că vlahi sunt urmașii dacilor.

„Vă sfătuiesc deci pe voi și pe urmașii voștri următoarele, deoarece neamul vlahilor este cu totul necredincios și stricat”, neavând credință dreaptă nici față de Dumnezeu, nici față de împărat, nici față de rudă sau de prieten ci umblă pe toți să-i înșele și minte strașnic și fură mult, jurându- se zilnic cu jurămintele preafrișoate față de prietenii săi și calcându-și ușor jurămintele și făcând și frății de cruce și cumetrii și închipuindu-și că prin acestea va înșela pe cei simpli și deoarece n-a păstrat niciodată credință față de cineva, nici față de împărații mai de demult ai romeilor. Loviți cu război de către împăratul Traian, au fost supuși, iar regele lor, numit Decebal, a fost ucis și capul i-a fost înfipt într-o sulită în mijlocul orașului romeilor. Căci aceștia sunt așa-numiții daci ziși și besi” (Izvoarele Istoriei României, vol III, Scriitori bizantini)

Cronicarii bizantini-greci ne oferă numeroase informații despre pontico-carpato-dunăreni redenumiți: valahi, vlahi. Greci nu i-au iubit pe valahi fiind greu de înrobit, singurele metode de constrângere pe care le puteau face era să-i jefuiască și să-i recruteze pentru a-i trimite să moară pentru împăratul grec. La rândul valahii se răsculau și se refugiau în munții:

„Și dacă va avea loc vreo răscoală și ei se vor preface că au [față de voi] dragoste și credință, jurându-se pe Dumnezeu că vor păzi-o, să nu-i credeți. Căci e mai sănătos pentru voi ca nici să-i puneți să jure îndeobște, nici voi să nu le dați jurământ, ci săi supravegheați [cu grijă] ca pe niște ticăloși, fie că jură, fie că primesc jurământ. Trebuie așadar să nu ai încredere în ei nicidecum, însă prefă-te și tu că le ești prieten. Iar dacă va fi vreodată răscoală în Bulgaria (thema bizantină Bulgaria, n.n.), [...], chiar dacă ei vor mărturisi că-ți sunt prieteni și chiar dacă-ți vor jura [asta], să nu-i crezi.

Și dacă-și bagă nevestele și copii în vreo cetate a Romaniei (Imperiul Bizantin, n.n.), îndemându-i să-i bage, dar să stea înăuntrul zidurilor, iar ei afară. Și dacă vor voi să intre la familiile lor, să intre numai doi sau trei; iar când aceștia vor fi ieșit, să intre iarăși alții. Să ai multă grijă de ziduri și de porți. Și procedând astfel, vei fi în siguranță. Iar dacă vei lăsa să intre mulți deodată la familiile lor, cetatea va fi trădată de ei și vei fi mușcat de ei ca de viperă și atunci îți vei aduce aminte de sfaturile mele. Dar dacă vei păzi aceste [îndemnuri], îi vei avea și pe ei supuși și, pe deasupra, vei fi lipsit de grijă.”

veniți ce lucrau terenurile agricole ale nobililor nu vedeau cu ochi buni independența, bunăstarea pontico-carpato-dunărenilor și turmele de oi păzite de câini răi ce făceau pagube terenurilor cultivate, obligându-i să refacă ce stricau turmele. Așa că au învățat de la greci „ciufala” și au adoptat-o.

Răspândirea numele de valah este o consecință a slavizării?

Cei ce nu erau nici romei, nici romaioi, nici sclavini, dar care erau creștini și nu aveau nevoie de acțiunea misionară a lui Chirilă și Metodiu vor fi numiți: vlahi, valahi. Evident că Chirilă și Metodiu oameni cu multă carte și cu funcții importante în imperiu, originari din Salonic, zonă intens populată cu armâni, cunoșteau foarte bine pe urmașii pontico-carpato-dunărenilor (în sud aromânii de azi) și ca urmare nu i-au numit nici sclavini, nici romaioi ci altfel după „ciufală” – adică valahi. Iar acest nume l-au dus în Moravia, în spațiul geografic din nord, astfel că numele de valah sub diferite forme de pronunție și scriere va deveni renume în Europa sub forma de: blahi, olași, valahi wallachi, (ortografiere diferită după specificul celor care le auzeau pronunțat numele).

4.5.6. De ce valahii nu au fost slavizați?

Misiunea primită de Chirilă și Metodiu era clară „să-i învețe pe săraci și păgânii analfabeți”; este fără dubii un program de formare privind integrarea „săracilor și păgânilor” veniți în România din starea de „înapoiere spirituală și culturală” și aducerea lor la supușenie față de împăratul de la Constantinopol.

Privitor la spațiul nord-dunărean, slavizarea nu s-a produs din motive obiective:

- în nordul Dunării, podolienii nu s-au așezat datorită numărului mare de locuitori; se știe că podolienii evitau să se așeze în zonele dens populate, căutau terenuri agricole libere unde să muncească;

- activitatea de misionariat a lui Chirilă și Metodiu nu a fost necesară în nordul Dunării, pentru că aici erau deja creștini în vremurile acelea. La români termenii care desemnează credința nu îi găsim la slavi, deci nu sunt rezultatul activității de misionariat a lui Chirilă și Metodiu;

- în nordul Dunării cât și în sud erau un popor care nu era nici romeu, nici romaion, nici sclavin, dar care era creștin și nu aveau nevoie de acțiunea misionară a lui Chirilă și Metodiu și care se revoltau mereu; oamenii aceștia erau „răi” după cum spunea elita greacă.

Utilizarea alfabetului chirilic, și limbii slavone în bisericile din nord și limbă de stat trebuie să însemne o anumită filiație între nord și sud a cărei sens în prezent trebuie găsit. Nu greacă!, nu latina! limbi ale imperiului! Aceasta este evidentă, știind că utilizarea slavonei a întâmpinat o puternică opoziție din partea clerului creștin din acea vreme. Și totuși terminologia bisericească este exclusiv, spunem noi, de natură slavonă (Petre P. Panaitescu). De ce? Nu greacă! Nu latina!

Se pune o altă întrebare: care este contribuția specifică a podolienilor la cultura românilor și dacă există? Se știe că:

- podolienii erau înrudiți cu pontico-carpato-dunărenii, deci aveau elemente comune, asemănătoare, fără a fi de împrumut unii de la alții. Unii erau chiar de neam pontico-carpato-dunărean din nord;

- ca nivel de organizare social-politică erau dezorganizați nu aveau capacitățile de a se organiza statal, atunci când au apărut în sudul Dunării. Este exact situația emigranților români plecați prin Europa, ei nu merg acolo ca să-i organizeze statal pe cei de acolo, ci ca să muncească!!! Imperiul a fost bucuros că noi populații vor popula moșiile demnitarilor pustiite de războaie, că au mână de lucru și a fost interesat de integrarea lor, aceștia însemnau venituri noi la visteria imperială. Deci nu se aflau în situația de a putea învăța pe alții organizare statală! Nu puteau învăța pe alții ceea ce ei nu știau!. Nu puteau da ceea ce nu aveau! Faptul că în Podolia, de unde au plecat,

erau elemente de organizare statală, era altceva. Odată plecați, fără sprijin armat, nu puteau fi decât robi „sclavini”;

- cultural se aflau în situația de a primii de la pontico-carpato-dunăreni, nu de a da. Așa că nu putem spune că am avea multe împrumuturi de la podolienii, ci că avem elemente comune, asemănări, datorită înrudirii noastre, făcând parte din aceeași grupă etno-lingvistică. Unitatea lingvistică s-a păstrat, pusă în evidență și azi prin sunetele notate în limba română cu literele: „ă”, „â”, „î”, „ț”, „ș”, prezente la toate populațiile din centrul Europei, dar inexistente în limba latină. La fel se întâlnesc importante elemente de gramatică ce sunt comune. Imaginați-vă ce ar mai rămâne dacă s-ar scoate aceste sunete din vorbire... și am vorbi numai în pronunție latină!

Descoperirile arheologice privind cultura materială a celor plecați din Podolia dovedesc că aceștia au fost nevoiași, cultura lor a fost inferioară celei autohtone, ceea ce era firesc; cei ce au plecat din Podolia erau la marginea societății, nu au plecat de bine ci alungați de rău, de săraci ce erau. La fel ca cele 4 milioane de români în contemporaneitate... Oare câte împrumuturi vor lua nemți, spanioli, englezii de la culegători, ciupercarii etc. români ce muncesc pe la ei. „La momentul sosirii slavilor pe teritoriul de astăzi al României, populația indigenă era una destul de omogenă, cultural și etnic, iar cercetătorii opinează că aportul acestora, în esență, asupra etnicității locuitorilor de aici, a fost aproape nul.” (Valentin Roman)

4.6. Și totuși ... ! Unde au dispărut craii?!

4.6.1. Crai, crăiese?!

Despre crai, fii de crai și crăiese abundă o întreagă literatură populară. Colinde, cântece au ca personaje principale crai și crăiese. Obiceiurile de sărbători au ca personalități mitice craii, crăiese unele interpretate de tineri cu textele folclorice adecvate.

Numeroase movile, piramide de pământ, gorgane sunt considerate morminte ale craiilor sau crăieselor din vechime. Numeroase vârfuri de dealuri au numele de cetățuia sau au legende care afirmă că acolo a fost o cetate sau palat cândva demult, locuit de crai și crăiese.

Putem întocmi liste întregi de cuvinte cu nume de: oameni, locuri, ape, localități, plante, animale, etc. care au ca și cuvânt de bază sau ca rădăcină a cuvântului grupul de litere: „crai”, „craiu”, „crăiasă”, „crăițe” sau variante ale acestora.

Chiar în prezent întâlnim nume de pensiuni, hoteluri etc. care au ca și cuvânt de bază sau ca rădăcină a cuvântului: „crai”, „craiu”, „crăiasă”, care vorbesc de la sine cât de puternic este întipărit în inconștientul nostru și-n memoria noastră ancestrală personalitatea umană de crai și crăiasă sau personalitate cu puteri supranaturale de zână. Aceasta este o dovadă că zeci și zeci de generații (peste 20 de generații, peste jumătate de mileniu) au avut ca personalități politice de cea mai mare importanță crai și crăiese. Chiar Anul Nou vine ca și un „Crai”, luna nouă este „crai nou”. Horea era poreclit de moți „Crăișorul Horia”. Avram Iancu era denumit „Crăișorul munților”, nu voievod, nici rege, nici împărat. În inconștientul colectiv și individual există o informație mai veche și mai trainică decât cuvântul „voievod” și de „rege”, cel de „crai” și „crăiasă”. Evident că și cuvântul și funcția socio-politică sunt autohtone și au fost cândva extrem de importante pentru societate pe o durată extrem de lungă peste o jumătate de mileniu.

Funcția politică de „emir” nu a avut succes, chiar dacă câțiva amali și-au investit copii cu apelativul de „emir”.

4.6.2. Unii craii au cerut oaste în ajutor..de la străini. Și străinii i-au ajutat; când pe unul când pe celălalt! Până le-au preluat puterea politică... După care, au dispărut craii...! Și le-au preluat și crăiile.

Hunii, avarii, bulgarii lui Asparuh nu sunt migratori, ei sunt mercenari, condotieri, cuceritori și întemeietori de dinastii și ctitori de țară reunind crăiile, băniile, voievodatele

autohtone; la fel cum la început de mileniu al II-lea Arpadieni, Mușatinii și Basarabi au fost întemeietori de dinastii și ctitori de țară într-un alt context istoric. Acest obicei de a aduce dinastii străine s-a menținut până în contemporaneitate când boierii nu se mai înțelegeau și puneau în pericol existența propriei țări: un exemplu este aducerea Dinastiei de *Hohenzollern-Sigmaringen*.

Hunii, avarii, bulgarii, la fel ca turcii mai târziu, erau războinici ce-și vindeau abilitățile războinice celor care plăteau mai bine. Probabil că atunci când au fost chemați ca mercenari nu și-au dorit puterea politică, ci numai soldele; dar, văzând slăbiciunile conducătorilor autohtoni, luând contact cu hățișul de intrigi ale претендентii la domnie, nemulțumirile clasei politice existente, certurile, rivalitățile dintre crai, bani, voievozi, au fost factorii care în momentul în care au devenit vizibile au generat ideea „oaspeților” de a prelua puterea politică. Și repede au înțeles că pot prelua puterea politică având ca aliați o parte dintre autohtoni și prin căsătorii cu prințese autohtone dobândind „os domnesc” și „cădință” la domnie. Mercenarii primiți ca „oaspeți”, fiind organizați militar proclamau ca împărat pe conducătorul lor, localnicii ieșeau din impas acceptându-l ca și împărat, craii devenind vasali. Este evident că noii veniți puțini la număr nu au putut produce mari modificări în instituțiile autohtone, viața urmându-și aproape vechiul curs. Urmașii noilor veniți, crescuți și educați în context autohton vor suferi un proces de adaptare treptată.

Angajați ca mercenari de unii dintre conducătorii aflați în conflict, devin parte a jocurile de acapararea puterii, câștigând tot mai mulți susținători autohtoni care de fapt îi și aduc la putere ca o nouă dinastie conducătoare. În acest moment, motivația acestora devine în primul rând politică; avantajul în cucerirea puterii politice este dat de cetele bine instruite și înarmate, devotate conducătorului mercenarilor; care după preluarea puterii politice vedeau posibilitățile de îmbogățire prin acapararea crăiilor.

Nici grupurile politice de autohtonii nu sunt străine de acest joc, pentru că la rândul lor doresc răsturnarea celor care erau la putere folosindu-se de oaspeții străini și să pună bazele unei dinastii „marionetă” în care ei să aibă rolul conducător.

Primii conducători ai mercenarilor hunii, avarii, bulgarii au dovedit o abilitate politică deosebită și repede au preluat puterea politică și treptat s-au debarasat de incomozii crai autohtoni zurbagii. Conducătorii și-au întărit poziția prin căsătorii cu crăiese locale, pentru a-și asigura moștenirea domniei conform tradiției. Între noii veniți cu conducătorul și aristocrația locală se sudau alianțe prin căsătorii pentru extinderea bazei comune a intereselor politice. Pentru a avea liniștea internă, au antrenat pătura războinică și turbulentă a oștenilor crailor în războaie de extindere a împărăției, războaie împotriva dușmanului tradițional. Hunii, avarii, bulgarii ofereau conducătorii, iar autohtonii ce aveau o solidă bază demografică ofereau luptătorii și resursele necesare. Activitatea economică a populației autohtone a fost susținută, pentru că era vitală întreținerii noilor dinastii și a armatelor numeroase în permanent conflict cu imperiul roman.

Războaiele, campaniile militare, aveau nevoie de resurse umane și materiale care să le susțină, ceea ce presupunea o viață economică înfloritoare în care oamenii: oșteni și producători să-și valorifice disponibilitățile. Asta însemna dinamism economic, recompense iar ca finalitate întărirea puterii politice pe o structură politică existentă deja, dar acum relativ mulțumită. Iar treptat crearea unei noi clase politice cu o nouă componență, cu funcții și denumiri noi, conform dorințelor conducătorului, „o clasă politică a oamenilor conducătorului”, cu mentalități adecvate dinastiei. Ajunși în această etapă de maturizare politică a dinastiei, nu mai este nevoie de crai, care erau prea puternici și greu de stăpânit; au fost treptat îndepărtați din funcții politice și de conducători de oști; etapa lor istorică s-a încheiat odată cu consolidarea dinastiei străine. Îndepărtați din anturajul politic aflat la putere, împinși la marginea imperiului, dispar ca oameni politici odată cu funcția de crai, ce va mai rămâne ca nume în toponime etc. Va mai fi întâlnit ca funcție politică în zonele de margine, până-n mileniul al II-lea azi în paralel cu sinonimul de „rege”. Înlăturarea crailor face loc unei alte clase politice autohtone, din următorul eșalon, grăbită

să vină la putere din urmă: banii-conducătorii cetelor de oșteni; și voievozii o clasă politică mai numeroasă mai mărunță și cu putere politică mai redusă. Voievozii vor avea un rol istoric mai important în prima parte a mileniului al II-lea, și vor fi cei care vor conta în jocurile politice; cu toate că repede voivodatele lor fiind insignifiante – luate individual- vor avea comportamente de vasale, supuse sau ocupate, astfel că treptat titulatura își va pierde importanța odată cu constituirea noilor imperii – crește puterea imperiilor și scade puterea voievozilor care nu mai contează decât ca executanți fideli în ducerea bătăliilor.

Hunii, avarii, bulgarii și alții care au venit, nu au putut coloniza în masă pentru că nu au avut cu ce coloniza, erau puțini, afluxul lor de populație era nesemnificativ în raport cu autohtonii, astfel că atunci când dinastiile au pierdut tronul ele nu au mai reprezentat nimic, dispărând din istorie ca actori politici. Este evident că fără ajutor intern nici hunii, nici avarii, nici bulgarii lui Asparuh nu ar fi putut forma dinastii și nici nu s-ar fi vorbit despre ei în prezent, ar fi fost niște mărunți mercenari ca atâți alții de-a lungul istoriei, despre care nu se mai știe nimic.

Slăbiciunea politică a hunilor, avarilor și bulgarilor a fost generată de ponderea numerică neglijabilă comparativ cu efectivele populaționale autohtone ceea ce determina un anumit comportament politic, o anumită organizare, pentru că nu se putea conta pe ajutor venit din est. Pentru a organiza teritoriul aveau nevoie de oamenii ai locului, de aliați autohtoni care să-i ajute în administrare și care așteptau recompense prin redistribuirea internă a resurselor cu consecințele conflictuale firești între Marele Familii – unele dobândeau putere, altele pierdeau putere și dispăreau în lumea de jos, rămânând doar cu numele de „crai”, „craiu”, „vodă”, „ban” etc. ca dovadă că înaintașii lor cândva în mileniul I au avut importante funcții politice.

Efectivele militare reduse ale hunilor, avarilor și bulgarilor era compensată prin organizare, disciplină și pregătire militară. Pe de altă parte s-a apelat la localnici care au constituit grosul efectivelor, care recrutați, instruiți în arta războiului au făcut istorie în Europa sub comanda dinastiilor ajunse la putere. Amploarea războaielor purtate sunt o dovadă a marilor capacități a primilor membri ai dinastiilor, care au reușit să mențină o viață socio-economică înfloritoare: ceea ce presupunea menținerea organizării administrativ-militară, dezvoltare economică, producție de armament, echipament și tehnică militară, căi de comunicații, cetăți, depozite, în plus o nouă clasă politică autohtonă și fidelă. O dezvoltare a producției agricole care să asigure cerealele necesare, necesarul de cai și animale pentru hrana armatelor în campanii. Iar ca propagandă politică, justificarea necesității dinastiei la conducere, prin menținerea unui pericol extern vizibil; împingerea treptată a frontierei prin cucerire de noi teritorii, cuceriri prin forță armată sau prin alianțe, care vor asigura durabilitatea sistemului. Când cuceririle s-au oprit, noua clasă politică a reînviat vechile năravuri și dinastiile au fost schimbate, chiar dacă craii dispăruseră și nu mai exista vechea clasa politică autohtonă războinică, noii voievozii și Marile Familii nu și-au uitat vechile metehne.

Chiar dacă la conducere au venit dinastii străine, poporul a continuat să-și ducă viața la fel ca înainte. Chiar dacă în anturajul dinastiei influențele avarie sau bulgare erau puternice în restul țării vechile tradiții, artă, arhitectură în gândire și obiceiuri s-au păstrat ca și cum niciodată la putere nu ar fi fost avari etc. În timpul acestor dinastii elementele culturale de import nu au reușit să se impună, încât odată cu înlocuirea dinastiei au și dispărut. Concepțiile, cultura, limba, obiceiurile autohtone continuându-și evoluția nestingerite, conform matricei stilistice.

Atât avarii, hunii și bulgarii ar fi fost invizibili în istorie dacă nu ar fi existat luptele pentru putere între elitele conducătoare ale pontico-carpato-dunărenilor; elite care doreau să-și înlăture adversarii politici să ajungă la conducere cu prețul ruinării imperiului. Conflictele sângeroase între pretendenții la tron, implicau folosirea unor trupe de mercenari, apelarea la ajutor extern și la ruina treptată a imperiului. Sugestivă este sângeroasa luptă dintre Dănești și Dragulești: „Printre valahi în vremea noastră au fost două facțiuni, una a Danilor și cealaltă a Dragulilor, dar cum aceștia erau mai slabi decât Danii și erau asupriți de ei în tot felul, au chemat

pe turci în ajutor și, ajutați de forțele acestora, au zdrobit pe Dani aproape nimicindu-i. Iar Danii, primind ajutor de la Ioan de Hunedoara, care cârmuia Ungaria, acesta <<prin acțiunea sa>> nu i-a reinstalat într-atât pe aceia, cât a dobândit pentru sine însuși glorie și bogății, ca unul care, smulgând pământurile Danilor de sub puterea turcilor, le-a ocupat el, reținându-le ca posesiuni perpetue pentru sine și pentru urmașii săi”(Papa Pius II, sursa: Călători străini despre țările române). Sistemul democratic, pentru acele timpuri, ce avea la bază principiul „os domnesc” era un sistemul ereditar-electiv „prin care se asigura succesiunea în scaunul domnesc, a deschis un larg câmp luptelor pentru putere, toți descendenții domnești - legitimi sau nelegitimi - având posibilitatea să ridice pretenții la suprema demnitate” (Ștefan Andreescu). Acest principiu „os domnesc” a creat un permanent dușman intern contra stării de fapt a țării, dușman intern care își chema în ajutor puteri străine pentru a înlătura starea de fapt, ducând treptat în mileniul al II-lea la prăbușirea statală încât în secolul al XVIII-lea d.Hr. urmașii dinastiilor autohtone au fost înlăturați în totalitate și înlocuiți cu guvernatori – dregători- străini, iar valahii dispar ca rol politic în Europa, la fel ca cei din sudul Dunării. Ieșirea din această stare începe cu Revoluția lui Tudor Vladimirescu ce determină începutul renașterii pontico-carpato-dunărenilor.

Revenind la mileniul I d.Hr. avarii și bulgarii au ca efect politic major înlăturarea clasei politice a crailor și înlocuirea cu o nouă generație de oameni politici, oamenii lor (istoria se repetă?!).

4.7. Mileniul I d.Hr. generator de civilizații și cultură

4.7.1. Mileniul Id.Hr. generator de unitate teritorială și lingvistică

Comunicarea fără dificultăți lingvistice a celor din Bucovina cu cei din Banat, a celor din Maramureș cu cei din Oltenia etc.; comunicare prin viu grai de la individ la individ din diferite colțuri ale țării, de la o generație la alta, este o dovadă că acești pontico-carpato-dunăreni cândva în trecut au fost într-un eon dogmatic ce i-a unificat teritorial, religios, lingvistic. Unitatea culturală le-a dat o anumită identitate inconfundabilă cu alte părți ale Europei; și-n primul rând o anumită filozofie identitară definită metaforic prin „sufletul satului” (L.Blaa). Unitatea a fost atât de puternică încât mileniul al II-lea d.Hr.,cu toată prăbușirea lui politică, nu a reușit să-i diferențieze decât cu totul și cu totul nesemnificativ, chiar dacă au fost „rupți în bucăți” de imperii străine cu culturi diferite care au căutat să-i convertească în primul rând religios.

Unitate găsim și-n viziunea pontico-carpato-danubienilor asupra relației omului cu divinitatea, natura, în toate momentele vieții; care este de o originalitate evidentă și o profunzime ce o depășește pe cea de sorginte greacă. Evident independentă de cea greacă și mult mai veche de cât cea greacă prin natura ei chibzuită și concluziile la care a ajuns valabile perpetuum. Această viziune este cuprinsă într-o curiculă populară cu o anumită misiune pentru a atinge un anumit ideal de profil uman. Ca urmare curricula chiar dacă - după câte știm- s-a transmis prin viu grai din generație în generație, are un anumit scop ce se atinge „parcurend conținuturile curriculare” pentru a recepționa și a se însuși mesajele didactice despre:

- mituri în basme, povești, legende, balade;
- etică în proverbe, zicători, vorbe de duh, strigături ce exprimă o viziune filozofică condensată asupra existenței și conviețuirii umane;
- norme de conviețuire în cutume, învățături, tradiții;
- cunoștințe științifice și tehnice, arhitectură populară;
- arte vizuale pictură, sculptură;
- creații în muzică, dans popular;
- trăiri de o deosebită intensitate în doine și colinde simboluri ale spiritualității, cântece de jale și colinde.

Valabilitatea acestei curricule populare validată prin ctitorirea unui complex cultural arhaic, în prezent un adevărat tezaur, unic în Europa. Acest tezaur cultural este o imagine obiectivă a dezvoltării personalității umane în acest eon dogmatic; a nivelului de pregătire al individului ca să fie capabil pentru a desfășura activități utile lui și societății, pentru a avea o viață prosperă.

Esența spirituală a acesteia trebuie căutată în „veacuri de întuneric” cu mult mai vechi decât cele ale creației filozofice grecești, accesibilă azi prin complexul cultural arhaic pontico-carpato-dunărean. Opera lui Lucian Blaga ne deschide ochi, mintea și inima pentru a înțelege aceste valori ale complexului cultural, ce promovează valori etnografice, culturale, spirituale, lingvistice definitorii inconfundabile specifice acestui eon dogmatic care la rândul lor sunt sursă de cunoaștere a istoriei și culturii.

Evident că această construcție monumentală, complexul cultural pontico-carpato-dunărean nu putea fi moștenit de la niște înaintași care l-au realizat la un rapid „descălecat”, ci îi era obiectiv necesară un timp extrem de lung. Obiectiv era necesar pentru această construcție monumentală și unitară un teritoriu unificat și o conducere unitară. Dacă ar fi fost un teritoriu descentralizat politic în primul rând ar fi fost vorbire diferită a bănățenilor de bucovineni, a maramureșenilor de olteni, a moldovenilor de bihoreni; ceea ce nu este!

Să privim și o altă absurdă ipoteză: urmașii cuceritorilor romani în loc să fi fugit la Roma la rudele lor, ar fi fugit să se ascundă în păduri un mileniu după care brusc au ieșit în locuri largi și au întemeiat voievodate ce într-o primă etapă au învins în războaie imperii și regate. Oare chiar ar fi fost posibil așa ceva: aceștia ar fi fost iremediabil sălbăticiți împinși în epoca pietrei și nu ar mai fi existat ca popor; iar din punct de vedere medical izolările ar fi dus la degenerări genetice încât după o mie de ani din păduri ar fi ieșit mai mult neoameni. Ceea ce este evident azi că nu s-a întâmplat. Uitați-vă cât de falnici sunt autohtonii și ce tezaur cultural arhaic au!, nicăieri în Europa nu se mai găsește așa tezaur arhaic bogat și valoros.

Istoric cultura și civilizația pontico-carpato-dunăreană a schimbat destinul Europei în mileniul I d.Hr. Modelul pontico-carpato-dunărean a fost răspândit de către dinastiile Amalilor și Balților care au întemeiat entități politice în Europa. Acest model pontico-carpato-dunărean a fost perpetuat, reinterpretat sau imitat, în teritoriile unde au fost întemeiate entități politice cu dinastii pornite de la Dunăre ce au durat secole. Civilizația și cultura pontico-carpato-dunăreană difuzată în nordul și vestul Europei și-au pus amprenta asupra culturii medievale, asupra limbii vorbite și prin zamolxianism asupra unor modele sociale de comportament.

Dinastia Amalilor reușește să realizeze unitatea teritorială și unitatea lingvistică în spațiul central european, fapte pe care nici Imperiul Roman nu a putut să le realizeze și nici mai târziu Sfântul Imperiu Roman cu tot sprințul spiritual al Bisericii Catolice.

4.7.2. Viața socio-economică în Dacia Mare

Dacia cuprindea o societate ruralizată caracterizată prin avânt economic și cultural datorată în bună parte stării de liniște în interior și focalizarea forțelor spre războaiele din afara granițelor.

Populațiile organizate în obști, bănii, voievodate și crăii au fost extrem de războinice, ducând numeroase războaie de extindere a împărăției, războaie împotriva dușmanului tradițional din sud, Imperiul Roman, ceea ce este o dovadă că pontico-carpato-dunărenii aveau o societate dezvoltată socio-economic cu o solidă bază demografică ce putea oferi luptătorii și resursele necesare unui conflict de lungă durată cu un imperiu puternic. Activitatea economică a populației autohtone era vitală întreținerii armatelor numeroase în permanent conflict cu imperiul roman.

Războaiele, campaniile militare, aveau nevoie de resurse umane și materiale care să le susțină, ceea ce presupunea o viață economică înfloritoare în care oamenii: oșteni și producători să-și valorifice disponibilitățile. Asta însemna o structură politică funcțională unitară și

centralizată, bine organizată ce asigura dinamismul economic necesar valorificării resurselor spațiului geografic al Europei Centrale.

Amploarea războaielor purtate sunt o dovadă a marilor capacități a conducătorilor, care au reușit să organizeze viața socio-economică: ceea ce presupunea organizare administrativ-militară, dezvoltare economică, producție de armament, echipament și tehnică militară, căi de comunicații, cetăți, depozite, o clasă politică competentă. O dezvoltare a producției agricole care să asigure cerealele necesare, necesarul de cai și animale pentru hrana armatelor în campanii. Iar ca rezultat militar vizibil; împingerea treptată a frontierei prin cucerire de noi teritorii, cuceriri prin forță armată sau prin alianțe, care vor asigura durabilitatea sistemului pe timp de un mileniu.

Plecările în numeroasele campanii militare de cucerire a Imperiului Roman, în final a Romei, au necesitat mari eforturi materiale și umane, ce au determinat o circulație activă de persoane și de capital ceea ce a generat teaurizări în bunuri, dintre care vizibile în prezent sunt cele în aur și argint. Numeroasele descoperiri arheologice de tezaure de aur și argint îngropate din diverse motive în diverse locuri vorbesc de la sine despre bogățiile acumulate de unii indivizi ca urmare a unei vieți economice prospere.

Termenul de comparație este Imperiul Roman care comparativ cu Dacia Mare se dovedește într-un stadiu inferior de dezvoltare, ca urmare pierzând tot mai des în confruntările militare; într-un final Roma fiind cucerită de pontico-carpato-dunăreni.

Economia fără a fi dominată de bani lichizi, este în esență o economie rurală dezvoltată, în jurul numeroaselor cetăți (cetății), mănăstiri, biserici, așezăminte.

Dovada unei credințe religioase foarte puternice confirmată prin existenței numeroaselor locașuri de cult, a bisericilor și schiturilor creștine. Acest fapt este dovedit indirect prin rezistența valahilor în fața misionarilor altor religii, toponime și descoperiri arheologice. În acest sens avem ca dovadă, mai târziu, acțiunea generalului Adolf Nikolaus von Buccow comandant militar și guvernator al Transilvaniei, care a închis și distrus un mare număr de mănăstiri, biserici și schituri ortodoxe.

Aglomerările umane sub formă de „târguri” sau „câmpulunguri” prefigurează orașele de mai târziu. Forma de organizare de bază era „obștea”; uniunile de obștii pe depresiunile râurilor alcătuind țărișoare conduse de „voievozi” și militar de „bani” care la rândul lor constituiau crăiile.

Orientarea societății spre război și campanii militare a structurat un anumit tip de organizare statală federală cu capitală intinerantă după cum o cereau necesitățile de război. Capitala era acolo unde era împăratul. Reședința unde-și avea familia, cetățile, aveau un rol politic minor; locuri de depozitare și de refugiu al familiilor în situații limită. Și în mileniul al II-lea voievozii nu se refugiau în cetăți ci foloseau avantajele locului geografic pentru a lupta cu dușmanul: păduri, mlaștini, chei etc.

Spațiul geografic al Europei Centrale a fost bogat în resurse materiale și umane ce au alimentat continuu campaniile militare. Au fost stabilite numeroase alianțe, mai mult sau mai puțin inspirate cu dinastiile asiatice, pentru a menține o presiune crescândă asupra Romei și mai târziu asupra Constantinopolului. Acest obicei de a aduce dinastii străine este menținut pentru popoarele din centrul Europei până în mileniul al II-lea cu orientare spre familiile dinastice din apus. Aceste alianțe nu duc la menținerea unității Daciei Mari pe termen lung, ci la divizarea ei în stătuțele ce vor fi tot mai slabe în Evul mediu european și la o slăbire economică; o sursă de neînțelegeri și conflicte mai mult sau mai puțin locale; ce au dus la adâncirea fărâmițării acestor crăii în funcție de dinastiile autohtone sau străine ce puneau stăpânire pe puterea politică.

Dacia Mare ajunge în mileniul I d.Hr. un imperiu ce se va destrăma din interior după un mileniu de istorie glorioasă. Campaniile militare ducând spre vest armatele care ar fi putut asigura coeziunea Daciei Mari, au contribuit și ele la descentralizarea Daciei. Cuceririle în sudul și vestul Europei au presupus importante resurse umane duse în afara imperiului și o epuizare

proporțională a spațiului autohton, ce devine fragil în fața unor interese descentralizatoare interne sau externe.

4.7.3. Contribuția Daciei Mari la configurația politică a Europei

Este evident că Europa mileniului I se împarte între nord și sud (nu ca acum între est și vest). Documentele istorice vorbesc despre un șir de campanii militare ale nordului ce brăzdează sudul, ceea ce înseamnă că neamurile din nord se aliază, și în mod evident apare o solidaritate getică cu alte neamuri. Aceștia vor invada Europa în mileniul I și vor remodela-o politic. Isidor de Sevilla spunea „Roma însăși învingătoarea tuturor popoarelor, a trebuit să slujească supusă – sclavia - și să primească jugul triumfului getic”. Această solidaritate se manifesta nu atât politic cât spiritual și cultural. Geții care aveau o cultură mai dezvoltată cu cutume zamolxiene în armonie cu mediul aveau să influențeze celelalte neamuri, generând o identitate culturală nordică, în care spațiul carpato-dunăreano-pontic să reprezinte nucleul. Tot Isidor de Sevilla spune că: geții au fost cei mai puternici dintre toate neamurile și nu doar prin tăria trupului lor ci și prin credința lor în nemurire.

În centrul Europei, a existat un nucleu relativ stabil în nordul Dunării dens populat care a asigurat efectivele de combatanți (cavalerie și pedestrași) necesare armatelor cât și rezervele necesare completării pierderilor umane ca urmare a numeroaselor campanii militare care vor modela harta politică a Europei în următoarele secole: vor cucerii Roma, vor încasa tribut de la Constantinopol, vor întemeia imperii în sudul și vestul Europei. O adevărată „mașină de război” pontico-carpato-dunăreană.

Realizări ce nu ar fi fost posibile dacă spațiul carpato –dunăreano-pontic nu ar fi putut oferi resursele necesare umane și materiale punerii pe picior de război a sute de mii de oameni, a echipamentului și a hranei, proviziilor necesare campaniilor militare pe durate lungi, a meseriașilor necesari satisfacerii cerințelor militare- necesarul de armament, tehnică de luptă și provizii pe termen lung. Astfel că dinastiile conducătoare ale amalilor, hunilor, baltilor, avarilor, bulgariilor etc. au putut să alinieze pe câmpul de luptă armate numeroase; recrutate echipate, aprovizionate pe teritoriul pontico-carpato-dunărean; disciplinate, serios instruite și bine echipate datorită resurselor existente, care să învingă în bătălii legiunile romane. Frecvența mare a atacurilor este un indicator evident al bogăției de resurse umane și materiale a spațiului Nord-Dunărean, permițând refacerea rapidă a coloanelor de atac. Victoriile repurtate pe câmpul de luptă împotriva legiunilor romane, a fost argumentul pentru care împărați romani de origine traco-pontico-carpato-dunăreană au avut în armatele lor pe daci. Ca urmare armatele cu stindardele cu dragonul dacic vor șuiera în Europa medievală și în sprijinul unor împărați ai Romaniei cât și mai târziu în sprijinul lui Carol cel Mare, iar despre vitejia oștenilor daci se va vorbi până-n evul mediu târziu fiind deosebit de bine apreciați ca mercenari în slujba diverselor imperii, chiar dacă Dacia dispăruse de pe hartă ca stat unitar; dar menționată pe hărțile medievale ca spațiu geografic locuit de daci sau valahi.

4.7.4. Identitate culturală

Periplul prin diverse părți ale lumii, studiul în biblioteci, l-au determinat pe Lucian Blaga să aibă convingerea că există o anumită identitate specifică a acestui spațiu cultural; un anumit inconștient colectiv unitar edificat pe durate lungii de multe milenii, care să aibă ca formă de manifestare o anumită matrice stilistică: matricea stilistică a poporului geto-dac de neam trac, azi român.

Specialiștii oferă numeroase informații privind evoluția populațiilor în acest areal geografic bogat populat diagnosticându-le sub formă de civilizații succesive ce a dus la o cultură de o bogăție și valoare deosebită pentru Europa.

Pe de altă parte această formidabilă cultură nu putea fi creația unei cete de bărboși primitivi coborâți din pădure; ceată care nu putea fi nici distrugătoarea unui colos imperial, cum a fost Imperiul Roman!, chiar dacă le mai venea în ajutor câte o ceată de migratorii tot primitivi după cum unii vor să ne convingă.

Numai o cultură puternică putea să reziste în mileniul al II-lea d.Hr. împotriva atacurilor din exterior și din interior asupra culturii autohtone și a identității pontico-carpato-dunărene, care la un moment dat s-au transformat într-un adevărat război de remodelare culturală și identitară, susținut de imperiile din jur asupra unui popor ce se destrămasese statal la început de mileniu II d. Hr. În acest mileniu II d.Hr., o elită politică arogantă, s-a angrenat într-o neconținută luptă politică internă pentru tron, declanșând practic un război civil, cu singura rațiune de a-și învinge semenul său și a dobândi puterea politică pentru sine, pentru aceasta fiecare căutând sprijin pe la porți străine; ducând țara cu resurse cu tot în brațele intereselor străine. Mai mult decât atât s-au transformat în „cozile de topor” a distrugerii propriiei culturi și identități, devenind „vârful de lance” a promovării culturii de import și a intereselor economice străine împotriva propriului popor pe care ar fi trebuit să-l conducă ca să se poată apăra.

Ca urmare a acestui fapt membrii elitei politice a pontico-carpato-dunărenilor, nu mai reprezentau poporul, s-au separat de popor; și pierd controlul guvernării poporului, în consecință vor solicita ca sprijin armate străine. Existând mai mulți pretendenți cu susțineri străine, lupta pentru tron devine lupta împotriva propriului popor încât poporul spunea „schimbarea domnilor bucuria nebunilor”, fiecare schimbare aducea obligații în plus față de puterile străine „ajutătoare”. La rândul lui poporul se răzvrătește, dar în lipsa unei clase politice atașată culturii și identității sale, oamenii se separă în comunități mici pentru a se putea apăra chiar de foștii lor conducători care nu le mai reprezentau interesele, fapt ce va duce la o atomizare a societății și organizarea în structuri politice tot mai mici și mai slabe, și mai ușor de jefuit.

Peste toate acestea trona când un imperiu când altul, care erau preocupate să obțină cât mai multe beneficii economice, într-un timp cât mai scurt, convinse de efemeritatea stăpânirii. Elita își căuta cultura și identitatea pe la porți străine, iar întoarcerea cu steag și firman ca și conducători peste țară, era privită cu neîncredere (schimbarea domnilor bucuria nebunilor!); mai ales că anturajul noului conducător impus cu armate străine, era străin de cultura, limba și interesele autohtonilor.

Dar, nucleeele de bază obștile, prin unitatea lor, au avut un rol imens și decisiv în continuitatea culturală și identitară a autohtonilor. Din imensul imperiu central –european se desprind structuri culturale sub formă de obști care vor asigura dăinuirea culturală pe durata mileniului II d.Hr. asigurând baza identitară de renaștere națională de la sfârșit de mileniu II d.Hr.

Probabil că timpul va da șansă poporului român să-și pună în valoare propria istorie și cultură ce a modelat o anumită matrice stilistică, un anumit tip de om, cu un anumit caracter, vizibil prin ceea ce se numește **caracterul românesc**. **Caracterul românesc** adică „profundimea cugetării și a sensibilității, a trăirii emoționale, atât în rostire, cât și prin faptă” (Carmen Cozma), modelat de-a lungul a multor mii de ani ca un rezultat firesc al unor **determinante stilistice**, „puteri anonime” specifice acestui ecosistem statuate prin norme - cutume firești, naturale, cunoscute sub numele de legile frumoase (denumite de străini sub numele de **legile belagine**).

4.7.5. Influențe culturale pontico-carpato-dunărene în spațiul european

Dinastia Amală a fost la conducere peste o jumătate de mileniu, ani de ordine, prosperitate și de uimitoare realizări, anii în care pontico-carpato-dunărenii au ajuns pe culmile strălucirii lor politice și culturale, realizând anumite profile umane ale căror capacități sunt vizibile și azi în ceea ce noi vedem în cultura populară: folclor, tradiții, obiceiuri, artă și arhitectură populară etc. Au fost ani de avânt economic, de ordine și de uimitoare realizări care au susținut cu succes o mașină de război ce a distrus Imperiul Roman. Războaiele au pus în mișcare populații

care au fost absorbite de populația dominantă numeric, generând o anumită unitate culturală, limbă, obiceiuri, tradiții etc.

Economic și militar, cei câteva sute de ani de război au dus la progresul cunoașterii umane în diverse domenii; nu numai în noi arme, tehnici și echipamente de luptă ce au depășit pe cele romane. Acesta este motivul pentru care arheologii nu mai găsesc anumite artefactele specifice, identitare, ale civilizației secolului I î.d.Hr. și în secolele următoare, nu pentru că au dispărut comunitățile umane de origine daco-getică ci pentru că au progresat ca și cunoaștere, tehnică de prelucrare, mod de abordare artistică, trăiri religioase etc.; iar altele ce și-au menținut valabilitatea, utilitatea, le întâlnim și azi după milenii ceea ce ne confirmă temeinicia cu care timpul a lucrat la matricea stilistică.

Faptul că nu toți din eon după o mie de ani nu mai vorbesc la fel este tot o dovadă de evoluție; dar asemănările de limbă uimitoare între: bulgari, estoni, letoni, polonezi, români, sârbi, slovaci, ucraineni, unguri etc. sunt argumente că aparțin la același eon dogmatic și au aceeași matrice stilistică.

Șirul de campanii militare în sudul Dunării care a solicitat mari resurse umane și materiale, producție de arme și echipamente, a angrenat într-o activitate comună un mare număr de oameni și un anturaj politic în jurul Amalilor numeros care să contribuie la această întreprindere; indirect cu consecințe majore la unitatea culturală a eonului. Ceea ce este remarcabil este că această organizare administrativă nu acorda o atenție deosebită circulației „monedei” pentru schimb; probabil era ceva asemănător cu sistemul „spartan”, era o altă abordare a circulației valorilor.

Zestrea culturală, a acestui neam, ce s-a edificat în timpul dinastiei Amalilor (proverbe, zicători, basme, povești, tradiții, obiceiuri etc.) vorbește despre oameni fericiți, mândrii de virtuțile lor, luptători pentru dreptate, la care întotdeauna binele învinge, și-n final chiar dacă au fost obstacole ele sunt depășite și lumea este fericită. Se vorbește despre o societate în care oamenii:

- erau animați de puternice sentimente religioase, de înțelegerea foarte exactă a ceea ce era drept și nedrept, de ceea ce era bine sau rău în ochii lui Dumnezeu (Nu fă rău că te vede Dumnezeu!);

- au o conduită ce se caracterizează printr-un efort real de a se supune legilor divine și cutumelor omenești, ca să fie bine văzuți și de Dumnezeu și de semenii lor;

- cultivau canoane artistice ce s-au transmis până azi în portul popular, cu toate că azi puțin mai cunosc semnificația lor religioasă, mitică;

- recunoșteau împăratului, craiului, poziția de conducător, dar atunci când greșea era sancționat și ceea ce este mai important nu era de neînlocuit. Dacă altul era mai vrednic lăsa pe altul pe scaunul împărăției;

- aveau moravurile bine definite și respectate cu strictețe. Cinstea, omenia în codul de conduită erau valori comportamentale supreme.

Au fost vremuri de o bogată efervescență artistică de o bogată activitate culturală ce ni s-a transmis prin zestrea folclorică. Arta, obiceiurile și-au continuat dezvoltarea conform matricei stilistice, fundamentată de mii de ani de istorie.

Domnia Amalilor a adus mari modificări în cultura europeană, ducând la maturizarea și unificarea culturală. Arhitectura Marmației ce o vedem azi în bisericile de lemn va cunoaște o reformulare în bisericile getice din piatră (gotice) din vest, aceleași turlă ce se apropie de Dumnezeu.

Indiscutabil a fost o societate ce a creat mult:

- prin acțiunile militare s-a menținut statul;

- sub formă de rânduieli s-a menținut identitatea și moralitatea;

- unitatea culturală realizată în timpul Dinastiei Amale i-a asigurat dăinuirea peste milenii.

Basmele, poveștile, povestirile, snoavele ne spun că societatea era destul de uniformă, nu sunt vizibile diferențe mari între clasele de jos și cele nobiliare, între ele nu sunt bariere. Nu era vizibilă opresiunea nobiliară a evului mediu. Cei capabili putând avansa din clasa de jos pe cea mai înaltă poziție din societate, cea de împărat. Viața de obște promova binele pentru toți. Era o viață armonioasă a societății total diferită de cea a mileniului II d.Hr. încărcată de răskoale.

Reproșurile unora că lipsesc edificiile este nerelevant. Bogăția în lemn, aflat la îndemâna constructorilor, a permis construcții de un rafinament deosebit dar care erau perisabile, a fost o civilizație arhitecturală a lemnului. În acest sens în prezent sunt deosebite construcțiile gotice din lemn, „ce vor să ajungă la cer” a marmașienilor: <https://blog.hotelguru.ro/bisericile-de-lemn-din-maramures-3/>

Edificiile religioase, casele, palatele nu au supraviețuit timpului fiind vulnerabile la foc și vreme rea.

Politic și cultural pontico-carpato-dunărenii cunosc o evoluție ascendentă în mileniul I d.Hr. ca urmare a rolului deosebit al regelui Ostrogota (Getul strălucitor) ce a domnit pe la jumătate secolului al III-lea în timpul căruia Dacia a ajuns o mare putere europeană.

Acțiunea unificatoare este continuată de Arman cel Mare (n. 267- d.378?) ce trăiește peste 110 ani. Sub conducerea acestuia Dacia atinge întinderea maximă, reușind să adune în federație toate formațiunile politice geto-dace și a altor populații întinse pe un teritoriu uriaș, până la marea Baltică; Dacia Mare ajungând la o forță militară formidabilă.

Unificările de la nordul Europei vor duce numele de Dacia până în Danemarca și Suedia odată cu legile zamolxiene.

Membrii Dinastiei Balților și Dinastiei Amalilor vor efectua cuceririi în sudul Dunării, Italia, sudul Franței și Spania ducând zamolxianismul în sud-vestul Europei odată cu arhitectura Marmașiei ce va fi cunoscută sub numele de „stilul gotic”, stilul getic. Procedee noi în arhitectură, artă militară, legislație au fost duse din Centrul Europei în vest remodelând Europa.

Din punct de vedere militar vin pe câmpul de luptă în fața armatelor romane cu un armament mai performant și cu noi strategii și tehnici de luptă. Cavaleria folosită intens și „autostrăzile” romane au permis mișcări de învăluire pe adâncime.

Tumultosul mileniu I duce numele de Dacia în toată Europa. Dacia va persista în actele oficiale încă multe secole. numeroase hărți vechi sunt presărate cu teritorii cu numele de Dacia, Dania etc. Numeroase scrieri și hărți vorbesc despre acestea:

1. „Dacia din Vestul Europei”, Dr. Alexandru Bădin, New York – 1998, Editura The Geryon Press;

2. Despre arhitectura gotică, 1857 discurs de Carlo Troya;
<https://www.slideshare.net/anamariamorararu184/traducere-arhitectura-gotica>

3. Despre originea barbarilor care au distrus Imperiul Romei, Nicolo Zeno, Veneția, 1557.

4. Fastici getici o gotici/ Carlo Troya,

<https://www.slideshare.net/anamariamorararu184/fasti-getici-o-gotici-carlo-troya>

5. Getica(despre originea și faptele geților), Iordanes, Fundația Gândirea;

6. Petrus de Dacia primul scriitor suedez;

<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/petrus-de-dacia-primul-autor-suedez>.

7. Provincia medievala Dacia din Europa nordică, [George Pantecan](#), Bucuresti, 2010, Editura Dacoromana;

8. , Zalmoxis *de* la Herodot la Mircea Eliade. Istorii despre un zeu al pretextului, *Dan Dana*. Editura Polirom, Iași, 2008, 486 p

8. Zamolxis, Primus Getarum Legislator, Carolus Lundius, Upsala, 1687;

9. Zamolxe sau mitul dacic în istoria și legende spaniole, Alexandru Busuioceanu, Editura Meridiane, București, 1985.

4.7.6. Sfârșit de mileniu I și început de mileniu II în Dacia Mare

Sfârșitul mileniului I și în centrul Europei cunoaște câteva schimbări politico-religioase importante.

Politic elita greacă preia conducerea Constantinopolului, elită care nu a reușit să se debaraseze de vechile obiceiuri politice care au menținut antica Eladă în starea de fărâmițare politică, la nivel de localități-state. În relația cu vecinii, elita greacă nu-i iubea pe valahi care erau avuți și căuta prin orice mijloace să le ia avuțiile.

Imperiul Roman renaște din propria cenușă, sub păstorirea creștină a papilor și cu sprijinul militar al Împăratului Carol cel Mare (simbolic în ziua Nașterii Domnului, de *Crăciun* a anului 800 va fi încoronat de papă ca împărat al *Sfântului Imperiu Roman*). Pe durata a 1000 de ani Imperiul Roman sub păstorirea creștină a papei va juca un important *rol politic în Europa mileniului al II-lea*.

Religios este un prilej atât pentru greci cât și pentru romani de a diviza centrul Europei.

Misionarii încep creștinaria sclavinilor așezați în sudul Dunării dându-le numele de slavi altfel decât vechii creștini pontico-carpato-dunăreni pe care-i numesc valahi.

În Moravia și Panonia [sfinții Chirilă și Metodiu](#) în 863, și-au desfășurat activitatea de misionariat printre necreștinii, delimitându-i de cei deja creștinați pe care-i numeau tot valahi; răspândind numele de valah și în nord, în același timp divizând. Acțiunea de creștinare a urmașilor [sfinții Chirilă și Metodiu](#) sub presiunea clerului din occident continuă spre populațiile podolice spre est. Acțiunea de misionariat începută de [sfinții Chiril și Metodiu](#) a dus la constituirea popoarelor slave.

Roma nu rămâne indiferentă față de acțiunea de misionariat a Constantinopolului, astfel că misionarii catolici creștinează mai în nord pe teritoriile dinspre Marea Baltică.

În centrul Europei rămâne un nucleu de populații deja creștinate, creștinare începută cu jumătate de mileniu de către Apostolul Andrei, și-n conflict cvasipermanent cu grecii; pe care grecii pentru a-i deosebi de celelalte populații le-au numit valahe, blahe etc.

Astfel că la sfârșit de mileniu I a mai apărut încă un motiv de discordie între crăii, diferențierea pe bază de apartenență religioasă.

Cu toate că s-au realizat aceste divizări religioase, unitatea lingvistică s-a păstrat, pusă în evidență și azi prin sunetele notate în limba română cu literele: „ă”, „â”, „î”, „ț”, „ș”, prezente la toate populațiile din centrul Europei, dar inexistente în limba latină și parțial în limba greacă. La fel se întâlnesc importante elemente de gramatică ce sunt comune. Imaginați-vă ce ar mai rămâne dacă s-ar scoate aceste sunete din vorbire... și am vorbi numai cu pronunție latină.

Pentru urmașii pontico-carpato-dunărenilor încep momente istorice grele, luptele dintre crăii nu mai pot fi domolite nici de către aducerea de dinastii străine din spațiul estic. În interior domnea haosul fără ca o grupare politică să-și impună superioritatea, dar fiecare avea forța de a împiedeca-o pe a celuilalt. Elita politică decade ca forță și conștiință de neam. După un șir lung de războaie, Dacia Mare a ajuns o lume descentralizată, tot mai divizată și centrifugă, pregătind terenul politic pentru cei ce vor reorganiza Europa în mileniul II și care-și vor croi din bucățile desprinse propriile imperii. Se prăbușesc imperii și se renasc altele pe ruinele celor de înaintea lor. Dacia Mare slăbită de luptele interne între Marile Familii este un teren ce va cădea ușor în mileniul al II-lea în sfere de influență a altor mari imperii ce au găsit un teren divizat pregătit pentru a fi împărțit între ele. Armate pontico-carpato-dunărene vor lupta în vest și est pentru interese străine lor. Îi vom găsi și în armata lui Carol cel Mare: într-un manuscris din [secolul IX vom vedea](#) crai și oșteni daci cu dragonul dacic (https://ro.wikipedia.org/wiki/Carol_cel_Mare). După îmbrăcăminte oștenilor de la grupul de sus, cât și cea sugerată de sub zalele crailor sunt din spațiul Bihor, Oaș sau Maramureș. Faptul că sunt în manuscris înseamnă că erau mulți și importanți în armata carolingiană!. Îi vom găsi și-n

armatele romane ale lui Septimiu Sever¹⁰⁵ ce luptă-n est împotriva parților cu care dacii se asemanau cultural.

Și totuși pontico-carpato-dunărenii nu au învățat că singuri ca și crăii independente cu crăișorii lor nu reprezintă o forță, nu se pot apăra; trebuie să mai treacă un mileniu ca să înceapă iar reunificarea lor.

În linii mari istoria mileniului I d.Hr. a fost continuatoarea numeroaselor dens populate bazine culturale din preistorie, care au generat o efervescentă de neamuri pontico-carpato-dunărene, care s-au remarcat cultural și militar, consolidând matricea stilistică a acestor neamuri, promovând peste încă un mileniu dificil – mileniul al II-lea- tradițiile și obiceiurile acestui popor care nu-și au egal în Europa, reușind să aducă în fața lumii o cultură carpato-danubiano-pontică ce la rândul ei a dat oameni de o valoare deosebită: Lucian Blaga, Ștefan Lupașco, Hașdeu, Densușianu, Brâncuși etc. ce au promovat în toată Europa eonul dogmatic al centrului Europei.

A fost odată ca niciodată, că de nu ar fi fost nu s-ar povesti: voinici care au realizat fapte mărețe, pentru triumful binelui și înlăturarea răului, susținuți de încrederea în Dumnezeu, ajutați de Sfânta Duminică, Sfânta Vineri, Sfânta Miercuri, zâne etc.; oameni cum nu-au mai fost care se supuneau legilor divine și cutumelor și care au construit o societate umană cu legi blajine; înțelepți a căror realizări au avut o importanță fundamentală în devenirea poporului român.

4.8. ADDENDĂ la capitolul 4

O privire din trecut spre viitor, cu ochii celor de azi

Pentru a avea o imagine mai apropiată de realitate a mileniului I, cunoscând faptul că „istoria se repetă”, să facem o analiză privind din mileniu III d.Hr. spre secolul XIX-XX d.Hr., cu ochii celor din secolul XX d.Hr. ce privesc din mileniul III. Ce concluzii se pot trage?

1. În nordul Dunării de Jos este adusă la putere dinastia de Hohenzollern, Carol I este un german care nici nu știe vorbi românește. Concluzie: România este un stat germanic. Evident concluzie falsă; românii nu s-au transformat peste noapte în nemți.

2. În sudul Dunării la sfârșitul secolului XIX are loc un război, în care la un moment dat germanul Carol I este comandantul suprem. Concluzie: în sudul Dunării are loc un război germano-turc. Evident concluzie falsă; războiul a fost ruso-turc.

3. Regele Ferdinand I este german 100%, conducător suprem la începutul secolului XX în luptele din spațiul carpatic. Concluzie: în spațiul carpatic a fost un război germano-german în urma căruia s-a constituit Germania Mare. Evident concluzie falsă; războiul a fost româno-

¹⁰⁵ Legiunile din Balcani, îl proclamă împărat pe Septimiu Sever și la 9 aprilie 193, împreună cu o armată de 30.000 de soldați, toți pontico-carpato-dunăreni, intră în Roma cu stindardele dacice (nu cu vulturul imperial, și este pentru prima dată când stindardul de luptă dacic intră în Roma). După unii istorici, 193 a fost prima cucerire a Romei, de către pontico-carpato-dunăreni. Mai mult decât atât, din 193, toată administrarea Romei și a imperiului, este controlată de pontico-carpato-dunăreni ce ocupă toate funcțiile de conducere, iar acest control al imperiului va fi deținut de ei până la decesul Imperiului Roman.

. Istoria romană scrisă la îndemnul lui Alexandru Sever, (copie după ea), cap. LI, 22, afirmă: „Aceia (Dacii) locuiesc pe ambele maluri ale Istrului, unii dintre aceștia și anume cei ce-și au locuința dincolo de fluviu, aproape de tribali, fac parte din prefectura Mysiei și se numesc Mysieni, în afară de cei din vecinătate, iar cei ce vin după ei se numesc Daci sau Geti sau Traci”, iar ei nu faceau parte din nici-o prefectură. Era anul 225 d.Hr.. (cf. Eugen Costin Popescu). Septimiu Sever i-a iubit așa de mult pe geți încât i-a dat unui fiu numele de Geta.

austro-ungar și german dus de armata română, pentru întregirea poporului român într-un stat mare și puternic –România Mare.

4. Privitor la migrații: în secolul XX peste 3 milioane de români (după alți 4 sau 5 milioane) au migrat în vestul Europei. Concluzie: Românii au cucerit Europa și au întemeiat un vast imperiu român. Evident concluzie falsă; românii se pierd printre străini, cu greu ducându-și zilele, efectuând muncile cele mai de jos. Românii nu au cucerit Europa ci au devenit sclavini moderni ai europenilor vestici.

5. Privitori la cuceritori și cuceriri: pentru a duce o campanie militară la care să participe chiar zeci de mii de oameni este nevoie de capacități care să-i permită conducătorului să desfășoare operații într-un teritoriu inamic. Este nevoie de resurse:

- umane. Trebuie să existe teritoriul care le poate oferi;
- materiale: armament și echipament militar, furnituri. Trebuie să existe o dezvoltare și putere economică corespunzătoare care să le poată produce;
- hrană. Fără hrană campania militară se termină după o zi de la pornire. Trebuie să existe un teritoriu fertil care să poată cultiva și produce alimentele de origine vegetală și animală. Conservarea acesteia, pe termen lung, depozitare, inclusiv transportul pe durata campaniei militare;

- timp. Pentru pregătire, instrucția soldaților, organizare etc.;
- stat major de luptă competent pentru strategii și tactici;
- stat major și efective necesare organizării teritoriului cucerit;
- resurse informaționale și de comunicare, despre teritoriul inamic și în teritoriul inamic. „O cetate puternică se cucerește pornind atacul din interior”;
- un conducător.

Se pune întrebarea firească cum se va denumii campania militară, războiul dus. Evident va fi denumit după numele conducătorilor. Concluzie: în secolul XX am avut un război, în această parte a Europei, între Hitler și Stalin (bine ar fi fost să se bată numai ei doi). Evident concluzie falsă; războiul a fost ruso–german cu participarea multor națiuni aliate, unii cu rușii alții cu nemții cu atragerea unor resurse economice imense; și cu imense pierderi umane și materiale; inclusiv consecințe social politice pentru viitorul omenirii!.

6. Ce informații „sigure” ne dau numele persoanelor. Și-n prezent cunoaștem o mulțime de românii, din România, care și-au botezat copii cu nume străine. Concluzie: copii au devenit imediat italieni, spanioli sau francezi! Evident concluzie falsă; copii sunt români.

7. Privitor la numele vehiculate în secolele XIX – XX în această parte a Europei: valah, rumân, român. Concluzie: aici sunt trei popoare diferite! Evident concluzie falsă; chiar dacă sunt pronunțări diferite asta nu înseamnă că reprezintă popoare diferite. Mai mult decât atât constatăm că sunt în circulație următoarele denumiri de țări care reprezintă una și aceeași țară: Rumani (albaneză), Errumaniako (bască), Rumunija (bosniacă, croată), Rumunsko (cehă), Rumænien (daneză), Rumeenia (estonă), Roumanie (franceză), Rumänien (germană), Rumunija (lituaniană), Rumunia (poloneză) și exemplele pot continua asta nu înseamnă că toate aceste denumiri nu se referă la România de azi. Faptul că la un moment dat unii au înlocuit pe „u” cu „o” nu a însemnat că s-a înlocuit și marea masă de oameni dintr-un teritoriu cu alții „veniți de unde nu erau de fapt?”.

8. Artefacte. În prezent în casele oamenilor sunt o mulțime de obiecte de proveniență chineză. Cercetătorul din mileniul III d.Hr. ce va analiza aceste obiecte din secolul XX d.Hr. va concluziona: teritoriul era locuit de chinezi! Evident concluzie falsă. Teritoriul este locuit de români.

9. Să nu uităm de descoperirile arheologice și încadrarea lor culturală care pun sub semnul întrebării continuitatea și pot duce la concluzii eronate. Cercetătorul din mileniul III d. Hr. analizează pozele cu moaște ce comunică cu ajutorul tulnicului; și poze din secolul următor cu fete din Munții Apuseni ce comunică cu ajutorul smartphonului. Concluzie: aici sunt două popoare

diferite și culturi diferite, iar fetele din Munții Apuseni nu sunt descendente a moațelor ce comunicau prin tulnic! Evident concluzie falsă; avem un singur popor care a evoluat în mod firesc în timp datorită dezvoltării tehnicii de comunicare. Mai mult chiar fetele din poze sunt strănepoate a celor ce comunicau prin tulnic.

„Românii păstrează în continuare limba, portul, obiceiurile, tradițiile strămoșilor de acum 7.000 de ani. Analizele minuțioase de sânge, demonstrează un alt miracol : în ciuda numeroaselor invazii, inclusiv mult distorsionata ocupație romană, ne-am păstrat puritatea genetică, specifică strămoșilor noștri.”

<http://www.redescoperaistoria.ro/2014/04/24/adevarata-istorie-a-romaniei-un-secret-la-nivel-mondial/>

<< În final, se pune întrebarea de ce nouă milenii, atestate arheologic, de civilizație neîntreruptă pe teritoriul României sunt ignorate nu numai în Europa de Vest dar și în România ?

Cu ce se ocupă istoricii români ? Și reprezentanții României peste hotare ? Cine promovează cultura milenară a României ? Dacă dentistii, și nu profesorii de română, vor să facă scoli în română la Geneva, să nu ne mirăm dacă profesorii vor deschide în curând cabinete dentare în același oraș.*

[...] În 1996, când am fost la București pentru a face cercetări în mitologia tracică la Academia Română, spre uimirea mea, mi s-a pus întrebarea de ce mă interesează tracii și dacii, când acesta era subiectul de predilecție a lui Ceaușescu**, fapt pentru care subiectul trebuie acum total ignorat. La rândul meu, mă întreb ce contează 50 de ani de comunism în comparație cu cele 9 milenii de istorie românească ? >> (Prof. dr. Maria-Luminița Rollé, Universitatea din

Edinburgh, Academic Consultant in European Mythology)

5. REFERENȚIALE FILOSOFICE ALE LUI LUCIAN BLAGA

„Puterea creativa, mentinerea puterii creative, poate că este cheia ființării omului pe Pământ” (Lucian Blaga).

“Lucian Blaga a clădit, cum știe el mai bine, cel mai monumental și original sistem filosofic din gândirea românească. Gândul filosofic ca și cel poetic – complementare și interferente – au fost consubstanțiale firii sale intelectuale încă de la primele iluminări ale tânărului Blaga, fascinate de timpuriu atât de lumea aspră de ordine și rigoare disciplinatoare a adevărilor teoretice ca și de cea mirifică, vitalizatoare de spirit a adevărilor artistice.” (Dorli Blaga)

5.1. De ce sunt românii altfel?

În trilogiile lui Lucian Blaga: „Trilogia cunoașterii”, „Trilogia culturii”, „Trilogia valorilor” și „Trilogia cosmologică” vom găsi răspunsurile la numeroasele întrebări ce frământă azi societatea românească: De ce sunt românii (valahii) altfel?

Sistemul filosofic al lui Lucian Blaga răspunde întrebărilor puse de numeroși contemporani cum ar fi de exemplu:

1. Lucian Boia: De ce este România altfel?, înainte ca istoricul din prezent să-și fi pus întrebarea!

2. folcloriști: De ce România a dat un folclor inegalat în alte părți ale lumii? Cel românesc nu are egal în alte țări ale lumii!

3. etnografi: De ce românii, valahii, vlahii, vlohii, blahii, volohi și-au păstrat specificul cu toate că sunt în centrul Europei, și-n ultimul mileniu au fost fărâmițați de stăpâniri străine?

4. arhitecți, cercetători etc.: De ce țăranul este așa de inventiv, inovativ, creativ? Țăranul, tehnica populară a găsit soluții tehnice optime cu mult timp înaintea celor apărute pe planșetele, mesele cercetătorilor? Oricum am lua-o acești țărani nu sunt produsul sistemului de învățământ oficial!

5. atei: De ce acest popor este atât de religios?

6. creștini: De ce în satele românești se păstrează într-o anumită formă credințe magice ce-și au rădăcinile în culturile neolitice?

7. istorici: De ce aici în centrul Europei românii au fost de neclintit?

8. străini care ne vizitează: De ce românii încă își păstrează tradițiile într-o Europă ce-și aruncă la coșul de gunoi trecutul? De ce sași plecați în Germania sunt „văzuți” ca români și nu nemți?

9. sociologi: De ce românii, aparent conservatori, au o preocupare constantă pentru nou, un potențial de inteligență imens, au fost autorii marilor transgresiuni pe plan intelectual, pe plan filozofic?

10.1. De ce este un român cel care a fondat istoria religiilor ca știință? (este vorba de Mircea Eliade).

10.2. De ce acela care a creat teatrul absurdului este un român? (este vorba de Eugen Ionescu).

10.3. De ce cel care a creat logica antagonismului energetic și a terțului inclus este român? (este vorba de Stefan Lupascu).

10.4. De ce este român Vintilă Horia care a inventat o nouă formă de roman la granița între literatură, mecanică cuantică, gândire simbolică?

10.5. De ce Andrei Șerban care a creat o formă de teatru ce transgresează toate formele de teatru, este român?

10.6. De ce românul Mircea Cantor transgresează granițele între artă, religie și gândirea simbolică?

10.7. De ce un român, Gogu Constantinescu, întemeiază o nouă știință: sonicitatea?

10.8. De ce tot un român, Henry Coandă, inventează avionul cu reacție?

10.9. De ce tot un alt român, Stefan Odobleja, este creatorul ciberneticii?

10.10. De ce Constantin Brâncuși „unul din cei mai mari creatori ai tuturor timpurilor” (Jean Cassou) este român?; „Brâncuși a fost acela care a dat epocii noastre conștiința formei pure” (Henry Moore); „Brâncuși a eliberat sculptura de preponderența imitației mecanice a naturii, a refuzat reprezentarea figurativă a realității, a preconizat exprimarea esenței lucrurilor, a vitalității formei, a creat unitatea dintre sensibil și spiritual. În opera sa el a oglindit felul de a gândi lumea al țărânului român. Prin obârșia sa țărănească și-a aflat rădăcinile adânci ale operei sale în tradițiile, miturile și funcția magică a artei populare românești. Brâncuși a relevat lumii occidentale dimensiunea sacră a realității”.

(https://ro.wikipedia.org/wiki/Constantin_Brancuși).

10. Opera lui Lucian Blaga răspunde savanților români ce contestă afirmațiile lui Nicolae Densușianu privitor la pontico-carpato-dunăreni:

“ Studiind timpurile preistorice ale țărilor de la Carpați și Dunărea de Jos, o lume veche dispărută, leagănul civilizației anteeleene, se înfățișează înaintea ochilor noștri. Înapoia populațiilor cunoscute în antichitatea greco-romană sub numele de geți și daci se întinde o lungă serie de mai multe mii de ani, o istorie înmormântată a unor mari evenimente, a căror importanță a trecut departe peste orizontul acestei țări – istoria unei națiuni geniale, puternice și glorioase, care, cu mult înainte de timpurile troiane, fondase cel dintâi imperiu vast al lumii, întemeiasse prima unitate de cultură din Europa și pusese totodată bazele progresului moral și material în Asia de Apus și în Africa de Nord...”

Aici la Dunărea de Jos și în special în țările Daciei- faptul este cert - s-a format și s-a încheiat centrul cel mare și puternic al populației neolitice în Europa; centrul unei rase noi de oameni, de o statură înaltă și viguroasă, cu o veche organizare patriarhală, cu idei severe religioase...

Însă noi când vorbim aici despre această întinsă și puternică invaziune neolitică în Europa, nu înțelegem nicidecum migrațiunea anacronistă a așa numiților *arii* < popoare ariene > , de cari se ocupă filologia modernă, și ale cărei concluziuni ipotetice nu se unesc nici cu rezultatele investigațiilor arheologice, nici cu constatările științei antropologice; ci, din contra, noi avem în vedere o mișcare mult mai veche decât epoca metalelor (sau a preținșilor arieni), mișcare întâmplată cu mult înainte de migrațiunea în Europa a grecilor, a celților și a germanilor , și care a lăsat urme reale despre cultura sa anteeleenică și anteceltică prin toate țările, pe cari le-a ocupat ori le-a atins.” (Nicolae Densușianu- Dacia Preistorică)

Și șirul întrebărilor poate continua delimitând în spațiul umanității un anumit *eon dogmatic central european*, ce a generat un anumit profil uman cunoscut la noi prin **caracterul românesc**; ce încă dăinuie cu toate eforturile sistemului de învățământ modern de a-l transforma, reforma, „moderniza”!

Probabil că se va spune da, dar, o mare parte din realizările românilor sunt în alte țări.

Ceea ce este adevărat, dar formația acestor mari oameni români este creația *eonului dogmatic central european*, implementat prin cei șapte ani de acasă și prin învățământul autohton care încă se mai derulează conform didacticii și pedagogiei excepțional descrisă de Toma Cocișiu. Toți aceștia cât și alți valahi sunt de fapt produsul *eonului dogmatic central european* descris de Lucian Blaga. „*Cei vechi înțelegeau prin cuvântul «eoni» perioade istorice lungi, timpuri universale. «Eon» înseamnă pentru noi o noua lume spirituală de lungă durată. Perioadele eonice se caracterizează printr-o creștere enormă a conștiinței, ele sunt mai degajate de mediul cronospațial.*” (Lucian Blaga).

Eonul dogmatic central european care s-a creat și a evoluat în ecosistemele bazinelor hidrografice ale fluviilor: Istru, Nistru și Nipru a fost leagănul unor succesiuni de civilizații ce au creat o anumită cultură central europeană ce se întindea de la Marea Geților (Marea Neagră) până la Marea Baltă (Marea Baltică) având ca și cale lesnicioasă de comunicare de la sud la nord fluviile Bugul de Sud și Bugul de Vest.

E adevărat că mulți creatori români (valahi) au plecat, dar cei 7 ani de acasă au fost suficienți pentru a se „adăpa” la *inconștientul colectiv* de aici. Primii anii de școală, au fost suficienți pentru dezvoltarea unui anumit *intelect enstatic și ecstatic*, cu implementarea în mentalul copiilor de anumite forme de *cunoaștere paradisiace și luciferice*, cu un anumit tip de înțelegere a existenței lumii anorganice, vegetale, animale, umane și divine specifice *eonului dogmatic* cu o anumită *matrice stilistică*.

Matrice stilistică este un produs al *inconștientului colectiv*; s-a plămădit treptat mileniu după mileniu din preistorie și până azi conform leagănului de civilizație și cultură central europeană în care **elemente “organice”: neamul, limba, tradițiile, armonizarea cu mediul au fost realități existențiale de bază.**

Acest eon dogmatic a dus la creșterea enormă a conștiinței ce a permis realizări în folosul umanității, produse ale culturii instructiv educative române (valahe), care pot constitui argumente că învățământul românesc nu ar trebui să distrugă prin reformele de împrumut această resursă educațională ancestrală de o deosebită valoare pentru omenire.

Privitor la faptul că nu apreciem realizările românilor (valahilor), că avem o anumită reținere de a ne mândri cu ceea ce suntem și avem. Nu trebuie să ne mire, am fost și suntem educați să apreciem tot ceea ce este străin! Nu trebuie să scăpăm din vedere faptul că, în ultimul mileniu, elita politică a fost de cele mai multe ori străină sau înstrăinată, formată în dispreț față de țaran și ceea ce realiza el; ca urmare nu puteau aprecia ce vedeau la tot pasul în lumea satului, pe care de cele mai multe ori îl ocoleau.

Chiar dacă au fost personalități străine, care au încercat să promoveze valorile poporului, nu s-a avut succesul așteptat în lumea intelectualilor. De exemplu unele inițiate ale Reginei Elisabeta și Reginei Maria, cu toate insistențele reginelor nu au avut succesul așteptat. Și-n prezent avem un exemplu privind dificultatea acceptării de către lumea cultă a ceea ce este ca stil specific românesc: de exemplu *ile țărăncilor*, acestea nu au fost acceptate de doamnele de azi să fie purtate în mod obișnuit, până când străini nu le-au impus în rândul lumii culte.

Dar să vedem ce spune Lucian Blaga „*Stilul e ca un jug suprem, în robia căruia trăim, dar pe care nu-l simțim decât arareori ca atare [...] omului i-a trebuit timp îndelungat până să bage de seamă că trăiește necurmat în cadru stilistic*”. Pentru a observa analiza și descrie un fenomen cum este stilul, suntem obligați, spune Blaga, să ne distanțăm față de el astfel depistarea propriului nostru stil poate fi evidențiată prin măsura în care luăm contact cu stiluri diferite.

Ar mai fi o scuză a firescului autohton: românii au dus în alte părți ale lumii ceea ce aici era obișnuit, făcea parte din felul de a fi al oamenilor; în *eonului dogmatic al Europei Centrale*, era ceva obișnuit și nu ieșea în evidență ca acel ceva străin; iar acolo pe unde le-au dus ai noștri era ceva deosebit, excepțional (aspect vizibil la creația brâncușiană).

5.2. Cheia de boltă a creației filozofice a lui Lucian Blaga este satul românesc, firea calculată a țăranului și simțul realist al situației

Sistemul filosofic al lui Blaga are în zidirea sa viața plină de mister a lumii satului, cunoașterea plină de mister a țăranului atemporală într-un spațiu idilic al obștilor sătești cu o existență eternă, o lume de basm. Satul, obștea sătească, este păstrătoarea unui tezaur cultural ce vine din vechime, ce vorbește despre o cultură puternică mult mai solid și uman construită comparativ cu vechea cultură greacă și cultura romană. Lucian Blaga în opera sa filozofică surprinde esența acestei culturi și ne-o prezintă într-un limbaj academic. Originalitatea acestei culturi, identitatea ei proprie și rezistența ei față de factorii culturali perturbatori veniți din exterior în ultimul mileniu, sunt dovezi că această cultură a cunoscut un proces de construcție de lungă durată, ce a permis sedimentarea a ceea ce este valoros și înlăturarea a ceea ce reprezenta un balast cultural inutil.

Lucian Blaga de nenumărate ori lasă să se înțeleagă că opera sa este o ilustrare în stil academic a vieții spirituale a satului, o cronică scrisă, uneori criptic, a filozofiei ancestrale a satului, care a devenit dogmă în urma cernerii a ceea ce este bun de către sîta timpului.. Opera sa pentru contemporani este o carte deschisă a sufletului românesc, a *matricii stilistice* în virtutea căreia ne individualizăm și ne identificăm de peste două milenii.

Opera sa abundă de trimiteri în lumea satului, la mitologia românească. În primul volum în „Pietre pentru templul meu”, Blaga apreciază că „veșnicia s-a născut la sat”, și că templul operei sale are la bază viața spirituală, din mitologia satului românesc, sat căruia îi va închina un elogiu cu prilejul primirii sale la Academie prin discursul său de recepție „Laudă satului românesc”.

Viața satului, pendulează între realul de zi cu zi de producere a celor necesare existenței (misiune ce revine mai mult țăranului) și cultul sacrului (misiune ce revine mai mult țăranicii- zeița mamă – ca o preoteasă a comunității casei, Moașa), care se întrepătrund și se susțin într-o anumită armonie cu cuantumi diferite în funcție de zilele săptămânii, anotimpuri, sărbători, momente importante din viață: botez, nuntă, înmormântare. Existența a unui evantai complex de ritualuri, rînduiri, ce se derulează cu aceste ocazii, măresc a lumii taină pentru participanți, îmbogățind viața spirituală a obștii.

Activitatea productivă de zi cu zi, ogoarele ce trebuie lucrate, animalele ce trebuie îngrijite, relațiile interumane dintre membrii comunității etc. sunt alte laturi ale vieții obștii.

Omul pendulează între mitic și realul apropiat, mai mult armonizându-le. Conform credinței țăranului, fundamentată pe rugăciunea „Tatăl nostru” și declarația de credință „Crezul”, Dumnezeu este creatorul văzutei și nevăzutei, este printre oameni: ne vede (Te vede Dumnezeu!), ne ajută (Ajută-ne Doamne!; Doamne ajută!), dar niciodată nu se lasă descoperit în mod direct, chiar atunci când însoțit de Sfântul Petru umblă prin sate; rămâne un Mare Anonim. Dumnezeu nu obligă dar ajută! („Dumnezeu îți dă, dar nu-ți bagă în straiță!”), țăranul este liber în orientarea activității sale, în dobândirea cunoașterii sale, în orientarea realizărilor sale, mai mult sau mai puțin aproape de adevăr sau succes. Țăranul dorește apropierea de Dumnezeu și pentru aceasta apelează la mijlocitori: Maica Domnului, sfinții etc. creînd-se o un spațiu spiritual extrem de bogat în paralel cu spațiul fizic și el extrem de bogat cu regnul vegetal, regnul animal și produsele activității speciei umane. Ca urmare spațiul plin de mistere al satului nu sufocă activitatea acestuia, ci este o sursă de încredere în viața oamenilor, țăranul fiind optimist nu pesimist, nu este stresat pentru că toate au rostul lor, există o anumită *rînduială* și față de nou o anumită *îndoială*. Există convingerea că: Dumnezeu și timpul vor rezolva totul! – ca rețetă antistres.

Voința lui Dumnezeu este omniprezentă în existența țăranului, la fel este și în opera lui Blaga care-i găsește o metaforă și un atribut lui Dumnezeu, care să exprime concepția lumii satului despre divinitate acordându-i supranumele de Marele Anonim.

Pornind de aici Blaga, într-un limbaj academic, propune lumii culte o nouă teorie a cunoașterii, **raționalism ecstateric**, o nouă teorie a culturii, bazată pe ideea **matricei stilistice**, care își are sursele în structurile **inconștientului colectiv și creator**, o nouă antropologie filosofică, bazată pe ideea destinului creator al omului, o nouă viziune metafizică, ce are drept concept central ideea de **mister(necunoscut)** ce trebuie descoperit.

Ca sistem de referință folosește în opera sa, ca resursă filozofică, **eonul dogmatic pontico-carpato-dunărean** ca parte a eonului dogmatic central european unde s-au edificat comunități umane, încă din preistorie, bazate pe ideea de **neam** ce a dus mai târziu în mod organic la ideea de **națiune**.

5.3. Opera lui Lucian Blaga este creația **eonului dogmatic central european**

Lucian Blaga este format în lumea satului, în **matrice stilistică românească**, fiind bun cunoscător al filozofiei rurale, al sistemului de gândire al țăranului, al ansamblului formelor de manifestare a ruralului în diversele momente ale vieții, aceleași și totuși noi spune el prin „veșnicia s-a născut la sat”. Această filozofie rurală, într-un format academic, grupată pe trilogii: „Trilogia cunoașterii”, „Trilogia culturii”, „Trilogia valorilor”, „Trilogia cosmologică” și „Trilogia pragmatică” - nepublicată, la care se adaugă opera sa literară extrem de vastă au menirea de a face cunoscut acest sistem de gândire, în lumea academică, în lumea intelectualilor, și o conservă sub formă scrisă pentru urmași ca o „mirabilă sămânță”.

Matrice stilistică românească. Filozofia de viață a țăranului, ansamblu formelor de manifestare a ruralului în diversele momente ale vieții, sunt rezultatul a mii și mii de ani de evoluție culturală, din preistorie și până în prezentul lui Lucian Blaga, de succesiuni de civilizații și acumulări culturale, cuprinse într-un <<**eon**>> funcțional ce a ales ceea ce este bun, ce au dus în final la satul contemporan cu Lucian Blaga. „**«Eon» înseamnă pentru noi o nouă lume spirituală de lungă durată. Perioadele eonice se caracterizează printr-o creștere enormă a conștiinței, ele sunt mai degajate de mediul cronospatial.**” (Lucian Blaga). Eonul fiind un „creuzet” al comunităților umane, în care omul dăinuie prin autoconservare, securitate și creație (generează civilizație) și în același timp, în mod continuu cu fiecare generație, trece pe trepte superioare de dezvoltare a conștiinței ca urmare a activității de cunoaștere luciferică, de descoperire (revelare) a necunoscutului (misterului) –generând cultură. Activitatea de cunoaștere luciferică presupune o gândire ecstaterică pentru a intui și a „alege ce este bun” (dogme) și a le include în rânduiești, formule, opinii, hotărâri care la momentul respectiv pot să nu fie raționale, dar să contribuie la cunoașterea necunoscutului ascuns.

În Centrul Europei, în bazinele hidrografice ale: Istrului, Nistrului și Niprului; între Marea Getică (Marea Neagră), Marea Adriatică și Marea Baltică (Marea Baltică) unite prin Bugul de Sud și Bugul de Vest, sunt importante vetre de civilizații și culturi umane încă din preistorie, în care s-a dezvoltat un **eon dogmatic central european** în cadrul căruia de o importanță deosebită este o parte localizată în bazinul hidrografic al Dunării, un **eonului dogmatic pontico-carpato-danubian**.

Lucian Blaga, la rândul lui, este creația acestor eonuri dogmatice, modelat spiritual de tiparul **matricei stilistice românești**: de lumea plină de mistere a Lancrămului, de viața de zi cu zi într-o familie de preoți cu numeroși copii și numeroase probleme existențiale, la care se adaugă viața spirituală ardeleană frământată de idealuri de neam și unitate națională.

Încă din copilărie are înclinații pentru gândirea ecstaterică, ce se dezvoltă în terenul fertil al practicile religioase ale românilor: ce relevă relativitatea existenței și a cunoașterii umane, cât și

a efortului permanent al țăranului de a se apropia de Dumnezeu (de Marele Anonim) și a încercărilor de a revela misterul, de a obține o **cunoaștere luciferică**.

Numeroasele evenimente existențiale întâlnite în lumea Lancrămului, și în propria familie, îl pune în fața **cenzurii transcendente** ce împiedică revelarea absolută a misterelor.

Lucian Blaga cunoaște complexitatea vieții în cadrul obștii satești a Lancrămului, în funcție de necesitățile umane materiale și spirituale: munca câmpului și a viei, creșterea animalelor, viața în colectivitate și ceremonialele religioase; pe care mai târziu le va diferențiată ontologic în cele cinci **moduri: anorganic, vegetal, animal, uman, divin**.

Activitățile sătenilor: raționale de crearea bunurilor necesare vieții prozaice, sunt armonios completate cu gândirea „mitică” pentru activităților „intuite” de „împăcare” și apropiere de divinitate; toate conform unor „dogme”, „că așa este bine” cernute de sita timpului. Partea rațională și cea intuitivă erau permanente și armonios îmbinate, dar totuși diferite, conform unor anumite ritualuri dogmatice „vechi de când lumea”, conform unor rânduiri împământenite.

Săteanul are **doua moduri fundamentale de existență: existența în orizontul imediat al lumii sensibile și existența în orizontul misterului**. Pentru țăran realitatea este „**ceea ce este**”, și este abisală și se împarte din punct de vedere al cunoașterii în două a „**văzutele și nevăzutele**”, <<**fanicul**>> și <<**cripticul**>>

Țăranul pentru a-și asigura dăinuirea și securitatea materială trebuie să fie rațional și să creeze bunuri materiale, în interiorul acestui orizont concret <<**fanic**>>, să creeze civilizație rurală (tehnica, forme de producție și de organizare politică, confort material, mod de viață etc.).

Existența misterului (necunoscutului), partea <<**criptică**>>, inevitabilă la care țăranul trebuie să facă față zi de zi, sunt încercări de dezvăluire a misterului, de construcție culturală, de progres; un edificiu ce are fundația în neolitic „de cându-i lumea” și până-n prezentul civilizației, „ultimului etaj” al civilizației la un moment dat. Orizontul misterului (necunoscutului) dă naștere culturii populare atât de bogată în lumea satului! Toate creațiile prin care țăranul încerca să dezvăluie necunoscutul existenței alcătuiesc cultura (știința, filosofie, artă, mitologie, religie etc.) ce încă și-n prezent mai dăinuie, cu toate eforturile „civilizatoare” a procesului de globalizare care caută să reformeze **peceta stilistică** care ne diferențiază de alte creații umane din alte părți ale lumii.

Contemporaneitatea prin efectele ei civilizatoare, generate de creațiile de înaltă tehnicitate (robotizare, computerizare tot mai performantă, lumea virtuală, hrană sintetică, mentalitate artificializată în echilibru cu lumea virtuală generatoare de dogme artificiale) va face trecerea de la eonul dogmatic clasic la un nou eon dogmatic modern al unei lumi tot mai virtuale. Modernismul atrage și România în avalanșa transformării, prin invazia de elemente civilizatorii prin importuri masive și distrugerea producției autohtone ce vor avea consecințe culturale ce deja sunt vizibile. Tot acest complexul de factori ce se localizează în inconștient vor reconfigura structura stilistică a creațiilor indivizilor și ale colectivității, distrugând ancestrala matrice stilistică.

”Matricea stilistică colaborează la definirea unui popor tot așa de mult ca sângele și graiul. Ea poate să crească sau să scadă, dar când se stinge, se stinge și poporul” (Lucian Blaga).

5.4. Inconștientul creator

Inconștientul creator este sursa mănunchiului de determinante stilistice adevărate „puteri anonime” care generează modul de manifestare „matricea stilistică modelatoare” cu categorii: abisale, discontinue, sinergice, convergente.

Blaga definește **omul prin cultură, cultura prin stil, stilul prin matricea stilistică, ce ține de un spirit inconștient, individual și colectiv**.

Inconștientul „*acel câmp dinamic subteran, care guvernează generarea stilurilor*” (Lucian Blaga), semnat nu ca haos și dezordine ci ca celălalt tărâm.

„Întrucât ceea ce se întâmplă în inconștient este de factură colectivă și anonimă, matricele stilistice rezultate din împletirea diferită a categoriilor caracterizează în grad mai înalt de relevanță profilurile stilistice ale comunităților decât pe cele ale indivizilor. Filosoful român admite ca variațiile individuale ale matricei stilistice sunt secundare, labile și accidentale, în timp ce, la nivel colectiv, proprietatea definitorie a unei matrice stilistice este stabilitatea.” (sursa: <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/B381/pdf/04>).

„Inconștientul colectiv este, spre deosebire de inconștientul individual, o achiziție filogenetică. Aici se concentrează nu experiența individuală, ci experiența speciei. De aceea inconștientul colectiv este un inconștient supraindividual, de dimensiunea inconștienței universale.

Fiind un precipitat al experiențelor speciei, inconștientul colectiv este structurat de elemente care n-au fost niciodată conștiente, în timp ce inconștientul personal cuprinde în special conținuturi care au fost cândva conștiente.” (C.G.Jung).

Referitor la relația dintre inconștientul individual și cel colectiv sunt clarificatoare opiniile lui Gustave Le Bon în lucrarea Psihologia mulțimilor.

Inconștientul este esențial pentru individ și statornic (Gustave Le Bon). Inconștientul personal, individual, nu trebuie privit numai ca o acumulare a tot ceea ce este negativ în om (C.G. Jung), ci ca un depozit de acumulări de ceea ce este mai important pentru individ, care să-i asigure dănuirea ca individ și specie; cât și ca, prin acumulări să evolueze pe trepte superioare de la o generație la alta.

Inconștientul colectiv are și o determinare uriașă (Gustave Le Bon). După Lucian Blaga, în inconștientul colectiv se fixează trasaturile stilistice ale culturii. Acestea rezultă din comunitatea așezărilor, din limba și relații familiale (Lévi-Strauss) din mituri și tradiții, mod de trai etc. care sunt elemente întâlnite azi, în viața de zi cu zi, chiar la locuitorii orașelor nu numai a satelor în: artă, tehnică, mituri, portul popular, folclor și tainic în practicile religioase ale inițiatelor din lumea satelor și a orașelor.

Inconștientul colectiv este rezultatul unui proces de evoluție a unei specii în cursul dezvoltării istorice a lumii vii, pe baza achizițiilor (învățării) de informații ale indivizilor în interacțiune cu mediul, în etape istorice succesive. Învățarea este în esență un produs al interacțiunii psihicului cu mediul.

Înrudita cu perspectiva de tip etnopsihologic, concepția lui Blaga pune în prim plan faptul ca viziunea pe care un popor și-o formează asupra lumii este rodul intersecției și tensiunii dintre vectorii categoriali ai conștientului și cei ai inconștientului. Există, așadar, prin cristalizarea unei matrice stilistice, un stil național, înțeles ca ansamblu - „cosmoid”, în gândirea lui Blaga – de fascicule de trăsături abisale. Aceasta „țesătură” orientează identitatea expresivă a tuturor creațiilor materiale și spirituale ale unui popor.” (Sursa: Noțiuni de stilistică – Diacronia, <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/B381/pdf/04>)

5.5. Învățarea proces de modelare stilistică a inconștientului creator

Psihicul este o entitate, un sistem supercomplex, având ca și componente de „hard” creierul; și componente de „soft” informațiile, programele, procesele nervoase și produsele activității nervoase. Ca și entitate, psihicul uman, are caracter cel puțin dual caracterizat prin antinomiile: obiectiv și subiectiv, material și ideal, determinat și determinant, apare în calitate de proces dar și de produs, există în stare latentă (interiorizată) și în stare manifestă (exteriorizată), dispune de manifestări normale dar și patologice, individual și colectiv etc. Ca rol psihicul este o entitate de interfață a individului, prin care acesta relaționează cu mediul; care asigură unitatea funcțională a organismului și echilibrul dinamic dintre organism și mediul înconjurător.

În lumea vie, avem de-a face cu un continuum al dezvoltării psihicului, care se întinde de la organismele cele mai simple până la om; iar pentru o specie un continuum de evoluție pe scara istoriei.

A. Hard-ul. Suportul material al psihicului este asigurat de sistemul nervos.

În cadrul sistemului nervos scoarța cerebrală, alcătuită din neuroni interconectați într-o rețea neuronală, este sediul proceselor psihice, de la cele mai simple (de a gândi, învăța, simți și de a-și aminti), la cele mai complexe, cum sunt gândirea și conduita creatoare.

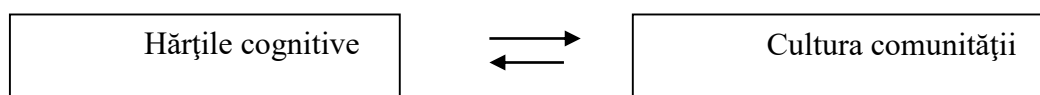
Fiecare neuron este capabil să execute doar un anumit număr de modificări, dar rețeaua, ca întreg, poate avea calități remarcabile în recunoașterea formelor, rezolvarea problemelor pentru care nu posedăm un algoritm. Rețelele neuronale sunt plastice, neuronii conectați prin intermediul unor sinapse ajustabile, se pot modifica împreună cu alți neuroni din rețea, în funcție de informațiile primite din mediu. De plasticitatea rețelelor neuronale, de capacitatea lor de a se modifica, de a se restructura depinde memorizarea, învățarea și în general întreaga activitate cognitivă. Conexiunile nelimitate determinate genetic se transformă în cursul învățării în lanțuri și circuite neuronale specifice informațiilor învățate, constituind la nivelul rețelelor neuronale „hărți cognitive neuronale”.

Rețele neuronale au capacitatea de a învăța pe bază de exemple, prin analogii, folosindu-se de experiența anterioară pentru a-și îmbunătăți performanțele. Informațiile noi ce vin în rețelele neuronale se ajustează la cele existente completând hărțile cognitive neuronale.

Hărțile cognitive neuronale cuprind:

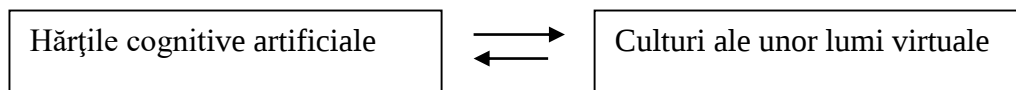
- informațiile și programele existente în creier provenite din moștenirea genetică, determinate istoric;
- informațiile și programele dobândite de individ prin procesul de învățare și instruire, strict determinate de mediu prin intermediul stimulilor și ajustate la informațiile pe care le deținem deja în hărțile cognitive neuronale preexistente (schemele preexistente).

Între hărțile cognitive neuronale și cultura comunității există un echilibru, prin care se determină reciproc:

Hărțile cognitive naturale conțin în mod firesc programe de adaptare la mediul real, sunt produse culturale la nivel de rețea neuronală.

În prezent noile tehnologii de comunicare – internetul, telefonul mobil, facebook-ul, jocurile pe calculator etc.- se interpun între lumea reală și psihic. Psihicul recepționând informațiile ce nu mai aparțin lumii reale. Hărțile cognitive se vor artificializa tot mai mult în contact cu realul supercosmetizat și artificializat oferit de aceste tehnologii moderne.

Hărțile cognitive artificializate duc la:

- fixitate profesională;
- trăirea în lumi paralele cu cele reale;
- dezordine mintală.

A.1. Învățarea, ca activitate individuală, este concretizată prin modificări ale scoarței cerebrale.

Învățarea este în strânsă dependență cu alte procese cerebrale, mai ales cu atenția și starea de activitate corticală care fac scoarța capabilă să primească și să prelucereze informațiile, să le depoziteze (memoreze) astfel încât, la o reîntâlnire cu același stimul, reacția declanșată să fie mai rapidă și în concordanță cu cele întâmplate anterior.

Prelucrarea, formarea și stocarea unor conținuturi de informații în memorie (în rețeaua neuronală) sunt procese complexe ce constau în modificări la nivelul neuronilor, rețelelor neuronale, modificări de natură fizico-bioelectrochimică produse prin procesul de învățare:

a) modificări la nivelul neuronilor:

- la nivel de membrană, sunt trecătoare și pot servi pentru **memoria de scurtă durată**;
- cascade de reacții chimice în citoplasmă, cu modificări a structurii proteinelor sau prin sinteza de proteine și enzime, pentru **memoria de lungă durată**;
- la nivel de ARN ceea ce determină sinteze de proteine purtătoare de informații, pentru **memoria de lungă durată**;
- la nivel de ADN **implicând astfel genomul în memoria de lungă durată**. Materialul genetic din neuron devine substrat al memoriei de lungă durată; informațiile învățate fiind transmise genetic copiilor, generațiilor următoare.

În interiorul nucleului există o moleculă numită „molecula uitării” ce funcționează ca o „gumă” care blochează efectele mijlocite de transcriptază. Acest joc dintre moleculele uitării și transcriptază are loc sub influența evenimentelor din citoplasma neuronală, ca urmare a celor din mediul extern.

b) modificări la nivelul rețelelor neuronale ce presupun tot felul de procese de reconstrucție la nivelul rețelelor, reconfigurări și reconstruiri de sinapse prin care neuronii sunt « echipați » chimic în așa fel încât să răspundă mai rapid la anumite semnale.

Restructurările la nivelul rețelelor, eficientizează rețelelor neuronale în mobilizarea organismului în acord cu evenimentele din jur sau în pregătirii rețelelor neuronale în vederea unor acțiuni anticipative pentru evenimente care nu s-au produs încă.

A.2. Rețelele neuronale achiziționează cunoașterea prin instruire.

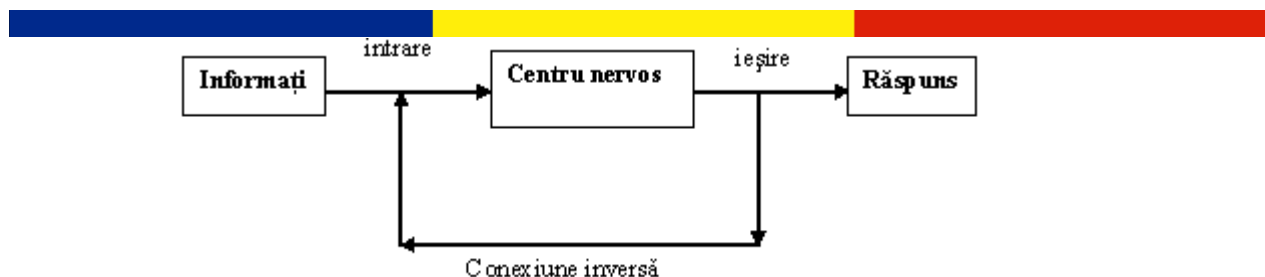
Învățarea constă în realizarea de conexiuni sinaptice noi între celulele nervoase. Intensitatea conexiuni sinaptice dintre doi neuroni (ponderea conexiuni) crește de câte ori acești neuroni sunt activați simultan de un stimul al mediului. Repetarea învățării duce la engrame tot mai puternice. Învățând din fluxul coerent de informații (faza de instruire), verificabili într-un mediu real, rețeaua va fi capabilă să trateze cazuri similare (faza de lucru).

Pornind de la o mulțime de exemple, probleme și soluții memorate, ele sunt capabile să sintetizeze în mod inductiv un anumit model al problemei, să-și propună soluții, să admită anumite decizii pentru a ajunge la un rezultat motivat.

A.3. Circuitul logic de învățare: încercare –eroare – încercare –eroare încercare –succes

Organismul este supus permanent unui flux de informații, conținute în natura variantă a stimulilor care pătrund în organism la nivelul receptorilor. Semnalele ajung la centrul nervos, care prelucerează informația, după care este transmisă la organul efector.

Valoarea răspunsului efectorului este comunicată centrului nervos pe o cale inversă (feedback). În felul acesta răspunsul este comparat cu comanda primită și dacă nu corespunde sistemului centrul dă o nouă comandă - încercare. Încercare care duce la succes duce la menținerea transformărilor în neuron. La o încercare ulterioară individul va găsi răspunsul imediat sau mult mai repede.

Rețeaua neuronală construiește singură algoritmul pentru rezolvarea unei probleme, dacă are învățate o mulțime reprezentativă de cazuri particulare (exemple de instruire) reale, adaptate mediului real.

Cunoașterea pe care rețeaua neuronală o dobândește este memorată de sinapsele neuronale, mai precis, în ponderile conexiunilor dintre neuroni, ca urmare a stimulilor mediului ce cauzează modificări sinaptice.

A.4. Rețelele neuronale în dificultate!!! Dezordinea mintală transpusă în viața socială

Învățând haotic, incomplet, fără a da timp cortexului să-și realizeze și fundamenteze ciclul logic de învățare, fără a da timp să se realizeze algoritmi viabili și hărți cognitive armonizate, vom pune cortexul ca la un moment dat ca din fluxul haotic de stimuli (faza de instruire) neverificabili într-un mediu real, rețeaua neuronală să nu mai fie capabilă să găsească rezolvări ale problemelor (faza de lucru). Individul se va caracteriza prin dezordine mintală concretizată prin activități neadaptate mediului real. Vom avea un individ neadaptat sau un bolnav mintal care aparent normal va transpune dezordinea mintală în viața socială. Permanenți nemulțumiți de mediul real în care trăiesc, vor fi oameni aculturali.

O comunitate formată din oameni astfel formați - fiecare om cu lumea lui modelată mintal, prin educație altfel și diferită de cea reală, cu personalități extrem de autonome - oameni dacă sunt puși de existența reală să trăiască împreună, nu se vor putea înțelege unii pe alții, nu vor putea alcătui echipe de lucru.

A.5. Învățarea produs al interacțiunii individului cu mediul.

După cum reiese din mecanismele neuronale, învățarea are un determinism genetic, cu alte cuvinte ne naștem cu anumite “modele de învățare” latente care devin patente atunci când stimulii din mediul înconjurător intervin în mod determinat. O parte imensă din informația pe care o deține individul în hărțile neuronale cognitive vine din trecut prin intermediul ADN-ului și a unor structuri moleculare purtătoare de informații ceea ce ne spun despre importanța decisivă a istoriei traseului informațional ce vine la fiecare individ din cele mai vechi timpuri.

Totul este legat de mediul real în care trăiește individul, de originea sa istorică, de cultura înaintașilor săi. Macroscopic prin însăși existența sa psihicul uman este indisolubil legat de cultura comunității căreia îi aparține individul. Tot ceea ce el dorește să facă, să construiască psihic sau material nu poate face abstracție de mediul de origine și de cultura comunității în care se naște.

Încercările de a se abate nu duc la altceva decât la o anumită dezordine mintală mai mult sau mai puțin pronunțată.

A.6. Transferul” de informații din memoria de scurtă durată în memoria de lungă durată.

Creierul înregistrează un eveniment întărind conexiunile între grupuri de neuroni care participă la encodarea experienței. Acest șablon de conexiuni constituit înregistrează evenimentul, sub forma unei engramă (un fel de urma lăsată de un excitant asupra sistemului nervos).

Diferența dintre memoria de scurtă durată și cea de lungă durată este dată de puterea stimulului care a encodat engrama respectivă și de importanța pentru individ a acelor date.

Informațiile importante sunt “transferate” gradual din memoria de scurtă durată în memoria de lungă durată. Cu cât informația este repetată mai mult sau folosită, cu atât sunt șanse mai mari ca aceasta să fie stocată.

Spre deosebire de memoria de scurtă durată, memoria de lungă durată are o capacitate imensă de stocare.

Oamenii rețin mai ușor dacă știu ceva despre acel lucru, dacă ceea ce învață este ancorat în propria cultură. Informația nouă are astfel un înțeles și poate fi conectată mental la alte date referitoare la ce se învață, care se află deja în memoria pe termen lung. Din acest motiv persoanele cu o memorie bogată, ordonată pe durată lungă ca proces formativ, ancorată într-o memorie colectivă a unei culturi ancestrale continue, rețin mai repede.

Timpul joacă un rol important în procesul memoriei. Engramele care nu le mai folosim se slăbesc și se încețoșează. Unele se slăbesc extrem de mult, altele rămân și cu cât sunt mai folosite, sunt „imprimate” mai bine în memorie. Unele informații imprimate puternic în ADN intră în memoria colectivă, devin parte a culturii colectivității, transmițându-se generațiilor următoare sau altor membri ai comunității.

„Datele” nu se șterg complet, sunt trecute în subconștient sau în inconștient. Multe lucruri sunt „uite” în subconștient, dar atunci când suntem puși în fața aceluiași stimul care a dus la encodarea memoriei respective, ne vom aduce brusc aminte. Altele nici nu ni le mai amintim să le fi învățat vreodată, dar instinctual le utilizăm fără să ne dăm seama. Probabil că nici nu le-am învățat noi ci înaintași noștri; sau alți membrii ai comunității de la care le-am luat pe căi încă neelucidate până în prezent (*Gustave Le Bon*, Psihologia mulțimilor).

Este normal să nu ne amintim toate detaliile, sau să pierdem anumite noțiuni. Uitarea, deși un lucru frustrant, este importantă. Engramele care nu le folosim niciodată sunt primele care se uită. Uitarea este un răspuns economic al memoriei, influențată de mediul înconjurător în care trăim.

B. Soft-ul. Partea nematerială a psihicului

Partea nematerială a psihicului componente de „soft” – informațiile, programele, procesele nervoase, produsele activității nervoase (ideile, opiniile, credințele, gândurile, sentimentele, raționamentele, algoritmii, amintirile mai mult sau mai puțin conștiente etc.) nu au o consistență materială. Este o fațetă a caracterului dual al psihicului caracterizat prin antinomiile: obiectiv și subiectiv, material și ideal, determinat și determinant, apare în calitate de proces dar și de produs, există în stare latentă (interiorizată) și în stare manifestă (exteriorizată), dispune de manifestări normale dar și patologice, individual și colectiv etc.

Funcționarea „softului” se bazează în afară de suportul material „hardul” și pe schimburile informaționale ale individului cu mediul înconjurător, realizate prin intermediul „dispozitivelor periferice” – organele de simț, de comunicare etc. O parte importantă a activității „dispozitivelor periferice” sunt achizițiile psihicului sub formă de engrame, prin care psihicul învață și dobândește abilități noi. Aceste achiziții în bagajul informațional al psihicului pot fi mai mult sau mai puțin conștiente și în funcție de aceasta „soft-ul” psihicului din punct de vedere didactic se împarte în conștient, subconștient și inconștient.

Pe o axă, a creșterii importanței achizițiilor, acestea parcurg filtrele validității de la conștient, subconștient și inconștient; inconștientul este cel mai important prin durata achizițiilor și efectele sale pe durate lungi.

Din punctul de vedere al realizării engramelor:

- în conștient achizițiile sunt într-un proces de acumulare, prelucrare și supuse unor texte de verificare a validității lor pentru individ. Sunt selectate cele ce sunt utile, esențiale pentru existența individului, celelalte sunt uitate. Conștientul se supune legilor logicii și ale comunității;

- în subconștient achizițiile cu engrame puternice create de conștient, sunt stocate pentru a fi folosite la nevoie, ne reamintim de ele, altele urmând ca să fie maturate pentru inconștient;

- în inconștient achizițiile sunt dogme – achizițiile au fost selectate care sunt bune- și vor acționa la momentul oportun asupra comportamentului individului, fără a mai fi supuse unui proces de reverificare și validare; nu ne mai amintim de ele. Inconștientul nu se supune legilor logicii, declanșează acțiuni neformulate într-o manieră inteligibilă și o logică a motivelor; se acționează inconștient fără implicarea conștientului.

Inconștientul are ca suport material materialul genetic, ce este folosit ca substrat al memoriei de lungă durată. Prin învățare se produc modificări la nivel de ADN-ul din nucleu ce vor fi transmise generațiilor următoare cu consecințe istorice asupra unității și continuității civilizației și în special asupra unității și continuității construcției culturale a eonului dogmatic pontico-carpato-dunărean. Gustave Le Bon precizează în cartea “Psihologia mulțimilor” că “Un popor este un organism creat de trecut și ca orice organism nu se poate modifica decât prin lente acumulări ereditare”;

În concluzie: inconștientul este depozitarul unor lungi acumulări de informații, păstrate din generație în generație. Dimensiunea acestui depozit pare să fie nelimitată. Adevăratul nostru „eu” s-ar ascunde în acest inconștient inaccesibil și nu apare decât în împrejurări „existențiale limită”. În inconștient trebuie căutat „sediul” intuiției și creativității individului.

Inconștientul are și valențe supraindividuale putând comunica cu alt inconștient al altui individ formând o rețea de comunicare, pe căi încă neelucidate de știință; rețea ce unifică colectivitatea prin: „inconștient colectiv”, „mentalitate colectivă”, „memoria colectivă” și organizare spontană colectivă. Inconștientul poate comunica peste generații, transmitând acumulările, constituind noi forme de: „memoria istorică”, „memoria ancestrală” sau „memorie genetică”.

5.6. Unitatea de neam, rezultat al unității de inconștient colectiv creație a eonului dogmatic carpato-dunăreano-pontic

Lucian Blaga a clădit cel mai monumental și original sistem filosofic din gândirea românească, utilizând ca sistem de referință **eonul dogmatic pontico-carpato-dunărean**. Acest eon dogmatic ce-și are rădăcinile în preistorie se întinde până în contemporaneitate, până când cuceririle informaticii schimbă lumea reală cu cea virtuală; naturalul cu artificialul și sinteticul.

În cadrul acestui eon dogmatic, pe parcursul multor milenii, începând din preistorie, s-a născut, dezvoltat și maturizat de-a lungul timpului un **inconștient colectiv** specific în Centrul Europei. De-a lungul timpului **inconștientul colectiv** și-a elaborat, acumulat, perfecționat, rafinat, filtrat depozitul psihic de modele de cunoaștere, gândire, comportament, mentalități etc. acceptate ca cele mai bune și confirmate în timp ca valabile; arhetipuri care le asigură modele de formare ale generațiilor viitoare dezvoltate sub formă de tradiții, pentru un anumit stil de a fi, a acționa, trăi etc. prin care grupul își definește o anumită identitate pentru a dăinui în timp; conform **matricei stilistice**.

Rolul **inconștientul colectiv** în formarea tradițiilor este decisiv și duce la formarea acelor tradiții care să satisfacă nevoile identitare, nevoile de unitate socială. Robustețea, durabilitatea și statornicia **inconștientului colectiv**, este vitală, pentru că generează caracterul de

masă al obiceiurilor umane, pornite din nevoia de identitate și nu în ultimul rând stabilitatea și durabilitatea societății în arealul geografic respectiv.

Inconștientul colectiv este depozitarul nebănuitelor forțe ale societății ce în diferite momente istorice au răbufnit făcând istorie.

În mod obișnuit inconștientul colectiv răspunde nevoilor societății creând rânduiele etc., care să conducă la echilibrul societății, să dea sens unui neam (popor) și să cimenteze forța acestuia. În formarea rânduielelor, inconștientul colectiv poartă energia focului interior specific eonului dogmatic pontico-carpato-dunărean. Rezultatul este văzut în termeni mai generali de tradiții fiind șlefuiți de timp, uniformizați de mulțime și specifici acestui areal geografic; creatori de cultură carpato-dunăreano-pontică. Astfel că, trăirile individuale, simțămintele personale ajung să se extindă la nivelul comunității dintr-un anumit spațiu geografic, ca apoi ele să se generalizeze până la nivelul de rânduiele, tradiții, cultură creatoare de neam apoi de națiune.

Lucian Blaga afirmă că, în aria românească și, în general, în cea răsăriteana, națiunea este definită prin categoriile "organicului", asociindu-se „**ideea de națiune cu aceea de neam**". Această asociere a făcut ca națiunea română sau valahă să aibă o unitate organică cu mult timp înainte ca specialiștii să definească conceptul de națiune la nivel european, fapt menționat ca unitate de neam încă de Herodot cu toate că: „chiar dacă frații se mai ceartă între ei rămân tot frați”. Sentimentul de solidaritate de neam opera cu eficiență pe deasupra sau pe dedesubtul granițelor decupajelor teritoriale vremelnice, impuse de structurile politice variabile, de cele mai multe ori de tip imperial, care și-au întins cuceririle asupra acestui spațiu central-european. Această unitate organică ce derivă din unitatea de neam nu a ținut seama de granițele vremelnice impuse în mod neorganic. Aceste granițe în interiorul neamului, erau resimțite de poporul din zonă ca alcătuiri "neorganice", împotriva cărora au declanșat o serie de războaie, revoluții naționale și sociale.

Prof.univ.dr. Radu Baltasiu răspunzând celor ce doresc federalizarea României spune: << **România este o societate cu o comunitate unitară, definită printr-o tradiție și limbă comune. România nu este un mozaic de dialecte și nici de tradiții.** România este tot atât de diversă pe câte nuanțe de verde are iarba, dar tot atât de unitară ca aceasta.

Esența este conștiința națională. Nu exista conștiință regională. Deci nu putem vorbi de un “patriotism ardelenesc”. Spuneți-i asta lui Avram Iancu. Conștiința locului colectiv la români are peste 2000 de ani și este de tip județ-jude, de la trimisul împărațesc care împărțea dreptate, respectiv boierul ridicat dintre țărani care face același lucru (jude-cneaz).

Regiunile nu au relevanță în conștiința colectivă decât din punct de vedere istoric, dar acestea sunt macroregiuni, care cuprind fostele țări domnești. Activitatea politică și economică din fostele țări românești au fost constant convergente și au produs România Mare.

În Europa modelul regionalizării este, de fapt, modelul unor comunități care au tradiții diferite, inclusiv lingvistice, ceea ce în România nu este cazul. România este printre puținele state europene care are un teritoriu unitar din punct de vedere lingvistic și al obiceiurilor. De ce accentuam ceea ce nu există?

Scoaterea județului din conștiința colectivă și înlocuirea lui cu regiunea, nu numai că va readuce România mai aproape de un proiect de care conștiința colectivă este străină – “România, stat federal” (federația presupune regiuni cu diferențe culturale și chiar etnice majore), dar va anihila unul dintre puținele repere administrative din conștiința statului la nivelul publicului.>> (Sursa> <https://www.dantanasa.ro/analiza-prof-univ-dr-radu-baltasiu-federalizarea-o-idee-sau-un-vector/>)

Ca atare unitatea de neam, comunitatea de viață istorică, de limbă, de tradiții culturale, în esență, unitatea de viață spirituală, au îndeplinit în aceasta arie un rol capital, menținându-se peste timp indiferent dacă peste părți de teritoriu stăpâneau Înalte Porți: Roma sau Constantinopolul; Buda sau Țaringradul; Moscova, Viena sau Istanbulul. Matricea stilistică era prea puternică pentru a fi influențată de factori perturbatori „anorganici”, „apa trece, pietrele rămân”!

Vremelnicia unor dinastii străine nu au avut puterea de a acționa în interiorul matricei stilistice pentru a o modifica.

5.7. Concluzii utile demersului didactic

Nu există cadru didactic care să nu fie interesat de eficiența procesului de predare, învățare, evaluare și de educația elevilor lui în așa fel încât aceștia să aibă succes în viață în mediul lui și nu în altul. Preocupările de a-l forma pentru o cultură și civilizație neautohtonă este total greșit; „țelul nostru e altul; să propunem un model sănătos de viață, un fel de-a trăi care să-ți aducă bucurie și optimism” (Laura Belecui).

Ca urmare interesul pentru a cunoaște ce se întâmplă la nivelul cel mai elementar al funcționării psihicului uman și la rolul pe care la investit creatorul acestui psihic în viața individului este îndreptățită. Ceea ce știm cu siguranță este că sistemul nervos și psihicul corespunzător ne este dat pentru a ne adapta și regla funcționarea cât mai eficientă în raport cu lumea reală!

Omul este o creație a mediului. Omul obligat să învețe ! Depinde însă ce învață?!

1. Omul obligat să învețe ! Omul este un sistem deschis în permanentă interacțiune cu ambianța naturală și socială, cu sine însuși; pentru a exista este obligat să-și adapteze comportarea la ecosistemul real în care trăiește și la propriile nevoi reale; să gândească asupra următoarelor sale evoluții.

Disponând de modalității de reacție, unele moștenite altele dobândite individul răspunde factorilor de mediu și nevoilor interne evoluând prin succesiuni de stări de cvasiechilibru cu energii minime adaptându-se la modificările mediului, autoreglându-și comportamentul. Adaptarea la mediu este un proces de învățare continuă, motivată de necesitatea elementară de „a fi sau a nu fi” în acel mediu.

2. Învățarea constă în elaborarea și consolidarea de enrame, noi legături în scoarța cerebrală. Informațiile însușite sunt distribuite în conștient, subconștient sau inconștient. Din punct de vedere fiziologic, învățarea constă în elaborarea și consolidarea de noi legături în scoarța cerebrală, enrame. Creierul funcționează pentru a percepe, stoca și prelucra informațiile în vederea elaborării unor decizii adecvate în raport cu mediul înconjurător.

Funcțiile psihice atât de complexe ale omului sunt determinate, nu numai de un program ereditar moștenit de la înaintași sau de acumulările în memoria colectivă, dar mai ales de învățare permanentă, în cadrul relațiilor omului cu mediul înconjurător, în special cu cel social, cu cultura căreia îi aparține.

3. Omul se adaptează la ecosistem. Disponând de modalității de reacție, unele moștenite altele dobândite prin învățare, de-a lungul vieții, omul se adaptează factorilor de mediu și nevoilor interne evoluând prin succesiuni de stări de cvasiechilibru cu energii minime, pentru a supraviețui cât mai mult și în condiții cât mai bune în ecosistemul în care trăiește. ***Omul se adaptează cel mai ușor la ecosistemul la care aparține cultural!***

4. Învățarea este dependentă de gradul de maturizare a sistemului nervos central; de gradul de maturizare a hărților cognitive. Nu se poate sări peste etape. Nu putem învăța orice la orice vârstă!;

5. ***Mecanismul învățării de durată pune în evidență importanța:***

- repetării informațiilor pe care dorim să le însușim, cât și importanța funcționării învățământului pe sistemul ciclurilor repetabile în care aceleași noțiuni, concepte să se repete la un nivel superior;

- formarea pe rețelele neuronale a rețelelor cognitive scoate în evidență că cele memorate trebuie să aibă o potrivire logică și între ele și cu mediul, pentru a se forma un tot armonios și funcțional. Noțiunile însușite haotic, nu prezintă utilitate în funcționarea sistemului

nervos, ci ele pot provoca dezordine mintală, îndeosebi dacă sunt asociate cu îndepărtarea subiectului de mediul real în care-și desfășoară existența, sau cele învățate îl transpun pe subiect în lumea virtuală;

- trebuie mai multă grijă în selectarea a ceea ce le cerem copiilor să învețe. Conținuturile, opiniile perisabile trebuie evitate.

6. Demersul didactic în mod firesc trebuie să evite implementări de dezordine mintale:

- evitând înlocuirea ecosistemelor reale cu cele virtuale;
- evitând inventarea de legități contrare celor existente în ecosistemele reale, foarte bine de altfel conturate prin cultura autohtonă;

- evitând scurtcircuitarea etapelor de învățare, lăsând ca fiecare vârstă să-și alimenteze circuitele neuronale cu informațiile adecvate. Important și esențial respectarea activităților firești copilăriei;

- evitând crearea în copilărie în mintea copilului a unor realități artificiale, ce vor duce la nivel neuronal la formarea unor programe de acțiune pentru lumi ireale, în consecință comportări în lumea reală inadecvate (crime ca-n filme, sărituri ca-n jocurile pe calculator etc.);

- evitând copierea unor civilizații și culturi străine culturii autohtone, forțând intrarea și menținerea în clișee educaționale în care nu cred nici cei de la care le împrumutăm!!! „Țelul nostru e altul; să propunem un model sănătos de viață, un fel de-a trăi care să-ți aducă bucurie și optimism” (Laura Belecui).

7. Învățarea se realizează cu randamente mari când:

- există și o motivație;
- prin acțiunea învățată se obține și o stare de satisfacție privind utilitatea cunoștințelor acumulate sau plăcerea acumulării lor;

- învățăm noțiuni ce se ajustează ușor la schemele noastre cognitive preexistente, la cele existente în memoria colectivă, în cultura colectivității;

8. Cunoașterea se dobândește printr-un proces continuu de învățare și de durată; de aceea problema învățării continue ocupă un loc important în viața individului;

9. Remarcabil este că materialul genetic este folosit ca substrat al memoriei de lungă durată. Prin învățare se produc modificări la nivel de ADN ce vor fi transmise generațiilor următoare cu consecințe istorice asupra unității și continuității civilizației și în special asupra unității și continuității construcției culturale a eonului dogmatic pontico-carpato-dunărean;

10. Gustave Le Bon precizează în cartea “Psihologia mulțimilor” că “Un popor este un organism creat de trecut și ca orice organism nu se poate modifica decât prin lente acumulări ereditare”;

11. Inconștientul este esențial pentru individ și statornic. Inconștientul personal, individual, nu trebuie privit numai ca o acumulare a tot ceea ce este negativ în om (C.G. Jung), ci ca un depozit de acumulări de ceea ce este mai important pentru individ, care să-i asigure dăinuirea ca individ și specie; cât și ca prin acumulări să evolueze pe trepte superioare de la o generație la alta. Inconștientul înmagazinează dogme – în sensul de ceea ce este bun!

12. Inconștientul colectiv, conform afirmațiilor lui Gustave Le Bon are și o determinare uriașă. După Lucian Blaga, în inconștientul colectiv se fixează trasaturile stilistice ale culturii. Acestea rezultă din comunitatea așezărilor, din limbă și relații familiale (Lévi-Strauss) din mituri și tradiții, mod de trai etc. care sunt elemente întâlnite azi, în viața de zi cu zi, chiar la locuitorii orașelor nu numai a satelor în: artă, tehnică, mituri, portul popular, folclor și tainic în practicile religioase ale inițiatelor din lumea satelor și a orașelor.

5.8. ADDENDĂ la capitolul 5

Sistemul filosofic al lui Lucian Blaga confirmă afirmațiile istoricilor străini privind civilizația și cultura danubiano-pontică

1. Alfred Hofmann 1820 – în Istoria Pământului; Leclerc (Moldo-Valahia, Paris, 1866): „Într-adevăr nicăieri nu vei putea găsi o putere de înțelegere mai rapidă, o minte mai deschisă, un spirit mai ager, însoțit de mlădierile purtării, așa cum o afli la cel din urmă rumun. Acest popor ridicat prin instrucție ar fi apt să se găsească în fruntea culturii spirituale a Umanității. Și, ca o completare, limba sa este atât de bogată și armonioasă, că s-ar potrivi celui mai cult popor de pe Pământ. Rumania nu este buricul Pământului, ci Axa Universului.”

2. William Schiller: „Civilizația s-a născut acolo unde trăiește azi poporul român! ... răspândindu-se apoi atât spre răsărit cât și spre apus! [...]. Acum 13-15 mii de ani.”

3. Marco Merlini: „Oasele, ca și tăblițele, sunt foarte vechi. Acum este o certitudine. Acum este rândul nostru să dovedim că scrierea a început în Europa cu două mii de ani înaintea Sumerului. În România, avem o comoară imensă, dar ea nu aparține numai României, ci întregii Europe.”

4. Harald Harmann: „Civilizația danubiană este prima mare civilizație din istorie mai veche cu mii de ani decât cea sumeriană.”

5. Bonaventura Vulcanius din Bruges, De literis et lingua getarum sive gothorum, 1597: „Geții au avut propriul lor alfabet cu mult înainte de a se fi născut cel latin. Geții cântau, însoțindu-le din fluier, faptele săvârșite de eroii lor, compunând cântece chiar înainte de întemeierea Romei, ceea ce o scrie Cato – romanii au început să facă mult mai târziu. Nu pot să trec sub tăcere, faptul că întotdeauna am fost admiratorul, mai mult decât al tuturor, al acestui nume prin excelență nobil al unui neam, care crede din adâncul inimii lui în nemurirea sufletelor, căci după judecata mea, condamnând puternic moartea, ei capătă un curaj nețărmurit de a înfruntă orice; după cum se vede, neamul geților s-a ivit așa dintotdeauna de la natură, el a fost și este un popor cu totul aparte și veșnic.”

6. Eugene Pittard: „Strămoșii etnici ai Românilor urcă neîndoiește până în primele vârste ale Umanității, civilizația neolitică reprezintă doar un capitol recent din istoria țării.”

7. Louis de la Valle Poussin: „Locuitorii de la nordul Dunării de Jos pot fi considerați ca vorbitorii unei limbi care stă la originea limbilor indo-europene, strămoșii Omenirii.”

8. Marc Pagel: „Acum 10.000 de ani în spațiul carpatic a existat o cultură, un popor care vorbea o limbă unică și precursora a sanscritei și latinei”.

9. Daniel Ruzzo: „Carpații sunt într-o regiune a lumii în care se situa centrul european al celei mai vechi culturi cunoscute până în ziua de azi”.

10. Marija Gimbutas: „România este vatra a ceea ce am numit Vechea Europă, o entitate culturală cuprinsă între 6500-3500 î.Hr., axată pe o societate matriarhală, teocratică, pașnică, iubitoare și creatoare de artă, care a precedat societățile indo – europenizate patriarhale de luptători din epocile bronzului și fierului (. . .)

Uluitoarele descoperiri făcute în România și în alte țări învecinate după cel de-al doilea război mondial, asociate datărilor cu radio – carbon, au făcut posibilă înțelegerea importanței începuturilor culturii vechi europene, o cultură a unei societăți de agricultori.

A devenit de asemenea evidentă că această străveche civilizație europeană precede cu câteva milenii pe cea sumeriană. Aceste date fac imposibilă ipoteza conform căreia civilizația războinică și violentă a sumerienilor ar fi fost cea mai timpurie de pe glob. În Vechea Europă nu existau fortificații elaborate și nici arme de luptă. Absența reprezentărilor privind societatea războinică sau condusă de bărbați reflectă o structură socială în care femeile aveau rolul principal și în care atât bărbații cât și femeile activau în mod egal într-o bină comună.

A fost o perioadă de reală armonie în deplin acord cu energiile creatoare ale naturii. Trebuie ca de acum încolo să recunoaștem realitățile și modul de viață al epocilor neolitice și a cuprului, care însemnau mai mult decât semănatul, culesul, măcinatul și coacerea pâinii ori ridicarea caselor (..) ”.

Bibliografie:

1. A. BĂDIN, Dacia din Vestul Europei, New York – 1998, Editura The Geryon Press;
2. T. ANTONESCU, Dacia Patria primitivă ariană, Lumi uitate, Tipografia editorială Dacia, 1901.
3. A. BUSUIOCEANU, Zamolxis, Editura Meridiane, București, 1985.
4. J. CARPENTIER, F. LEBRUN, Istoria Europei, Ed. Humanitas, București, 1997
5. D. DANA, Zalmoxis de la Herodot la Mircea Eliade. Istorii despre un zeu al pretextului, Editura Polirom, Iași, 2008
6. G. CORNUȚIU, Sociologie pentru medicină, Ed. Universității din Oradea, 2008.
7. L. I. CUEȘDEAN, Senzațional! Suntem români de peste 2500 de ani, Editura Solif
8. O. DRÎMBA, Istoria culturii și civilizației, Editura științifică și enciclopedică, București, 1987.
9. G. GHEORGHE, În vechime Franța a fost românofonă, Rev. Getica
10. G. GHEORGHE, Lingvistica, istoria... Defilee de erori, Rev. Getica
11. Iordanes, Getica (despre originea și faptele geților), Fundația Gândirea;
12. N. P. LEONĂCHESCU, Istoria și condițiile la limită tip Dirichlet, Rev. Getica
13. C. Lundius, Zamolxis, Primus Getarum Legislator, Upsala, 1687;
14. [G. PANTECAN](#), Provincia medievala Dacia din Europa nordică, București, 2010, Editura Dacoromana;
15. N. SĂVESCU, Noi nu suntem urmași Romei, Ed. Intact, București, 2002.

Webografie:

1. C. TROYA, Despre arhitectura gotică, 1857 discurs de Carlo Troya;
<https://www.slideshare.net/anamariamoraru184/traducere-arhitectura-gotica>
2. C. TROYA, Fastici getici o gotici/
<https://www.slideshare.net/anamariamoraru184/fasti-getici-o-gotici-carlo-troya>
3. N. ZENO, Despre originea barbarilor care au distrus Imperiul Romei, Veneția, 1557.
http://ro.wikipedia.org/wiki/Imperiul_Roman_de_R%C4%83s%C4%83rit
4. Petrus de Dacia primul scriitor suedez;
<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/petrus-de-dacia-primul-autor-suedez>.
5. https://www.voci.ro/wp-content/uploads/2017/01/Lucian-G-Costi_Pledoarie-pentru-ap%C4%83rarea-limbii-rom%C3%A2ne.pdf
6. <http://www.encyclopedia dacica.ro>
7. <http://dincolo-de-limite.blogspot.com/2012/03/dacii-adevaruri-tulburatoare-documentar.html>
8. www.adevarul.ro/.../dacii_adevaruri_tulburatoare_documentar
9. foaienationala.ro/rspuns-unei-manipulri-numite-dacii-adevruri-tulburtoare
10. www.youtube.com
11. www.realitatea.net/istoricii-despre-dacii-adevaruri-tulburatoare-pure-speculatii-fara-fundament

Secțiunea II.

CREAȚIE LITERARĂ

– elevi și profesori

Motto:

„Drumul tău nu e-n afară/căile-s în tine însuși./
Iară cerul tău se naște/ ca o lacrimă din plânsu-ți.”

PSEUDO-POEZII

Bîscă Ioana Maria

Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia

Prof. îndrumător Liviu Lodoabă

Aș veni...

O lacrimă pe frunte-mi din racla ta se-nchină
Și dintre ceruri plângi, actor al altor vremi,
Tu, ce am fost odată, din vieți ce nu suspină
Acum în întuneric și înapoi mă chemi;
Mă chemi să beau lumină.

O, aș veni la tine, trecut peste trecut...
Aș trece mări și valuri, și peste lumi aș merge,
Peste morminte-aș trece și peste început –
Ca fulgere spre mine se-ndreaptă gândul rece;
Se-ndreaptă gândul mut.

Ca doi străini în mare, vorbim într-un retur
Și-imagini vii în minte-mi ca-n șoaptă îmi cultivi
Și sunt aceeași umbră a fostului contur
Creat din moarte seacă, născut din primitivi
Creat din haos pur.

Uitare

Uitat-am fost precum un mort
În chiar preludiul înserării,
Când cerul din neant creea
Veșnice valuri ale mării...

În taină fost-am amândouă,
Ca vechii gemeni dintr-o mamă:
Tu crezi că mă cunoști acum,
Dar eu din carne mă sugrum.
În marea-mi să mă lași să mor,
Ca să m-avânt până în fund
Și din străfund să mă cobor,
Ca dintre ceruri să m-afund.

În dulci livezi ale uitării

Să mă avânt până la urmă
Ca, după clipa hăituirii,
Să fiu eu demonul ce curmă.

Ca-n somn adânc mă-ngroape marea
În nimicnicia mea,
Ca să mă-nalț mai spre adâncuri,
Când fugi prin vorbe și prin gânduri.

Masca vieții ce mi-o pun
Fi-va ea rugul disperării...
O, te-aș iubi și nu știu cum!
Tot crește arborele-uitării...

Demonic

Când între văi văd un apus
Că dintre vremi s-arată,
E dus destinul cel de sus
Ca neînsemnată pată...

Și când amurgu-n cer e viu
De razele iertării,
Eu mă încânt că nu mai știu
Și m-am predat uitării...

Nu știu de-i viață or de-i vis
Această disperare;
Mă duce codrul cel nestins
Spre-a sa necuvântare.

Și-astfel voi privi umilă
Cum trece-n clipe viața
Și-n detașarea cea senilă,
Uita-voi toată greața...

Uita-mă-voi între streini,
Pe străzi necunoscute,
Și bea-voi dulcele venin
Al frunzelor pierdute

Și vor cânta privighetori,
În van, la capul meu,
Ca să visez fără ardori
Că nu sunt Dumnezeu,

Iar luna va păli senină
Și stelele de-asemeni,

Voi adăpa sacra lumină
De gemeni...

Constelația-n care cresc
Îmi va zâmbi ironic:
Cum de mai pot să o privesc
Demonic?

Seară de februarie

Miroase a gol
Pe străzile pline
De trupuri străine,
Arzânde a boli.
Cântă în cor
Vocile surde,
În minți muribunde,
Dându-mi ocol.
Privesc în mirare,
Cu glasul-mi tot mut,
Cum mă rănesc
În crani de lut.
Și văd lumini
În depărtare:
Mă cheamă albi crini
Spre-nmormântare.
Și-n întuneric
Mă zbat ca o umbră
În visu-mi himeric,
În liniștea-mi sumbră...

Dormi, copile

Se simte iarna-n amintiri
Și înghețarea-i curge:
Mă scoate vântul din simțiri,
Nimicnicia-i dulce...

Cad fulgii peste ape reci,
Cad vise și m-aleargă,
Cântându-ți ție visuri seci
Când între mări mă-îneacă.

Și numai negru e-n simțiri,
Oribitor mi-e, ca zăpada:
Mă cufund în amăgiri,
Iarnă-mi este escapada...

Suflete, mi-ești anotimpul
Când în noapte mă afund,
Iar zăpada mi-e nisipul
Ca-n deșertul cel fecund.

Visele mă-ngenunchează
Într-a vieții feerie:
Nu mai simt și nu sunt trează,
Dormi-voi în veșnicie...

Dormi, copile, dormi în pace
În elanu-ți să te pierzi,
Fie-ți stelele aproape,
Ca prin ele să visezi,

Și să-ți cânte-n vise luna,
Măinile să-ți depărtezi:
Căutând a lor lumină,
Întunericul să-ți crezi...

Haos pur împarte lumea,
Ei nu văd, dar îți vorbesc,
Nu aud și-i amăgesc,
Căci pe deget învârt culmea.

A lor ordine deplină
Se preface-al tău mormânt:
Clipa capetele-nchină,
Neînțeleș e-al tău cuvânt...

Dormi, copile, dormi tu blând!

Motto:
„Când îți plouă în suflet, fă-ți umbrelă dintr-o bucurie!”

Copii ca mine / Copilărie/ E dreptul meu!/ Lume, lume.../ Voi!

Pop Daniel

Centrul „Raisa”, Reșița, Centrul Școlar de Educație Incluzivă „Aurora” Reșița

Prof. îndrumător: Stîrcu Loredana Mirela

Copii ca mine

Copii ca mine-s mulți în lume,
Și mă mândresc, dar și visez
Să am și eu un drept anume:
Să râd, să cânt și să dansez!

Chiar dacă sunt băiat sau fată
Ori sunt catolic, ortodox
Sunt tot copil și vreau îndată
Să fiu egal, să cresc frumos!

Să merg la școală, să mă bucur
De soare, nori, ploaie și vânt,
Iar când voi fi mare să lucru
Să pot să spun tot ce-am în gând.

Să am păreri, să le exprim
Chiar de sunt rrom sau sunt român.
Să cred în oameni eu, deplin
Și-n țara mea să fiu stăpân!

Copilărie

Copilărie dulce, unde ești?
Eu am crescut...nu sunt povești;
De ce nu ești, așa cum ai mai fost
Copilăria mea? Cu rost!

Copilărie- vis și armonie,
Eu strâng la piept icoana ta;
Miracol, blândețe și magie
Astăzi doar umbre, praf pe ea.

Lumi de tăceri mă răscolesc profund
Și o mulțime de-amintiri...

Ce azi trăiesc, doar în al meu străfund,
Copilăria mea ...plină de spini.

E dreptul meu!

Eu am drepturi ca și tine,
Viața ta este a ta...
Viața mea îmi aparține
Chiar dacă-i ușoară..., grea...

Stau singur și iau aminte,
Și cam trist... mă tot gândesc...
Că-i necesar să fiu cuminte,
Și ca mâine să muncesc.

Și să îmi câștig o pâine
Cîstit și muncind din greu
Ziua asta e ca mâine,
Nu voi fi copil mereu.

De voi avea copii, cândva
Răi, cuminți, oricum or fi,
Eu nu îi voi abandona
Ca pe niște... jucării.

Lume, lume...

Întrebări se nasc ciorchine
Ca un strugure brumat,
Lume, ce-ai avut cu mine
De atât m-ai încercat?

N-am avut copilărie,
M-am născut deja matur,
Când am învățat a scrie
Am știut deja să-ndur.

Am descoperit o lume
Aspră, dură, lunecoasă
Care nu știa de glume,
Nu știa ce dor m-apasă.

Lume veche, lume nouă
Strâng eu lacrimi în batistă,
Când în inimă îmi plouă
Nepăsarea ta...rezistă.

Voi!

Voi doi adulți; El să vă ierte...
Ați hotărât destinul meu,
Mi-ați pus pe aripi multe pietre,
Tu-tată, mamă nu vi-e greu?

Voi mi-ați răpit copilăria
Și dreptul meu de a surâde,
Dar, într-un colț...mai am tăria
De-a vă iubi, icoane blânde!

POEZII

Balea Silviu

Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina, prof. Mischie Luminița

Intrarea în ocnă

Pe buza unei corăbii scufundate,
sub pagina ruptă a unui caiet,
sfârșiat, cu aripile împreunate,
pierzând zarea mă deștept.

Cel care mă așteaptă înecat,
cu buclele pierzându-se în valuri,
din carnea fragedă, scufundat,
nisipul nostru s-a așezat pe maluri.

Cruciada copiilor, un vânt mă cheamă,
să fug din rădăcină așteptării,
luptând cu întunericul în teamă,
pe masa spulberată a disperării.

Scrisoare

Moarte, soție a trecutului meu, te regasesc în ceasuri de desfătare,
Pieptul gol ți-l sărut, din ochii îmi curg lacrimi amare,
Mă tragi spre tine, în patul nesăvârșit al cununiei noastre,
Mireasă virgină... va fi o cearta și-o despărțire în miez de noapte.

Nu mă supun în fața unei legi pe care n-am scris-o eu,
Nu recunosc actul semnat pe patul de boală,
Mi-e scarba de oameni...mă complac trăind în seul meu,
Sunt și eu om, dar nu mă mândresc și nu o spun cu fală.

Îți scriu aceasta scrisoare, iubită fostă nevastă,
Din spitalul în care ne-am cunoscut prima dată;
Eu eram mic...tu secole ascundeai sub pielea fină,
Moarte, te-am iubit, dar am eu oare vreo vina?

Post-scriptum: Nu dispera din cauza nebuniei mele,
Aș vrea să vorbim ca doi adulți măcinați de probleme,
O ora...și-apoi ia-ma, frumoaso, din mine,
O ora viu aici pe pământ și restul mort în iad cu tine.

Valsul lent

Solange, pe cine cauți?
E dimineată...
Să știi că nu o să-ți răspund,
Sunt gol pe dinăuntru,

Ș-afară sunt așa plâpând...
Sub coastă e o altă coastă,
O creangă bate-n geam de vânt...
Nu mai țipa la ușă, pe cine cauți?
E dimineată...
Să știi că nu o să-ți răspund,
Sunt plin de neputință,
Toiagul mișcându-mă bătrân,
Te-aud cum bați,
cu pumnul în ușă aruncând..
Să mă ridic din patul meu?
Aș vrea să nu răspund,
Să stau cu ceafa lipită de perete,
cu barba răsucită plângând...
Aceste triste clipe,
ce trecătoare, în viață sunt...
Solange, m-am ridicat,
și e atât de frig....
Eu am venit să îți răspund,
Acum degeaba strig....
Și plâng...
strângându-mă în brațe,
în dimineată mă cufund.

Frigiderul

Ofranda omului a fost o bucată de carne,
arsă de focul cunoașterii,
perpelită de cărbunii făcuți din praf de arme.
Fiindcă mirosea a ars, omul a presărat mirodenii,
iar carnea a început să miroasă frumos,
a început să miroasă a vise, a sânge și a vedenii.
Omul a așezat-o în farfurie și a pus mâna pe ea,
dar atunci s-a fript,
și-a dat seama că îi trebuie tacâmuri să mănânce carnea.
Curând omul a renunțat la carne,
nu îl sătura deloc,
făcându-i-se foame,
avea nevoie de mâncare să arunce pe foc.
După ceva timp omul s-a plictisit,
i s-a făcut somn,
a căutat alt om,
iar apoi au adormit.
Brusc nu a mai avut nevoie de carne,
nici de mâncare,
nici de somn,
literă cu literă a avut nevoie de om.

Osul

Blocul e o esență tare,
în care intră nemărginite cantități,
de esențe moi,
vii,
frumos parfumate,
scheletice mantii de roboți,
fără haine, înnoptând goi.

Și norii acolo pe cer,
și norii,
tineri prevăzători,
plini de sălbătice gânduri,
sfâșiati,
de tinere trupuri,
se zbat, pică și mor.

Dintele galben mă roade,
pipăie carnea,
nu mușcă din sânge,
se uită și vede,
obrazul pătat,
de tare cum plânge,
când osul din sine s-a sfărâmat.

î.Hr

pipaie frunza de nuc,
călcată de Omul-Mamut,
nu-ți fie frică de Urs,
taci, taci,
ești atât de mărunț.

trăiești...
pe stihii de sânge,
sub pași odihniți,
pe urma călcată,
în somn,
de cei Adormiți.

cărare întreagă de-a lungul,
scufundă-te-n larg,
oh, Mare prietenă,
cântă,
Copacul mă pieptănă,
cu drag.

Motto:
„Cine se scoală de dimineață tot seara ajunge la țintă.”

FIRUL ZILEI

Blidaru Andrei Eduard
Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște
Prof. îndrumător: Pavelescu Marilena

Dimineața

Suntem la cumpăna apelor,
Apele se transformă în rouă,
Roua mângâie dimineața frunzele,
Frunzele devin fluier,
Fluierul ține locul vorbelor.

După-amiaza

După-amiaza vine timpul jocului,
Jocul este jucat de ciudate umbre,
Umbrele vor să se-nstăpânească asupra lumii,
Lumea le lasă în casă și le poartă la prânz,
Prânzul are mereu în meniu cuvinte.

Seara

Sămânța de măr de la cină este aruncată pe jos,
Josul casei este o podea din lut,
Lutul se deschide și primește sămânța.
Sămânța are nevoie de întuneric
Întunericul scoate la lumină din ea o tulpină,
Tulpina crește, și crește încontinuu, până la nori
Norii conțin o coroană verde, superbă, plină de mere.
Merele cad, se sparg, lăsând în urmă alte semințe,
Semințele vor fi doar amintirea unui măr rătăcit printre nori.

Motto:
„Din suferință s-au născut cele mai mari caractere.”

DANSÂND SPRE RĂSĂRIT/ NOPTI STRANII/ REGRET

Constantinescu Raisa
Liceul Tehnologic Corbu, jud. Harghita
Prof. îndrumător: Zbanca-Răucescu Raluca

Dansând spre răsărit

Hai aici, la adăpost de stele
În această noapte vom dansa cu ele!
În aerul rece două corpuri de foc.
Ce se sărută...totul e un joc.

Să lăsăm lumea în apusde șoapte,
Să fim noi doi, singuri, în această noapte!
În palme îți aștern gândurile toate.
Ține-le strâns, la piept, chiar și după moarte!

Întinși rămânem pe iarba cu rouă
Să vedem răsăritul împărțit în două.
Raze roșii să-ți scrie pe față
Cât ești de frumoasă în această dimineață!

Nopti stranii

Noptile sunt straniu de scurte.
Ochii pulsând de sete, tânjind
după ceva să le umple
goliciunea.

În pat, ascunsă sub două pături...
În jur, sunt doar sticlele goale
De apă sau de unele chimicale.

Căștile mereu dezordonate
lângă pat, mereu folosite,
mereu uzate.
Asemăn căștile cu oameni.
Da, știu, nu poți asculta muzică
din oameni.
Firul căștilor e firul vieții.
Micile difuzoare sunt inima și sufletul persoanei.

Este de ajuns să le lași să își
încurce firul și se vor strica
după un timp îndelungat sau nu.
Degeaba ai rămas cu un dintre ele,
când cealaltă nu poate completa,
Dar și mai rău e să le pierzi pe ambele.

Regret

Am petrecut în trecut
Zile și nopți la rând
Pe podea alături de tine.

E rece
Lemnul podelelor
și nimeni nu îl încălzește.

Au trecut zile și nopți,
Săptămâni amare
și luni de zile.

Podeaua e goală
La fel îmi e și sevaletul.

Zac în pat, lovită ca de molimă,
Molima dragostei și a tristeții.
Atât de cruntă și amară.

Ți-am scris pagini întregi
și ți-am desenat mii de portrete.
Nu au fost de ajuns.
Acum zac pe podea,
Podeaua pe care ne întindeam
În discuții lungi despre
combinația culorilor
Și delicatețea pensulelor.

Nimic nu te aduce înapoi.

Motto:
„Adevăr”

LUMINĂ/ PARADIS ÎN DESTRĂMARE/ SOMN

Prof. Zimbran Iohana

Liceul Tehnologic „Nicolae Stoica de Hațeg” Mehadia

LUMINĂ

Gheara durerii
mi-a sfâșiat inima,
mi-a devorat sufletul,
lăsându-mă fără speranță,
aruncându-mă în mijlocul
unui joc de astre moarte,
ispitindu-mă să beau
otrava fructului edenic,
ascunsă de milenii,
printre galaxii tăcute
și să caut lumina
Adevărului profetic,
dăruindu-mă ei.

PARADIS ÎN DESTRĂMARE

Ascunsă, în ochiul omului orb,
Pitită-ntre iluzii și umbre efemere,
Vânez neconținut suspine și stropi de paradis
Și mă îmbăiez în curcubeul cuvântului nerostit.

Rătăcită, în urechea omului surd,
Devorată de gândul celor trei ceasuri negre,
Mă ascund, de fericirea cuibărită,
Prin spații lungi și triste, infinite.

Zăbovesc, în gura omului mort,
Zidită-ntre cuvinte și sintagme
Și ascult supusă, glasul suferinței
Și fără să vreau aplaud frenetic.

SOMN

Am adormit
și am căzut în zi
și pentru prima dată,
am știut că sunt fericită
și am continuat să visez,

să visez fără vise
și să râd de prea multă
împlinire deșartă.

Am adormit
și am căzut în noapte,
într-o negură fără stele,
fără bucurie și speranță
și am încercat să visez,
să visez fără vise
și să râd de prea multă
împlinire deșartă.

Motto:

"Nu credeam să-nvăț a muri vreodată"
(Mihai Eminescu)

POEZII

*Prof. Dr. Nemeș Cristina **Gabriela***
Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu” Bălan

RUGĂ LA CEAS TAINIC DE ÎNSERARE

Coboară soare, lin spre asfințit,
În poieni de aur, iz de fân cosit,
Toaca-n văi răsună, clopotele bat,
Liniștea s-așterne, tainic, peste sat.

În altar începe ruga cea de seară,
Palid, lumânarea, dă lumini de ceară
Și în pacea tainei, se pogoară lin,
Liniștea în suflet, în miros de crin.

În noian de gânduri, ce mă împresoară,
Orice spusă clară stă timid să piară,
Taină, vis, viață; inima-mi dorească,
De la Tine, Doamne, iubirea-Ți cerească.

LA MĂNĂSTIREA DIN VALE, DULCE ÎNCHINARE

O liniște taincă, plină de mister
Alungă durerea din sufletu-mi auster
Și-l cuprinde în iubire, în pace-neânțeleasă,
În valuri înspumate, de lumină, îl lasă.
În tămâia dulce a cetinei de brad
Din inimă se-nalță doruri care ard...
Rugăciunii duioase, clopotu-i dă glas,
În sunet de toacă, dorului mă las !

Doamne, în fața Ta cutez ca să vin,
În lacrimi nesfârșite, de dor, mă -nchin...
Cuvinte negrăite s-aștern în inima mea
Ca lumina lină, caldă a unei stea.

O, Sfântă Mănăstire, loc de închinare,
De izbăvire și dulce alinare !
Sufletul ce crede și suspină după ea
Din izvorul credinței neâncetat să bea.

CUM POT OARE,DOAMNE?....

Cum pot oare, Doamne,cu drag să te slăvesc
Pentru toate câte din mâna Ta primesc?
Cum aş putea Iubire din inimă să-Ti dau
Când şi aceasta Doamne,din mâna Ta o iau?

Ce daruri pot eu Doamne,Ție să-Ți aduc
Când e calea-ngustă pe unde vreau s-apuc?
Cum aş putea lisuse,în fața Ta s-ajung
Când multele ispite,în suflet mă-străpung?

Cum pot oare,Doamne,privirea să-mi îndrept
Spre Mirele meu drag,pe care mult L-aștept?
Și cum să pot gândirea să o înalț în sus
Când pentru Tine Doamne,nimic nu am adus?.....

DARUL LUI DUMNEZEU

Ape tulburi pătruns-au în sufletu meu
Și gânduri deșarte pe inimă-mi apasă greu.
Și-n neputința mea pe Domnul L-am strigat,
La poarta Casei Sale,umil azi eu bat:

-O,greșit-am Ție Doamne,mai mult decât toți,
Iertare de păcate,dăruie-mi caci poți.
Iubirea-ți de Părinte,asupra-mi o coboară,
Cu scutul Tău cel tare,Părinte mă-nconjoară.

Lacrimi amare picură din suflet mereu
În inima mea rece,făr'de Dumnezeu.
Trup și suflet cu totul mi-e rănit,
O,izvor al vieții,la Tine-am îndrăznit.

Sărac sunt Doamne fără iubirea Ta,
Flămând și-nsetat-s fără căldura Ta.
Nu mă lăsa Doamne,scapă-mă din negura grea,
Vino,Doamne,vino în inima mea!

Străin sunt Stăpâne fără lumina Ta,
Pribeag și stingher-s în inima mea.
Nu mă lăsa Stăpâne,scapă-mă din negura grea,
Vino,Doamne,vino în inima mea!

Neputincios și rănit sunt Sfinte fără mireasma Ta,
Slab și bolnav-s în toată viața mea.
Nu mă lăsa Sfinte,scapă-mă din negura grea,
Vino ,Doamne ,vino în inima mea!

Cercetării Tale,Părinte mă-nvrednicește,
Săgețile nesfârșite din suflet le oprește.
Ridică-mă din această noapte grea,
Înalță-mă la Tine,Părinte cum vei vrea.

LA UMBRA CRUCII TALE

La umbra Crucii Tale, Hristoase m-ai crescut,
O,cenușa și noroiul cu chipul meu din lut!
Cu duhul Tău de viață,viață Tu mi-ai dat,
În veci Stăpânul meu fii binecuvântat!

Când ochii mei de tină au început să vadă,
Le-ai dăruit lumina Ta,Cerescule Tată!
Dor fierbinte după Tine,în inimă mi-ai pus
Și în camera sufletului căldură mi-ai adus.

În visteria tainică daruri negrăite Tu ai pus,
Iar gândul,în zări neștiute mi l-ai dus!
O,Doamne,eu fiind lucrarea Ta cea vie,
Doar voia Ta cea sfântă în mine fie!

Fiind iarbă eu,la umbra Ta mă răcoresc
Și-n căldura negrăită pot doar ca să cresc!
Din izvorul negrăit Tu îmi dai să beau,
La umbra Crucii Tale voiesc deci ca să stau.

Motto:
*„Să creezi ca un Demiurg, să poruncești ca un Rege,
să muncești ca un sclav”.*

HIERONYMOS

Prof. Ligia Dimitriu (Dan)
Liceul Teoretic Teiuș

Noi doi

Noi doi suntem în orașul acesta
două mâini încleștate în jurul acelui pașar.

Noi doi – acest „noi”, atât de perfect, atât de categoric,
precum pata aceasta de cafea
de pe volumul acesta de poezie –
patru cvartete.

Noi doi –
două capete rîcoșând în tandem
în același abis.

Vis

Un fluture de noapte mi s-a așezat pe piept.
„îți simt pașii în sistemul endocrin” – atât mi-a spus.

Și m-am trezit îndrăgostită,
cu tușul întins peste pleoape,
cu degetele înnegrite,
de parcă aș fi scormonit prin somn
căutându-te
o noapte întreagă
prin partea cea mai puțin înstelată a cerului.

Pușinul rămas

Roadem cu credința unor câini de pe lângă cantină
pușinul rămas pe oasele lui Dumnezeu.

Stau sub plapuma cării și tremur de frig.
Mă fac ghem și-mi ascund
bătrânețea ca pe-o vină.
Nu mai pot dormi pe partea stângă.
Când plouă,
aici zgomotele se umflă
și le văd cum alunecă ca niște viermi ireali
într-un abis marin.

M-am depravat de spaimă...

Faptul că exiști e unicul meu ascunziș
și stau aici –
ca-ntr-o cabină telefonică,
fără podea,
cu tălpile lipite de geamuri

așteptând

cu degetele transformate în șerpi de apă.

Poem naiv

Identitatea mea
mi-a fost livrată prin tine.
Toate au complotat ca să te întâlnesc.
Biografia mea,
cuibul de pleoape desenat cu creta udă,
iarba care-mi crește sub unghii,
pereții din polistiren în dosul cărora
am fost propriul meu martir
arestat la domiciliu în dosul unei curți strâmbe.
Tu m-ai învățat să suport adevărul,
căci nu-mi plăcea să aud adevărul despre mine sau despre alții
decât spus de gura mea.

Am aflat cine sunt
în *acum*-ul nostru,
sub norii ce-și adună-n prapur proaspăt drobul divin.

De când te-am întâlnit umblăm prin stațiuni cu ape minerale,
străbatem terenuri agricole,
iar lumea e un lac sărat deasupra căruia plutim
ca două vâsle ce nu-și mai caută țărmul.

Urzicile se urzică singure,
ciupercile își iau lumea în cap și plutesc ca niște umbreluțe,
pământul își netezește blana mormăind,
căci mersul tău desenează în aer un șotron
în ochiurile căruia eu sar ca un far holbat de fericire.

De-acum mă răsucesc împrejurul gleznelor tale
ca o panglică crescută în toate direcțiile
în timp ce palmele tale au pornit
ca un beduin pe dune rotunjite de sete.

Du, te rog, din trăsurile tale războaie de o mie de ani
în mine,
și fă
ca din grădina brațelor tale să mă desfac în pulberi,

să fiu un diapazon care tremură în apropierea vocii tale,
să fiu un ochi de must ce vibrează
până vor răguși în aburi gresiile lumii,
până vor pocni ghetele de piele ale coasei promise pentru fiecare din noi
în care suntem înghesuiți de-a valma.

Înverzește-mă pe mine,
butuc anost, cu urechile înfundate de așchii,
să devin grădina de răsaduri crescută în urma trecerii tale,
să mă ascund la subțiorii tăi ca-ntr-o pușculiță,
să devin ascuțită de încordare sub umbra ta
aplecată spre mine.

Înverzește-mă
pentru ca atunci când forma ta va țâșni spre inima mea,
să te umplu pe brațe de pete de vișină coaptă.
Să te ascund, apoi, în mine – doar ca să mă bucur atunci când te găsesc –
precum un copil care-și descoperă în palme (pocnind) semințe încolțite.

Etos studentesc

*„Eram supli, nervoși și ne tăceam
cu o mătăsoasă duioșie unul pe altul”.*
(Mariana Marin)

Eram lupe tumefiate de timiditate și complexe
– rădăcinile de nădejde ale tuturor transgresiunilor noastre –
și pendulam între periferia bărboasă a lenevirilor deprimante
și exuberanța lacomă.

Tropăiam sub acoperișul rindeluit al nopții
cu burduful minții umflat de spasmele unei eretice cosmogonii
și doar prețurile mici ne mai înduioșau în această epocă a cruciadelor
în care goneam pe străzi ca niște măturici ezoterice.

Orele se îmbulzeau, toate, deodată,
precum purceii la țâța de lapte a timpului,
iar ceilalți dormeau ca niște măciulii...

Noi scriam manifeste,
purtam monologuri excesoide,
țineam să demonstrăm, să argumentăm,
să răsturnăm măcar o dată soarele
cu lama macetei umedă de străfulgerări.

Eram pompe poroase în care se îmbulzeau idei
mirate de propria elocință.
Sub pagodele minții deveneam gravi și
ne simțeam cel puțin geniali...
atâta doar că pachetul cu tutun devenea o unică (preascurtă) țigară
și scobeam, pentru un foc,

în balustrada nopții ca niște spatule dintr-un tărâm îndepărtat.

Noi, „fiii risipei”, „pe jumătate timizi, pe jumătate stridenți”,
„eram atât de supli”...căci ne vindeam cartelele de cantină
și cântam *Smaranda e cea mai frumoasă din satul de pe izlaz*,
cu sufletul *Mugur de fluier* și *Nothing else matters*,
convoi forfotitor de matrioști,
cu șapca pielii plină ochi de explozibil
și ne simțeam cel puțin impermeabili,
eliberați de memoria harnașamentelor morții.

Fiecare sticlă deschisă ne înrudea cu zeii
și trăiam năuciți ca un trib de șomoioage aprinse
manevrele de depășire pe linie continuă
a condiției de hamal
apoi, ne luam zborul de pe grinzi cu o salbă de capace în mână
urcând spre cer,
râzând,
în pantofii noștri de gangsteri ai nopților albe.

Spre dimineață,
ne era a-t-â-t de sete...
Plescăiam, în drum spre cămin,
după sucuri acre, cu articulații de râmă,
cătărați pe marginea gropilor din asfalt
care ne păreau, acum, râpe înalte.

Dezamăgirea lătra în noi convulsiv
și ungeam cu mierea caldă a autodisculpării buzele crăpate ale erorilor.

Apoi, ne cumițeam.
După draperiile trase,
deveneam, pentru o vreme,
figuranți pasivi, demagnetizați,
căci știam că va trebui să ne adunăm resursele
pentru următoarea recidivă
a imponderabilității
unui
alt fel
de răsărit.

b a b u

Sunt iubita ta somnambulă.
Mă joc cu trotil în carnea ta.

Neputincioasă în fața viciilor mele,
le abordez pe ale tale cu mina unui cunoscător,
cu grija unei surori medicale.

Înfloresc în spatele umerilor tăi
cu surâsul unui incendiator al prezumtivei tale mântuirii.

Înduioșătoare și elocvente sunt regretele mele
mai mult sau mai puțin matinale.
Mă cramponez des în detalii ne semnificative.
Nu am umor, dar îmi place să râd mult.
Dau multe explicații și mă mint vârtos.
Sunt o cochetă deșănțată care învață să-și accepte vârsta și noile riduri
și simt că am dat lovitura când privirea ta
se oprește îndelung asupra gleznelor mele
încorsetate în dresuri negre.

Îmi place
că tu nu faci comparații
între erorile mele și ale altora
care au trecut pragul așternutului tău.
Nu am încredere decât în palmele tale
ce mă caută
ca două cârțițe printr-un ogor de tuberculi.
De aceea (poate) genunchii mei te ascultă precum
doi fugari hăituiți.

Sunt iubita ta temerară,
vopsită strident
ce-și exersează înotul sub ape.
Sunt lemnul tău putred plutitor,
paharul pe jumătate golit,
jetonul săltăreț din mâna unui falit,
urechea cu auzul perfect,
vocea care amenință că ne vom despărți
și înjură printre gemuri și alifii medicinale aflate la ofertă
în preajma unor mănăstiri.
Sunt cea care stinge țigara înainte de a-și face o largă cruce.
Sunt, uneori, vacarmul unui iad din noaptea mântuirii.
Papușul tău cuprins de-o chiutoare exaltare,
chifla cu susan și semințe de in
cutremurată de mușcătura ta.

Acum că ne-am întâlnit,
răul s-a produs deja.

Nu ne mai rămâne decât să amenajăm.

Motto:

"Mi-ai căzut în suflet ca o geană/

POEZII

Prof. Enea Gela

Liceul de Arte „Marin Sorescu” Craiova

În braille, ochii zăpezii trist apuneau

Despre iarna aceea atâta mai știu:
mama căpătase trup de zăpadă;
îl modelam cu grijă în mame mai mici;
sacul lui Moș Crăciun, uitat prin ogradă,
flutura murdar, năpădit de furnici.
Serile ne jucam împreună. E-hei,
lăsăm frâul pe spinări de îngeri-ponoi!

La capătul acelor seri începuse
viața mea de adult. Un fum înecăcios,
din locomotivă de carne și oase;
troiene creșteau singurătăți pe case
și mă jucam de-a moartea, cel mai frumos!
Păsări flamingo tăiau crivătu-n două,
eram cu mămicile mele de rouă!
Le-nvățasem să scuture cerul de fulgi,
să deseneze pe obrazul lunii dungi;
voiam să le văd curajoase, cum cresc,
adunate iar într-o singură mamă.
Din iarna aceea doar atât mi-amintesc;
păsări flamingo cu pliscul spulberau,
peste morminte, gâtul lung al potecii.
În braille, ochii zăpezii trist apuneau...

Mic tratat despre imposibil

Să ne-ntâlnim din nou; a n-a oară,
în filmul ăsta foarte slab titrat,
unde eroul caută fecioară
ca să-și ridice slava la pătrat.
Să ne mai spunem încă rugăciunea,
un preambul spre somnul răsfirat,
dincolo de cearșaf, de goliciunea
că suntem doar femeie și bărbat!
Să ne uităm spre îngerul de pază,
mimând un cer din porțelan opac
și dedesubt, cu undițele-n oază,
să-i pescuim cadavrul său de drac.
Când tot amurgul ni-l vom face slujbă,

să scuturăm din umeri, ipocriți,
cum trunchiul, rumegușul de sub drujbă,
îl scutură prin norii prăfuiți.
Să dăm vreun acatist, vreun exit-poll,
pe la finalul nostru de mandat,
aghezmuind eternul carambol,
că suntem doar femeie și bărbat!
Să ne mânjim cu sânge-apoi în status,
mai canibali decât ar fi să fie,
primejduiți de-același grav hiatus,
prin care deversăm apoplexie.
Albi, precum zidul este sub tablouri,
să mai cerșim o viață. De prisos,
căci Domnul nu oferă- așa cadouri
și nici nu-i place să privească-n jos.
Să ne-ntâlnim din nou, vărsând urâtul
în filmul ăsta cu prea mulți hingheri,
când pe butuc își vor întinde gâtul
ziua de azi, ca și ziua ieri .

casa mea

gândul că te iubesc e un bondar sinucigaș
bâzâie pe sub frunte
în timp ce stau cu bulgărul inimii-n brațe
să blochez toate intrările
îmi spui
casa mea nu are uși nici ferestre
doar ochi
câte unul pentru fiecare bărbat de care m-am îndrăgostit
are lasere
scoate umbra din om și o plantează-n parcuri
nu mai îndrăznește nimeni să calce iarba
de teamă că acolo s-ar afla umbra celor iubiți
casa mea își dă cu vopsea lavabilă
măcar o dată pe an
împarte tencuiala roșie a zidurilor bombardate
celor fără adăpost și fără noroc
la sărbători
casa mea e înmiresmată cu vin bisericesc
după ce-l bei
vezi că lumea e frumoasă iar viața scurtă
casa mea are claxoane și un program de liniște
pentru toți morții săi
nu are uși
nici ferestre
doar un acoperiș din sticlă
pe care alunecă îngerii

când se plictisesc să mai fie îngeri
și coboară printre noi deghizați în poeți

acum că pe toate le știi
lasă bulgărul acela jos
dar fii atent să nu-l strivești
casa mea are pleoapele moi
trebuie să se sprijine

ca niște copii fugiți de-acasă

aerul pare greu/ ca o palmă de pământ sub marea
o retortă / din care
se strecoară
cât trebuie să înghițim până la deplina confuzie cu nisipul

peste mânerul privirii noastre
un lup flămând dă ocol altui lup
mai flămând
din tâmpla zilei urletul sapă galerii
la capătul cărora nu are cine să ne aștepte

suntem copii fugiți de-acasă

gândurile / liliaci prinși de pereții memoriei
flutură astăzi penaje gri
furia vâslește în apele liniștii
uite bolizii
trec peste kilometri noștri de poezie
de viață
hai să ne pierdem urma
căci le-am permis altora să ne trăiască
dragostea
câtă nevoie aveam eu de tine
câtă înfricoșată așteptare am tras pe roată
mureau secunde-șoareci în rumegușul hârtiilor
ți se pare puțin
nu cauți în vertebre mișcarea nu în culcușul cărnii
durerea
nici în paloarea mortului / iadul

suntem copii fugiți de-acasă
rămâi în pastșa acestei tinereți
o rană dinainte vindecată

măine
va fi o toamnă plină de rod
ne vor agăța pe ramuri tigvele-felinare

vom lumina universul vom pietrui Calea Lactee
fără să cerem nimic în schimb

Doină

Spune, dadă ,ce-ai să faci
În răcoarea de sub fagi,
Drumu-i șerpuit, dar nu
Te poți arcui și tu!
Rară-i steaua, lungă-i calea,
Sub picior se-ntinde valea,
Tu acolo, eu aici,
Tiv de rouă cu arnici
Am să-ți cos pe-o iasomie
Dragostile să ne țâie.
Spune, dadă, cum îți e,
Înverzesc pădurile,
Acum inima din mine
Mugur prinde pentru tine,
Iar de s-o face boboc,
Inima mea, cu noroc,
Prinde-o, dadă, pe ilic,
Inima mea de voinic!
De la ea focul să-ți vină,
Când e noaptea mai senină
Și când e dorul mai greu
S-o așezi în pieptul tău
Ca să-mi treci prin lume, fată,
Cu două inimi deodată!
Una pentru zori de zi,
Alta, dacă n-oi mai fi
Decât hram pentru-o chilie,
Să-ți rămână, dadă, ție,
Înflorind amurg de ceară,
Arde-l-aș pe-un ciob de seară
Și din scrum să scriu o jalbă,
Foicică foi de nalbă!

Motto:

„Zburând sus te faci nevăzut, dar vezi.”
(Nicolae Iorga)

POEZII

Bican Anamaria Larisa
Liceul „Horea Cloșca și Crișan” Abrud
Prof îndrumător Cîmpian Bianca

Oameni inumani

De ce lași viața sa te-nvingă
Când știi că poți mai mult de-atât?
Mai bine stai, să nu te-atingă
Acei care te-au doborât

Nu aștepta mereu dreptatea
În astă' lume de doi bani
Că vezi ce grea e realitatea
Cu oameni care nu-s umani ...

Tu du-te-n sus de tot, spre stele
Acolo doar vei fi-implinit
Și lasă ploaia ca să spele
Tot ce e-n lume mai cumplit

Căci dacă stai și-aștepti iubirea
Din partea celor răi, meschini
Te vei alege cu-amăgirea
Și vorbe-n vânt de la străini.

Tu stai și-așteaptă fericirea
Ce ți-a fost scrisă la-nceput
Si nu lăsa dezamăgirea
Să-ți ia ce încă n-ai avut .

Aripă de timp

Am vrut să mă agaț de-o clipă
Ca să o am numai a mea,
Dar când am prins-o de-aripă,
Mi-a spus "nu poate fi așa".

"De ce?" plângând am întrebat-o,
"De ce nu vrei să fii a mea?"
Știam că-altfel aș fi uitat-o
Și insistam... dar nu voia.

Am început să cred că minte,
Că nu mă vrea pe veci cu ea...
Dar inima-mi șoptea, că simte
Același lucru, clipa mea.

"Aș vrea, dar crede-mă, nu-i bine,
Ca să rămân numai a ta.
Nu a fost scris, ca eu cu tine,
Să putem fi de-a pururea".

Și începu atunci să plece,
Încetișor din viața mea
Eu îi șopteam încet "Nu trece"
Și n-am văzut, plângea și ea...

Eram orbit prea mult, prea tare,
De faptul ca ma părăsea
Sa-i vad durerea-aceea, care,
Nespus de mult, o copleșea.

A încercat să nu mă facă
Să văd, cât are de-ndurat,
Să cred că ea, chiar vrea să treacă,
Să nu-o aștept îndurerat.

Dar ce-aș putea acum să fac?
Căci e-n zadar să o mai strig.
Mai pot sa plâng, și-apoi să tac...
Să mă cufund din nou în frig.

Dacă știam atunci că va pleca,
Aș fi-ncercat mai mult s-o prețuiesc.
Să-i spun tot ce simt pentru ea...
„Dacă nu știe c-o iubesc?"

Eram pierdut în ale mele gânduri,
Să pot trăi cu ea-n prezent
Și am pierdut-o printre rânduri,
Am fost așa de mult absent...

Puteam să fiu eu prințul ei,
Și totdeauna împreună
Noi doi, palate si scânteii
Când ne iubim sub clar de lună.

Două lumi

Când ești captiv între două prăpăstii,
Nu știi unde poti mai mult rezista
Pe-o parte de mergi, sfâșiat ești de bestii
În cealaltă n-ai voie nici măcar a sta ...

Tu doar să plutești între ele pe centru
Să stai, să privești, dar să nu poti s-atingi
Căci dacă te-atinge, esti mort înăuntru
Acea magie, nu poti s-o alungi

Și nici nu ai vrea, căci îți place durerea
Ce ți-o provoacă mereu, înghețate priviri
Te taie in carne, nu-ți cere părerea
Din inima-ți smulge ultimele simțiri

Și nu vrei să se-oprească, nici măcar o clipă
Căci n-ai vrea să pierzi secunda măreață...
Când bestia te-apucă brutal de aripă
Și-ți smulge la propriu, zâmbetul de pe față

Totuși... să razbi la infinit nu se poate
Odată și-odata vei vrea să termini
Dar stai si privești abătut înspre noapte
Și speră că din nou vei vedea lumini

Te doare în suflet, dar rabzi cu mândrie
Căci dacă te lasi o secundă, ești dus
Mai bine te-nchizi și aștepti să se scrie
Povestea pe care-o creezi în apus

Motto:

„În zori când ziua ta aprinde noaptea,
când scrumul nopții o să piară
dus de-un vânt spre-apus,
în zori de zi aș vrea să fim și noi cenușă,
noi și pământul. ”
(„Noi și pământul”, Lucian Blaga)

POEZII

Dache Adrian

Colegiul Național „David Prodan” Cugir

Prof. îndrumător: Marincea Marinela Adriana

Frumoasă cu frunză prea subțire

Frumoasă cu frunză prea subțire
Te-am găsit într-o vară.
Am văzut pe tulipă și pe-a ta privire,
Că ești sămânță și c-ai înflorit pentru prima oară.

În jurul tău, o sută de ronduri
De flori parfumate și înfipite.
Te-au înconjurat să-ți vadă mugurii
Și florile ca un perete plin de scripte.

Am prins de rădăcină și am tras,
Prea-dulce spine, mă rănești cu totul.
În altă livadă-mi voi întinde trupul,
O să m-așez pe iarbă, singur și retras.

Te iau cu mine. Te rup în palme și te simt.
Din negura livezii mă apas-o amintire.
Am mai trecut prin astfel de grădini?
O, tu, floarea mea cu frunză prea subțire...

Care dintre voi, frumoase?

Care dintre voi, frumoase
Mi-ați ghicit durerile?

Să nu pot acum să caut
Printre nopțile duioase
Chipul dragei nefricoase
Și-al iubirii nemiloase.

Să nu pot acum să laud

Frați, străini și fără de seamă
Al meu tată, a mea mamă
Și a cugetului teamă.

Căci închis în astă lume
Stau rob, aștept în mine
Să răsaie orișicine,
Aleanul să-l aline.

Voi lăsa în urmă timpul
Să apună-n veșnicie,
Brațele să le dau ție,
Gura dulce s-o dai mie.

Dintre toatele frumoase
Ce durerile-mi ghicesc
Doar cu tine răscolesc
Focul viu și omenesc.

Mai departe de departe
Opt planete au apus.
Te iubesc cu-n dor nespus
Și-un amor mai sus de sus.

Singur și demult

Singur sunt de-atâta vreme,
Singur și demult
Te privesc și te ascult
Recitând triste poeme
Cu necazuri și dileme.
Cum îmi spui cuvinte dulci
Scoase parcă din povești,
Cum îmi spui că mă iubești
Tot îmi pare cunoscut.

Ascult rar,
Ascult aiurea,
Te ascult și-atunci când taci.
Mă ademini lângă tine
Prin ce spui și prin ce faci.

Te văd rar,
Te văd aiurea,
Te privesc neîntrecut.
Tot ce spui și tot ce faci
Tot îmi pare cunoscut.

Singur sunt de-atâta vreme
Să te-ador, nu recunosc
E târziu sau prea devreme?

Cine-mi ești?
Nu te cunosc.
Pleacă stelele departe,
Pleacă anii dintre noi
Ziua, noaptea,
Toate-s moarte
Haos, tihnă și război.
Iară tu, rămâi la ele,
Fie-ți bine unde ești!
Între haos și răzbele,
Între-ale tale povești,
Nu-mi mai recita din ele
Nu te-ascult, Nu mă iubești.

Pentru tine...

Pentru tine voi opri o clipă ploaia,
Pentru tine o să culeg cioburi din oglinzi
Pe al tău trup să ardă-aprins văpaia,
Și tu, în brațe iar să mă cuprinzi.

Pentru tine aș lăsa să curgă note
Pe-o foaie albă, fără linii, fără chei
Și glasuri să se-audă în liote,
Un vals, la un pian. E valsul ei!

Pentru tine o s-aprind în munți făclie,
Să lumineze-atunci când noaptea va lăsa
Pentru văzduh, un dulce glas de ciocârlie,
Să-ți cânte ție, neîntrerupt, iubita mea.

Pentru tine lumea-ntreagă aș uita-o,
Pentru tine, de apus, nu-mi amintesc.
Doar pe ea, deasupra mării aș visa-o,
Nemișcată, doar pe ea am s-o privesc.

Pentru tine voi cerca din toate,
Pentru tine am să mor, și de nu crezi
Le întind pe al tău pântec, într-o noapte,
O să le pun în ochii mei ca să le vezi.

Pentru tine-mi voi așterne lacrimi, gânduri,
Și voi crea liniștit câte-un cuvânt.
Pentru tine voi picta aceste rânduri,
Despre tine am să scriu și am să cânt!

Epilog

Se avântă norii-n clocot,
În al boltei spațiu trece
Tremurând bate un clopot
Peste lemnul vechi și rece.

Vântul crapă ușa-n spate,
Se aude un pian.
Amorțită mâna-ți cade,
Ochii-ți urcă în tavan.

Totul scârțâie sub tine,
Umbre saltă pe covor.
Ard la cap două lumine,
Mușcă focul din cotor.

Se pornesc corbii în stoluri,
Sar nebuni în cimitir.
Îndreptând a tale țoluri
Strângi în palmi un trandafir.

La ferești se mișcă ramuri,
Se aprinde ceru-n flăcări,
Se albesc înguste geamuri,
Sună toaca lângă scări

Albă gura ți-e și rece.
Pieptul zace-ncremenit.
Părul negru să se-aplece,
Umerii să ți-i cuprind.

Peste cap s-atâră coroana,
La picior, încet, s-ajung.
Nemișcată ca icoana
Sta-vom noi de-acelasi rând.

Iară tună, vântul bate.
Se întunecă pereții.
Judecându-ți a ta carte
Mișcă paginile vieții.

Freamătă clădirea toată
Și plesnește pe sub grind.
Pânze ude zboară-n roată,
Lumânările se sting.

Ce-ntuneric e afară,
Ce departe-mi ești acum!
Am să uit de tine, iară
Tu o să m-aștepți oricum.

Vântul crapă ușa-n spate,
Se aude un pian.
Amorțită mâna-ți cade,
Ochii-ți urcă în tavan.

Pe mantia cerului plină

Pe mantia cerului plină,
Să fii o pană ce zboară.
Purtată de aer, trimisă de vânt,
Prin norii senini, o regină.
În brațele mele tăcute
Rămâi doar o umbră străină,
Un tremur de vânt ce îți mângâie inima
Când sufletul tace,
Suspină...

Motto :
“ Eternul meu poet de suflet”

POEZII

Prof. Mihălțan Maria
Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia

Martie

E primăvară-n suflet,
în gând, și-n calendar,
dar, vai, văd pe fereastră
cum, bland, cad fulgii, iar...

Și cântă trist o mierlă,
uitată într-un nuc
iubirile de-o vară
ce-ncet, se duc, se duc...

S-așterne –ncet omătul,
Și troienește tot!
Să văd un fir de iarbă
Aș vrea, dar nu mai pot...

Beatitudine

Cerul
Își cerne nemărginirea
Întunecată.
Sub pleoapele-nroșite de nesomn.
Eu, prinț al vegherilor
Plutesc
Pe norul melancoliei
Până în zori...

Sat bătrân

Sat bătrân, ce porti în nume
Sunet bland de vin, divin,
Mă întorc acum la tine,
Tu știai c-o să revin!

Strop de suflet sunt din tine
Nu știam, când am plecat
Că, de-ți va fi rău sau bine,
Dacă nu revii-i păcat.

Si mi-e dragă, revederea,
Mult prin lume am umblat,
Azi te regasesc, bătrane,
Tot frumos, dar ...prea schimbat!

Secțiunea III.

TRADUCERI DIN OPERA LUI LUCIAN BLAGA

– elevi și profesori

Motto:
Copilul râde:
"Înțelepciunea și iubirea mea e jocul!"

Poezii -traduceri

Bota Paula
Școala Gimnazială „Axente Sever” Aiud
Prof. îndrumător Ioan Casandra

Autumnal twilight

From the top of mountains the twilight blows
with red lips
in the heap of some clouds
and incites
the embers
hidden under their thin wave of ash.

A ray
that comes rushing from the twilight
is bringing together its wings and lays
trembling
on a leaf:
but the burden is too heavy
and the leaf falls off

Oh, my soul!
I'm hiding it better in my chest
and deeper,
so that no ray of light will reach to it:
it would collapse

It's autumn.
Volume: "The Steps of the Prophet",
1921

Inscription on a new house

Everything stands in its place,
the spider stands on the web
like in a world of silk.
No longing is trying to make him
go out of its enclosure.

Everything stands in its place:
rock, flower and jug,

Amurg de toamnă

Din vârful de munți amurgul suflă
cu buze roșii
în spuza unor nori
și-atâta
jăraticul ascuns
sub valul lor subțire de cenușă.

O rază
ce vine goană din apus
și-adună aripile și se lasă tremurând
pe-o frunză:
dar prea e grea povara -
și frunza cade.

O, sufletul!
Să mi-l ascund mai bine-n piept
și mai adânc,
să nu-l ajungă nici o rază de lumină:
s-ar prăbuși.

E toamnă.
Din volumul "Pașii profetului", 1921

Inscripție pe o casă nouă

Toate stau la locul lor,
stă păianjenul în plasă
ca-ntr-o lume de mătăasă.
Nu-l încearcă nici un dor
din ocolul lui să iasă.

Toate stau la locul lor:

fireplace and steel and tinder.
This is everyone's rule:
To make horizons out of their veranda,
to feel good at home.

The source of night

Beauty,
your eyes are so black that in the evening
when I sit with my head in your lap
it seems to me
that your deep eyes are the source
from which the night flows mysteriously over
valleys and over mountains and over lowlands
covering the ground
with a sea of darkness
That's how black your eyes are,
my light.

Volume: "Poems of Light", 1919

piatră, floare și ulcior,
vatră și amnar și iască.
Asta-i legea tuturor:
Zări să-și facă din pridvor,
să se simtă bine-acasă.

Izvorul nopții

Frumoaso,
ți-s ochii-așa de negri încât seara
când stau culcat cu capu-n poala ta
îmi pare
că ochii tăi, adânci, sunt izvorul
din care tainic curge noaptea peste văi
și peste munți și peste seșuri
acoperind pământul
c-o mare de-ntuneric.
Așa-s de negri ochii tăi,
lumina mea.

Din volumul "Poemele luminii", 1919

Motto:
„Per aspera ad astra”

Des poésies éternelles

Rîbu Iuliana Georgiana
Colegiul National „George Coșbuc” Motru
Prof. îndrumător Elinescu Emilia

Les Crocus

La tristesse du renoncement
C'est Dieu qui en essayait doucement.
Et Il fit le monde entier,
Etrange pour lui, d'un geste automnal.
Il eût une seule fierté
En oeuvrant les cendres:
En hyposthase de crépuscule
Qu'Il crée les crocus.

Brîndușile

Tristețea renunțării
Dumnezeu o încercă molatic.
Și lumea toată o făcu,
Sieși străin, c-un gest tomnatic.
O singură mîndrie-avu
gospodărind cenușile:
În ipostază de amurg
să-nchipuie brîndușile.

La chanson des âges

Mes bonnes amours
Comme la terre les a moulues!
Comme ils ont péri sous l'herbe,
La beauté et le mot.
Mes mauvaises amours
Tant elles sont tombées, aussi!
Les bonnes, mauvaises amours ,
Qu'en est-on resté dans la tombe?
Seulement de la poussière et des
anneaux.

Cîntecul vîrstelor

Dragostele mele bune
cum le-a măcinat pămîntul!
Cum pieriră pe subț iarbă
frumusețea și cuvîntul.
Dragostele mele rele,
cîte au căzut și ele!
Dragostele bune, rele,
ce-a ramas sub glee din ele?
Tărnă numai și inele.

L'âme du village

Loupiot, mets tes mains sur mes genoux.
Je crois que l'éternité est née au village.
Toute pensée est plus lente ici,
et le coeur bat plus rarement,
comme s'il battait pas dans la poitrine,
mais quelque part dans la terre,
profondément.
Ici on guérit la soif de deliverance
et si tes pieds saignent
tu t'assis sur un lot d'argile.

Sufletul satului

Copilo, pune-ți mîinile pe genunchii mei.
Eu cred că veșnicia s-a născut la sat.
Aici orice gând e mai încet,
și inima-ți zvîcnește mai rar,
ca și cum nu ți-ar bate în piept,
ci adînc în pămînt undeva.
Aici se vindecă setea de mîntuire
și dacă ți-ai sîngerat picioarele
te așezi pe un podmol de lut.

Regardes, c'est soir.
L'âme du village voltige à côté de nous,
comme un goût confus d'herbe coupée,
comme une tombée de fumée d'avant-
toits en paille ,
c+omme un jeu des petites chèvres sur
de hautes tombes.

Uite, e seară.
Sufletul satului filfîie pe lângă noi,
ca un miros sfîos de iarbă tăiată,
ca o cădere de fum din streșini de paie,
ca un joc de iezi pe morminte înalte.

Editura Albatros
București, 1992

Cântarea vântului

Vodă Ilie Dumitru

Liceul „Octavian Codru Tăslăuanu” Toplița, jud. Harghita

Prof. îndrumător: Borș Andra

Song of the wind

Lucian Blaga

In love, nobody, nobody
will keep his word
Always tightly hugged
only the ground would do
So it sings torn apart
The wind be side me
now to the right, now to the left
the wind beside me

What the unicorn hears

Lucian

Blaga

Through the fairy world
The buzzing of the news
Through the sound of the seas
The cry of the countries
Through the world of truth
The song of Eves
Through the roar of time
The sound of nothing
Through the rumor of eon
Human wailing

When the bell rings

Lucian

Blaga

When the bell chimes
with the voice
Of the too righteous one
the tower teaches us
Working through life
bear your heart
at the proud height
of your chest

Cântarea vântului

Lucian Blaga

În iubire nimeni, nimeni
nu-și ține cuvântul.
Veșnic strâns îmbrățișat
te-a ținea numai pamântul.
Astfel cânta sfâșiat
lângă mine vântul,
când la dreapta, când la stânga
lângă mine vântul.

Ce aude unicornul

Lucian

Blaga

Prin lumea poveștilor
Zumzetul veștilor.
Prin murmurul mărilor
Plănetul țărilor.
Prin lumea aievelor
cântecul Evelor.
Prin vuietul timpului
Glasul nimicului.
Prin zvinul eonului
bocetul omului.

Când clopotul bate

Lucian

Blaga

Când clopotul bate
cu glasul
Preadreptului,
turnul ne-nvață:
Mergând în viață
purtați-vă inima
la înălțimea
mândră a pieptului.

“Life is better when you’ re laughing”

Țepeș- Focșa Carina
Liceul Tehnologic Corbu, jud. Harghita
Prof. îndrumător: Zbanca-Răucescu Raluca

Lucian Blaga- The legend

Shining at the Heaven’s gate
Stays Eve
Watching how the twilight’s wounds
were healing in the sky
And dreamy
Bit the apple
That snake’s temptations had given her
Without warning
A pit from the cursed fruit got between
her teeth.
Eve flighty threw it in the wind
And the pit got lost in earth, where it
sprouted
An apple tree grew there, others
followed it
Through the long line of centuries
And the harsh and tough trunk of one of
them
Was that one
Of which the master Pharisees
Carved Jesus’s cross.
Oh, the black pit thrown in the wind
By Eve’s white teeth.

Lucian Blaga- Eva

When the snake gave Eve the apple, he
said
In a rumbling voice
From between the leaves like a silver
bell.
But it happened that he also whispered
Something in her ear

**Legendă
de Lucian Blaga**

Strălucitoare-n poarta raiului
stă Eva.
Privea cum ranele amurgului se vindeau
pe boltă
și visătoare
mușca din mărul,
ce i l-a-ntins ispita șarpelui.
Fără de veste
un sâmbure i-ajunse între dinți din
fructul blestemat.
Pe gânduri dusă Eva îl suflă în vânt
iar sâmburele se pierdu-n tărână, unde
încolți.
Un măr crescă acolo și alții îl urmară
prin lungul șir de veacuri.
Și trunchiul aspru și vânjos al unuia
dintre ei
a fost acela,
din care fariseii meșteri
ciopliră crucea lui Iisus.
Oh sâmburele negru aruncat în vânt
de dinții albi ai Evei.

Volumul Poemele luminii

**Eva
de Lucian Blaga**

Când șarpele întinse Evei mărul, îi vorbi
c-un glas ce răsună
de printre frunze ca un clopot de argint.
Dar s-a întâmplat că-i mai șopti apoi
și ceva la ureche
încet, nespuse de încet,

Quietly, unsaidly quiet Something hidden from the scripts	ceva ce nu se spune în scripturi.
Not even God heard what he whispered Although he tried to hear it And Eve didn't want to tell Adam either Since then the woman hides underneath her eyelid a secrecy And she moves her eyelash like it says That she knows something we don't know that no one knows Not even God.	Nici Dumnezeu n-a auzit ce i-a șoptit anume cu toate că asculta și el. Și Eva n-a voit să-i spuna nici lui Adam. De-atunci femeia ascunde sub pleoape o taină și-și mișcă geana parca-ar zice că ea știe ceva, ce noi nu știm, ce nimenea nu știe, nici Dumnezeu chiar.

Volumul Poemele luminii

Lucian Blaga – The poem

A lightning lives
Alone, in it's light,
Only for a moment, the time it takes
from the cloud, till reaching the tree
The wanted tree, to bind with.
And the poem is like this.
Alone in it's light
It lasts as it lasts:
From the cloud till the tree,
From me to you.

Lucian Blaga – Poezia

Un fulger nu trăiește
singur, în lumina sa,
decât o clipă, cât îi ține
drumul din nor, până-n copacul
dorit cu care se unește.
Si poezia este-așa.
Singura-n lumina sa
ea ține pe cât tine:
din nor pana la copac,
de la mine pân' la tine.

Volumul Poezii

SOLIDARITATE

Neagu Beatrice Ana-Maria

Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște, jud. Dâmbovița

Prof. îndrumător Gîțlan Daniela

Poésie

Un éclair n'est pas vivant
Seul, à sa lumière
Pour un instant
La route du nuage à l'arbre
Désiré, avec lequel il s'unit.
Et la poésie est si
Seul dans sa lumière
C'est aussi long que c'est
Encore à l'arbre,
de moi à toi.

Coups de vent

"En amour, personne, personne
Il ne tient pas parole.
Éternellement étroitement embrassé
Seule la terre était à toi. "
Alors il a chanté des larmes
Le vent est près de moi
Quand à droite, à gauche
Le vent est près de moi.

Poezia

Un fulger nu trăiește
Singur, în lumina sa
Decât o clipă
Drumul din nor până-n copacul
Dorit, cu care se unește.
Și poezia este așa
Singură-n lumina sa
Ea ține pe cât ține
Din nou până la copac,
de la mine până la tine.

Cântare vântului

„În iubire nimeni, nimeni
Nu-și ține cuvântul.
Veșnic strâns îmbrățișat
Te-a ținut numai pământul.”
Astfel cântă sfâșiat
Lângă mine vântul
Când la dreapta, când la stânga
Lângă mine vântul.

Bibliografie:

Blaga, Lucian, opere, 1-2, Poezii, București, Editura Minerva, 1974

Motto:

Le village et l'enfance se complètent pour former un tout inséparable

LA CHRONIQUE ET LE CHANT DES AGES

Șustrean Roberta Lorena

Școala Gimnazială nr. 9 Reșița, Profesor îndrumător: Gosta Dana

I. le 9 mai 1895

Mes débuts restent sous le signe d'une fantastique absence de la parole. Je cherche vainement les conséquences de ce silence dans le souvenir. Sur l'inédite apparition de ma parole je n'allais recevoir que plus tard une suite d'informations de ma mère et de mes frères plus évolués. J'appris alors que, dans les premières années de mon enfance mon mot n'était pas un vrai mot. Ma parole ne ressemblait à rien. Ni même à une maladroite recherche au bord du son, encore moins à une préfiguration d'une articulation du son. D'autre part, c'est vrai que mon mutisme flottait en quelque sorte en équivoque et n'accomplissait pas pleinement les conditions d'un réel mutisme, car la lumière avec laquelle mes yeux répondaient aux questions et aux encouragements était probablement plus vive et plus compréhensive qu'aux autres enfants et mon audition, tentée par ceux qui m'étaient proches était tout le temps parfaite. Lorsque j'étais mis à l'épreuve, je cédaï en ce qui concernait le mouvement et l'action. Mon geste représentait tout à fait la signification du commandement. Une volonté prononcée par quelqu'un trouvait son écho dans l'acte le plus rapide. Tout de même, j'avais à peu près quatre ans- et je n'avais encore prononcé aucun mot. Ni même les mots fondamentaux de la vie : „Mère” et „Père”. A cause du fait que le cas présente des situations si bizarres, il ne pouvait avoir que seulement deux explications, entre lesquelles je ne me serais pas senti invité à décider. Peut-être mon état embryonnaire se prolongeait au-delà de tout délai commun parce qu'il envisageait une ascension extraordinaire ou peut-être une lucidité hors du commun est fourrée, ayant des effets d'annulation entre moi et le mot. Un jour, Maman, envahie par l'anxiété et le souci, mais avec l'espoir d'une déliaison, trouvait juste de m'emmener en ville afin de me faire consulter par un médecin. Il n'y avait plus rien à cacher. Le docteur, un vieil ami de la famille a mis sa main sur la tête, a palpé mes mâchoires et finalement m'a examiné tout comme on examinerait un oiseau auquel, par une légère coupure sous la langue, on pourrait lui donner la voix humaine.

„L'enfant est normal”, fut la conclusion rassurante du docteur.

Arrivés chez nous, Maman fit un dernier essai pour m'attirer dans l'univers du son. Elle décida de me traiter délicatement, comme si j'étais un grand enfant et elle me parla. Elle s'efforçait de me convaincre d'éveiller en moi l'orgueil. „Mon cher enfant, maintenant tu es grand ! Il faut que tu parles...Cela doit arrêter...Ça ne peut plus durer... Tu nous mets dans l'embarras...Les enfants du village vont bientôt dire que tu es muet...”. J'ai regardé Maman du même regard toujours clair, vif, compréhensif. Je l'écoutais, mais ni à la fin de ce tourment, ma parole ne voulut pas sortir tout de suite.

Le lendemain, au bout d'une nuit de torture que j'ai oublié la, dans la vie muette, je me suis dirigée tout près d'elle. Et je me suis mis à sortir de ma bouche des mots liés entre eux. Je tenais la main, envahi par la honte, sur les yeux et je parlais. Et, de sous les doigts et la paume de ma main que je mettais en visière, qui m'offrait de la protection contre le monde de la parole, le mot sortait tout entier, net, clair, éclairé, coulé tout comme l'argent de ma bouche. J'ai prononcé les mots tout comme je les avais entendus dans le village, en dialecte, nettoyés ou rongés par l'usure publique, mais sans tronquer ou écorcher les mots comme tout le monde aurait attendu de la part d'un enfant qui n'avait encore fait aucun exercice avec les outils communicatifs. La terrible, l'incommode lettre „r” allait me mettre en difficulté, m'affronter le long d'une année, me trahir

comme si j'étais un enfant „qui présente un retard”. Je me souviens, plein de satisfaction, l'instant où, étant tous autour de la table, je me suis efforcé de dire quelque chose et Papa m'a interrompu, exclamant plein de joie : „Bravo !”. J'avais réussi à imiter pour la première fois un „r” purifié de toutes approximations. Cet événement, digne d'être noté dans le calendrier, a été retenu solennellement par toute la famille, tout comme la naissance d'un nouveau-né. Celle-ci est l'histoire pleine de pénombres de ma parole. Je n'ai jamais pu éclaircir de manière assez convaincante pour moi-même mon étrange éloignement de “logos” dans les premières années de mon enfance. Et surtout pas ce sentiment de honte qui m'a accablé lorsque, contraint par les circonstances et par les insistances de Maman, j'ai levé la main au-dessus de mes yeux pour m'emparer des mots. Les mots m'étaient tous connus, mais au milieu d'eux j'étais envahi par la timidité, comme si je m'étais opposé à recevoir même le péché originel de l'espèce humaine. Il m'est arrivé d'être le neuvième et le dernier enfant de la famille. Ma sœur, Letiția, l'aînée de la fratrie, avait épousé un jeune homme du village, juste au moment de mon renoncement aux inquiétudes du débuts, lorsque je m'intégrais avec tant d'hésitations et d'ajournements dans le règne humain. La phrase la plus vieille dont je me rappelle bien s'est formée dans ma bouche, dans une circonstance banale, un après-midi d'été, pas longtemps après le mariage de Letiția. Il y avait une canicule... Mon beau-frère et ma sœur se sont réfugiés dans le petit jardin qui donnait sur la ruelle, sous l'ombre d'une vigne sauvage qui passait au-delà de la clôture, depuis la cour. Mon beau-frère a prononcé mon nom d'une extraordinaire douceur, en m'appelant de la cour, où je jouais dans le sable ; il me donna un „zloty”, en me disant de me rendre jusqu'au magasin du village et d'en apporter une bouteille de bière ou, s'il n'y avait pas de bière, une bouteille de „soda” (eau gazeuse). J'ai pris la pièce de monnaie, j'ai touché ses cannelures, je l'ai tournée dans ma main humide et j'y suis parti. Mais, tandis que j'allais, tenté par cette chaleur, j'essayais de faire mes comptes. La bière me faisait du mal et je n'arrivais pas à comprendre la faiblesse des adultes pour cette amertume. Je décidai donc de ne pas me charger avec la bouteille de bière, même s'il y avait été. Mais j'aimais le sirop de framboise avec de l'eau gazeuse et je suis tombé d'accord avec moi-même de ne prendre que de l'eau gazeuse. Au bout d'une demi-heure, je me dirigeais vers le jeune couple du petit jardin sans bière, ni eau gazeuse. Je leur faisais connaître d'une manière très calme le résultat de mon excursion : - „Il y a de la bière, il n'y a pas d'eau gazeuse et j'ai perdu le zloty”. Etonnement. Ma sœur me regarda longuement sans rien dire. Mon beau-frère se leva, prit ma main : „Allons-y !”. Il insista à lui montrer justement le chemin parcouru, jusqu'au magasin du village, aller-retour. J'ai trouvé le zloty couvert de poussière au milieu de la ruelle à mi-chemin. De retour, ma sœur m'a pris dans ses bras et m'a embrassé fortement. Après l'étonnement qui a duré un instant, l'incident avec la bière, l'eau gazeuse et la monnaie commença à lui provoquer le rire et lui secouer le diaphragme. Letiția avait une faiblesse presque maternelle pour moi depuis toujours. J'ai eu la chance d'être le cadet et de venir parmi ceux du même sang de la maison en quelque mesure avec nostalgie. Je devais remplir un vide. Ceci était le sentiment de la famille avant ma naissance ; un espoir brûlant de pouvoir remplir un vide. Vraiment, je vis la lumière du jour au bout d'un triste incident, sur lequel Maman et Letiția, en déchirant leur être, versaient des larmes chaque fois que leur cœur tournait sans rédemption vers cette époque-là. Quelque mois avant que je fasse mon apparition parmi les choses connues et inconnues, une petite sœur, le dernier enfant avant moi, appelée Lelia, vivait encore. La fillette n'avait que deux ans. Un jour, la petite vie a été tuée par un accident. Ils me disaient plusieurs fois que Lelia a été un être adorable, vive et belle. (Maman en miniature), un jouet animé, dont la plus grande joie était de rendre service à tous les membres de la maison : de passer un verre, une serviette, de retirer une botte sous le lit, puis encore une, de leur demander ce qu'ils désiraient et de sourire. Un jour, avant midi, le domestique, en pensant à ses affaires, prit sur le poêle un grand bol d'eau bouillie et le mit par terre. D'un coup, qui a duré uniquement autant que le domestique tourna encore une fois vers le poêle, la fillette, espiègle, sautillait dans la cuisine comme dans une île sans périls, tomba, en

s'empêchant toute seule en ses pas, au-delà du bord en métal dans la poêle pleine d'eau bouillante. On lui a enlevé la robe, les brûlures ont été calmées avec une cruche d'eau froide. Vainement. Au bout de quelques jours, Lelia entrait dans des contrées mystérieuses, torturée péniblement, chose aggravée par une varicelle qui s'apprêtait à éclater. Dans sa bonté, Lelia croyait qu'il est interdit de faire sortir des gémissements et elle répondait à la souffrance par un sourire, qu'elle a pris avec elle dans la mort. Quelques mois plus tard je suis venu au monde afin de remplacer un souvenir. Mais mon apparition a été une déception, parce qu'avec mon masque qui avait l'air vieux, je n'arrivais pas du tout à remplacer le sourire d'une créature de rêve.

Bibliographie : Blaga, Lucian – „**La chronique et le chant des âges**”, Ed. Humanitas, Bucarest, 2012, pg. 11-16.

HRONICUL ȘI CÂNTECUL VÂRSTELOR-LUCIAN BLAGA **-fragmente-**

[...] 9 mai 1895

Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a cuvântului. Urmele acelei tăceri inițiale le caut însă în zadar în amintire. Despre neobișnuita înființare a graiului meu aveam să primesc o înșirare de știri nu mai târziu de la Mama și de la frații mei mai răsăriți. Aflai atunci că în cei dintâi ani ai copilăriei mele cuvântul meu nu era – cuvânt. Cuvântul meu nu semăna cu nimic. Nici măcar cu o stângace dibuire pe la marginile sunetului, cu atât mai puțin cu o prefigurare a unei rostiri articulate. Adevărat e, pe de altă parte, că muțenia mea plutea oarecum în echivoc și nu îndeplinea chiar în toate privințele condițiile unei reale muțenii, căci lumina cu care ochii mei răspundeau la întrebări și îndemnuri era poate mai vie și mai înțelegătoare decât la alți copii, iar urechea mea, ispitită de cei din preajmă se dovedea totdeauna fără scăderi. Când eram pus la încercare, cedam pe planul mișcării și al faptei. Gestul meu contura întocmai semnificația poruncii. O dorință rostită de cineva își găsea răsunetul în actul cel mai prompt. Totuși, împlineam aproape patru ani – și încă nu pronunțasem nici un cuvânt. Nici barem cuvintele de temelie ale vieții: “Mamă” și “Tată”. Cazul prezentând fete atât de ciudate, nu putea să aibă decât două explicații, între care nici astăzi nu m-aș simți chemat să decid. Poate că starea mea embrionară se prelungea dincolo de orice termen normal pentru că avea în vedere un urcuș nu tocmai de toate zilele, sau poate o nefirească luciditate s-a vârât cu efecte de anulare, între mine și cuvânt. Într-o zi Mama cuprinsă de neliniște și îngrijorare, dar purtată și de nădejdea unei dezlegări, găsi de cuviință să mă ducă în oraș să mă arate unui doctor. Nu mai era nimic de ascuns. Medicul, un vechi prieten al familiei, mi-a pus mâna pe creștet, mi-a pipăit maxilarele, și pe urmă m-a cercetat ca pe o pasăre căreia, printr-o ușoară tăiere sub limbă, i-ai putea dăruia grai omenesc. “Copilul e întreg” fu încheierea liniștitoare a doctorului. Sosiți acasă, Mama mai făcu o ultimă încercare să mă ademenească în sfera sunetului. Hotărâse să mă ia cu binișorul, ca pe un copil mare, și-mi vorbi. Se căznea să mă înduplece să-mi stârnească mândria. “Dragul mamei, tu ești copil mare de acu! Va trebui să vorbești...Asta nu se poate...Așa nu mai merge ...Ne faci de rușine...Azi-măine copiii din sat au să zică că ești mut...”. M-am uitat la Mama cu aceeași ochi, mereu limpezi, vii, înțelegători. O ascultam, dar nici după această caznă cuvântul meu nu voi să se aleagă numaidecât. A doua zi, după cine știe ce noapte de zbucium, pe care am uitat-o acolo în viață fără grai, m-am dus lângă ea. Și prinsei a vorbi vorbe legate. Țineam mâna rușinat, peste ochi, și vorbeam. De sub strașina degetelor și a palmei, cu care mă apăram încă de lumea cuvântului, graiul ieșea din gura mea întreg, lămurit, picurat ca argintul strecurat. Cuvintele le rosteam așa cum le culesesem din sat, dialectale, netezite sau roase de-un uz obștesc, dar fără de trunchierile sau stâlcirile pe care oricine le-ar fi așteptat de la un copil încă nemuncit de nici un exercițiu al uneltelor comunicative. Numai teribila, buclucașa consoană “r” avea să-mi dea de lucru, să mă înfrunte încă de un an întreg, să mă trădeze ca pe un copil “întârziat”. Îmi amintesc cu satisfacție de clipa, când stând cu toții împrejurul mesei, eu m-am silit să spun ceva, iar Tata

m-a întrerupt cu o exclamație de bucurie: “Bravo!”. Izbutisem să imit întâia oară un “r” purificat de orice aproximații. De acest eveniment, vrednic de a fi însemnat în calendar, s-a luat act în chip solemn în toată familia, ca de nașterea unui nou copil. Aceasta este povestea plină de penumbra a cuvântului meu. N-am putut niciodată să-mi lămuresc suficient de convingător pentru mine însumi strania mea detașare de “logos” în cei dintâi patru ani ai copilăriei. Cu atât mai puțin acel sentiment de rușinare ce m-a copleșit, când, constrâns de împrejurări și de stăruințele ce nu mă cruțau ale “Mamei”, am ridicat mina peste ochi ca să îmi iau în folosință cuvintele. Cuvintele îmi erau știute toate, dar în mijlocul lor eram încercat de sfîeli, ca și cum m-aș fi împotrivit să iau în primire chiar păcatul originar al neamului omenesc. S-a întâmplat să fiu în casa părintească al nouălea copil, și cel din urmă. Sora mea Letiția, cea mare dintre frați, se căsătorise cu un tânăr din același sat, tocmai în timpul când, lepădându-mi veșmântul muiat în liniști de început, mă integram cu atâtea ocoliri și amânări în regnul uman. Cea mai veche frază de care îmi aduc precis aminte s-a încheiat în gura mea, într-o împrejurare banală, într-o după-amiază de vară, nu mult după ce Letiția se măritase. Bătea un ceas canicular. Cumnatul meu și sora mea s-au refugiat în grădinița dinspre uliță, în umbra unor vițe sălbatice, ce săreau peste gard, din curte. Cumnatul meu punând o mângâietoare dulceață în numele meu, mă chemă din curte unde mă jucam în nisip; îmi dădea un zlot și îmi zise să mă duc până la “boldă” (prăvălia satului), s-aduc o sticlă de bere sau, dacă nu se găsește bere o sticlă de “sodă” (sifon). Am luat zlotul, i-am pipăit zimții, l-am învățat în mîna mea umedă și am plecat. Pe de urmă însă, ispitit de acel ceas de dogoare, aveam să-mi fac socotelile mele. Berea îmi făcea rău și nu înțelegeam slăbiciunea celor mari pentru astă amăreală. Hotărâi deci să nu mă încarc cu sticla de bere, chiar dacă s-ar fi găsit. Îmi plăcea însă siropul de zmeură cu sifon și mă înțelegeam cu mine însumi să nu aduc decât “sodă”. După o jumătate de ceas mă întorceam fără bere și fără sifon la tânăra pereche din grădiniță. Le împărtășeam foarte calm rezultatul excursiei mele: - “Bere este, sodă nu-i și zlotu’ l-am chier (pierdut)”. Uluire. Sora mea se uită lung la mine fără a scoate un cuvânt. Cumnatu-meu se ridică, mă ia de mână: “Haide!”. Stăruia să-i arăt întocmai pe unde am umblat pe drum, până la boldă și înapoi. Zlotul l-am găsit acoperit de praf în mijlocul uliței la calea jumătate. La întoarcere sora mea m-a luat în brațe și m-a sărutat cu putere. După stupoarea de-o clipă, întâmplarea cu berea, soda și zlotu’ începuse să-i facă haz și să-i scuture diafragma. Avea Letiția o slăbiciune aproape maternă față de mine dintotdeauna. S-a nimerit să fiu cel mai mic și să vin între cei de același sânge ai casei întâmpinat oarecum cu dor. Trebuia să umplu un gol. Acesta era sentimentul familiei înainte de a mă naște: o nădejde fierbinte că voi putea să umplu un gol. Într-adevăr, mă ivisem în lumea luminii după o tristă întâmplare, asupra căreia Mama și cu Letiția, sfîșiindu-și ființa, vărsau lacrimi, de câte ori inima lor se întorcea fără izbăvire spre acele timpuri. Câteva luni înainte de a-mi lua locul printre văzute și nevăzute, o surioară, ultimul copil înainte de mine, pe nume Lelia mai trăia încă. Fetița nu avea decât doi ani. Într-una din zile mica viață fost curmată printr-un accident. Mi se povestea de multe ori că Lelia a fost o făptură dulce, vioaie și frumușică (Mama în miniatură), o jucărie însuflețită, a cărei cea mai mare bucurie era să facă „servicii” tuturor din casă: să aducă un pahar, un prosop, să scoată o gheață de sub pat, și pe urmă încă una, să te întrebe ce poftesti și să suradă. Într-o înainte de amiază, servitorul, cu gândul la treburile sale, luă de pe sobă, fetița care își încerca zburdălnicia prin bucătărie ca-ntr-un ostrov fără primejdii, se răsturnă împiedicându-se în proprii-i pași, peste buza de metal în vasul cu apă fierbinte. Fetița fu dezbrăcată de rochița ce aburea, arsurile au fost gătuie cu un ulcior de apă rece. În zadar. După câteva zile Lelia călca prin ținuturi de taină, stoarsă de chinuri cumplite, sporite de un pojar ce se pregătea să izbucnească. În bunătatea ei, Lelia credea că nu e voie să scoată un scâncet și răspundea suferinței cu un surâs, pe care l-a dus cu ea și în moarte. Câteva luni mai târziu mă înființam ca să țin locul unei amintiri.

Bibliografie: Blaga, Lucian – „*Hronicul și cântecul vârstelor*”, Ed. Humanitas, București, 2012, pag. 11-16.

Motto:
„Si l'on n'est pas sensible, on n'est jamais sublime. ”
(Voltaire)

SI L'ON N'EST PAS SENSIBLE, ON N'EST JAMAIS SUBLIME

Elinescu Alexandra

Colegiul Național „George Coșbuc” Motru, Gorj

Prof îndrumător: Elinescu Emilia-Maria

Les années de la vie

Lucian Blaga

Dans l'espace intime, sans témoignage,
je me fis un jour être vivant.
Mes parents m'ont forgé en chantant, en riant
Eux, les tisserands de la vie et de la mort
ils m'ont donné ce qui le destin leur avait permis:
on a mis le soleil et la nuit à l'intérieur de moi
et ils m'ont apporté devant la porte une voie
„C'est ton chemin, me l'ont dit les parents,
tu pars de bas pour arriver en haut”.
Je suis parti en route dans le monde mauvais
Je marchais, je regardais, mais je n'étais pas
encore.
Par la longue année, ah longue d'autrefois.
l'amour seulement m'a crée.

Silence

Lucian Blaga

Tout est si calme qu'il me semble que j'entends
comme les rayons de la lune frappent les fenêtres.
Dans mon cœur
une voix inconnue s'est réveillée
et une mélodie fredonne en moi-même une
nostalgie,
qui n'est pas à moi.
On dit que les aïeux qui ont disparu de bonne
heure,
avec le sang encore jeune dans les veines,
avec de grandes passions dans leur sang,
avec de soleil d'un vif éclat dans les amours,
ils viennent,
ils arrivent pour vivre plus loin
dans nos êtres
la vie pas vécue.
Tout est si calme qu'il me semble que j'entends
comme les rayons de la lune frappent les vitres.
Oh, qui sait-mon âme dans quel poitrine tu
chanteras
Toi-même un jour
aux siècles futures

Anii vieții

Lucian Blaga

În spațiu tainic, fără mărturie,
mă alesei cândva făptură vie.
M-au făurit râzând, cântând, părinții.
Ei, țeșătorii vieții și ai morții,
mi-au dat ce-ngăduise soarta:
au pus în mine soarele și noaptea,
și mi-au adus un drum în fața porții
"Acesta-i drumul tău, mi-au zis părinții,
pornești din văi s-ajungi în slava minții."
Pe cale-n lumea neagră am plecat.
Umblam, vedeam, dar nu mă încheam.
Vedeam, umblam, dar încă nu eram.
Prin anul lung, ah lung, de altădat'
de-abia iubirea m-a întemeiat.

(volumul „Ce aude Unicornul”-1957-1959)

Liniște

Lucian Blaga

Atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud
cum se izbesc în geamuri razele de lună.
În piept
mi s-a trezit un glas străin
și-un cântec cântă-n mine-un dor, ce nu-i al meu.
Se spune, că strămoșii, cari au murit fără de vreme,
cu sânge tânăr încă-n vine,
cu patimi mari în sânge,
cu soare viu în patimi,
vin,
vin să-și trăiască mai departe
în noi
viața netrăită.
Atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud
cum izbesc de geamuri razele de lună.
O, cine știe - suflete-n ce piept îți vei cânta
și tu odată peste veacuri
pe coarde dulci de liniște,
pe harfa de-ntuneric - dorul sugrumat
și frânta bucurie de viață? Cine știe? Cine știe?

(volumul „Poemele luminii” – anul apariției 1919)

sur les cordes douces de tranquillité,
sur la harpe des ténèbres-la nostalgie étranglée
et ta réjouissance brisée de vie ? Qui sait ? Qui

sait ?

Le coquillage

Lucian Blaga

Avec un sourire téméraire je regarde en moi-même
et mon âme
je la tiens dans ma main. En frémissant
je mis mon trésor à l'oreille et j'écoute.

Il me semble
que je tiens un coquillage aux mains
dans lequel résonne
prolongé et indéterminé
le murmure d'une mer inconnue.

Oh, j'arriverai, j'arriverai
parfois sur le bord
de cette mer-là qu'aujourd'hui
je la sens,
mais je ne la vois pas ?

Scoica

Lucian Blaga

C-un zâmbet îndrăzneț privesc în mine
și inima
mi-o prind în mână. Tremurând
îmi strâng comoara la ureche și ascult.

Imi pare
că țin în mâini o scoică,
în care
prelung și neînțeleș
răsună zvonul unei mări necunoscute.

O, voi ajunge, voi ajunge
vreodat' pe malul acelei mări,
pe care azi
o simt,
dar nu o văd ?

(volumul „Poemele luminii” – anul apariției 1919)

Motto:

*“Deep into that darkness peering, long I stood there, wondering, fearing, doubting,
dreaming dreams no mortal ever dared to dream before”. (E. a. Poe)*

LUNTREA LUI CARON

Prof. Vodă-Bartha Timea

Colegiul Național „Mihai Eminescu” Toplița, jud. Harghita

Caron's Boat

<< At the beginning of March, as soon as the sun was starting to give a higher light, I decided to put an end to my hibernation. The most agitated, the most chaotic winter, the winter of my steeped thoughts, of my concerns and my fears, of my wakeful nightmares, was eventually melting, strongly gushing forth through the chutes of the overhanging eaves. Garrulous sparrows, with their proletarian twittering, were trying to take a bath in the sand, underneath which ice was still lingering. The winter-like rigidity of nature was giving up, though, together with the exaggerated stiffness of conscience, that took too much delight in its conflict of principles. Light was stepping up, to the prejudice of darkness.

I would go out in the Grove now every morning, taking long strolls to the lakes, where I used to sit amidst the secular oak-trees. I would watch the habits of the bluish wild boar, enclosed in its forest fold, as well as those of the stag, which used to have its board shelter in a different enclosed area. In the tiny zoo, near the lakes, there used to be bears and wolves, vultures, pheasants, kinds of hares, deer with eyes as oblong as almonds. I particularly enjoyed watching the way the stag horns used to grow: they were sprouting as stalks beneath the fresh skin. At first, the horns used to be like a bare swelling, then some bumps, later like two velvet wrapped canes. The genuine view began with ramification. The stag is the beast of the forest, indeed, he himself seeking to bear resemblance with anything occurring on its crown, branches bursting into buds, twigs outbreking, saps murmuring.

It used to be heard concealed in the essence of things, just like an organic tempest. I felt overwhelmed by the arrival of spring. In one, two or three weeks, the greenery would become plentiful.

From a narrow, unbeaten path, I suddenly noticed the dance of the snakes. Amidst some shrubs, in the tiny glade of the Grove, a monotonous, rustling swish drew my attention. There were water snakes, that, lifted merely by their tails, were moving rhythmically, creating a bundle in the vivid heat of the sun. The crawlers were disavowing their horizontal existence. Their erotic ecstasy created the impression of brown-greenish flames, that would bicker in a fireplace. I stopped on the path. And I glared for a long time. I felt an ancestral shyness towards the snakes, but the view made me stand stock-still. I had certainly ventured too deep into the thicket. Snakes had probably never been disturbed by passers-by hereabouts. My presence, a few steps away, could not interfere with their rapture. For them, I was a tree trunk among other trunks. I stood and I glared. Do crawlers have ritual dances, as well? This one was magnificent. In many ways, it was reminding me of the lines and rhythms of dances in unknown Indian temples.

When I returned home, I was still carrying the dance of the snakes inside of me. It had been an auspicious happening, with a solar omen, as my old friend, Marius

Borza, was waiting for me at home. He had been on his way to Bucharest, coming by car from a farm he used to own in Mediaș. He had stopped so that he could see me. The

rumors related to my condition had alerted him, as well. After he had been obstinately resisting to the assault of the news, he nearly surrendered. At that moment, he had been awaiting me for roughly two hours and he was just getting ready to leave when I stepped on the threshold of our apartment. Meanwhile, Dora had given him all her attention, in order to chase away his

gloomy thoughts. The encounter, together with the warmth of his surprise, was very similar to a feast, that was coming to legitimate the tempestuous return of spring outdoors. Marius was peering at me, to convince himself of my condition, which was not different from what he had known all along. He inspected me somehow and I could not help noticing that the shadows of anxiety were fading away from his forehead. As the shades were getting lost to sight, Marius' eyes seemed as though they were beginning to sold me for the bleak fables that had been spread on my account over the last months.

"In vain you are gazing at me so reproachfully", I tell him laughing, "or am I to blame for the things which fellow men concoct at someone's expense?"

"I have been to Mediaș", Marius tells me, "to the farm, where I have prepared everything for some invitations that I am planning to make. After several days, I am moving with my whole family from Bucharest to the farm. I want you to come, as well, because it is for you that I particularly want us to meet. There will come Leonte from Iași, Vlahu, the painter from Bucharest, the couple Marioara and Aron Săndulescu, from the same place. I'd like you to heal conscience. It would be a pity not to profit by the advantages that spring has to offer in the countryside. As for the rest, you should not be making too much of the events that had occurred, after you had managed to cut the thread that Simion Boardă had tangled. It has been long argued over your attitude in the scholar circles of the capital city. And subsequent to the bewilderment stage, the dramatic twist has profoundly impressed."

The news that I might meet Leonte, whom I had not seen from Căpîlna, and of whom I had not heard much for such a long time, was persuading me to accept the friendly invitation, with unspoken, but thankful satisfaction. After the instant joy of meeting Marius again, my soul was, once more, troubled by shadows for a few moments. Yet, the anxiety and the bleakness that were taking over me were not mine anymore, but, in a way, of each of us who were feeling spiritual relatives and friends. The things that Marius would tell me about Leonte Pătrașcu were darkening my horizon. Marius had come accross Leonte not long before, at Bucharest. Precisely then, a commission for the "purging" of the university teaching staff had begun work at the ministry. Leonte was expecting to be "purged", namely to be removed from the History of Philosophy department, that he had been occupying at the University of Iași. The University had returned to its abode, at least partly, following its refuge to Alba-Iulia. A brief was being made up for Leonte, various informers taking part in thickening it, partly recruited even among his university fellow workers. In the colleague-like reports, there was particularly emphasis on the disagreement between Leonte's philosophy and the unique and seamless philosophy that was getting ready to make its grand entrance in universities. The information that Marius was sharing was revealing, in a way, since it outran the course of events. The quality of people would no longer be judged by spiritual criteria, but in accordance with the necessities and criteria of life in the party. The Party, written with capital letter.

Marius adds afterwards: "As a matter of fact, Leonte sees in his possible removal from the department a logical conclusion of the whole situation. I invited him to the farm. Should he be purged, he can stay there as long as he likes, until he finds an occupation. If that suits your convenience, you can stay there, as well, for as long as you wish and as long as you enjoy it. By all means, I hope you will mend your sleep there, in the chirp of nightingales". And Marius insistently and ardently repeated his invitation for me to go to his farm.

In the avalanche of the conversation thoughts, we were communicating each other things about ourselves and other people, things that we should have known for a long time, but which we did not know because of one reason: the correspondence between friends had somewhat ceased during the time that had passed from the surrender onwards. Our correspondence had generally ceased. Because of the postal censorship that had been introduced, the letters were incinerated on

the road, likely by the very ardent desire that they contained enclosed in the envelopes., and it took approximately three months for a postcard to get from Sibiu to Bucharest.

Together with Marius, we had settled the day and the hour when, towards the end of April, we were all going to meet at the farm in Mediaș. The plan was, hence, established and the several days that have been separating us from its achievement meant an agreeable prelude for me. Marius had set out for Bucharest so as to bring to an end the necessary preparations with a view to the great appointment, that had to concur with the green, plenary enthusiasm of spring, foredoomed to counterbalance, partially, at least, the ethical and spiritual depressions of the season. >>

Luntrea lui Caron

<< La începutul lui martie, când soarele începea să dea lumină mai înaltă, hotărîi să pun capăt hibernării. Iarna cea mai tulbure, mai haotică, iarna gândurilor macerate, a grijilor și spaimelor, iarna coșmarelor treze, se topea, în sfârșit, gâlgâind puternic prin scocurile streșinilor. Vrăbiile gureșe, cu ciripitul lor proletar, încercau să se înbăieze în nisipul, sub care mai stăruia gheața. Rigiditatea iernatică a naturii ceda totuși, și cu ea rigiditatea exagerată a conștiinței, care se complăcuse prea mult în conflictul ei de principii. Lumina sporea în dezavantajul beznelor.

Ieșeam acum în fiecare dimineață în Dumbravă, în plimbări lungi, până la lacuri, unde stăteam ceasuri printr stejarii seculari. Urmăream obiceiurile mistrețului albăstriu închis în țarcul său păduratic, precum și ale cerbului, care-și avea, într-altă arie îngrădită, adăpostul de scânduri. În mica grădină zoologică de lângă lacuri erau urși și lupi, vulture, fazani, feluri de iepuri, căprioare cu ochi prelungi ca migdala. Îmi plăcea, îneosebi, să urmăresc creșterea coarnelor la cerb: răsăreau ca niște cotoare sub pielea nouă. Coarnele erau la început ca o simplă umflătură, apoi ca niște cucuie, pe urmă ca două bețe învălite în catifea. Adevărata privesc începea cu ramificarea. Cerbul este cu adevărat animalul pădurii, el singur caută să imite cu ceea ce se întâmplă pe creștetul său, înmugurirea crengilor, izbucnirea lăstarilor, zvonul sevelor.

În miezul lucrurilor se auzea, ascunsă, ca o furtună organică. Desprimăvărarea năvalnică mă copleșea. Iureșul neîngrădit mă contamina. Într-o săptămână, două, trei, verdețea devenea belșug.

De pe o potecă îngustă, neumblată, văzui odată și dansul șerpilor. Între niște tufe, într-o mică rariște a Dumbrăvii, un foșnet monoton, sfârâitor, îmi atrase luarea aminte. Erau șerpi de apă, care, ridicați aproape numai de cozi, se mișcau ritmic, formând un mănunchi în bătaia vie a soarelui. Târătoarele își dezmințeau traiul orizontal. Extazul lor erotic lua înfățișare de flăcări brune-verzui, ce-ar pâlpâi pe-o vatră. Mă oprii pe potecă. Și privii îndelung. Încercam față de șerpi o ancestral sfială, dar imaginea mă țintui locului. Mă avântasem desigur, prea adânc prin desișuri. Pe-aici șerpilor nu fuseseră, probabil niciodată stingheriți de trecători. Prezența mea, la câțiva pași, n-avea să le tulbure extazul. Eram pentru ei un trunchi de copac printre alte trunchiuri. Am stat și am privit. Au și târătoarele dansuri rituale? Acesta era splendid. Îmi amintea, în multe privințe, liniile și ritmul unor dansuri din neștiute temple indiene.

Când mă întorsei spre casă, duceam în mine dansul șerpilor. Întâmplarea fusese de un bun și solar augur, căci acasă mă aștepta Marius Borza, vechiul meu prieten. Era în drum spre București, venind cu mașina de la o fermă, ce-o avea la Mediaș. Se oprise să mă vadă. Zvonurile în legătură cu starea mea îl alarmaseră și pe el. După ce rezistatase cu încăpățănare la asaltul veștilor, se dădu aproape bătut. Mă aștepta acum de vreo două ore și se pregătea tocmai să plece, când am pus piciorul în pragul apartamentului nostru. Dora se îngrijise în răstimp să-I alunge gândurile negre. Întâlnirea, cu căldura surprizei, era ca o sărbătoare, ce venea să consfințească desprimăvărarea tumultuoasă de afară. Marius mă luă între luminile ochilor, să se convingă însuși de starea mea, care nu era altfel decât o știuse de totdeauna. Mă trecu oarecum în revistă, și observai cum umbrele îngrijorării îi dispăreau de pe frunte. Pe măsură ce umbrele treceau, Marius începea parcă să mă muster din ochi pentru basmele lugubre, ce se lansaseră, în ultimele luni, pe socoteala mea.

“În zadar te uiți la mine așa de muștrător”, îi zic râzând, “au sunt eu de vină pentru cele ce semenii născocesc pe seama cuiva?”

“ Am fost la Mediaș“, îmi spune Marius, “la fermă, unde am pregătit totul în vederea unor invitații, ce intenționez să le fac. Peste câteva zile mă mut cu toată familia, de la București, la fermă. Vreau să vii și tu, căci în primul rând pentru tine doresc să ne întâlnim. Vor veni Leonte de la Iași, pictorul Vlahu de la București, tot de-acolo perechea Marioara și Aron Stănculescu. Vreau să-ți lecuiești cugetul. E păcat să nu profităm de avantajele ce le oferă primăvara la țară. De altminteria celor întâmplare, n-ar mai trebui să le dai nici o importanță, după ce ai izbutit să tai firul încâlcit de Simion Bardă. Atitudinea ta e mult discutată în cercurile de intelectuali din capitală. Și, după faza de nedumeriri, întorsătura dramatică a impresionat profund ”.

Vestea că l-aș putea întâlni pe Leonte, cu care nu mă mai văzusem de la Căpâlna, și despre care nici nu mai știam prea multe de atâta timp, mă determina să accept prieteneasca invitație cu o nerostită, dar bucuroasă mulțumire. După veselia de-o clipă a reveerii cu Marius, sufletul meu fu, pentru câteva clipe, din nou atins de umbre. Grijile și tristețea ce mă luau, nu mai erau însă ale mele, ci într-un fel, ale tuturor care ne simțeam rude spirituale și prieteni. Cele ce avea să-mi spună Marius despre Leonte Pătrașcu îmi întunecau orizontul. Marius l-a întâlnit pe Leonte, nu de mult, la București. La minister începuse, tocmai atunci, să lucreze o comisie de “epurare” a corpului didactic universitar. Leonte se aștepta să fie epurat, adică scos de la catedra de Istoria Filozofiei, ce-o ocupa la Universitatea de la Iași. Universitatea se întorsese la vatră, cel puțin parțial, din refugiul ei de la Alba-Iulia. Lui Leonte I se alcătuia un dosar, la îngroșarea căruia își dădeau contribuția diverși informatori, recrutați în parte chiar printre colegi de la facultate. Se sublinia, în referatele colegiale, îndeosebi incompatibilitatea dintre filozofia lui Leonte și filozofia unică și fără fisuri, ce se pregătea să-și facă intrarea masivă în universități. Informația, ce mi-o da Marius, era revelatoare într-un chip, căci *devansa* cursul evenimentelor. Calitatea oamenilor nu va mai fi judecată după criteria spirituale, ci după necesitățile și criteriile vieții de partid. De Partid, cu majusculă.

Marius mai adaugă: “ Leonte vede de altfel în eventual sa înlăturare de la catedră o concluzie logică a situației. L-am invitat la fermă. Dacă va fi epurat, poate să rămână acolo cât i-a plăcea, până-și va găsi un rost. Dacă-ți convine poți să stai și tu acolo, cât dorești și cât te vei simți bine. În orice caz sper să-ți recondiționezi acolo somnul, în cântecul privighetorilor.” Și Marius își repetă stăruitor și cu deosebită căldură invitația de a mă duce la fermă.

Ne comunicam, în avalanșa de gânduri a conversației, lucruri, despre noi înșine și despre alții, ce de mult trebuia să le știm, dar pe care nu le știamdintr-o singură pricină: corespondența dintre prieteni a cam încetat în timpul ce a trecut de la capitulare încoace. Corespondența s-a curmat în general. Din pricina cenzurii poștale, ce s-a introdus, scrisorile erau incinerate pe drum, probabil chiar de dorul, ce ele îl conțineau închis în plicuri, iar o carte poștală avea nevoie aproximativ de trei luni ca să ajungă de la Sibiu la București.

Stabilirăm, cu Marius, ziua și ceasul, când pe la sfârșitul lunii aprilie aveam să ne întâlnim cu toții la ferma de la Mediaș. Planul era, deci, fixat, și cele câteva zile, ce ne mai despărțeau de realizare, erau pentru mine un plăcut preludiu. Marius purcese spre București să ducă la capăt pregătirile necesare în vederea mării întâlniri, cetrebuia să coincidă cu avântul verde și deplin al primăverii, menit să compenseze, cel puțin în parte, depresiunile morale și spirituale ale anotimpului. >>

Lucian Blaga, Luntrea lui Caron, Editura Humanitas, București, 1990, pp. 112-115.

LUCIAN BLAGA - LA CHRONIQUE ET LA CHANSON DES ÂGES

Prof. Pătroescu Maria Cristina

Colegiul National „David Prodan” Cugir

Le livre ne me mettait pas d'obstacles et la chance me faisait chorus. Pourtant, l'école me restait lointaine, hors amour. D'ailleurs, jamais l'école et le Coeur ne se seraient croisés. Non, jamais! L'état d'écopier, je le percevais enchaînant et accablant, souvent un mal au point de demander ma mort. Il est vrai qu'un sens de dette qui s'obstinait et que je combattais, s'était éveillé en moi. Les difficultés de l'école ne m'effrayaient pas, mais je devais vaincre à l'infini un mal sans nom, sans bout et sans fond des semaines. Après avoir attrappé sur le bout de la langue un peu de crème de l'allemand, les efforts de me maintenir au-dessus ne supposaient aucune exigence. Dans la classe, je me mettais en valeur dans mon point immobile, sans être sérieusement bousculé par les autres. Mais, je portais en moi une certaine blessure, comme un feu que je devais absolument éteindre parfois, mais qui ne cessait d'éclater. Je portais deux ombres, une ombre de jour et une ombre de nuit. L'ombre du jour appartenait au soleil, l'ombre de nuit était celle du mal. J'étais tourmenté par le mal de maison! Samedi l'après-midi je rentrais souvent au village, mais avec quels détours secrets afin que personne ne me découvre! Il n'y avait que 4 km jusqu'à Lancram. Je me faufilais en secret vers le foyer parental, et non par les chemins, mais au long de la rivière, car la direction de l'école avait mis sous interdictions ces visites malavisées, qui nous dérobaient au monde des livres. Le retour au foyer ne nous était permis que pendant les vacances. Je violais le commandement tous les sept jours, puis me punissais tout seul, car la séparation des êtres de mes souches, dimanche soir, étaient toujours tellement déchirantes comme si chaque fois le réveil aurait sonné pour la dernière fois.

Envers nous, ma Mère se comportait d'une manière, et Papa d'une autre. Je ne parle pas maintenant de ma mère comme esprit de la coutume, mais comme incarnation de la douceur et du souci. Papa ne montrait jamais son affection pour nous. Il se tenait à distance, dans une attitude de sévérité qui ne semblait apaisée que par un léger désintérêt. Il nous couvrait de sa veille par la simple présence, sans nous garder à tout prix sous observation. J'étais encore trop jeune pour pouvoir pénétrer son esprit ou sa pensée. Je pus apprendre – beaucoup plus tard, de mes frères aînés et des autres qui l'ont entouré – que Papa était d'une exubérance et d'une volubilité particulièrement sympathique, lorsqu'il lui arrivait d'être dans son assiette, entre les amis qui lui montraient de la compréhension. J'allais apprendre également qu'il était un libre penseur, même si prêtre. Aucun de ces deux traits ne l'ont pourtant empêché d'accomplir largement son devoir envers l'autel, l'encensoir et l'iconostase. C'est également de cette manière qu'il a augmenté son prestige auprès des villageois, mais surtout comme haut conseiller de Lancram, qualité qui lui permettait d'offrir de l'abondance de son esprit au village entier. Son exemple conquerrait, puisqu'il était suggestif et vivant. « Comment va le Prêtre, ou le porteur de barbe d'argent et d'esprit d'or? » se demandaient les paysans épiait ses chemins et ses pas, mais suivant son exemple. Comme le prêtre guidait ses enfants vers l'étude, les paysans commencèrent à faire de même, sans trop d'hésitation ou de gêne. À peine se trouverait-il en toute Transylvanie un autre village d'où ait jailli au-delà de ses confins, sur les plateaux les plus hauts de la vie nationale, un pourcentage plus haut d'intellectuels que Lancram. Les habitants étaient des fermiers vertueux, mais assez indigents. Le peu de terre devait être compensé par la qualité du travail, ce qui a poussé les villageois vers une production rationalisée et spécialisée. Le chou est devenu, je n'en soupçonne pas trop le motif, la spécialité du village. Je me souviens d'une large prairie parcourue par de canaux fuyant la rivière, toute couverte de chou. Il y avait, durant certaines semaines de l'été, un combat acharné contre les milliers et les milliers de papillons blancs qui envahissaient en

volées, afin de déposer leurs oeufs sur les ronds bouffés vert-bleuâtres. L'automne, les lacranjeans se mettaient en route dans le grincement des essieux, avec les chariots pleins de chou se dirigeant vers la ville. Ils bâtissaient au marché des tas de têtes de chou, que les habitants de la ville relevaient comme des crânes, dans leurs achats vers le néant. Un passant à l'imagination ruinée par la lecture et non sans humour, aurait pu apercevoir derrière les comportements douteux des acheteurs, l'ombre d'un certain Prince danois, multipliée en innombrables visages.

En général, les lacranjeans se montraient très ouverts aux innovations insignifiantes du machinisme, accessibles également à la pauvreté. À cet égard, ce fut Papa une autre fois à leur donner le registre. Tout ça et autant d'autres choses signifiaient pourtant trop peu pour un condamné à rester éternellement mécontent. Par les penchants à jeu de mille facettes de son intelligence, par sa culture et son savoir qui se répandissaient vers les domaines les plus variés (la littérature universelle le passionnait autant que les mathématiques), par la douce force de choix de son esprit, Papa portait en soi, parfois éteint, parfois allumé, le chagrin des autres horizons. Dans sa jeunesse, il avait été, sauf quelques assoupissements, tant pratiquement que techniquement actif, comme je l'ai déjà dit, mais le cercle de ces activités ne couronnait pas son front de la lumière de la plénitude. Il accomplissait ses tâches de prêtre, dont la majorité il considérait issues de croyances illusoires, comme un consciencieux adepte de la loi, mais quand même sans l'ardeur d'une authentique conviction. Lui qui lisait Kant, Schopenhauer ou David Strauss, aurait eu besoin d'une certaine inspiration, d'un certain horizon. À la maison, il était calme, peu de paroles sans en être maussade. Il lui arrivait parfois de s'évader. Il errait pas vraiment loin, jusqu'à Sebes ou Balgrad. Un verre de vin avait le pouvoir de le transposer en états parlants. Après cinq autres verres, il ne pouvait plus maîtriser ses profondeurs tempéramentaux, après dix verres il chantait ou se laissait glisser sur le versant des disputes sans fin. À Casina de Sebes, ou quelque fois plus rarement, et uniquement lorsqu'il croyait avoir raté tous les chemins, à Balgrad il essayait à travers le jeu de cartes une ligne ignorée de sa paume que la réalité démentait. C'était la forme la plus vile de son errance, et d'habitude il y perdait. Il savait par coeur que toute sphère se refuse à l'inadaptable, malgré ça, dans ses moments de désespoir, il songeait à l'idée de quitter le village, aller dans le « Pays », (ainsi nommait-on l'ancien royaume de la Roumanie), où il s'imaginait avoir pu, avec les dons qui lui étaient arrivés plus que la chance, conduire les affaires de quelque grande propriété foncière, pour arriver à se caser tout seul de manière aisée. Mais le panorama désolant des alentours, la foule de bambins ajoutés à une dose d'inertie physique dont il s'était contaminé pendant de dizaines d'années dans l'immobilité du paysage dominé par les ravins rouges, hyératiques de la Côte, tout cela le faisait retomber dans ses chagrins, qui ne bougeaient que d'ailes cassées et en états de lassitude sans dénouement.

Une pareille affliction m'attendait souvent à la maison quand j'y allais en cachette jusqu'au bout de mon mal. Les parents ne vivaient pas toujours dans l'harmonie que je rêvais demeurer entre eux. Ma Mère avait fait de son mari un idole, qu'elle voulait le sien, tout sien. Et si comme cela ne marchait pas trop, elle ne manquait point d'occasion pour chagriner son idole avec quelque mot jeté fronçant les sourcils. Elle l'accueillait avec des sermonces brèves mais pésantes qu'elle prolongeait toute la semaine. Pourquoi ? Quelle parole ! Voilà, pour les nuits devenues jours, contre la nature, une fois tous les mois ou toutes les semaines, tandis à la Casina de Sebes, tandis à celle de Balgrad, mais le plus souvent à la première. Ma Mère qui se tourmentait de la matinée à minuit avec une incomparable dévotion, et renforçait les fondements de la maison, recevait en échange des souffrances inépuisables comme la rivière qui serpentaient le village. Elle aurait sans doute daigné les évasions de son idole, au moins eût-elle eu un brin de certitude consolatrice que les soupçons qui nourrissaient une forme presque atroce de jalousie ne fussent que de simples faits insignifiants de son imagination. Moi, de ma part, si jeune que je le fus, trouvais dès ces temps que ces souffrances de ma Mère, fondées ou non, étaient finalement déplacées pour son âge.

Ma Mère était un être primordial. *Eine Urmutter*, comme j'allais la nommer plus tard, faisant appel à un mot allemand qui me semblait comprendre son visage et par lequel je la projettais en archaïque. Sans avoir trop étudié, mais ayant des instincts maternels et féminins préhistoriques. Préhistoriques dans le sens de la plénitude vitale, lourde, massive. Ma Mère ne possédait pas de riches connaissances folkloriques, mais elle vivait simplement dans un monde tissu à la mesure de celui folklorique. Existence peinte dans l'horizon de la magie, elle sentait tout son esprit vibrant dans un monde parcouru par des forces mystérieuses, sans jamais s'abandonner à la rêverie. Être impersonnel, sans aucune pensée dirigée contre soi-même, maîtrisée exclusivement par le sacre égoïsme de la famille, ma Mère était la substance active autour de laquelle prenaient forme tous les sens de nos vies. Au moins ainsi la connaissions-nous, les enfants. Dans sa jeunesse, elle avait été une belle femme, d'une beauté que sa conscience ignorait. En ce qui me concerne, je me souviens d'elle comme d'une femme plus âgée, avec des mouvements pésants, comme d'une présence légèrement bossue, les cheveux gris, puis irrésistiblement blancs et de grands yeux de conte de fée. Elle portait dans le sang une ascendance macédonienne. Ses ancêtres de la famille Moga dont beaucoup sont devenus prêtres et un évêque, étaient venus en Transylvanie de la Macédoine, vers la fin du XVIIe siècle, après la répression d'une révolte par les Turcs et l'incendie de cette Métropole-là, cité balcanique de grandiose renommée, qui entretenait d'imposantes relations de commerce et culture avec Venise.

Je souffrais, je l'avoue, terriblement et mon cœur s'éreintait, quand parfois, je trouvais à la maison, déployé entre mes parents un silence de plomb. Un jour, arrivé sans prévenir, je suis resté pétrifié sur le seuil. Papa était malade. J'ai couru vers la cuisine d'été en angoisse voir ma Mère, demander ce qui était arrivé. Elle était là, au milieu de ses affaires, pas du tout soucieuse. « Qu'est-ce qui se passe avec Papa? », lui demandai-je. « C'est quoi? C'est rien!, répondit-elle. Balgrad a pris feu ». C'était une de ses expressions comme un lait-motif parmi les faits quotidiens. Elle voulait dire que Papa avait fait la noce toute la nuit à Alba-Iulia et qu'alors les essences lui brûlaient les entrailles. Ma Mère qui d'ailleurs ne parlait que très peu, avait à la portée toujours un épithète plein de substance. Elle ne faisait aucun effort à chercher ces mots, ils lui venaient naturellement, et puis elle les laissait tomber sans la crainte d'apaiser leur pouvoir et leur couleur par un usage trop fréquent.

Motto-ul:
„Arendaș al stelelor, străvechile zodii mi le-am pierdut.”

RISIPEI SE DEDĂ FLORARUL ÎNTÎLNIRI LOCAȘ

*Prof. Ungureanu Sonia-Florina
Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina*

THE MONTH OF MAY WASTES ALL ITS POWER

We might remember sometime late
this simple common happening,
this bench where we are sitting now
close to each other cheek to cheek.

The blossom of the hazelnut trees
and the white poplars spread the amber.
Any beginning wants to be fertile,
the month of May wastes all its power.

The pollen falls upon us all,
and gets together in gold drifts
of so fine powder all around.
Let there be pollen on our shoulders.

It falls into our mouths when speaking,
and in our eyes, when words are hidden
And we don't know what strong regrets
disturb, disdainfully, our soar.

We might remember sometime late
this simple common happening,
this bench where we are sitting now
close to each other cheek to cheek.

And dreaming, we foresee through wishes-
latent in all those golden powders
some forests that might be existing
but never will they be.

ENCOUNTERS

How things were done, it is not good to know
We only know that in the space and dream
we, same companions, always meet

RISIPEI SE DEDĂ FLORARUL

Ne-om aminti cândva târziu
de-această întâmplare simplă,
de-această bancă unde stăm
tîmplă fierbinte lângă tîmplă.

De pe stamine de alun,
din plopilor albi, se cerne jarul.
Orice-nceput se vrea fecund,
risipei se dedă Florarul.

Polenul cade peste noi,
în preajmă galbene troiene
alcătuiește-n aur fin.
Pe umeri cade-ne și-n gene.

Ne cade-n gură când vorbim,
și-n ochi, când nu găsim cuvîntul.
Și nu știm ce păreri de rău
Ne tulbură, pieziș, avîntul.

Ne-om aminti cândva târziu
de-această întâmplare simplă,
de-această bancă unde stăm
tîmplă fierbinte lângă tîmplă.

Visînd, întrezărim prin doruri-
latente-n pulberi aurii
păduri ce ar putea să fie
și niciodată nu vor fi.

ÎNTÎLNIRI

Cum s-a făcut, nu-i bine să cunoaștem.
Știm doar că-n spații și în vis
noi ne-ntîlnim mereu acciași,

by the forbidden apple tree.

It was like this and it will be
a time of sorrow, much too bitter.
A place gets to be born for us
through seasons much too seldom.

From all directions it is blowing
A wind which strengthens our halo,
that much too late we finally gained -
to lose it much too soon.

SWEET HOME

There are signs that I live in a place
in a town, on a street
whose name shows an outlaw from the
ballads.

But I don't live in town,
the tree and the stream would now curse me.
My nature's denying the rumour.

They'd say that my sweet home lies in
a village with roofs made of straws,
whose old name shows legends.
But I don't live at all
in a village or room.
I dwell in the song of a bird.

mereu sub pomul interzis.

Așa fu ieri și fi-va astăzi
un ceas umbrelnic, prea amar.
Pentru noi doi un loc se naște
prin anotimpuri tot mai rar.

De pretutindenea suflînd - un vînt
ne întetește-o clipă nimbul,
ce-l dobîndirăm cu întîrziere -
ca să ni-l pierdem prea curînd.

LĂCAȘ

Semne-ar fi că locuiesc undeva
la oraș, într-o stradă
cu nume de haiduc de baladă.
Dar nu sălășluiesc la oraș,
m-ar blestema pîrîul și pomul.
Felul meu dezmente zvonul.

S-ar spune că lăcașul îmi este
într-un sat cu streșini de paie,
cu nume de veche poveste.
Dar nu locuiesc
la sat și-n nici o odaie.
Locuiesc într-un cîntec de pasăre.

Blaga, Lucian 'Poezii'.
București: Editura Albatros, 1980.

Secțiunea IV.

PREMII

– elevi și profesori

ANEXA 1.

TABEL NOMINAL
cu premiile de la faza națională ale
 Concursului „**LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!**” **EDIȚIA a XIII-**
a, 2018, elevi și profesori

crt.	Nr.	Nume și prenume autor lucrare	Unitatea de învățământ	Profesor coordonator	Premiu
SECȚIUNEA: ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ					
	1.	Borza Alexandra	Colegiul Național „David Prodan” Cugir	Marincaș Marinela Adriana	I
	2.	Ionaș Andreea	Liceul Teoretic „O. C. Tăzlăuanu” Toplița, Jud. Harghita	Laczko-Rusu Mirela-Aurica	II
	1.	Prof. Marincaș Marinela Adriana	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia		I
	2.	Prof. Ioan Gheorghisor	Școala Gimnazială „prof. Ion Vișoiu” Chitila, Ilfov		II
	3.	Prof. Pavelescu Marilena	Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște, jud. Dâmbovița		III
	4.	Prof. Wonnerth Alina Rita	Colegiul Național „Mircea Eliade” Reșița, jud. Caraș-Severin		M
SECȚIUNEA: CREAȚIE LITERARĂ					
	1.	Bîscă Ioana Maria	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia	Liviu Lodoabă	I
	2.	Pop Daniel	Centrul Școlar de Educație Incluzivă „Aurora” Reșița, jud. Caraș-Severin	Sîrcu Loredana Mirela	II
	3.	Balea Silviu	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina, jud. Prahova	Mischie Luminița	III
	4.	Blidar Andrei Eduard	Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște, jud. Dâmbovița	Pavelescu Marilena	M
	5.	Constantinescu Raisa	Liceul Tehnologic Corbu, jud. Harghita	Zbanca-Răucescu Raluca	M
	1.	Prof. Zimbran Iohana	Liceul Tehnologic „Nicolae Stoica de Hațeg” Mehadia, jud. Caraș-Severin		I
	2.	Prof. Nemeș Cristina	Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu” Bălan, jud. Harghita		II
	3.	Prof. Dimitriu (Dan) Ligia	Liceul Teoretic Teiuș		III
	4.	Prof. Enea Gela	Liceul de Arte „Marin Sorescu” Craiova, jud. Dolj		M
SECȚIUNEA: TRADUCERE					
	1.	Bota Paula	Școala Gimnazială „Axente Sever” Aiud	Ioan Casandra	I
	2.	Rîbu Iuliana Georgiana	Colegiul Național „George Coșbuc” Motru, jud. Gorj	Emilia Elinescu	II

3.	Vodă Ilie Dumitru	Liceul Octavian Codru Tâslăuanu Harghita Toplița		III
4.	Țepeș- Focșa Carina	Liceul Tehnologic Corbu, jud. Harghita	Zbanca-Răucescu Raluca	M
5.	Neagu Beatrice Ana-Maria	Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște, jud. Dâmbovița	Gîțlan Daniela	M
6.	Șustrean Roberta Lorena	Școala Gimnazială nr. 9 Reșița, jud. Caraș-Severin	Gosta Dana	M
7.	Elinescu Alexandra	Colegiul Național „George Coșbuc” Motru, jud. Gorj	Elinescu Emilia-Maria	M
1.	Prof. Vodă-Bartha Timea	Colegiul Național „Mihai Eminescu” Toplița, jud. Harghita		I
2.	Pătroescu Maria Cristina	Colegiul Național „David Prodan” Cugir		I
3.	Prof. Ungureanu Sonia-Florina	Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina, jud. Olt		II
SECȚIUNEA: ARTE PLASTICE				
1.	Petruța Cristiana-Ioana	Colegiul Național “I. M. Clain” Blaj	Carmen Simu	I
2.	Ghinea Luciana-Maria	Colegiul Național “Ion Minulescu” Slatina, Jud. Olt	Miu Claudia	II
3.	Popovici Patricia	Școala Gimnazială nr. 7 Reșița, jud. Caraș-Severin	Schinteie Maria	III
4.	Brașoveanu Lusiana	Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște, jud. Dâmbovița	Pavelescu Marilena	M
5.	Cârstea Agapi	Școala Gimnazială „Mihai Viteazul” Târgoviște, jud. Dâmbovița	Pavelescu Marilena	M
6.	Simon Adrienn	Școala Gimnazială „Nagy Imre” Miercurea Ciuc, Jud Harghita	Császár Tünde Márta	M
7.	Otvos Maria Veta	Școala Gimnazială „Ion Pop Reteganul” Orlat, jud. Sibiu	Psih. Schenker Liliana-Alexandra	M
1.	Prof. Popa Diane	Liceul cu Program Sportiv „Florin Fleșeriu” Sebeș		I
SECȚIUNEA: INFORMARE DOCUMENTARE– ELEVI				
1.	Perța Ioana Bianca	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia,	Lucreția Bîrz	I
2.	Szentes Klementina	Liceul Tehnologic „Joannes Károni” Miercurea Ciuc, Jud Harghita	Kovács Edit	II
3.	Petrovan Loredana	Colegiul pentru Agricultură și Industrie Alimentară „Țara Bârsei” Prejmer, jud. Brașov	Farcaș (Palcu) Claudia	III

ANEXA 2.

TABEL REZULTATE

cu premiile de la faza județeană ale

Concursului „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”

EDIȚIA a XIII- a, 2018,

I. SECȚIUNEA: ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ– elevi și profesori

crt.	Nr.	Nume și prenume	Școala	Profesor coordonator	Premiu
	1.	Borza Alexandra	Colegiul Național „David Prodan” Cugir	Marincaș Marinela Adriana	I
	2.	Dad Larisa	Colegiul „Național Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia	Marincaș Marinela Adriana	II
	3.	Voina Andreea Maria	Colegiul Național "Lucian Blaga" Sebeș	But Georgeta-Maria	III
	1.	Prof. Marincaș Marinela Adriana	Colegiul Național „Horea, Cloșca Și Crișan” Alba Iulia		I
	2.	Prof. Cebotari Luminita	Școala Gimnazială nr.3 Cugir		II
	3.	Prof. Simu Carmen-Mariana	Colegiul Național “I. M. Clain” Blaj		III
	4.	Bibliotecar Paștiu Maria	Școala Gimnazială Nr.2 Sebeș		M
	5.	Prof. Jude Laurențiu	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia		M

II. SECȚIUNEA: CREAȚIE LITERARĂ– elevi și profesori

crt.	Nr.	Nume și prenume	Școala	Profesor coordonator	Premiu
	1.	Bîscă Ioana Maria	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia	Liviu Lodoabă	I
	2.	Bican Anamaria Larisa	Liceul „ Horea Cloșca și Crișan” Abrud	Cîmpian Bianca	II
	3.	Dache Adrian	Colegiul Național „David Prodan” Cugir	Prof. Marincaș Marinela Adriana	III
	4.	Oprița Roxana Alina Katherine	Liceul Teoretic Teiuș	Pop Romina-Maria	M
	5.	Acatrinei Raul	Colegiul Național „Lucian Blaga" Sebeș	But Georgeta	M
	6.	Călugăr Alexandra	Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia	Mihălțan Maria	M
	1.	Dimitriu (Dan) Ligia	Liceul Teoretic Teiuș		I
	2.	Mihălțan Maria	Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia		II

III. SECȚIUNEA: TRADUCERE– elevi și profesori

Limba franceză:

crt.	Nr.	Nume și prenume	Școala	Profesor coordonator	Premiu
	1.	Ștefănuț Ionuț	Școala Gimnazială “ Mihai Eminescu” Ighiu	Oniță Viorica	I
	2.	Cleja Ioana - Andrada	Liceul Teoretic Teiuș	Popa Georgeta Adriana	II
	3.	Szilvasi Evelina	Colegiul Național „IM Clain” Blaj	Dulau Leontina	III
	4.	Dobra Nadia Elena	Colegiul Național „Avram Iancu” Cimpeni	Bodea Roxana Voichița	M
	1.	Pătroescu Maria Cristina	Colegiul Național „David Prodan” Cugir		I
	2.	Prof. Mihaltan Maria	Liceul cu Program Sportiv Alba-Iulia		II
	3.	Prof. Dulau Leontina	Colegiul Național „IM Clain” Blaj		III

Limba engleză:

crt.	Nr.	Nume și prenume	Școala	Profesor coordonator	Premiu
	1.	Bota Paula	Șc. Gimnazială « Axente Sever », Aiud	Ioan Casandra	I
	2.	Toma Codrin Eduard	Liceul cu Program Sportiv Alba-Iulia	Mureșean Roxana Diana	II
	3.	Todoran Valentina	Liceul „Horea, Cloșca și Crișan” Abrud	Toma Bembea	III
	4.	Muntean Kristiana	Liceul Teoretic Teiuș	Zbutea Raluca	M
	5.	Ghib Nicoleta	Colegiul Național „Lucian Blaga” Sebeș	But Georgeta	M
	6.	Bolea Daniel	Colegiul Tehnic ”Al. Domșa”, Alba Iulia	Prof. Aurica Popa	M
	1.	Prof. Alexandra Lazar	Șc. Gimnazială „I. Agârbiceanu” Alba Iulia		I
	2.	Mureșan Roxana Diana	Liceul cu Program Sportiv Alba-Iulia		II
	3.	Prof. Casandra Ioan	Sc. Gimnaziala "Axente Sever", Aiud		III

Limba germană:

crt.	Nr.	Nume și prenume	Școala	Profesor coordonator	Premiu
	1.	Lupu Andreea- Elena	Colegiul Național „Lucian Blaga” Sebeș	But Georgeta	I

IV. SECȚIUNEA: ARTE PLASTICE elevi și profesori

crt.	Nr.	Nume și prenume	Școala	Profesor coordonator	Premiu
	1.	Petruța Cristiana- Ioana	Colegiul Național “I. M. Clain” Blaj	Carmen Simu	I
	2.	Dăian Ioana	Liceul de Arte „Regina Maria” Alba Iulia	Albescu Nadia- Flaviana	II
	3.	Bogde Anna-Mari	Colegiul Național “Lucian Blaga,, Sebeș	But Georgeta	III

4.	Bîscă Ioana Paula	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia	Lodoabă Liviu	M
5.	Ichim Diana	Colegiul Național “David Prodan,, Cugir	Cunțan Mariana	M
6.	Todoruț Cătălin	Liceul cu Program Sportiv Alba Iulia	Pescaru Anca-Raluca	M
1	Prof. Popa Diane	Liceul cu Program Sportiv „Florin Fleșeriu” Sebeș		I

V. SECȚIUNEA: INFORMARE DOCUMENTARE– ELEVI

Crt.	Nr.	Nume și prenume	Școala	Profesor coordonator	Premiu
	1.	Perța Ioana Bianca	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan”, Alba Iulia,	Lucreția Bîrz, bibliotecar	I
	2.	Schmidt Ariana	Colegiul Național „Inochentie Micu Clain” Blaj	bibl. Maria Brad	II
	3.	Vâjdea George-Cosmin	Colegiul Tehnic „Ion D. Lăzărescu” Cugir	Cărpinișan Alina Bibliotecar	III
	4.	Fleșer Raluca Alexandra	Școala Gimnazială „Vasile Goldiș” Alba Iulia	Bibl. Barb Gianina Ioana	M
	5.	Başnău Alexandra Maria	Colegiul Tehnic „Alexandru Domșa” Alba Iulia	Bibl. Corb Luciana	M

ANEXA 3.

TABEL NOMINAL
cu premiile de la faza națională ale
 Concursului „**LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!**” *EDIȚIA a XII- a,*
 2017, **elevi și profesori**

Nr. crt.	Numele și prenumele - profesor	Unitatea de învățământ	Premiu
SECȚIUNEA : ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ - PROFESORI			
1.	Prof. CEBOTARI LUMINIȚA	Școala Gimnazială Nr.3 Cugir	I
SECȚIUNEA CREAȚIE LITERARĂ			
2.	Prof. DIMITRIU (DAN) LIGIA	Colegiul Tehnic „Apulum” Alba Iulia	I
3.	Prof. Dr. NEMEȘ CRISTINA GABRIELA	Liceul Tehnologic “Liviu Rebreanu” Bălan, Harghita	II
SECȚIUNEA TRADUCERE - PROFESORI			
4.	Prof. DULĂU LEONTINA	Colegiul Național « I.M.Clain » Blaj,	I
5.	Prof. UNGUREANU SONIA- FLORINA	Colegiul Național ‘Ion Minulescu’, Slatina, Olt	II
6.	Prof. ELINESCU MARIA EMILIA	Colegiul Național „George Coșbuc” Motru, jud. Gorj	III
7.	Prof. BANDAS LUMINIȚA RAMONA	Școala Gimnazială ”Nagy Imre”, Miercurea Ciuc, Harghita	M
8.	prof. CASANDRA IOAN	Școala Gimnazială „Axente Sever” Aiud	M

Nr. crt.	Numele și prenumele - elev	Numele și prenumele - profesor coordonator	Unitatea de învățământ	Premiu
SECȚIUNEA: ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARA – ELEVI				
1.	VESA-FULEA AMALIA,	prof. TEREZA CÂNDEA	Colegiul Național “Lucian Blaga”, Sebeș	I
2.	VOICU SINZIANA ELENA	prof. MISCHIE LUMINIȚA	Colegiul Național Nicolae Grigorescu” Câmpina	II
SECȚIUNEA CREAȚIE LITERARĂ - ELEVI				
3.	GÎLCĂ GEORGE	prof. MISCHIE LUMINIȚA	Colegiul Național Nicolae Grigorescu” Câmpina	I
4.	BISTRICEANU ANCUTA	prof. ROXANA POPESCU	Liceul Teoretic “Independenta”, Calafat, Dolj	II
5.	RUSU ELENA – ALEXANDRA	prof. CONSTANTIN ION	Colegiul Național Bilingv „George Coșbuc”, București	III
6.	BICAN ANAMARIA LARISA	Prof. CÎMPIAN BIANCA	Liceul „Horea, Cloșca și Crișan” Abrud	M
SECȚIUNEA TRADUCERI– ELEVI				
7.	TRICU FLORINA	prof. POPA GEORGETA ADRIANA -	Liceul Teoretic Teiuș	I
8.	MATEI MARIA ELENA	prof MĂRGINEAN MARIANA	Colegiul Național „Titu Maiorescu” Aiud	I
9.	ELINESCU ALEXANDRA	Prof ELINESCU EMILIA- MARIA	Colegiul Național „George Coșbuc” Motru;	II

10.	CHISCOCIU VIOLETA	prof. IVANOF VIOLETA	Liceul Teoretic „Grigore Moisil” Tulcea	III
11.	BURNAT MIRUNA	prof. IVANOF VIOLETA	Liceul Teoretic „Grigore Moisil” Tulcea	M
12.	ANDREI LUKACS	Prof. MISCHIE LUMINIȚA	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina, Prahova	M
13.	DUMBREVAN CRINA-ANDREEA	Prof. ANDRA BORȘ	Liceul Teoretic „Octavian Codru Tăslăuanu” Toplița, Harghita	M
	SECȚIUNEA ARTE PLASTICE – ELEVI			
14.	POPESCU BELLA CEZARA IOANA	Prof. CONSTANTIN IOAN	Colegiul Național Bilingv „George Coșbuc” București	I
15.	ȘERBĂNESCU VLADIMIR	Prof. BUT GEORGETA	Colegiul Național “Lucian Blaga”, Sebeș	II
16.	GOICEA BIANCA	Prof. MISCHIE LUMINIȚA	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina, Prahova	III
17.	SIMON ADRIENN	Prof. CSASZAR TUNDE MARTA	Școala Gimnazială „Nagy Imre” Miercurea Ciuc	M
18.	OTVOS MARIA VETA	Psih. SCHENKER LILIANA Alexandra, Centrul de Plasament Orlat, jud. Sibiu	Școala Gimnazială „Ion Pop Reteganul” Orlat, jud. Sibiu	M
19.	BIRO AGOTA	Prof. DEAK RODICA	Colegiul Național „Bethlen Gabor” Aiud	M
	SECȚIUNEA INFORMARE – DOCUMENTARE ELEVI			
20.	PERȚA IOANA BIANCA	Bibliotecar LUCREȚIA BÎRZ	Colegiul Național „Horea, Cloșca și Crișan” Alba Iulia	I

ANEXA 4.

TABEL NOMINAL
cu premiile de la faza națională ale
Concursului „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!” EDIȚIA a XI-a,
2016, elevi și profesori

Premiul	Numele și prenumele	Unitatea de învățământ
SECȚIUNEA : ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ - PROFESORI		
I	Cebotari Luminița	Școala Gimnazială Nr. 3 Cugir
II	Nicolae Mateș	Colegiul Național Pedagogic "Regina Maria" Deva
III	Zaharia Silvia	Colegiul Național „Micea Eliade” Reșița
SECȚIUNEA CREAȚIE LITERARĂ - PROFESORI		
I	Ilie Virgil Florin	Palatul Copiilor Craiova-Clubul Copiilor Filiași
II	Balan Pop Cornelia	Colegiul Tehnic „Unio – Traian Vuia” Satu Mare
III	Costache Crina-Adina	Școala Gimnazială Ocnitza
M	Coșarcă Cristina-Lenuța	Colegiul Național ”Mihai Eminescu”, Toplița
M	Anușcă Adriana	Colegiul Național I.M.Clain, Blaj
SECȚIUNEA TRADUCERE - PROFESORI		
I	Pătroescu Maria-Cristina	Colegiul Național “David Prodan” Cugir
II	Balan Pop Cornelia	Colegiul Tehnic „Unio – Traian Vuia” Satu Mare
III	Mihaila Irina	Școala Dora Dalles - Bucsani, Dambovită
SECȚIUNEA ARTE PLASTICE – PROFESORI		
I	Popa Diane	Școala Gimnazială „Avram Iancu” Alba Iulia
II	Ilie Milica	Grupul Școlar de Transporturi Auto Craiova

Premiu	Numele și prenumele	Profesor coordonator	Unitatea de învățământ
SECȚIUNEA: ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ - ELEVI			
I	Jelea Alexandra		
II	Crijmar Ioana	Nicolae Mateș	Instituția: Colegiul Național Pedagogic "Regina Maria" Deva
SECȚIUNEA CREAȚIE LITERARĂ - ELEVI			
I	Morar Paul	Rusu Ramona	Colegiul Național „Titu Maiorescu” Aiud
II	Popa Sebastian-Ionuț	Alecu Adriana	Colegiul Național „Constantin Cantacuzino”Târgoviște
III	Ștefănescu Adrian Florin,	Virgil Florin Ilie	Palatul Copiilor Craiova- Clubul Copiilor Filiași
M	Catană Ivona	Ion Constantin	Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” București
M	Șerban Maria Alexandra	Șerban Mihaela	Colegiul Național Pedagogic "Regina Maria" Deva
M	Neag-Csizmar Andreea Diana	Nesiu Sânziana	Liceul Teoretic „Lucian Blaga” Oradea

SECȚIUNEA TRADUCERI - ELEVI			
I	Tricu Florina	Popa Georgeta Adriana	Liceul Teoretic Teius
II	Șoalcă Andreea Teodora	Tudosie Rodica	Colegiul Național „George Coșbuc” Motru
III	Dinu S. Miruna-Gabriela	Mischie Luminita	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina
III	Pop Radu Cristian	Gabor Crina Mihaela	Liceul „Miron Cristea” Subcetate
M	Bota Bianca	Iuliana Păunescu	Colegiul Național Pedagogic "Regina Maria" Deva
M	Cotfas Daian Cătălin	Cătinean Ligia	Colegiul Național „Mihai Eminescu” Toplița
M	Ștefănescu Alexandra	Ion Constantin	Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”, București
SECȚIUNEA ARTE PLASTICE – ELEVI			
I	Hebian Ioana Giorgiana	Carmen Simu Daniel Voina	Colegiul Național “I. M. Clain” Blaj
II	Kapatsolos Michaela	Cerbu Alina	Liceul Tehnologic „Mihai Novac” Oravița, jud. Caraș Severin
III	Covor Alexandra	Ion Constantin	Colegiul Național „Gheorghe Lazăr” București
M	Boros Benjamin David	Danc Laura,	Colegiul Energetic „Dragomir Hurmuzescu” Deva
M	Goicea Bianca	Mischie Luminița	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu”, Campina
M	Gheară Livia Gabriela	Ilie Milica	Palatul Copiilor Craiova-Clubul Copiilor Filiași
SECȚIUNEA INFORMARE – DOCUMENTARE. ELEVI			
I	Besoiu Cristina-Camelia	Cozmescu Ionela	Colegiul Național "David Prodan" Cugir.
II	Enache Andreea-Laura Văcărești,	Sandu Steliana- Amalia	Școala Gimnazială „Iancu Văcărescu” Văcărești
III	Gheorghită Anita- Renáta	Kiss Csilla	Liceul Tehnologic „Joannes Kájoni” Miercurea Ciuc
M	Argatu Georgeta	Daniela Argatu	Colegiul Național Petru Rareș Suceava

ANEXA 5.

TABEL NOMINAL
cu premiile de la faza națională ale
 Concursului „**LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!**” *EDIȚIA a X- a,*
 2015, **elevi și profesori**

Premiul	Numele și prenumele	Unitatea de învățământ
SECȚIUNEA : ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ - PROFESORI		
I	Trempe Ioana	Liceul Teoretic „Lucian Blaga” Oradea
SECȚIUNEA CREAȚIE LITERARĂ - PROFESORI		
I	Bălan Pop Cornelia	Colegiul Tehnic „Unio – Traian Vuia” Satu Mare
I	Grozav Vasile	Școala Gimnazială „Mihai Eminescu” Alba Iulia
SECȚIUNEA TRADUCERE - PROFESORI		
I	Pătroescu Maria - Cristina	Colegiul Național „David Prodan” Cugir
II	Bartha Timea	Unitatea de învățământ: Colegiul Național „Mihai Eminescu” Toplița, Harghita
III	Bălan Pop Cornelia	Colegiul Tehnic „Unio – Traian Vuia” Satu Mare
M	Neșiu Sînziana Crinela	Liceul Teoretic „Lucian Blaga” Oradea
M	Ungureanu Sonia-Florina	Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina
M	Farcaș Claudia Alina	Colegiul „Țara Bârsei”, Loc Prejmer, Brașov

Premiul	Numele și prenumele	Profesor coordonator	Unitatea de învățământ
SECȚIUNEA: ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ - ELEVI			
I	Jelea Alexandra	Adina Sorohan	Colegiul Național "Lucian Blaga" Sebes,
II	Nitulescu Gabriela	Mischie Luminita	Colegiul Național “Nicolae Grigorescu” Campina
III	Grigora Diana Oana	Laurențiu Mirela	Liceul Tehnologic Corbu, Comuna Corbu, Harghita
M	Mărginean Cristiana Andrada	Moldovan Alina	Colegiul Național „David Prodan” Cugir,
SECȚIUNEA CREAȚIE LITERARĂ - ELEVI			
I	Bocșa Alexandra Maria	Mateiu Marius	Liceul „Horea Cloșca și Crișan” Abrud
II	Balan Emilia	Florea Elena-Alina	Liceul „Marin Preda” Odorheiu Secuiesc
III	Pop Rebeca	Ianoși Anda Elena	Școala Gimnazială „Miron Cristea”, Mun. Toplița, Jud. Harghita
SECȚIUNEA TRADUCERI - ELEVI			
I	Ciorbea Aura	Radu Corina	Liceul Teoretic Teiuș
II	Pinoșanu Cătălina Laura	Crețu Emanuela	Colegiul Național George Coșbuc, Motru
III	Groza Mădălina Ionela	Bartha Timea	Colegiul Național “Mihai Eminescu” Toplița
M	Ana Corbu	Mischie Luminița	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina

M	Ghiță Maria-Alexandra	Mischie Luminița	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina
M	Șoalcă Andreea Teodora	Tudosie Rodica	Colegiul Național George Coșbuc Motru
M	Dinu Miruna Gabriela	Mischie Luminita	Colegiul National Nicolae Grigorescu Campina
SECȚIUNEA ARTE PLASTICE – ELEVI			
I	Hebian Giorgiana - Ioana	Carmen Simu, Daniel Voina	Colegiul Național „IM Clain” Blaj
II	Crintea Diana-Alexandra	Mischie Luminita	Colegiul National “Nicolae Grigorescu” Campina
III	Ardelean Diana-Teodora	Neșiu Sînziana Crinela	Liceul Teoretic „Lucian Blaga” Oradea
SECȚIUNEA INFORMARE – DOCUMENTARE. ELEVI			
I	Besoiu Cristina Camelia	Prof. Cozmescu Ionela	Colegiul Național „David Prodan” Cugir

ANEXA 6.

TABEL NOMINAL
cu premiile de la faza națională ale
Concursului „LAUDĂ SEMINȚELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!” EDIȚIA a IX-a,
2014, elevi și profesori

Premiul	Numele și prenumele	Unitatea de învățământ
SECȚIUNEA CRITICĂ LITERARĂ - PROFESORI		
I	MISCHIE LUMINIȚA DANIELA	COLEGIUL NAȚIONAL NICOLAE GRIGORESCU CÂMPINA
II	STERCA CRISTINA	COLEGIUL NAȚIONAL "LUCIAN BLAGA" SEBEȘ
SECȚIUNEA CREAȚIE - PROFESORI		
I	BUGAN LUMINIȚA MIHAELA	LICEUL TEHNOLOGIC OCNA MUREȘ
II	BĂLAN POP CORNELIA	COLEGIUL TEHNIC TRAIAN VUIA SATU MARE
III	ILIE VIRGIL FLORIN	PALATUL COPIILOR FILIAȘI
SECȚIUNEA TRADUCERE - PROFESORI		
I	BĂLAN POP CORNELIA	COLEGIUL TEHNIC TRAIAN VUIA SATU MARE
II	TODOR CORNELIA	COLEGIUL NAȚIONAL "LUCIAN BLAGA" SEBEȘ
III	TUDOSIE AURELIA RODICA	COLEGIUL NAȚIONAL GEORGE COȘBUC MOTRU
SECȚIUNEA ARTE PLASTICE – PROFESORI		
I	POPA DIANE	COLEGIUL NAȚIONAL "LUCIAN BLAGA" SEBEȘ

P remiul	Numele și prenumele	Profesor coordonator	Unitatea de învățământ
SECȚIUNEA CRITICĂ - ELEVI			
I	JELEA ALEXANDRA	SOROHAN ADINA	COLEGIUL NAȚIONAL LUCIAN BLAGA SEBEȘ
I	NEAGU ȘTEFANIA GABRIELA	PERIANU IRINA	COLEGIUL NAȚIONAL ION MINULESCU SLATINA
SECȚIUNEA CREAȚIE - ELEVI			
I	TODICĂ LAURA	TODORAN ADRIANA	LICEUL DE ARTE ALBA IULIA
I	NISTOR BOGDAN IONUȚ	ILIE VIRGIL FLORIN	PALATUL COPIILOR FILIAȘI
II	TACHE ANASTASIA MARIA	MISCHIE LUMINIȚA	COLEGIUL NAȚIONAL NICOLAE GRIGORESCU CAMPINA

M	GROFU CRISTINA MARIA	ION CONSTANTIN	COLEGIUL NAȚIONAL ION MINULESCU SLATINA
SECȚIUNEA TRADUCERI - ELEVI			
I	ENOIU ALEXANDRU	IACOB ADELA	COLEGIUL MILITAR LICEAL MIHAI VITEAZUL ALBA IULIA
I	BARA MIRUNA MARA	MISCHIE LUMINIȚA	COLEGIUL NAȚIONAL NICOLAE GRIGORESCU CÂMPINA
II	ȘOALCĂ ANDREEA TEODORA	TUDOSIE RODICA	COLEGIUL NAȚIONAL GEORGE COȘBUC MOTRU
SECȚIUNEA ARTE PLASTICE – ELEVI			
I	HEBIAN GIORGIANA IOANA	SIMU CARMEN, VOINA DANIEL	COLEGIUL NAȚIONAL IMC BLAJ
I	ȘTEFĂNESCU ADRIAN FLORIN	ANGHEL GHEORGHE	PALATUL COPIILOR FILIAȘI
II	URECHE MONICA	MISCHIE LUMINIȚA	COLEGIUL NAȚIONAL NICOLAE GRIGORESCU CÂMPINA
SECȚIUNEA INFORMARE – DOCUMENTARE. ELEVI			
I	ISPAS ADRIAN	ALBU MARIA	COLEGIUL NAȚIONAL ION MINULESCU SLATINA
I	BOCȘA ALEXANDRA MARIA, COSTEA GAVRIL	BENDEA MARIANA SIDONIA	LICEUL HCC ABURD

ANEXA 7.

TABEL NOMINAL
cu premiile de la faza națională ale
Concursului „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!” EDIȚIA a VIII-
a, 2013, elevi și profesori

Premiu	Numele și prenumele	Unitatea de învățământ
SECȚIUNEA CRITICĂ LITERARĂ - PROFESORI		
I	Prof. Mischie Luminița	Colegiul Național Nicolae Grigorescu, Câmpina
II	Prof. Țacu Alina Angela	Palatul Copiilor Craiova
III	Iuga Marcela Cristina	Lic. Tehnologic, Stefan Manciulea, Blaj
SECȚIUNEA CREAȚIE - PROFESORI		
I	Prof. Bălan Pop Cornelia	Colegiul Tehnic Traian Vuia Satu Mare
II	Prof. Ion Constantin	Colegiul Național Ion Minulescu, Slatina
III	Prof. Ilie Virgil Florin	Palatul Copiilor Craiova – Clubul Copiilor Filiași
M	Prof. Dănilă Andreea-Maria	Colegiul Național „Lucian Blaga” Sebeș
M	Fărău Adrian	Colegiul Național Avram Iancu, Brad
SECȚIUNEA TRADUCERE - PROFESORI		
I	Prof. ELENA ANAMARIA PETROVAN	ȘCOALA GIMNAZIALĂ “NICODIM GANEA” BISTRA
II	Prof. Bartha Timea	Colegiul Național „Mihai Eminescu” Toplița, Harghita
III	Prof. Bălan Pop Cornelia	Colegiul Tehnic Traian Vuia Satu Mare
III	Prof. Calmuc Felicia Elena	Palatul Copiilor Craiova
M	Prof. Tudosie Aurelia Rodica	Colegiul Național George Coșbuc, Motru
SECȚIUNEA ARTE PLASTICE – PROFESORI		
I	Prof. TOCACIU DIANA	ȘCOALA GIMNAZIALĂ TOMA COCIȘIU, BLAJ

remiul	Numele și prenumele	Profesor coordonator	Unitatea de învățământ
SECȚIUNEA CRITICĂ - ELEVII			
	Iulia-Cristina Arion	Alina Moldova	Colegiul Național „David Prodan” Cugir
I	Popescu Roxana Maria	Prof. Ion Constantin	Colegiul Național Ion Minulescu, Slatina
II	Pascariu Andrei Constantin	Prof. Laurențiu Mirela	Liceul Tehnologic Corbu, Harghita
SECȚIUNEA CREAȚIE - ELEVII			
	Trifan Bogdan	Prof. Teodora Dăncilă	COLEGIUL MILITAR LICEAL ”MIHAI VITEAZUL”, ALBA IULIA
I	Anghel Mugurel Ionuț	Prof. Ilie Virgil Florin	Palatul Copiilor Craiova – Clubul Copiilor Filiași
II	Grigore Cătălina Elena	Prof. Mischie Luminița	Colegiul Național Nicolae Grigorescu, Câmpina

	Nicola Mariana	Prof. Ion Constantin	Colegiul Național Ion Minulescu, Slatina
	Oltean Cosmina Marcela	Prof. Dobrean Doinița Ana, Ionel Simota	Colegiul Național Mihai Eminescu, Toplița
			SECȚIUNEA TRADUCERI - ELEVI
	Guran Cristina	Prof. Calmuc Felicia Elena	Palatul Copiilor Craiova
I	Nuț Emilia Ioana	Prof. Andreea Hamorszki	Colegiu Național Titu Maiorescu, Aiud
II	Bara Miruna	Prof. Mischie Luminița	Colegiul Național Nicolae Grigorescu, Câmpina
	Borcan Marius	Prof. Ungureanu Sonia	Colegiul Național Ion Minulescu, Slatina
	Șoalcă Andreea Teodora	Tudosie Rodica	Colegiul Național George Coșbuc, Motru
			SECȚIUNEA ARTE PLASTICE – ELEVI
	Ștefănescu Adrian Florin	Anghel Gheorghe	Palatul Copiilor Craiova – Clubul Copiilor Filiași
I	Brânzaru Priscila-Izabel Ingrid	Claudia Miu	Colegiul Național Ion Minulescu, Slatina
II	Trif Alexia	PROF. TOCACIU DIANA	ȘCOALA GIMNAZIALĂ TOMA COCIȘIU, BLAJ
	Ureche Monica	Luminița Mischie	Colegiul Național Nicolae Grigorescu Câmpina
			SECȚIUNEA INFORMARE – DOCUMENTARE. ELEVI
	Zehan-Platon Andreea	Bibl. Brad Maria; Prof. Oancea-Raica Claudia	Colegiul Național I M Clain Blaj
I	Ionescu Oana-Andrada	Bibl. Viorica Morărescu; Prof. Maria Albu	Colegiul Național Ion Minulescu Slatina

ANEXA 8.

TABEL NOMINAL
cu premiile de la faza națională ale
 Concursului **„LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”** EDIȚIA a VII- a,
 2012, elevi și profesori

Premiul	Numele și prenumele	Profesor coordonator	Unitatea de învățământ
SECȚIUNEA CRITICĂ - ELEVI			
I	Plăian Andreea Ioana	Toma Camelia	Colegiul Național Andrei Mureșanu, Bistrița
II	Popescu Roxana	Ion Constantin	Colegiul Național „Ion Minulescu”, Slatina, Olt
III	Moșneag Angela Mihaela	Oancea-Raica Claudia	Colegiul Național „I.M. Clain” Blaj
M	Citirigă Teodor	Laurențiu Mirela	Grupul Școlar Corbu
SECȚIUNEA CRITICĂ LITERARĂ – PROFESORI			
I	Solomon Lacramioara Paula		C.N. Pedagogic „Ștefan cel Mare” Bacău
II	Iuga Marcela Cristina		Școala cu clasele I-VIII Petru Pavel Aaron Blaj
III	Mischie Luminița Daniela		Colegiul Național “Nicolae Grigorescu” Câmpina Prahova
SECȚIUNEA CREAȚIE ELEVI			
I	Grigore Cătălina Elena	Luminița Mischie	Colegiul Național “Nicolae Grigorescu” Câmpina Prahova
II	Nicola Mariana	Ion Constantin	Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina, Olt
II	Dan Pătruțiu	Simona Simina Mureșan	Colegiul Militar Liceal ”Mihai Viteazul”, Alba Iulia
M	Boantă Florina Raluca	Toma Camelia	Colegiul Național Andrei Mureșanu Bistrița
SECȚIUNEA CREAȚIE profesori			
I	Fărau Adrian		Liceul Teoretic Teiuș, Alba
II	Bălan Pop Cornelia		Colegiul Tehnic „Traian Vuia” Satu-Mare
III	Ion Constantin		Colegiul Național „Ion Minulescu”, Slatina, Olt
M	Coșarcă Cristina-Lenuța		Colegiul Național „Mihai Eminescu” Toplița, Harghita
SECȚIUNEA TRADUCERE - ELEVI			
I	Marin Bianca Maria	Anca Rafiroiu	Colegiul Sportiv “Nadia Comănești” Onești, Jud. Bacău
I	Radu Teodora	Hamorszki Andreea	Colegiul Național „Titu Maiorescu” Aiud
II	Bara Miruna	Luminița Mischie	Colegiul Național “Nicolae Grigorescu” Câmpina Prahova
III	Stan Iulia Mariana	Tudosie Rodica	Colegiul Național George Coșbuc, Motru
M	Szakacs Nicoleta – Alexandra	Bartha Timea	Colegiul Național „Mihai Eminescu” Toplița, Harghita
SECȚIUNEA TRADUCERE - PROFESORI			
I	Lodroman Codruța		Școala cu clasele I-VIII „Ion Agârbiceanu” Alba Iulia

II	Mitru Ion		Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina, Olt
III	Bartha Timea		Colegiul Național „Mihai Eminescu” Toplița, Harghita
M	Elinescu Emilia-Maria		Colegiul Național George Coșbuc, Motru, jud. Gorj,
SECȚIUNEA ARTE PLASTICE - ELEVI			
I	Ureche Monica Ana-Maria	Luminița Mischie	Colegiul Național „Nicolae Grigorescu” Câmpina Jud.Prahova
II	Pătru Raluca	Tudosie Rodica	Colegiul Național George Coșbuc, Motru
III	Trif Alexia	Tocaciu Diana-Elena	Școala cu clasele I-VIII „Toma Cocișiu” Blaj, Alba
M	Oltean Cosmina-Marcela	Bartha Timea Doborean Doinița-Ana	Colegiul Național „Mihai Eminescu” Toplița, Harghita
M	Sopirleanu Cristina	Claudia Miu	Colegiul Național „Ion Minulescu”, Slatina, Olt
SECȚIUNEA ARTE PLASTICE - PROFESORI			
I	David Aranka Dana		Liceul Sportiv Alba Iulia
SECȚIUNEA INFORMARE DOCUMENTARE - ELEVI			
I	Moraru Maria-Cristina	Bibl. Morărescu Viorica Bibl. Marincea Monica	Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina, Olt
II	Zehan-Platon Andreea Mădălina	Bibl. Brad Maria Prof. Oancea-Raica Claudia	Colegiul Național „I.M. Clain” Blaj

ANEXA 9.

TABEL NOMINAL
cu premiile de la faza națională ale
Concursului „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!” EDIȚIA a VI-a,
2011, elevi și profesori

Premiu	Numele și prenumele	Unitatea de învățământ	Profesor coordonator
SECȚIUNEA CRITICĂ - ELEVI			
I	Cîrmaci Narcisa Denisa	Colegiul Național „Lucian Blaga” Sebeș	Manciulea Maria
II	Citirigă Teodor	Grup Școlar Corbu, Jud. Harghita	Laurențiu Mirela
II	Cotoc Maria Andrada	Colegiul Național „Liviu Rebreanu” Bistrița	Nușfelean Olimpiu
M	Brătescu Ionela	Colegiul Tehnic „Miron Costin” Roman	Zăloagă Ana Maria
SECȚIUNEA CRITICĂ LITERARA – PROFESORI			
I	Cebotari Luminița	Școala cu clasele I-VIII Nr. 3 Cugir	
II	Dobrean Doinița-Ana	Grupul Școlar „Miron Cristea” Com. Subcetate, Jud. Harghita	
SECȚIUNEA CREAȚIE ELEVI			
I	Olteanu Crina-Maria	Colegiul Național „Alexandru Dimitrie Ghica” Alexandria	Milea Nicoleta
II	Bică Iulia-Andreea	Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina	Ghiță Georgeta
III	Mitrică Andrei	Colegiul Militar Liceal „Mihai Viteazul” Alba Iulia	Mircea Cosmina
M	Mare Ilinca Georgiana	Palatul Copiilor Bistrița, jud. Bistrița Năsăud	Nușfelean Ionela Silvia
SECȚIUNEA CREAȚIE profesori			
I	Milea N. Nicoleta	Colegiul Național „Alexandru Dimitrie Ghica” Alexandria	
II	Sorohan Adina Voica	Colegiul Național „Lucian Blaga” Sebeș	
SECȚIUNEA TRADUCERE - ELEVI			
I	Marinescu Denisa	Colegiul Național „George Coșbuc” Motru	Elinescu EmiliaMaria
II	Marin Bianca Maria	Colegiul Sportiv „Nadia Comănești” Onești	Mirela Pălimariu
II	Radu Teodora	Colegiul Național „Titu Maiorescu” Aiud	Hamorszki Andreea Dana
M	Bobaru Camelia Daniela	Colegiul Național „Mihail Kogălniceanu” Galați	Palade Mariana
SECȚIUNEA TRADUCERE - PROFESORI			
I	Pescaru Anca-Raluca	Colegiul Tehnic „Apulum” Alba Iulia	
II	Elinescu Emilia- Maria	Colegiul Național „George Coșbuc” Motru	
III	Palcu Claudia Alina	Colegiul Țara Bârsei Prejmer	
M	Ungureanu Sonia	Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina	
SECȚIUNEA ARTE PLASTICE - ELEVI			

I	Scrob Maria	Școala cu clasele I-VIII"Lucian Blaga" Lancrăm	Bela Maria
II	Cosmina-Marcela Oltean	Grup Școlar „Miron Cristea” Subcetate, jud. Harghita	Suciu Zorel; Dobrean Doinița Ana
M	Nistor Anca	Colegiul Tehnic „Miron Costin” Roman	Zăloagă Ana-Maria
M	Tecuceanu Dorin Nicolae	Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina	Miu Claudia
SECȚIUNEA ARTE PLASTICE - PROFESORI			
I	Boeru Mihaela Laura	Liceul Teoretic cu clasele I-XII „Traian Lalescu” Brănești, jud Ilfov	
SECȚIUNEA INFORMARE- DOCUMENTARE			
I	Păsărică Laurențiu	Colegiul Național „Ion Minulescu” Slatina, Jud. Olt	bibl. Morărescu Viorica, bibl. Marincea Monica, prof. Ionescu Christian
II	Zehan-Platon Andreea Mădălina	Colegiul Național „I.M. Clain” Blaj	Bibl. Brad Maria, prof. Oancea-Raica Claudia
III	Maleș Cristina	Școala De Arte Și Meserii Pădureni Jud. Vaslui	bibl. Cornelia Mihai
M	Mirică Cătălin	Colegiul Țara Bârsei, Comuna Prejmer, Județul Brașov,	prof. Palcu Claudia Alina

Publicația „LAUDĂ SEMINTELOR ...” se adresează deopotrivă elevilor și cadrelor didactice, precum și tuturor iubitorilor de cultură.

Încadrată în seria publicațiilor Editurii UNIVERSUL ȘCOLII a Casei Corpului Didactic Alba, lucrarea promovează creațiile elevilor și cadrelor didactice – creații din domeniul cultural-artistic, literatură, arte vizuale prezentate în cadrul Proiectului educativ „LAUDĂ SEMINTELOR, CELOR DE FAȚĂ ȘI-N VECI TUTUROR!”.

Proiectului educativ are următoarea tematică grupată pe secțiunile:

- eseuri, critică și istorie literară; cercetare științifică pe tema operei, activității de diplomat în slujba României Mari și vieții lui Lucian Blaga;*
- traduceri (în limbile engleză și în franceză) din opera lui Lucian Blaga;*
- creații literare (o lucrare va conține minim 3 poezii maxim 5 poezii);*
- arte plastice - creații: desen grafică, pictură etc. ce immortalizează aspecte din opera lui Lucian Blaga;*
- informare-documentare (cercetare științifică numai pentru elevi).*

Proiectul educativ cuprinde trei etape succesive într-o competiție de selecție a celor mai bune lucrări ale elevilor și cadrelor didactice pe un areal local, apoi județean și în final național (faza pe școală, faza pe județ și faza națională).

La faza pe școală poate participa orice elev sau cadru didactic, din școlile din țară. Un concurent poate participa la oricâte secțiuni dorește, dar cu o singură lucrare la o secțiune.

La faza pe județ, participă lucrările trimise de școli la casele corpului didactic din județe; lucrări care au câștigat secțiunile de la faza pe școală (câte o lucrare pentru fiecare secțiune), separat pentru elevi și separat pentru cadre didactice (adică maximum 9 lucrări dintr-o școală).

Faza națională, cuprinde lucrările trimise de județe la Casa Corpului Didactic Alba; lucrări care au câștigat la secțiunile de la faza pe județ (câte o lucrare pentru fiecare secțiune), separat pentru elevi și separat pentru cadre didactice (maximum 9 lucrări dintr-un județ).

Evaluarea lucrărilor este realizată de către comisiile de specialitate numite de Inspectoratul Școlar Județean Alba.

Casa Corpului Didactic Alba asigură managementul concursului.

Editura UNIVERSUL ȘCOLII
Alba Iulia, Str. G. Bethlen nr. 7, Cod 510009
Tel. 0258/826147, Fax. 0258/833101
Web: www.ccdab.ro,
E-mail: ccdab@yahoo.com

<http://www.ccdab.ro/Editura/editura.html>